

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΠΜΣ «Κοινωνιολογία»**

Η Καταπολέμηση της Ανεργίας στους Νέους 15-24 Ετών

Γιάννης Βατικιώτης, Αναστασία Γιατρά, Βασίλης Καλλιγιάς, Μαρίνος
Κασιμάτης, Νικόλαος Κουραβάνας, Μαρία Μαυρέα, Οδυσσέας
Παπαϊωάννου, Χρήστος Στασινόπουλος, Ευφροσύνη Τσαφά, Σοφία
Χριστοπούλου

Μάθημα: Κοινωνική δομή και Εργασία

Διδάσκων: Ανδρέας Ν. Λύτρας

Αθήνα, 2019

Πίνακας περιεχομένων

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ.....	3
ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΟΥ J. M. KEYNES.....	4
ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΟΥ W. BEVERIDGE	11
HYMAN P. MINSKY: Ο ΕΡΓΟΔΟΤΗΣ ΤΗΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΣ ΚΑΤΑΦΥΓΗΣ	17
ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΣΤΟ ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ CLINTON ΣΤΙΣ ΗΠΑ	24
ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ Σ.Κ.ΑΠ.Α.ΝΕΑ (Σ) ΔΡΑ.Π.	32
ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ: ΧΩΡΕΣ- ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΖΟΥΝ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	37
ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΑΡΓΕΝΤΙΝΗΣ- ΒΑΤΙΚΙΩΤΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ.....	38
ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΙΑΠΩΝΙΑΣ- ΓΙΑΤΡΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ	52
ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑΣ-ΚΑΛΛΙΓΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ	65
ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ-ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ ΜΑΡΙΝΟΣ	74
ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΝΟΤΙΑΣ ΚΟΡΕΑΣ -ΚΟΥΡΑΒΑΝΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	98
ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ-ΜΑΥΡΕΑ ΜΑΡΙΑ	109
ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΙΝΔΟΝΗΣΙΑΣ -ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑΣ.....	122
ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ- ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ	135
ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ ΗΝΩΜΕΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ –ΤΣΑΦΑ ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ.....	152
ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ-ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΣΟΦΙΑ.....	172

**ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ**

ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΟΥ J. M. KEYNES

Ο John Maynard Keynes υπήρξε ένας από τους σημαντικότερους οικονομολόγους του 20ου αιώνα. Η σκέψη που ανέπτυξε μέσω της δημοσίευσης της Γενικής Θεωρίας το 1936 αποτέλεσε μια κορυφαία στιγμή της οικονομικής ιστορίας. Μεγαλωμένος σε μια μετρίως ευημερούσα οικογένεια, απέκτησε την πρώτη του επαφή με την οικονομική επιστήμη από τον πατέρα του John Neville Keynes, όπου υπήρξε οικονομολόγος και αργότερα ακαδημαϊκός διαχειριστής του King's College Cambridge καθώς επίσης η μητέρα του υπήρξε από τις πρώτες γυναίκες απόφοιτους του πανεπιστημίου. Ο άνθρωπος που τον επηρέασε στην οικονομική του σκέψη υπήρξε ο Alfred Marshall, όπου ήταν και ο υπεύθυνος για την ενασχόληση του Keynes με την πολιτική και την οικονομία.¹

Η κευνσιανή αντίληψη για την αγορά εργασίας, αναπτύχθηκε σε μια εποχή όπου ήταν σε έξαψη το οικονομικό κραχ στις ΗΠΑ και προκάλεσε σε όλη την Ευρώπη αύξηση της ανεργίας και ύφεσης, γεγονός που από πολλούς χαρακτηρίστηκε και ως "οικονομία της κατάθλιψης."² Η νέα θεωρία του Keynes ήρθε ν' ανατρέψει την έως τότε κατεστημένη θεωρία των κλασικών, η οποία στάθηκε αδύνατο να δώσει λύση στο οικονομικό πρόβλημα.

Η Γενική Θεωρία

Μέσα λοιπόν απ' την κριτική του στους κλασικούς, ο Keynes οδηγείται σε μία νέα θεωρία που βλέπει συνολικά την οικονομία, μία "Γενική Θεωρία". Όπως προδίδει και ο τίτλος του αντιπροσωπευτικότερου βιβλίου του, "Η γενική θεωρία της απασχόλησης, του τόκου και του χρήματος"³, η οικονομία μελετάται ως όλον με λειτουργικώς συνυπάρχοντα μέρη τις δύο "κύριες" αγορές, των προϊόντων και του

---

¹The Editors of Encyclopaedia Britannica " John Maynard Keynes" 20/06/2019

² Jim Chappelw Keynesian Economics 11/04/2019

³Keynes J. M. "Η ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ, ΤΟΥ ΤΟΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ", Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2001.

χρήματος. Η σύνδεση των δύο αγορών έγκειται στο ότι η αγορά χρήματος παρέχει τα αναγκαία κεφάλαια στις επιχειρήσεις που παράγουν προϊόντα.

Εάν η αγορά χρήματος δεν είναι ισορροπημένη, (με ίση προσφορά και ζήτηση), αλλά υπάρχει επιχειρηματική δραστηριότητα, ανάπτυξη και άρα ζήτηση κεφαλαίων, τότε παρατηρείται πληθωριστική αύξηση επιτοκίων, η οποία όμως μακροπρόθεσμα αποθαρρύνει την επιχειρηματική δράση. Αντιστοίχως, σε περίοδο κρίσεως τα επιτόκια είναι επίσης υψηλά, λόγω ρίσκου, και φυσικά δυσκολεύουν ακόμα περισσότερο την κατάσταση στην αγορά προϊόντων. Το κράτος οφείλει να παρεμβαίνει και στις δύο περιπτώσεις διά του τραπεζικού συστήματος, για να κρατά χαμηλά τα επιτόκια και να ελέγχει την προσφορά του χρήματος στο εσωτερικό της Εθνικής Οικονομίας.

Στην αγορά προϊόντων, ισορροπία σημαίνει ότι τα ποσά που συνολικά στην Εθνική Οικονομία σχεδιάζεται να δαπανηθούν για κατανάλωση ισούνται με την αξία των προϊόντων που οι επιχειρήσεις σχεδιάζουν να παραγάγουν. Η κατανάλωση (ζήτηση) είναι αυτή που θέτει σε κίνηση την προσφορά (και, φυσικά, συνολικά την οικονομία), γι' αυτόν τον λόγο αποθαρρύνεται η αποταμίευση. Όταν λοιπόν η ζήτηση υπερβαίνει την αξία των παραγομένων προϊόντων, αυξάνονται τα κέρδη των επιχειρήσεων, οι οποίες "ισορροπούν" αυξάνοντας την παραγωγή και συνακολούθως την απασχόληση. Η διεύρυνση της απασχόλησης δημιουργεί με την σειρά της νέο καταναλωτικό κοινό (ζήτηση) κ.ο.κ. Εδώ πρέπει να επισημανθεί, ότι -ιδιαίτερα αν η οικονομία φτάσει σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης- η ζήτηση μπορεί να υπονομευθεί μέσα απ' την μείωση των πραγματικών μισθών. Σ' αυτήν την περίπτωση, οι επιχειρηματίες προσδοκώντας ακόμα μεγαλύτερο κέρδος, ανεβάζουν τις ονομαστικές τιμές των προϊόντων περισσότερο απ' τις ονομαστικές τιμές των μισθών, δημιουργώντας όμως έτσι πληθωρισμό και μείωση της ζήτησης. Το κράτος οφείλει να ρυθμίζει τις τιμές, είτε ρίχνοντάς τες και παγώνοντας τους μισθούς, είτε κρατώντας τες σταθερές και ανεβάζοντας τους μισθούς (ο Keynes προτιμά την δεύτερη περίπτωση για λόγους ψυχολογίας του αγοραστικού κοινού.). Αυτή είναι μία οικονομικά εφικτή πολιτική, λόγω της τεχνολογικής εξέλιξης της παραγωγής, που διασφαλίζει την δυνατότητα κερδών.

Σε περίοδο κρίσεως, ο "κύκλος της ζήτησης" ακολουθεί την αντίστροφη πορεία. Η ραγδαία πτώση της ζήτησης μειώνει της προσδοκίες κέρδους, οπότε έπονται, είτε μειώσεις μισθών, είτε απολύσεις. Και στις δύο περιπτώσεις, (όχι μόνον στην πρώτη) η ζήτηση μειώνεται περαιτέρω κ.ο.κ. Ο Keynes ονομάζει την ανεργία

που προκύπτει "ακούσια", επειδή αποτελεί δυσλειτουργία του συστήματος και δεν μπορεί να επιλυθεί με μισθολογική συμπίεση. Σ' αυτήν όμως την περίπτωση, είναι ικανή η αύξηση του πραγματικού μισθού να λύσει το πρόβλημα; Εάν συνεπάγεται την αναλογική αύξηση του κόστους παραγωγής εν σχέσει με τα κέρδη, τότε προφανώς η απάντηση είναι αρνητική. Εδώ η ευθύνη πάλι είναι στα χέρια του κράτους, το οποίο καλείται πλέον ν' αυξήσει την αγοραστική δύναμη των πολιτών μέσω επιδοματικών ενισχύσεων κυρίως, δίχως δηλαδή οι ενισχύσεις να συνυπολογίζονται στα κόστη παραγωγής. Παράλληλα, το κράτος ενθαρρύνει την ιδιωτική πρωτοβουλία, ιδίως σε κλάδους υποδομής και καταναλωτικών αγαθών. Ο στόχος είναι η αύξηση της κατανάλωσης, ακόμα κι αν το περιεχόμενο των δραστηριοτήτων είναι αμφίβολης χρησιμότητας ή κι αν ο κρατικός παρεμβατισμός θα σημάνει την αύξηση του δημοσίου ελλείμματος. Για τον Keynes, το κράτος, εν αντιθέσει με τους υπόλοιπους οικονομικούς συντελεστές, πρέπει ν' αποταμιεύει τον καιρό της ευημερίας, ώστε να μπορεί να χρηματοδοτεί τον κύκλο της ζήτησης τον καιρό της κρίσης.

Κριτική στην κλασική θεωρία

Όπως έχει γίνει ήδη σαφές, ο Keynes ανέπτυξε την θεωρία του μέσα απ' την δριμεία κριτική του στους κλασικούς οικονομολόγους. Αν και αποδέχεται την άποψη του Smith και του Hayek, τονίζοντας την ιστορική συμβολή του "laissez-faire" και το ότι οδήγησε τον κόσμο στην εποχή της αφθονίας, υποστηρίζει ωστόσο πως έχει εκπληρώσει τον σκοπό του και πως είναι η στιγμή να αντικατασταθεί.⁴ Ο Keynes, υποστήριξε ότι το έργο του έρχεται σε αντίθεση με τις θεωρίες της κλασικής αντίληψης που επικρατούσαν εκείνη την περίοδο, θέλοντας να αποδείξει ότι ανταποκρίνονται μόνο σε μια "ειδική περίπτωση και όχι γενικά".⁵ Συγκεκριμένα, θεωρεί πως τα πορίσματα της κλασικής θεωρίας, ισχύουν μόνον για το ενδεχόμενο πλήρους απασχόλησης. Οι Κλασικοί παρερμήνευσαν την έννοια της "ισορροπίας" του Ricardo -ο οποίος αναφέρεται στην ισορρόπηση της αγοράς εργασίας σε επίπεδο μισθών, αναφέρεται δηλαδή μόνον στην ισορρόπηση της διανομής εισοδημάτων-

---

⁴Andy Denis, Collective and individual rationality: Maynard Keynes's methodological standpoint and policy prescription

⁵KEYNESJ. M. "Η γενική θεωρία της απασχόλησης, του τόκου και του χρήματος", εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2001.

φτάνοντας στο συμπέρασμα ότι η αγορά εργασίας τείνει εγγενώς σε πλήρη απασχόληση. Την τελευταία ουσιαστικά την θεωρούν προϋπόθεση για την επίτευξη ισορροπίας σ' ένα συγκεκριμένο ύψος μισθού. Το δε ύψος αυτό αντιπροσωπεύει την "οριακή δυσαρέσκεια" των εργαζομένων για τις απολαβές τους.

Έτσι λοιπόν, η κλασική θεωρία, αναγνωρίζοντας μία εγγενή συστημική τάση για πλήρη απασχόληση, δεν αναγνωρίζει την ανεργία, εν αντιθέσει με τον Keynes, παρά μόνον ως "εκούσια", ως το αποτέλεσμα δηλαδή της άρνησης για εργασία με τους τρέχοντες μισθούς, που αντιπροσωπεύουν την οριακή δυσαρέσκεια. Ουσιαστικά θεωρούν πως η διεκδίκηση μισθού που υπερκαλύπτει τις βιοτικές ανάγκες είναι βασικό αίτιο ανεργίας. Όπως είναι κατανοητό, μία τέτοια στάση των εργαζομένων θα είχε νόημα και αποτέλεσμα μόνον με μηδενική ανεργία, οπότε θα είχαν διαπραγματευτική, οικονομικής φύσεως, ισχύ. Σε άλλη περίπτωση, είναι δύσκολη η οικειοθελής άρνηση εργασίας. Εδώ βέβαια κρύβεται και μια άλλη ένσταση του Keynes, σχετική αυτήν την φορά με την έννοια της οριακής δυσαρέσκειας, ως κριτηρίου διεκδίκησης καλύτερου μισθού. Αυτή αφορά τον πραγματικό μισθό, ενώ οι εργαζόμενοι είναι ικανοί να διακρίνουν καθαρά μόνον τον ονομαστικό μισθό και μπορούν να ζητήσουν αύξηση μόνον αυτού⁶.

Μια άλλη σημαντική διαφορά των Κλασικών απ' τον Keynes, είναι και η θέση ότι η προσφορά γεννά την δική της ζήτηση. Η μαζική παραγωγή φθηνών προϊόντων δεν είναι όμως για τον Keynes αρκετή από μόνη της να εκκινήσει τον κύκλο της ζήτησης, εκτός και αν ίσως πάλι βρισκόμαστε σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης. Επίσης, όπως έχουμε 'δει και παραπάνω, μια τέτοια ανάπτυξη (με υψηλή απασχόληση δηλαδή) πρέπει για τον Keynes να συνδυάζεται με πολιτική ρύθμισης τιμών και επιτοκίων. Εδώ υπάρχει επίσης διαφοροποίηση απ' τους Κλασικούς, οι οποίοι βλέπουν τις αγορές προϊόντων και χρήματος ως ανεξάρτητη την μία απ' την άλλη.

Μέσα απ' την κριτική του, ο Keynes καταδεικνύει το ότι οι οικονομικές κρίσεις μέχρι το Κραχ του '29, δεν είχαν σταθεί αρκετές για να αποκτήσουν οι οικονομολόγοι μία πλήρη εικόνα της φύσης του οικονομικού φαινομένου.

---

⁶ KEYNESJ. M. "Η γενική θεωρία της απασχόλησης, του τόκου και του χρήματος", εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2001.

Περιορισμοί εφαρμογής

Ο Keynes λοιπόν δεν πραγματεύεται ουσιαστικά μία θεωρία καταπολέμησης της ανεργίας, αλλά, βλέποντας την οικονομία ως γενικό όλον, επιχειρεί περισσότερο ν' αυξήσει την απασχόληση, παρά να μειώσει την ανεργία. Για να εφαρμοστεί πάντως μία τέτοια θεωρία, προϋποτίθεται να υπάρχει ένα δημοσιονομικά κυρίαρχο εθνικό κράτος. Κράτη που ανήκουν σε διακρατικές οικονομικές και πολιτικές ενοποιήσεις (όπως π.χ. την Ευρωπαϊκή Ένωση) δεν έχουν την ευχέρεια -λόγου χάρη- ν' αγνοήσουν για κάποιες χρονιές την αύξηση του δημοσίου ελλείμματος, να καταναείμουν τα χρήματα του προϋπολογισμού τους κατά το δοκούν ή ν' ασκήσουν πολιτικές επιτοκίου. Εάν δε, ανήκουν και σε νομισματική ένωση (όπως π.χ. την Ο.Ν.Ε.), τότε δεν μπορούν ν' ασκήσουν ούτε νομισματική πολιτική.

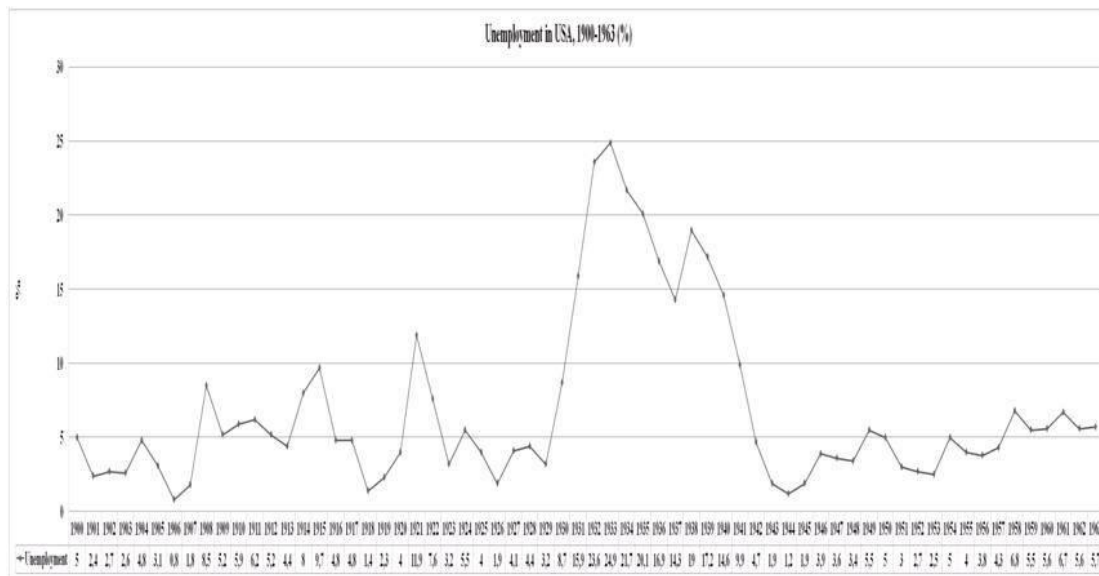
Εφαρμογή της γενικής θεωρίας

Οι προτάσεις που προτείνει ο Keynes μέσω της θεωρίας του , συνδέθηκαν άρρηκτα με το New Deal που εφαρμόστηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες την δεκαετία του '30 υπό την ηγεσία του F.Roosevelt. Υπό την επιρροή του "μεγάλου Κραχ του 1929", οι άνεργοι της χώρας υπολογίζοντας περίπου 13 εκατομμύρια, ενώ η βιομηχανική παραγωγή ήταν μειωμένη κατά 45%. Μέσα από τα μέτρα που έλαβε η κυβέρνηση, ουσιαστικά ανέλαβε τον ρόλο του βασικού χρηματοδότη, ιδρύοντας οργανισμούς όπως η Federal Emergency Relief Administration (FERA), όπου έκανε απευθείας διανομή μετρητών σε άνεργους πολίτες, καθώς επίσης η Civilian Conservation Corps (CCC) που προωθούσε προγράμματα δενδροφυτεύσεων και ανοικοδόμησης γεφυρών πρόσφερε θέσεις εργασίας σε 300.000 πολίτες⁷. Το 1935, μέσω της "punitive" φορολογικής νομοθεσίας επεδίωκε την άνοδο της μέσης προνομιακής κατανάλωσης, καθώς επίσης με την τροπολογία Thomas, που πήρε το όνομα της προς τιμήν του Elmer Thomas, επεδίωκε την αύξηση του νομισματικού πληθωρισμού και την μείωση των επιτοκίων.

---

7 Ο Franklin Roosevelt και το New Deal με την αμερικανική κοινωνία, Νικολέτα Καρυσιώτη

Από το 1932 έως το 1940, το χρηματιστήριο χρυσού αυξήθηκε κατά 17,8 δισεκατομμύρια δολάρια, οι καταθέσεις όλων των τραπεζών κατά 23,4 δισεκατομμύρια δολάρια, το ακαθάριστο ομοσπονδιακό χρέος κατά 24,2 δισεκατομμύρια δολάρια και το επιτόκιο των μακροπρόθεσμων ομοσπονδιακών ζημιών μειώθηκε από 4,5% το 1932 σε 2,5% το 1940. Εν κατακλείδι, μέσα από τα μέτρα του New Deal, φαίνεται η επιρροή των θεωριών του Keynes, σχετικά με τον ρόλο του κράτους να υπάρξει ο βασικός υποστηρικτής των επιχειρήσεων, να αυξήσει τις θέσεις εργασίας και να στηρίξει οικονομικά τους ανέργους καθώς επίσης και στην αύξηση της ισχύς του νομίσματος και την μείωση του επιτοκίου. Ωστόσο, υπάρχουν πολλές ασυνέπειες με τις ιδέες του, γεγονός που δείχνει πως το New Deal υπήρξε ένα σύνολο ποικίλων οικονομικών τακτικών.

Βιβλιογραφία:

KEYNESJ. M.(2001) "Η Γενική θεωρία της απασχόλησης, του τόκου και του χρήματος" Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

ANDY DENIS " Collective and individual rationality: Maynard Keynes's methodological standpoint and policy prescription".

Νικολέτα Καρυτσιώτη (Μεταπτυχιακή εργασία) " Ο Franklin Roosevelt και το New Deal με την αμερικανική κοινωνία".

The Editors of Encyclopaedia Britannica 2019 " John Maynard Keynes"

(<https://www.britannica.com/biography/John-Maynard-Keynes>)

Jim Chappelw Keynesian Economics 2019

(<https://www.investopedia.com/terms/k/keynesianeconomics.asp>)

ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΟΥ W. BEVERIDGE

Κράτος Πρόνοιας και Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλισης

Ο W. Beveridge και η Έκθεση για την Κοινωνική Ασφάλιση

Ο William Beveridge ήταν Βρετανός οικονομολόγος ο οποίος ασχολήθηκε με ζητήματα κοινωνικής πολιτικής στις απαρχές οικοδόμησης των κοινωνικών κρατών μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Η περίφημη Έκθεσή του («*Social Insurance and Allied Services*», Beveridge report) δημοσιεύεται εν μέσω του πολέμου στο Βρετανικό Κοινοβούλιο το 1942. Στόχος της Έκθεσης κατά τον Beveridge ήταν η «απελευθέρωση από την ένδεια (want)», την οποία θεωρούσε έναν από τους πέντε «γίγαντες» μαζί με την ασθένεια (disease), την εξαθλίωση (squalor), την άγνοια (ignorance) και την απραξία (idleness), που επηρέαζαν αρνητικά την ευημερία των ατόμων και η καταπολέμησή τους αποσκοπούσε στην επίτευξη ενός καλύτερου επιπέδου διαβίωσης αλλά και μεγαλύτερης αποδοτικότητας του εργατικού πληθυσμού.⁸ Το κεντρικό ζήτημα της εκθέσεως, επομένως, είναι ένας σχεδιασμός κοινωνικής ασφάλισης έναντι σε ότι προκύπτει και καθιστά αδύνατο για το άτομο να εξασφαλίσει τα προς το ζην, όπως επί παραδείγματι το φαινόμενο της ανεργίας. Συνοπτικά, η έκθεση θεμελιώνεται πάνω στις παρακάτω αρχές:

- κοινωνική ασφάλιση για κάθε πολίτη.
- επαρκές επίδομα για την διατήρηση του επιπέδου της υγείας ανεξάρτητα από το κόστος ζωής.
- επιδότηση καθ' όλη την περίοδο που το άτομο πλήττεται από την ανεργία ή από κάποια ασθένεια.
- Ενοποιημένη συνεκτική επιμελητεία από ένα υπουργείο κοινωνικής ασφάλισης.
- Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη για όλους.
- εκπόνηση επιμορφωτικών σχεδίων για την καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας.
- Εθνικό σχέδιο για πλήρη απασχόληση⁹.

---

⁸ W. Beveridge «*Full employment in a free society. A summary* », The New Statesman and Nation and Reynolds News, London, 1944, p. 3, 21-23

⁹ «*Beveridge on Beveridge. Recent speeches of Sir William Beveridge, K.C.B.*», edited by Joan S. Clarke, Social Security League, p.8

Η έκθεση αυτή αποτέλεσε ένα πρωτοπόρο σχέδιο, το οποίο δημιούργησε εξαιρετικά θετικές εντυπώσεις εντός ενός περιβάλλοντος που επικρατούσε η αστάθεια και η κοινωνική ανασφάλεια από την συνθήκη του πολέμου. Ο αναδιανεμητικός χαρακτήρας του προγράμματος στοχεύει στην άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων και αποτελεί θεμέλιο λίθο για την οικοδόμηση ενός κοινωνικού κράτους το οποίο θα εγγυάται ένα ελάχιστο επίπεδο διαβίωσης για όλο τον πληθυσμό.

Γενικός στόχος του εγχειρήματος που κοινοποιεί είναι η αντιμετώπιση της φτώχειας σε μια διαλυμένη κοινωνία σε επίπεδο υλικών δομών και ενεργειακών πόρων, όπως και ανθρώπινου δυναμικού ως αποτέλεσμα του πολέμου.

Το μοντέλο Beveridge

Το μοντέλο Beveridge βασίζεται στον κρατικό παρεμβατισμό. Είναι απαραίτητη η δημιουργία δημόσιων δομών προκειμένου να υπάρξει μια αποτελεσματική κοινωνική υποστήριξη μέσω της κρατικής επιμέλειας. Κυριαρχεί μια γενική αντίληψη περί δημόσιων αγαθών στα οποία όλοι πρέπει να έχουν καθολική πρόσβαση σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής ζωής, στην υγεία, την εκπαίδευση και την κοινωνική ασφάλιση.

Κύριοι άξονες προς την υλοποίηση του προγράμματος είναι:

- η δημόσια χρηματοδότηση καινούργιων δομών οι οποίες θα συμβάλουν στην αύξηση της απασχόλησης και την κοινωνική υποστήριξη.
- Ενώ βασική πηγή για την εύρεση πόρων είναι η δραστική αύξηση της άμεσης και έμμεσης φορολογίας, όπως και των ιδιωτικών συνεισφορών στο ασφαλιστικό σύστημα¹⁰.

Καταπολέμηση της ανεργίας

Η καταπολέμηση της ανεργίας αποτέλεσε κύριο μέλημα για τον Beveridge καθώς διείδε σε αυτήν τις βαρύτερες επιπτώσεις που επιφέρει ατομικά και κοινωνικά. Βέβαια δεν θεωρεί πως μπορεί να εξαλειφθεί η ανεργία εντελώς από μια

---

¹⁰ Ανδρέας Ν. Λύτρας «Τα Κοινωνικά. Επιλογές από την ελληνική κοινωνιολογία. Τόμος II: Παρουσιάσεις», Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 2017, σελ. 36

καπιταλιστικά οργανωμένη οικονομία. Το ποσοστό ανεργίας που θεωρούσε ανεκτό ήταν μέχρι 3%.¹¹ Εργασίες που είναι εκ φύσεως εποχικές όπως π.χ. η συγκομιδή φρούτων, είναι λογικό να αφήνουν ένα κομμάτι του πληθυσμού εκτός εργασίας για κάποιο χρονικό διάστημα. Επίσης, η τεχνολογική ανάπτυξη και η βελτιστοποίηση της οργάνωσης παραγωγής οδηγούν σε αλλαγές του είδους της εργασίας. Η εργασία η οποία μπορεί να επιτελείται από κάποιον μέσα σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο καταμερισμού εργασίας σε ένα άλλο περισσότερο εξελιγμένο τεχνολογικά και οργανωσιακά πλαίσιο καθίσταται μη απαραίτητη. Έτσι υπάρχει μια αναδιάρθρωση η οποία επηρεάζει τη φύση της εργασίας. Αυτές οι αλλαγές επιφέρουν ένα κύμα ανεργίας για κάποιο διάστημα έως ότου οι πληγέντες από τις αλλαγές εργαζόμενοι να επαναπροωθηθούν εντός των νέων καταμερισμών εργασίας. Το ζήτημα είναι αυτό το διάστημα να είναι όσο το δυνατόν πιο σύντομο.

Ο Beveridge θεωρεί παρόλα αυτά ότι η μαζική ανεργία μπορεί να καταπολεμηθεί. Το πρώτο βήμα προς αυτήν την κατεύθυνση είναι μια γενναία απόφαση η οποία θα θέτει τις βάσεις για την επιτέλεση ενός συνεκτικού σχεδίου και την χάραξη κατάλληλης στρατηγικής για μια πολιτική προς την επίτευξη της πλήρους απασχόλησης. Πλήρης απασχόληση δεν σημαίνει όχι ανεργία, σημαίνει πως όταν κάποιος μείνει άνεργος θα μπορεί να βρει εκ νέου καινούργια θέση εργασίας σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Όμως όλη αυτή η διαδικασία θα πρέπει να έχει αντίκρισμα σε πραγματικές ανάγκες της κοινωνίας. Ο Beveridge, δηλαδή, υποστηρίζει πως δεν πρέπει να φτιάχνεις μη παραγωγικές θέσεις εργασίας μόνο και μόνο για να αυξηθεί η απασχόληση, με κάποιους που επί παραδείγματι «θα ανοίγουν τρύπες και άλλους που θα τις κλείνουν». Οι εργασίες που θα δημιουργούνται θα πρέπει να είναι αληθινά παραγωγικές και όχι να δημιουργείται μια επίπλαστη απασχόληση.

Το μέγεθος επίσης της απασχόλησης, μας λέει, είναι άμεσα συνδεδεμένο με το μέγεθος της κατανάλωσης. Όσο περισσότερο ζήτηση υπάρχει για προϊόντα και υπηρεσίες, τόσο πιο πολύ εκκινούν παραγωγικές εργασίες και κατά συνέπεια δημιουργούν θέσεις εργασίας καθώς ανακινείται ο κύκλος παραγωγής. Παρατηρούμε σε αυτό το σημείο πως συγκλίνουν οι απόψεις του με αυτές του Κένυς, τον οποίο μάλιστα επικαλείται για ισχυροποιήσει τα επιχειρήματά του.

---

¹¹ W. Beveridge «*Full employment in a free society. A summary*», The New Statesman and Nation and Reynolds News, London, 1944, p. 12

Όσον αφορά λοιπόν την καταπολέμησή της ανεργίας, ο Beveridge προτείνει πως πρέπει να την βλέπουμε σαν φαινόμενο παρόλο που ζούμε εν καιρώ ειρήνης, σαν να είμαστε σε πόλεμο. Σε περίοδο πολέμου οι κοινωνικές ανάγκες οι οποίες προκύπτουν είναι μεγάλες και η εργασία όλου του πληθυσμού είναι απαραίτητη για να καλυφθούν. Έτσι λοιπόν, με αυτήν την φιλοσοφία θα πρέπει να πράττουν οι κοινωνίες και σε καιρό ειρήνης καθώς οι κοινωνικές ανάγκες πάντα υπάρχουν άλλα είναι εντελώς διαφορετικές. Η ειρήνη λοιπόν στο ζήτημα της ανεργίας θα πρέπει να παραδειγματιστεί από τον πόλεμο. Ένα πρώτο μάθημα το οποίο μπορεί να διδαχθεί μια κοινωνία από τον πόλεμο, κατά τον Beveridge, είναι η δημιουργία μιας λίστας αναγκών και επιδιώξεων σε διατάξιμη προτεραιότητα για τις οποίες υπάρχει αρκετή αγοραστική δύναμη ώστε να τις ικανοποιήσει. Ένα δεύτερο μάθημα είναι ότι τα ατομικά συμφέροντα θα πρέπει να θυσιάζονται χάριν των συλλογικών και εθνικών επιδιώξεων ούτως ώστε να υπάρχει ευημερία και κοινωνική δικαιοσύνη για όλους.

Εφαρμογή και επιτυχία

Το μοντέλο εφαρμόστηκε και πέτυχε τους στόχους του στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο¹², καθώς οι ανάγκες για κοινωνική πολιτική ήταν επιτακτικές προκειμένου να μπορέσουν να ορθοποδήσουν ξανά οι άνθρωποι και συνεπώς ολόκληρες οι κοινωνίες από τις απώλειες του πολέμου σε όλες τις εκφάνσεις, και το μοντέλο αυτό στόχευε ακριβώς σε ένα καθολικό πλάνο δράσης και ήταν ανάλογο των συνθηκών.

Περιορισμοί εφαρμογής

Παρά τις ωφέλειές του για το κοινωνικό σύνολο, το υπόδειγμα του Beveridge έχει κάποιους περιορισμούς όσον αφορά την εφαρμογή του. Καταρχήν, η σημαντική αύξηση των φόρων που προτείνει ως βασική μέθοδο εύρεσης πόρων για τις υποδομές και τις παροχές του προγράμματος της κοινωνικής πολιτικής και ασφάλισης, καθίσταται πολύ δύσκολη έως και ανέφικτη σε καταστάσεις οικονομικών κρίσεων και υφέσεων¹³. Σε τέτοιες περιόδους τα ήδη περιορισμένα ατομικά εισοδήματα δεν

---

¹² Ανδρέας Ν. Λύτρας «Τα Κοινωνικά. Επιλογές από την ελληνική κοινωνιολογία. Τόμος II: Παρουσιάσεις», Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 2017, σελ. 36

¹³ Στο ίδιο, σ. 37

αφήνουν περιθώριο για περαιτέρω μείωση χωρίς αρνητικές συνέπειες στην καθημερινή διαβίωση όλων αλλά και τη γενικότερη οικονομία του κράτους. Ακόμη και αν επιβληθεί η αύξηση της φορολογίας, υπάρχει ο κίνδυνος, σε ορισμένες περιπτώσεις, η αύξηση αυτή να είναι καθηλωτική για την οικονομική δραστηριότητα¹⁴, καθώς τα εισοδήματα μειώνονται οδηγώντας συνεπώς σε μείωση της κατανάλωσης και της κίνησης της αγοράς η οποία είναι απαραίτητη για την οικονομία αλλά και την απασχόληση.

Επιπλέον, η ενεργής πολιτική της δημοσιονομικής πειθαρχίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις χώρες που εξαρτώνται από αυτήν, δημιουργεί τις συνθήκες για τη συνεχή μείωση των δημόσιων δομών και επομένως της δημόσιας απασχόλησης¹⁵, τα οποία αποτελούν βασικούς άξονες της κοινωνικής ευημερίας του συνόλου. Είναι απαραίτητα τόσο για όσους χρειάζονται πρόσβαση σε κοινωνικά αγαθά και υπηρεσίες για τη διαβίωσή τους όσο και για όσους απασχολούνται στη στελέχωση των δομών και υπηρεσιών.

Έχοντας υπόψη τα προαναφερθέντα, ο σύγχρονος τρόπος ζωής βάσει του κυρίαρχου οικονομικού δόγματος δεν αφήνει πολλά περιθώρια εφαρμογής του μοντέλου που υποστήριξε ο Beveridge στα περισσότερα σημερινά κράτη, σίγουρα όμως αποτέλεσε ένα καινοτόμο και θετικό σχέδιο κοινωνικής πολιτικής και δράσης κατά την εποχή του.

---

¹⁴ Στο ίδιο, σ. 37

¹⁵ Στο ίδιο, σ. 37

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

W. Beveridge «*Full employment in a free society. A summary* », The New Statesman and Nation and Reynolds News, London, 1944

Beveridge on Beveridge. Recent speeches of Sir William Beveridge, K.C.B., edited by Joan S. Clarke, Social Security League

Ανδρέας Ν. Λύτρας «*Τα Κοινωνικά. Επιλογές από την ελληνική κοινωνιολογία. Τόμος II: Παρουσιάσεις*», Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 2017

HYMAN P. MINSKY: Ο ΕΡΓΟΔΟΤΗΣ ΤΗΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΣ ΚΑΤΑΦΥΓΗΣ

Ο Η. Minsky, παιδί μεταναστών από την Λευκορωσία, γεννήθηκε το 1916 και πέθανε το 1996. Πρόκειται για έναν οικονομολόγο ο οποίος σπούδασε μαθηματικά και οικονομία στο πανεπιστήμιο του Σικάγο με διδακτορικό στο Χαρβάτ υπό την εποπτεία του J. Schumpeter από τον οποίο φαίνεται να επηρεάζεται όπως επίσης και από τον J. Keynes¹⁶ και τον Hayek.

Ο Minsky, ασχολήθηκε αργότερα με το χρηματοπιστωτικό κλάδο, όπου εξέδωσε το 1986 το βιβλίο του «Σταθεροποιώντας μια ασταθή οικονομία»¹⁷, και την εκ φύσεως αστάθεια¹⁸ του καπιταλιστικού συστήματος. Η χρηματοοικονομική αστάθεια, βασίζεται στον μη σταθερό ρόλο των χρηματοοικονομικών δομών στον καπιταλισμό έτσι ο Minsky, διακρίνει τρία είδη χρηματοδοτικής δομής¹⁹ των επιχειρήσεων και των ατόμων: την εγγυημένη, την κερδοσκοπική και την πυραμίδα (σχήμα Ponzi)²⁰. Η σταθερότητα, σύμφωνα με τον Minsky, είναι αυτή που οδηγεί στη αστάθεια του συστήματος και όταν αυτό συμβαίνει δημιουργούνται συμπεριφορές που αφενός αυξάνουν τα περιθώρια

---

¹⁶ Ο Minsky, θεωρεί τον εαυτό του οπαδό του Keynes ωστόσο το κλειδί στην ανάλυσή του βρίσκεται στο 12^ο κεφάλαιο της Γενικής Θεωρίας του Keynes, (η οποία έμεινε ημιτελής λόγω του καρδιακού εμφράγματος που υπέστη). Στη θεωρία αυτή αναφέρεται στο ρόλο που παίζει η κερδοσκοπία στις αγορές, στη μαζική ψυχολογία και το αγελαίο ένστικτο, από τα οποία επηρεάζεται. Ο Minsky, πριν το τέλος της δεκαετίας είχε προβλέψει την 'λαϊκή ερμηνεία' του Keynes η οποία οδήγησε στην κατάρρευση του χρηματοπιστωτικού συστήματος και στον πληθωρισμό.

¹⁷ H.P.Minsky, *Stabilization an Unstable Economy*, New York, McGraw-Hill 2008 (1986)

¹⁸ Φαίνεται πως ο Minsky αρνείται την θεωρία του A. Smith, καθώς το χρηματοπιστωτικό σύστημα δεν μπορεί να αφήνεται στο αόρατο χέρι της ελεύθερης αγοράς, ενώ ο καπιταλισμός δημιουργεί νομοτελειακές κρίσεις που είναι αδύνατον να διορθωθούν χωρίς την επέμβαση του κράτους.

¹⁹ Ειδικότερα, στο πρώτο στάδιο (συντηρητικό, εγγυημένο), οι οφειλέτες, αποκτούν αρκετά χρήματα από την εργασία τους με αποτέλεσμα να μπορούν να πληρώσουν τόσο τους τόκους, όσο και τις δόσεις των δανείων τους. Το δεύτερο στάδιο (κερδοσκοπικό), τα εισοδήματα των οφειλετών φτάνουν μόνο για την κάλυψη των τόκων, αλλά όχι για την πληρωμή των δανείων. Οι οφειλέτες οφείλουν να αναζητήσουν τρόπους για να αποπληρώσουν τα χρέη, όποτε λαμβάνει νέα δάνεια για την πληρωμή των παλαιότερων δανείων (ανακύκλωση χρέους), τέλος στο τρίτο στάδιο, τα εισοδήματα του οφειλέτη δεν φτάνουν ούτε για την αποπληρωμή των τόκων, και ο μόνος τρόπος επιβίωσης είναι η αύξηση της αξίας των περιουσιακών στοιχείων έτσι ώστε να δανείζεται ευυπόθηκα.

²⁰ Σελ. 17 H.P.Minsky, *Stabilization an Unstable Economy*, New York, McGraw-Hill 2008 (1986)

ρίσκου και ασφάλειας και αφετέρου το δανεισμό και τις δεσμεύσεις. Σε περιόδους ισορροπίας, οι συμμετέχοντες στην αγορά εργασίας αναλαμβάνουν μεγαλύτερα ρίσκα με αποτέλεσμα η στάση αυτή να θέτει τα θεμέλια της επόμενης κρίσης. Όποτε, το αποκαλούμενο «παράδοξο του Minsky» είναι το γεγονός, ότι η σταθερότητα οδηγεί πάντοτε στην αστάθεια. Έτσι, σε μια υγιή οικονομία τα περισσότερα δάνεια δίνονται σε οφειλέτες που μπορούν να τα αποπληρώσουν έντοκα. Εν τούτοις οι οφειλέτες νιώθουν ασφάλεια, αναλαμβάνουν μεγαλύτερα ρίσκα, τα οποία χρηματοδοτούν με νέα δάνεια. Στο στάδιο αυτό οι τράπεζες δεν επεμβαίνουν διορθωτικά, αναστέλλοντας τα παράλογα ρίσκα και έτσι η οικονομία οδηγείται σε ένα αποπληθωριστικό στάδιο²¹ όπου οι οφειλέτες δεν μπορούν να αναχρηματοδοτήσουν τα δάνειά τους με αποτέλεσμα οι τράπεζες να παγώνουν την παροχή νέων πιστώσεων προκαλώντας την κατάρρευση των τιμών των περιουσιακών στοιχείων.²² Η ισορροπία για τον Minsky, είναι αδύνατον να αποκατασταθεί χωρίς την επέμβαση του κράτους, όπου κύριος ρόλος του είναι η διόρθωση των ανισορροπιών όταν η οικονομία έχει φτάσει σε ακραία σημεία. Όπως επίσης και ο Keynes, που υποστηρίζει πως σε περιόδους οικονομικής ύφεσης το κράτος παρεμβαίνει έτσι και στο Minsky το κράτος επεμβαίνει και λαμβάνει δημοσιονομικά (μείωσή των φόρων, άνοδο δαπανών) και νομισματικά μέτρα (αύξηση της ποσότητας του χρήματος, μείωση επιτοκίων), προκειμένου να σταματήσει ο καθοδικός κύκλος της οικονομίας. Έτσι για τον Minsky, το κράτος λειτουργεί ως «εργοδότης της τελευταίας καταφυγής», όπου επεμβαίνει και ρυθμίζει τις ανισοροπίες που προκύπτουν από μια ασταθή οικονομία.

Η κυκλική, λοιπόν, διαδρομή των υφέσεων στην οικονομία είναι το βασικό στοιχείο που διαπερνά την ανάλυση του Minsky, βασιζόμενη στην εκτίμηση που

---

²¹ Για τον Minsky, το ξέσπασμα της κρίσης δεν απαιτεί κάποιο εξωγενές σοκ, αφού η αστάθεια δημιουργείται εντός του συστήματος μέσω των μηχανισμών του. Δηλαδή η οικονομία δεν γίνεται ασταθής λόγω των εξωτερικών κρίσεων, αλλά είναι εκ φύσεως ασταθής. (σελ 11, H.P.Minsky, *Stabilization an Unstable Economy*, New York, McGraw-Hill 2008 (1986)

²²<http://bankingnews.gr/bankingnews-questions-and-answers1/%CE%B7-%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CE%AE%CF%84%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B7%CE%BC%CE%AD%CF%81%CE%B1%CF%82/item/297504-h-eggenhs-astatheia-toy-kapitalistikoy-systhmatos-apo-basilhs-biliardos.html>

κάνει ο ίδιος ότι κυρίαρχο χαρακτηριστικό του καπιταλισμού είναι η κερδοσκοπία, η οποία όσο περισσότερο διαρκεί χωρίς την αντίστοιχη ανταπόκριση σε διαθέσιμα κεφάλαια θα οδηγήσει σε ξέσπασμα οικονομικής κρίσης, που με τη σειρά της θα έχει ως αντίδραση νέα κερδοσκοπία.

Η ως άνω αφετηρία σκέψης του Minsky τον οδηγεί σε δύο βασικές παραδοχές, μέσω των οποίων οδηγείται στην εναλλακτική του πρόταση καταπολέμησης της ανεργίας και οι οποίες αφορούν: α) την δομική αποτυχία της ελεύθερης καπιταλιστικής αγοράς να απασχολήσει πλήρως το σύνολο του ενεργού εργατικού δυναμικού και β) την συνεπαγόμενη της ελεύθερης αγοράς δομική ανεργία, η οποία μπορεί να γίνει διαρθρωτική όταν το σύστημα θα βρεθεί σε κρίση λόγω της λειτουργίας της αγοράς. Σε αυτό το σημείο θα μπορούσαμε να πούμε ότι το μοντέλο του Minsky είναι ταυτόχρονα μια πρόταση σταθεροποίησης της οικονομίας και μια πρόταση εξάλειψης της φτώχειας.²³

Η ΠΡΟΤΑΣΗ : Ο Εργοδότης της Τελευταίας Καταφυγής (Employer of Last Resort)

Παρότι ο τίτλος του μοντέλου του Minsky παραπέμπει εμφανώς στον προσανατολισμό της εφαρμογής του ιδίως σε περιόδους οικονομικής ύφεσης και υψηλής ανεργίας, αφού εμφανίζει το κράτος ως εκείνον τον εργοδότη που θα πρέπει να προσλάβει όταν δεν προσλαμβάνουν οι ιδιώτες επιχειρηματίες, ο ίδιος προόριζε την πρότασή του ως στρατηγική που θα υλοποιηθεί από ένα κράτος που ανθίζει οικονομικά και κοινωνικά ή από ένα κράτος σε ύφεση που χαράσσει, όμως, στρατηγική ευημερίας. Ο Εργοδότης τελευταίας καταφυγής αποτελεί για τον Minsky μια στρατηγική απάντηση στην φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό που δομικά εμφανίζονται και θα εμφανίζονται στον καπιταλισμό και όχι απλώς ένα πρόγραμμα τακτικής (συγκυριακής) απάντησης σε περιόδους κρίσης. Το ως άνω γίνεται εμφανές από το γεγονός ότι το πρόγραμμα απασχόλησης που προτείνει θεωρεί ότι χρήζει μακροχρόνιας εφαρμογής, αλλά και από την αντίθεση του στις επιδοματικές κοινωνικές πολιτικές.

---

²³ Minsky H., Ending Poverty: Jobs not Welfare, Levy Economics Institute of Bard College, USA, 2013

Ειδικότερα, στο βιβλίο του «Stabilizing an Unstable Economy» που εκδόθηκε το 1986²⁴, και πιο συγκεκριμένα στα κεφάλαια 12 και κυρίως 13, ο Minsky προτείνει ένα πρόγραμμα, το οποίο εκκινεί την περίοδο της οικονομικής κρίσης και έχει στόχο την καθολική απασχόληση όλου του ενεργού και πρόθυμου να εργαστεί δυναμικού, τόσο κατά τη διάρκεια των υφέσεων, όσο και κατά τις περιόδους οικονομικής ευημερίας. Αρνούμενος την αποτελεσματικότητα των κοινωνικών επιδομάτων και επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον του στην τόνωση της κατανάλωσης και της αγοραστικής δύναμης των νοικοκυριών, ο Minsky εστιάζει στο ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει το κράτος και η κυβέρνηση στην εκτόξευση της ανεργίας και της επισφάλειας, αλλά και στην οικονομική ανάκαμψη και την πλήρη απασχόληση. Ο ρόλος αυτός του κράτους εκφράζεται μέσω της δημιουργίας θέσεων εργασίας στον δημόσιο τομέα για όλους τους ανέργους με κάθε ειδικότητα, το οποίο συνεπάγεται την κατασκευή δημόσιων έργων, επιχειρήσεων και παραγωγής.

Με βάση την πρόταση του Minsky οι άνεργοι εντάσσονται στο πρόγραμμα απασχόλησης σε όποια ηλικία και ειδικότητα βρίσκονται την στιγμή της ένταξής τους και απορροφούνται κυρίως σε έργα δημοσίων υποδομών, ανάπλασης δημόσιων χώρων, απορρύπανσης, αναδάσωσης κ.α. ή και στη δημόσια παραγωγή προϊόντων κατανάλωσης και ενέργειας. Να σημειωθεί ότι εντός μια τέτοιας συνθήκης του κράτους ως εργοδότη για τόσο μεγάλο τμήμα του πληθυσμού, οι αρμοδιότητες εντούτοις και οι θέσεις της προϋπάρχουσας δημόσιας απασχόλησης δεν θα μεταβληθούν από την εφαρμογή του προγράμματος.²⁵

Πώς μπορεί, λοιπόν, το κράτος να χρηματοδοτήσει ένα τέτοιο πρόγραμμα απασχόλησης; Η πρόταση του Minsky είναι εν προκειμένω η έκδοση νομισματικής μάζας ύψους 0,7% έως 1,5% του ΑΕΠ, καθώς και η έκδοση κρατικών ομολόγων με χαμηλό επιτόκιο αξίας ίσης του προβλεπόμενου κόστους του προγράμματος. Ως εκ τούτου πρόκειται για μία πρόταση που προϋποθέτει την δημοσιονομική κυριαρχία ενός κράτους και την πλήρη ελευθερία του ως προς την άσκηση της εθνικής νομισματικής πολιτικής. Το ως άνω συνεπάγεται στις μέρες μας την μη ένταξή του σε διακρατικές νομισματικές ενώσεις, όπως αυτήν των χωρών της ευρωζώνης, όπου η

---

²⁴ Minsky H., *Stabilizing an Unstable Economy*, The McGraw Hill Companies, USA, 2008

²⁵ Αντωνοπούλου Ρ., Παπαδημητρίου Δ. Β., Toay T., Προγράμματα άμεσης δημιουργίας θέσεων εργασίας σε συνθήκες κρίσης στην Ελλάδα, Μελέτες (Studies) 15, Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων, Ινστιτούτο Εργασίας Γ.Σ.Ε.Ε., Δεκέμβριος 2011,

δυνατότητα της έκδοσης του ευρώ έχει εκχωρηθεί στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, ενώ η έκδοση κρατικών ομολόγων καθίσταται επίσης δυσχερής.

Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΦΡΑΜΜΑΤΟΣ MINSKY: NEW DEAL

Υλική αποκρυστάλλωση της θεωρητικής πρότασης του Minsky αποτέλεσαν τα προγράμματα απασχόλησης New Deal που εφάρμοσε η κυβέρνηση Roosevelt τη δεκαετία του '30 στις Η.Π.Α. ως απάντηση στη Μεγάλη Ύφεση. Το έτος 1933 η κυβέρνηση Roosevelt ανέλαβε την εξουσία και εγκαινίασε μια σειρά προγραμμάτων που διήρκεσαν 8 χρόνια και στάθηκαν ικανά να αντιμετωπίσουν τις συνέπειες του ΚΡΑΧ του 1929 στην Αμερική και της ακραίας οικονομικής ύφεσης των 13 εκατομμυρίων ανέργων. Η ίδρυση εκ μέρους της κυβέρνησης ενός κρατικού οργανισμού με έργο την απευθείας διανομή μετρητών στους ανέργους, η πρόσληψη σε κρατικές υπηρεσίες εκατοντάδων χιλιάδων νέων σε προγράμματα δεντροφυτεύσεων, ανοικοδόμησης γεφύρων και καθαρισμού παραλιών, καθώς και η παροχή οικονομικών κινήτρων στους αγρότες που θα μείωναν την παραγωγή τους (λόγω της ύπαρξης υπερπαραγωγής στον αγροτικό τομέα) και η αγορά αγροκτημάτων από το κράτος με τη μετατροπή τους σε μονάδες εργαστηρίων και νέων τεχνολογιών,²⁶ ήταν μερικά από τα μέτρα που περιελάμβανε το New Deal της κυβέρνησης Roosevelt. Ταυτόχρονα, αποτελούν και την ενσάρκωση της ιδέας του Minsky περί Εργοδότη Τελευταίας Καταφυγής ή καλύτερα την πηγή της έμπνευσής του.

Η επιλεγόμενη εκείνη την περίοδο κυβερνητική πολιτική είχε ως άξονα την κεντρική ιδέα ότι το κράτος θα έπρεπε να παίζει τον ρόλο του επενδυτή την στιγμή που κανείς δεν επένδυε. Έτσι θα έστελνε νέες παραγγελίες στις βιομηχανίες, οι οποίες θα χρειάζονταν με τη σειρά τους κι άλλες επιχειρήσεις για να τις υλοποιήσουν και άρα και επιπλέον εργατικό δυναμικό να προσλάβουν. Αυτό θα σήμαινε την απασχόληση μεγάλης μερίδας του πληθυσμού που πλέον θα είχε την οικονομική δυνατότητα να καταναλώσει και άρα και να κινήσει χρήματα στην αγορά.²⁷ Και μπορεί ο Minsky να επέμενε ότι η οικονομική ανάπτυξη που στηρίζεται στην

²⁶ Ο Franklin Roosevelt και το New Deal με την αμερικάνικη κοινωνία, academia.edu

²⁷ Ο Franklin Roosevelt και το New Deal με την αμερικάνικη κοινωνία, academia.edu

επενδυτική πολιτική δημιουργεί αστάθεια και πληθωρισμό²⁸, ταυτόχρονα όμως ο ρόλος του κράτους ως επενδυτή, που διαπνέει την ως άνω πολιτική, συνάδει πλήρως με το μοντέλο καταπολέμησης της ανεργίας που προτείνει.

Το μοντέλο του Minsky με τον κομβικό ρόλο που αποδίδει ο ίδιος στο κράτος ως διασώστη του άνεργου πληθυσμού τη στιγμή της μεγάλης ύφεσης έχει τύχει πετυχημένης εφαρμογής μετά την οικονομική κατάρρευση της Αργεντινής, ενώ μερικές από τις χώρες στις οποίες έχουν υλοποιηθεί πλευρές του αποτελούν η Χιλή, το Περού, αλλά και η Ινδία, η Νότια Αφρική και η Αιθιοπία.

Εν κατακλείδι, ο Minsky μας προτείνει μια εναλλακτική στρατηγική πλήρους απασχόλησης η οποία βασίζεται στην κατανάλωση, αντί για τις επενδύσεις, στην εργασία αντί των επιδοματικών πολιτικών που θεσμοθετούν την ανεργία και στην χρήση των κρατικών οργανισμών και κανονιστικών ρυθμίσεων ως περιοριστικών της δομικής αστάθειας μέσω της επιβολής²⁹.

Η κριτική που θα μπορούσαμε να ασκήσουμε εν προκειμένω έγκειται αφενός στην αβεβαιότητα που φέρει η στόχευση στην αύξηση της κατανάλωσης, καθότι η ανάπτυξη που αυτή τυχόν θα σηματοδοτήσει, δεν μπορεί να υπολογιστεί σαφώς και αφετέρου η αδυναμία εφαρμογής του προγράμματος σε συνθήκες περιορισμένης κρατικής δημοσιονομικής κυριαρχίας. Εντούτοις, αν σκεφτούμε ότι αφετηρία της ως άνω προτεινόμενης στρατηγικής αποτελεί η παραδοχή της ενδογενούς ασταθούς φύσης του καπιταλιστικού συστήματος από τον Minsky, τότε είναι δυνατό να γίνει αντιληπτή η απόδοση στο ξέσπασμα της διεθνούς οικονομικής κρίσης του 2008 του χαρακτηρισμού «Minsky Moment», αφού μπορούμε να πούμε ότι ο ίδιος την είχε προβλέψει.

---

²⁸ Minsky H., *Stabilizing an Unstable Economy*, The McGraw Hill Companies, USA, 2008, σελ 15

²⁹ Minsky H., *Stabilizing an Unstable Economy*, The McGraw Hill Companies, USA, 2008, σελ 15

Βιβλιογραφία:

- 1) H.P.Minsky (1986) , *Stabilization an Unstable Economy*, New York, McGraw-Hill 2008
- 2) H. P. Minsky , *Ending Poverty: Jobs not Welfare*, Levy Economics Institute of Bard College, USA, 2013
- 3) John Maynard Keynes (1936), *The general Theory of employment interest and money*, Publisher: Palgrave Macmillan
- 4) Αντωνοπούλου Ρ., Παπαδημητρίου Δ. Β., Τοαγ Τ., Προγράμματα άμεσης δημιουργίας θέσεων εργασίας σε συνθήκες κρίσης στην Ελλάδα, Μελέτες (Studies) 15, Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων, Ινστιτούτο Εργασίας Γ.Σ.Ε.Ε., Δεκέμβριος 2011, σελ. 51
- 5) Καρυτσιώτη Ν., Ο Franklin Roosevelt και το New Deal με την αμερικάνικη κοινωνία, Μεταπτυχιακή εργασία στο academia.edu

Ιστοσελίδες:

- 1) <http://bankingnews.gr/bankingnews-questions-and-answers1/%CE%B7-%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CE%AE%CF%84%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B7%CE%BC%CE%AD%CF%81%CE%B1%CF%82/item/297504-h-eggenhs-astatheia-toy-kapitalistikoy-systhmatos-apo-basilhs-biliardos.htm> (τελευταία επίσκεψη : 30/5/2019)

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΣΤΟ ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ CLINTON ΣΤΙΣ ΗΠΑ

Η αντιμετώπιση της ανεργίας ήταν μία από τις δεσμεύσεις του κόμματος των Νέων Εργατικών στο Ηνωμένο Βασίλειο, πριν τις εκλογές του 1997. Συγκεκριμένα, το πρόγραμμά τους αφορούσε τις κοινωνικές ομάδες των νέων, των μακροχρόνια ανέργων και των μονογονεϊκών οικογενειών, ενώ για τη χρηματοδότησή του επρόκειτο να επιβληθεί έκτακτη εισφορά στις επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας. Το αναμενόμενο ποσό από την έκτακτη εισφορά ανέρχεται στα 5,2 δισεκατομμύρια λίρες για την περίοδο 1997-99, ενώ τα μέτρα αντιμετώπισης της ανεργίας επρόκειτο να κοστίσουν 3,9 δισεκατομμύρια λίρες για την περίοδο 1997-2002. Σκοπός ήταν να καταπολεμηθεί η μακροχρόνια ανεργία μέσω επιδοτούμενων προσλήψεων, και η απόκτηση εμπειρίας για τους νέους που σε συνδιασμό με την εξάσκηση θα είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση των επαγγελματικών τους δεξιοτήτων (Jarvis, 1997: 5).

Οι Προτάσεις

Η Νέα Συμφωνία για τους νέους κάτω των 25 ετών

Ένας από τους στόχους των Εργατικών ήταν να προσφέρουν εργασία αντί κοινωνικών παροχών σε 250.000 νέους κάτω των 25 ετών. Χαρακτηριστικό της κατάστασης στη Μ. Βρετανία είναι ότι ανάμεσα στον ενεργό πληθυσμό, στο ένα από τα πέντε νοικοκυριά δεν υπάρχει ούτε ένα μέλος στην οικογένεια με σταθερό μισθό. Επομένως, η πρόταση είναι να προσφέρεται εργασία αντί για επίδομα πρόνοιας (Jarvis, 1997: 6).

Από το έτος 1998, κάθε νέος ηλικίας 18-25 ετών, που είναι άνεργος για περισσότερους από 6 μήνες, θα έχει ορισμένες επιλογές τις οποίες εφόσον αρνηθεί, θα στερηθεί των δικαιωμάτων του σε κοινωνικές παροχές. Οι επιλογές των νέων (οι οποίες περιλαμβάνουν και πρακτική άσκηση) είναι οι εξής: 1)εργασία σε εργοδότη, 2)εργασία σε εθελοντικό οργανισμό, 3)εργασία σε φορέα περιβαλλοντικής ανάπτυξης, 4)για όσους στερούνται βασικών προσόντων, τους παρέχεται η επιλογή της πλήρους εκπαίδευσης ή πρακτικής άσκησης. Ουσιαστικά, με το πρόγραμμα αυτό, όταν ένας νέος κάνει αίτηση για κοινωνικές παροχές, παράλληλα αιτείται και για εργασία. Η Νέα Συμφωνία είναι πλούσια σε ευκαιρίες, και ήδη από την αρχή

προσέλκυσε την υποστήριξη ορισμένων κορυφαίων εταιριών της Βρετανίας (Jarvis, 1997: 6). Αρχικά, το πρόγραμμα θα εφαρμοζόταν πιλοτικά σε κάποιες περιοχές της Μ. Βρετανίας από τον Ιανουάριο του 1998 για να εφαρμοστεί σε ολόκληρη τη χώρα από τον Απρίλιο του ίδιου έτους (Jarvis, 1997: 7).

Η Είσοδος (The Gateway)

Η Νέα Συμφωνία ξεκινά με ένα πρώτο στάδιο, που ονομάζεται «Είσοδος» (the Gateway), κατά το οποίο ο συμμετέχων ενημερώνεται για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του. Επίσης, δέχεται συμβουλές και την κατάλληλη καθοδήγηση σε ό,τι αφορά στην αναζήτηση εργασίας. Η διαδικασία αυτή διαρκεί τέσσερις μήνες (Jarvis, 1997: 7-8).

Εργασία σε εργοδότη

Στην περίπτωση αυτή, όταν συμπληρωθούν δύο μήνες του συμμετέχοντος στην «Είσοδο», εκδίδεται από τον προσωπικό του σύβουλο ένα κουπόνι που πιστοποιεί ότι ο άνεργος έχει επιλεγεί για επιδότηση εάν βρεθεί θέση εργασίας. Ο εργοδότης εισπράττει 60 λίρες την εβδομάδα για 26 εβδομάδες, συνολικά δηλαδή 1560 λίρες. Ο μέσος όρος εργασίας ανά εβδομάδα θα πρέπει να είναι 30 ώρες μαζί με τον χρόνο εκπαίδευσης, για την οποία απαιτείται τουλάχιστον μία μέρα την εβδομάδα και δίνονται επιπλέον 750 λίρες ανά άτομο.. Για θέσεις μεταξύ 24 και 29 ωρών προσφέρονται στον εργοδότη 40 λίρες την εβδομάδα, ενώ για λιγότερες από 24 ώρες η επιδότηση αφορά μόνο τους συμμετέχοντες με ειδικές ανάγκες ή όσους έχουν την ευθύνη για τη φροντίδα άλλων ατόμων (Jarvis, 1997: 8-9).

Οι εργοδότες που συμμετέχουν στο πρόγραμμα θα πρέπει να υπογράψουν μια συμφωνία που περιλαμβάνει κάποιες δεσμεύσεις, ώστε να μην κλονιστεί η αξιοπιστία του προγράμματος. Η Νέα Συμφωνία προσφέρει και σε μεσιτικά γραφεία τη δυνατότητα συμμετοχής στο πρόγραμμα. Επίσης, δίνει την ευκαιρία και σε νέους ανέργους που θα ήθελαν να εργαστούν ως αυτοαπασχολούμενοι (Jarvis, 1997: 9).

Εργασία σε εθελοντικό οργανισμό ή φορέα περιβαλλοντικής ανάπτυξης

Εδώ η εργασία διαρκεί 6 μήνες, και ο εργαζόμενος συμμετέχει μία μέρα την εβδομάδα σε εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Οι φορείς περιβαλλοντικής ανάπτυξης θα

προσελκύσουν νέους ανέργους σε προγράμματα προστασίας του περιβάλλοντος, ενώ οι εθελοντικοί οργανισμοί θα επικεντρωθούν στην εκπαίδευση 50.000 φροντιστών για παιδιά. Οι συμμετέχοντες θα λαμβάνουν επίδομα και άλλες κοινωνικές παροχές (Jarvis, 1997: 10).

Στα προγράμματα αυτά υπάρχουν κάποιοι βασικοί όροι λειτουργίας που έχουν να κάνουν με την εξάσκηση σε συγκεκριμένες δεξιότητες, την περίοδο προσαρμογής του συμμετέχοντα και την εξέλιξή του στην εργασία του. Μετά το τέλος του προγράμματος ο συμμετέχων θα λάβει πιστοποιητικό και σύσταση εργασίας από τον οργανισμό που ασχολήθηκε (Jarvis, 1997: 10).

Στόχος της κυβέρνησης ήταν από τη μία να παρακινήσει τους άνεργους νέους σε προγράμματα φιλικά προς το περιβάλλον και ταυτόχρονα, μέσω των εθελοντικών οργανισμών, να ενισχυθεί ο τομέας της φροντίδας των παιδιών και να μείνουν οι νέοι μακριά από παραβατικές συμπεριφορές ή απ' τα ναρκωτικά (Jarvis, 1997: 11).

Πρόγραμμα εκπαίδευσης

Η πρόταση αυτή αφορά όσους συμμετέχοντες στερούνται βασικής εκπαίδευσης και αντίστοιχων πιστοποιητικών. Οι εκπαιδευόμενοι θα λάβουν εκπαίδευση πλήρους ωραρίου με διάρκεια έως και 52 εβδομάδες, και με την ολοκλήρωσή της θα τους δοθεί πιστοποίηση. Επίσης, υπάρχει η δυνατότητα πρακτικής άσκησης, ενώ κάθε συμμετέχοντας θα έχει και τον αντίστοιχο προσωπικό επιμελητή του (Jarvis, 1997: 11-12). Τα έξοδα των ταξιδιών και του εκπαιδευτικού υλικού θα καλύπτονται από τους παρόχους των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Οι συμμετέχοντες θα λαμβάνουν επίδομα και θα διατηρήσουν το δικαίωμά τους σε παροχές (Jarvis, 1997: 12).

Κυρώσεις

Προβλέπονται κυρώσεις για αυτούς που θα αρνηθούν μία από τις παραπάνω επιλογές. Συγκεκριμένα, προβλέπεται περικοπή του επιδόματος ανεργίας, αρχικά για 2 εβδομάδες και στη συνέχεια για 4 εβδομάδες εφόσον επαναληφθεί η άρνηση επιλογής μιας προσφοράς μέσα σε 12 μήνες (Jarvis, 1997: 12).

Άλλες προβλέψεις

Στη Νέα Συμφωνία περιλαμβάνεται επιδότηση σε εργοδότες που θα προσλάβουν άτομα άνω των 25 ετών, τα οποία βρίσκονται στην ανεργία δύο ή και περισσότερα χρόνια (Jarvis, 1997: 13). Ακόμη, υπάρχει πρόβλεψη για τις μονογονεϊκές οικογένειες, στις οποίες θα δοθούν συμβουλές σχετικά με την εύρεση εργασίας, την εκπαίδευσή τους και τη φροντίδα των παιδιών τους (Jarvis, 1997: 14). Ανακοινώθηκαν επίσης μέτρα στα οποία περιλαμβάνονται προβλέψεις για άτομα με χρόνιες παθήσεις και κινητικά προβλήματα (Jarvis, 1997: 19). Τέλος, θα δοθεί ένα σημαντικό ποσό για τη βελτίωση του εκπαιδευτικού υλικού και για τη χρήση νέων τεχνολογιών (Jarvis, 1997: 20).

Αντιδράσεις επί της Νέας Συμφωνίας

Στόχος των Εργατικών ήταν να εστιάσουν σε διαφορετικές ομάδες του πληθυσμού και η όσο το δυνατόν μικρότερη σπατάλη των πόρων (Λύτρας, 2016: 398). Σύμφωνα με εκπροσώπους των Εργατικών, το σημαντικό είναι ότι πλέον δεν θα δίνονται επιδόματα ανεργίας, αλλά θα επιδοτούνται επιχειρήσεις προκειμένου να υπάρξουν νέες θέσεις εργασίας, κάτι που είναι προτιμότερο. Παράλληλα, με τις επιδοτήσεις θα μειωθεί το εργασιακό κόστος των επιχειρήσεων, ενώ οι μισθοί θα είναι ανώτεροι των επιδομάτων ανεργίας (Jarvis, 1997: 21). Υπήρχαν βεβαίως και κάποιες σοβαρές διαφωνίες όσον αφορά τις επιπτώσεις του νέου αυτού προγράμματος, οι οποίες είναι γνωστές με τους όρους “dead-weight”, “displacement” και “substitution”. Στην πρώτη περίπτωση ο εργοδότης θα αναζητούσε να προσλάβει κάποιον ακόμα και χωρίς την επιδότηση. Στη δεύτερη περίπτωση η αμφισβήτηση έχει να κάνει με το γεγονός ότι ο εργοδότης που αναζητά έτσι κι αλλιώς να προσλάβει έναν εργαζόμενο, είναι πιο πιθανό να επιλέξει αυτόν με την επιδότηση και να απορρίψει τον πρώτο. Στην τρίτη περίπτωση τίθεται το ζήτημα της απόλυσης ενός υπαλλήλου και της πρόσληψης ενός επιδοτούμενου υποψηφίου, ώστε να μειωθεί το κόστος εργασίας για τον εργοδότη (Jarvis, 1997: 21-22). Η Νέα Συμφωνία αν και συνέβαλε στην αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων δεν κατάφερε να αποφύγει παθογένειες όπως οι κακοπληρωμένες θέσεις μερικής απασχόλησης και η επισφάλεια των θέσεων αυτών (Λύτρας, 2016: 398).

Πρόγραμμα της Κυβέρνησης Bill Clinton, στις Η.Π.Α.

Ο Κλίντον με το που ανέλαβε την εξουσία το 1992 υποσχέθηκε να κάνει ριζικές μεταρρυθμίσεις, αναθεωρώντας τις πολιτικές για την κοινωνική υποστήριξη, με τον τρόπο που ήταν γνωστές έως τότε (“To end welfare as we know it”). Έτσι, σχεδιάζει να μετατρέψει το “welfare” (κοινωνική υποστήριξη) σε “workfare” (εργασιακή υποστήριξη). Το σύστημα “workfare” κρίθηκε ως ένας νέος και επαναστατικός τρόπος βελτίωσης του προηγούμενου συστήματος της κοινωνικής υποστήριξης, εφόσον θεωρήθηκε ότι εδραιώνει μια ισχυρή εργασιακή ηθική μεταξύ των φτωχών, αφού ο μισθός προσδίδει μια αίσθηση αυτοπειθαρχίας και βελτιώνει την αυτοεκτίμησή τους³⁰. Το πρόγραμμα προέβλεπε την υποχρέωση του κράτους για την παροχή προς τους ανέργους και τους φτωχούς ενός επιδόματος, που ισοδυναμούσε με το κατώτερο εγγυημένο εισόδημα. Το επίδομα δινόταν ταυτόχρονα με επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και οι ωφελούμενοι για να συνεχίσουν να λαμβάνουν το επίδομα είχαν την υποχρέωση να συμμετάσχουν μετά την παρέλευση των δύο πρώτων ετών σε προγράμματα εργασίας³¹.

Πιο συγκεκριμένα, επρόκειτο για ένα ευρύ ομοσπονδιακό πρόγραμμα, που περιελάμβανε δημόσια εκπαίδευση, παιδεία και εργασιακή υποστήριξη (workfare), γνωστή ως Ευκαιρίες Εργασίας και Βασικές Δεξιότητες. Το εν λόγω πρόγραμμα απαιτούσε από το κράτος να παρέχει τις βασικές γνώσεις, την εκπαίδευση, την κατάρτιση δεξιοτήτων εργασίας, τις δραστηριότητες ετοιμότητας για θέσεις εργασίας, την ανάπτυξη περισσότερων θέσεων εργασίας, καθώς και την τοποθέτηση σε αυτές³². Επίσης, το κράτος όφειλε να προορίζει τους αποδέκτες προς θέσεις εργασίας του δημοσίου τομέα, όταν αυτό κρινόταν απαραίτητο, αλλιώς ήταν προτιμότερη η

---

³⁰ Bailey, C.A. (1995). Workfare and involuntary servitude—What you wanted to know but were afraid to ask. *Boston College Third World Law Journal*, 15 (2), 285-321, σελ. 285-286. Fox, J.W. (1996). Liberalism, democratic citizenship, and welfare reform: The troubling case of workfare. *Washington University Law Review*, 74 (1), 103-178.

³¹ Patterson, E.G. (2012). Mission dissonance in the TANF Program: Of work, self-sufficiency, reciprocity, and the work participation rate. *Harvard Law & Policy Review*, 6, 369-405, όπως αναφ. στον Λύτρα, Α. (2016). *Η μισθωτή εργασία στην κοινωνική οργάνωση*. Αθήνα: Παπαζήση, σελ. 391.

³² Bailey, C.A. (1995), ό.π., σελ. 285-287. Αξίζει να σημειωθεί ότι το πρόγραμμα δεν απαιτούσε τη συμμετοχή γυναικών με παιδιά κάτω των τριών ετών και επίσης, το κράτος έπρεπε να εγγυηθεί στους δικαιούχους τη φροντίδα των παιδιών. Επίσης, οι ωφελούμενοι με ένα παιδί κάτω των έξι ετών δεν ήταν υποχρεωμένοι να συμμετέχουν στο πρόγραμμα για περισσότερες από 20 ώρες την εβδομάδα.

εργασία στον ιδιωτικό τομέα³³. Για να πριμοδοτήσει το κράτος την απασχόληση σε θέσεις εργασίας του ιδιωτικού τομέα αποφασίστηκε ότι οι θέσεις του δημοσίου τομέα θα προσφέρονταν μόνο ως έσχατη λύση, με μισθό λιγότερο από τον κατώτατο μισθό. Επιπροσθέτως, οι ωφελούμενοι του προγράμματος θα μπορούσαν να παραμείνουν επ' αόριστο στις θέσεις τους, εφόσον μπορούσαν να αποδείξουν ότι παρά τις προσπάθειές τους δεν κατάφεραν να βρουν άλλη εργασία³⁴. Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η ανάθεση της διαχείρισης του προγράμματος 'workfare' σε κερδοσκοπικές και μη κερδοσκοπικές εταιρίες, η οποία ήταν τυπική τακτική για τη νεοφιλελεύθερη αντίληψη, υπογράμμιζε την έλλειψη της καταλληλότητας των κρατικών δομών και των δημόσιων υπηρεσιών. Υπήρξαν πάρα πολλά προβλήματα στη διαχείριση των πιστώσεων, αναποτελεσματικότητα και ενδείξεις διασπάθισης του δημοσίου χρήματος³⁵.

Οι δικαιούχοι, σε περίπτωση άρνησης να εργαστούν, θα έχαναν τα οφέλη του προγράμματος, διάταξη η οποία έφερε στο προσκήνιο αρκετή κριτική από τους Ρεπουμπλικανούς και τους Συντηρητικούς Δημοκράτες οι οποίοι αμφισβήτησαν το κατά πόσο μειώνεται η εξάρτηση από την Κυβέρνηση. Το βάρος της κριτικής αφορά στην παραβίαση της 13^{ης} τροπολογίας, που υποστήριζε ότι η ιδιοκτησία και η αυτοδιάθεση αποτελούν θεμελιώδεις, ιερές και απαραβίαστες αξίες και ότι ο έλεγχος της δουλειάς είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την αξιοπρέπεια και την ταυτότητα του ατόμου. Συνεπώς, όταν ο έλεγχος της δουλειάς αφαιρείται από τα άτομα, τότε αυτά θεωρούνται κατώτερα και ανάξια. Επίσης, η επιβολή της υποχρεωτικής εργασίας στερεί την ελευθερία επιλογής της εργασίας από το άτομο, δηλαδή ενός δικαιώματος, που είναι πλήρως ενσωματωμένο στο θεμέλιο του Συνταγματικού Δικαίου και δεν έχει αμφισβητηθεί για χρόνια³⁶. Τα προγράμματα, λοιπόν, υποχρεωτικής εργασίας, έφεραν ξανά στην επιφάνεια τη μη επιτρεπόμενη και ακούσια υποτέλεια.

Ένα άλλο επιχείρημα είναι ότι η υποχρεωτική εργασία απευθύνεται σε μια στοχευόμενη ομάδα, η οποία υποφέρει από κοινωνικό στίγμα και δεν είναι άλλη από την ομάδα των «φτωχών». Τα προγράμματα αυτά, όπως το workfare, υποστηρίχθηκε

³³ Bailey, C.A. (1995), ό.π., σελ. 313.

³⁴ Bailey, C.A. (1995), ό.π., σελ. 314.

³⁵ DeParle, J. (2004). *American Dream: Three women, ten kinds, and a nation's drive to end welfare*. New York: Viking, όπως αναφ. στον Λύτρα, Α. (2016). *Η μισθωτή εργασία στην κοινωνική οργάνωση*, ό.π., σελ. 393.

³⁶ Bailey, C.A. (1995), ό.π., σελ. 314-316.

ότι δεν συμβάλλουν στην απόκτηση κατάρτισης που θα συνδέει τους δικαιούχους με την αγορά εργασίας γενικότερα, αλλά με τη συγκεκριμένη θέση που θα αναλάμβαναν και δεν προσφέρει επίσης, τεχνικές προώθησης του εαυτού και των ικανοτήτων του ατόμου, με αποτέλεσμα οι ωφελούμενοι να παγιδεύονται σε ένα σύστημα που τους εξαναγκάζει στην υπηρεσία του³⁷.

Ακόμη, το workfare βασιζόταν στην πεποίθηση ότι οι φτωχοί αποτελούν μια ηθικά αποκλίνουσα ομάδα, η οποία έχει την προσωπική ευθύνη για τη φτώχεια της. Ήταν αποπροσανατολιστικό να θεωρηθεί ότι το συγκεκριμένο πρόγραμμα προσέφερε στους φτωχούς μεγαλύτερη αξιοπρέπεια, εφόσον ουσιαστικά τους εξανάγκαζε στο να αποδεχθούν θέσεις εργασίας που δεν επιθυμούν, καθώς αυτές οι θέσεις δεν προσφέρουν κάποιες ιδιαίτερες δεξιότητες που θα μπορούν να αξιοποιηθούν για μια άλλη εργασία όπως ειπώθηκε αμέσως παραπάνω. Επίσης, ίσως, το σημαντικότερο, ότι αυτές οι θέσεις που προσφέρονται με αμοιβή χαμηλότερη και από τον κατώτατο μισθό, δεν μπορούν να εξασφαλίσουν έναν αποτελεσματικό τρόπο για να αποτελέσουν μια καινούργια αρχή για αυτά τα άτομα, βγάζοντάς τα από τη μιζέρια και το στίγμα της φτώχειας. Οι ίδιοι οι δικαιούχοι δεν αισθάνονται ως ίσοι και δεν είναι ίσοι, αφού αποτελούν τη μόνη τάξη της κοινωνίας, της οποίας τα μέλη δεν είναι ελεύθερα να επιλέξουν τη δουλειά που επιθυμούν, αλλά εξαναγκάζονται από το κράτος να υπακούσουν στις επιλογές που κάνει αυτό γι' αυτούς. Συνεπώς, το πρόγραμμα workfare του Clinton κατά κύριο λόγο δε σεβόταν και δεν ερμήνευε σωστά τη 13^η τροπολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου των Ηνωμένων Πολιτειών, σύμφωνα με την οποία το δικαίωμα της ελεύθερης επιλογής της εργασίας είναι αναφαίρετο και αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της θεμελίωσης του Συνταγματικού Δικαίου των Ηνωμένων Πολιτειών³⁸.

Το πρόγραμμα στηρίχθηκε στη μείωση των θέσεων εργασίας, κυρίως για τους ανειδίκευτους εργατές, δημιουργώντας σοβαρό πρόβλημα στη νεολαία, που αποτελεί το μεγαλύτερο μέρος των λιγότερο ειδικευμένων εργατών, γεγονός που συμβάλλει στην ανάδυση σημαντικών κοινωνικών προβλημάτων, όπως εφηβική εγκυμοσύνη, συμμετοχή σε εγκλήματα, φυλάκιση και αδράνεια. Η επανεκπαίδευση που πρότεινε ο Κλίντον αφορούσε κυρίως στους «αποδιοργανωμένους εργαζομένους» και την

---

³⁷ Bailey, C.A. (1995), ό.π., σελ. 318-321.

³⁸ Bailey, C.A. (1995), ό.π., σελ. 315-319.

ανισότητα που δημιουργήθηκε με την πτώση των πραγματικών εισοδημάτων για τους ανειδίκευτους εργάτες³⁹.

Βιβλιογραφία

Bailey, C.A. (1995). Workfare and involuntary servitude—What you wanted to know but were afraid to ask. *Boston College Third World Law Journal*, 15 (2), 285-321.

DeParle, J. (2004). *American Dream: Three women, ten kinds, and a nation's drive to end welfare*. New York: Viking.

Heckman, J. (1993). *Assessing CILNTO's program on job training, workfare, and education in the workplace*. UK: National Bureau of Economic Research, Working Paper No. 4428.

Λύτρας, Α. (2016). *Η μισθωτή εργασία στην κοινωνική οργάνωση*. Αθήνα: Παπαζήση.

Patterson, E.G. (2012). Mission dissonance in the TANF Program: Of work, self-sufficiency, reciprocity, and the work participation rate. *Harvard Law & Policy Review*, 6, 369-405.

---

³⁹ Heckman, J. (1993). *Assessing CILNTO's program on job training, workfare, and education in the workplace*. UK: National Bureau of Economic Research, Working Paper No. 4428, σελ. 2-4.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ Σ.Κ.ΑΠ.Α.ΝΕΑ (Σ) ΔΡΑ.Π.

Μία πρόταση για την σταδιακή “μετατροπή” της ανειδίκευτης ή ειδικευμένης εργατικής δύναμης από ανέργους σε αυτόνομους εργαζόμενους.

Ο όρος “ανεργία” νοείται ως έλλειψη εργασίας την στιγμή που υπάρχουν εργατικά χέρια και “άνεργος” ο ικανός για εργασία, αυτός που την αναζητεί αλλά δεν τη βρίσκει, τουλάχιστον σύμφωνα με τις ικανότητες του και τις επαγγελματικές του γνώσεις.

Τα αίτια της ανεργίας είναι πολλά. Η αστικοποίηση, η τεχνολογική ανάπτυξη, η μηχανοποίηση-αυτοματοποίηση της παραγωγής, οι οικονομικές κρίσεις (τοπικές και διεθνείς), η εγκατάλειψη της γεωργίας, η ανεπαρκής ζήτηση αγαθών και η έλλειψη προγραμματισμού και οικονομικών κινήτρων από την πολιτεία είναι κάποια από αυτά.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η ανεργία αποτελεί ένα κοινωνικοοικονομικό φαινόμενο που δεν μπορεί να λείψει τελείως διότι όταν αυτή δεν ξεπερνά το 2-3% του ενεργού πληθυσμού, θεωρείται φυσιολογική και δεν έχει δυσμενείς επιπτώσεις. Όταν όμως φτάσει σε υψηλό ποσοστό και είναι μακροχρόνια, τότε έχει καταστρεπτικές κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες για το άτομο και την κοινωνία. Προκαλεί την μετανάστευση, δημιουργεί προβλήματα επιβίωσης, καλλιεργεί το αίσθημα της απαισιοδοξίας και της ανασφάλειας που οδηγούν στην βία την τρομοκρατία και το έγκλημα, πυροδοτεί απεργίες και εξεγέρσεις, δημιουργώντας μια γενικότερη κοινωνική αναταραχή και διαταραχή στις ανθρώπινες σχέσεις.

Η καταστροφή της οικονομίας με τη μείωση των μισθών, τη μερική απασχόληση, την απασχόληση χωρίς ασφάλιση και τη δημιουργία ανισοτήτων ανάμεσα στον άνεργο και τον εργαζόμενο επιβαρύνει οικονομικά ακόμα περισσότερο τη πολιτεία με αρκετά μεγάλα ποσά για την επιδότηση των ανέργων κι αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην γίνονται νέες παραγωγικές επενδύσεις.

Στις σύγχρονες αγορές οικονομίας, αποτελεί κοινωνικό φαινόμενο το γεγονός ότι οι αυτοαπασχολούμενοι συνεχώς μειώνονται⁴⁰ και οι εργοδότες αποτελούν πλέον μια “δυνατή” οικονομικά μειοψηφία, ενώ παράλληλα το κράτος αδυνατεί να καλύψει οικονομικά την χρηματοδότηση προγραμμάτων απασχόλησης. Οι παράγοντες αυτοί καθιστούν την ανεργία μείζον κοινωνικό ζήτημα που χρήζει άμεσης αντιμετώπισης και σημείο αναφοράς διαφόρων θεωριών προκειμένου αυτή να μειωθεί.

Ένα από αυτά, το οποίο χαρακτηρίζεται «ευέλικτο, πολύ ευρύ και εύκολο» από τον εμπνευστή του Ανδρέα Λύτρα⁴¹ είναι το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα (ς) Δρα.Π.

Το εν λόγω πρόγραμμα θα απαρτίζεται από διάφορους συντελεστές, από τους οποίους, κύριοι ωφελούμενοι θα είναι οι καταγεγραμμένοι άνεργοι στην υπηρεσία απασχόλησης στην Ελλάδα (ΟΑΕΔ).

Ο ΟΑΕΔ θα έχει εποπτικό ρόλο στο πρόγραμμα και θα το αξιολογεί. Παρεμφερή συντονιστικό και ρυθμιστικό ρόλο με τον ΟΑΕΔ θα έχει και η τοπική αυτοδιοίκηση.

Το ίδιο το κράτος, μέσω θεσμικού συστήματος θα αναλαμβάνει την χρηματοδότηση μέρους των αναγκαίων πιστώσεων. Ωστόσο, αρχικοί χρηματοδότες του προγράμματος θα είναι κεφαλαιούχοι-επενδυτές, οι οποίοι θα καταθέτουν το διαθέσιμο κεφάλαιο τους σε ετήσιους προθεσμιακούς λογαριασμούς, με ειδικό επιτόκιο και πρόσθετη απόδοση από το πρόγραμμα υπό τη μορφή μερίσματος. Αυτοί όμως που θα αποτελέσουν τους κύριους χρηματοδότες του προγράμματος, θα είναι οι ίδιοι πολίτες- καταναλωτές, οι οποίοι αγοράζουν υπηρεσίες από τους αυτόνομους εργαζόμενους/ωφελούμενους του προγράμματος σε χαμηλές τιμές. Με τους πολίτες-καταναλωτές θα συνεργάζονται οι κοινωνικές οργανώσεις και οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί.⁴²

Δημιουργείται κατά αυτόν τον τρόπο μια μορφή αυτόνομης και ανεξάρτητης εργασιακής απασχόλησης, η οποία στηρίζεται στις συναλλακτικές σχέσεις και όχι σε

---

⁴⁰ Collin, W.C. & Horodnic, A. (2015). Self-employment, the informal economy and the marginalization thesis: Some evidence from the European Union. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 21 (2), 224-242: Οι αυτοαπασχολούμενοι συνδέονται με την άτυπη οικονομία και παλαιότερα θεωρούνταν περιθωριοποιημένοι πληθυσμοί, με χαμηλότερο εισόδημα.

⁴¹ Lytras, A.N. (2017), ό.π. σ. 173

⁴² Lytras, A.N. (2017), ό.π., σσ. 178-185.

μια σχέση εξάρτησης, καθώς παύει πλέον να είναι μισθωτή εργασία. Πρόκειται για έναν επαναπροσδιορισμό του συστήματος που περικλείει τη παραγωγή και την εργασία. Καλλιεργείται έτσι ένα πνεύμα αλληλεγγύης που πηγάζει από τις σχέσεις συναλλαγής, ενδυναμώνει την ψυχολογία του καταναλωτή καθιστώντας τον ενεργά αυτόνομο και παραγωγικό και καλύπτει τις προσωπικές του ανάγκες.

Επιπλέον, σε συμβεβλημένες τράπεζες, θα δημιουργούνται λογαριασμοί των ωφελούμενων και τα συγκεκριμένα πιστωτικά ιδρύματα θα αναλαμβάνουν την επιμέλεια της έκδοσης των αξιόγραφων-κουπονιών, που θα χρησιμοποιούνται από τους ωφελούμενους αμέσως, στην αρχή του πρώτου μήνα, ανεξάρτητα από τις ώρες εργασίας τους, μέσα από μια διαδικασία σταδίων, μέχρι την ολοκλήρωση του δέκατου μήνα του προγράμματος. Στον ενδέκατο μήνα συμμετέχουν στο πρόγραμμα μόνον εκείνοι οι ωφελούμενοι με το μικρότερο σύνολο συναλλαγών και μη χρησιμοποίηση όλων των αξιόγραφων/κουπονιών. Το δωδέκατο μήνα πραγματοποιείται ο απολογισμός του προγράμματος.⁴³

Τα οφέλη του παραπάνω προγράμματος είναι πολύπλευρα. Αφενός θα προκύψει *αύξηση της απασχόλησης* με ταυτόχρονη μείωση της ανεργίας για τους άμεσα ωφελούμενους-ανέργους, οι οποίοι θα εργαστούν για την υλοποίηση του προγράμματος, αφετέρου θα «διασφαλιστούν» τα ήδη διαμορφωμένα μεγέθη απασχόλησης μέσα στους οργανισμούς οι οποίοι θα διατελέσουν τον ρόλο του επόπτη και συντονιστή του προγράμματος (ΟΑΕΔ, Περιφέρειες και ευρύτερος κρατικός μηχανισμός). Επομένως θα χρειαστεί εργατικό δυναμικό προκειμένου να ενισχύσει την στελέχωση αυτών των κρατικών οργανισμών στη δωδεκάμηνη διάρκεια του προγράμματος, το οποίο θα αντληθεί «κατευθείαν» από την «δεξαμενή» των ανέργων της εκάστοτε οικονομίας.

Έτσι λοιπόν, από την μεριά των άμεσα ωφελούμενων ανέργων του προγράμματος, οι οποίοι εποπτεύονται από τους συντονιστικούς και ρυθμιστικούς συντελεστές του, εξασφαλίζεται η κατευθείαν πρόσβαση στην εργασία, των ατόμων με μακρά και ακούσια αποχή από την εργασία, μετατρέποντας τους σε «αυτόνομους εργαζόμενους».

---

⁴³ Lytras, A.N. (2017), ό.π., σσ. 181-182.

Από κοινωνικής πλευράς θα προαχθεί η αυτοπεποίθηση και η οικονομική αισιοδοξία του εργατικού δυναμικού καθώς και των ανέργων και μη εργαζομένων, που αποτελούν υποσύνολο αυτής της κοινωνικής ομάδας.

Το πρόγραμμα ενθαρρύνει τα κεφάλαια που έχουν βγει εκτός αγοράς, να τοποθετηθούν από τους κατόχους τους σε επενδύσεις, που προάγουν την αύξηση της απασχόλησης, έχοντας εγγυημένη την ακεραιότητα και το κέρδος τους στη λήξη του προγράμματος. Απαλλάσσουν με αυτό το τρόπο τους κεφαλαιούχους από την ανάληψη οποιουδήποτε «επιχειρηματικού κινδύνου». Συνεπώς, οι «αυτόνομοι εργαζόμενοι» θα απολαμβάνουν επιχειρηματικά κέρδη, χωρίς δεσμεύσεις και διακινδυνεύσεις.

Σε αυτές τις επενδύσεις, όπως προαναφέρθηκε, η συμμετοχή του κράτους θα διεξάγεται «επικουρικά». Οι χρηματοδοτήσεις του κράτους δεν θα επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό, καθώς τα επενδυμένα κεφάλαια θα επιστρέφουν στα κρατικά ταμεία μέσα από τον κύκλο της φορολογίας, των ασφαλιστικών εισφορών και του κύκλου της αξίας των συναλλαγών. Ο κρατικός παρεμβατισμός χαρακτηρίζεται σε αυτή τη περίπτωση «ανταποδοτικός».

Η μικρή επιβάρυνση της κοινωνικής οικονομίας μέσω της κρατικής χρηματοδότησης, με το εξαιρετικά χαμηλό κόστος εργασίας, διασφαλίζει την απρόσκοπτη ενίσχυση των δραστηριοτήτων της, χωρίς μόνιμες δεσμεύσεις προς τους «αυτόνομους εργαζόμενους». Επιπλέον, η ανταγωνιστικότητα σε επίπεδο Περιφερειών, θα ενδυναμωθεί με τη διάθεση στην αγορά μιας ευρύτατης σειράς υπηρεσιών σε ενδιαφέρουσες και «προστατευμένες» ενδεικτικές τιμές.

Η αύξηση των καταθέσεων προς τις εμπορικές τράπεζες, την περίοδο εφαρμογής του προγράμματος, θα ενισχύσει κεφαλαιακά την διατραπεζική αγορά, έτσι ώστε και οι τράπεζες να επωφεληθούν από την αύξηση της αξίας των συναλλαγών, με επακόλουθο την αύξηση του τοπικού πλούτου και του εθνικού ΑΕΠ.

Με την εφαρμογή του συγκεκριμένου προγράμματος, προάγεται η ανάπτυξη της αυτόνομης εργασίας και η «αποδέσμευση» της επαγγελματικής εξέλιξης του εργατικού δυναμικού από τις διαθέσεις των «κατόχων του αποθέματος». Η απεριόριστη δυνατότητα επαναληπτικότητας, ανάλογα με τις ανάγκες, ωθεί τις

διαθέσιμες ομάδες των ανέργων, μη-εργαζομένων ή και των ενδιαφερομένων, να αποκτήσουν διαχρονική επαγγελματική εμπειρία στο μέλλον.

Συνολικά, τα παραπάνω οφέλη, δύνανται να προάγουν την «ευελιξία» στη συνεργασία ανάμεσα στα χρησιμοποιούμενα κεφάλαια και την ενεργή εργασία, υπό την προϋπόθεση ωστόσο, μιάς πλήρους συμβατότητας με τις σύγχρονες μορφές οργάνωσης της εργασίας.

Βιβλιογραφία

Collin, W.C. & Horodnic, A. (2015). Self-employment, the informal economy and the marginalization thesis: Some evidence from the European Union. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 21 (2), 224-242.

Λύτρας, Α.Ν. (2016). *Η μισθωτή εργασία στην κοινωνική οργάνωση. Οι πραγματικότητες στην απασχόληση και η εδραίωση της εργασιακής αυτονομίας*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Lytras, A.N. (2016). «An alternative for combating unemployment», *Journal of Sociology and Social Work*, 4 (2), 59-71.

Lytras, A.N. (2017). *A radical policy for combating unemployment. The future network: Autonomous workers, stock holders, consumers and the State*. Athens: Papazisis.

**ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ: ΧΩΡΕΣ- ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΖΟΥΝ
ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ**

ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΑΡΓΕΝΤΙΝΗΣ- ΒΑΤΙΚΙΩΤΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ

Η περίπτωση της Αργεντινής

Γενικά χαρακτηριστικά της Αργεντινής.

Η Αργεντινή αποτελεί την δεύτερη μεγαλύτερη σε έκταση χώρα της Λατινικής Αμερικής, με πληθυσμό 43.847.277. Είναι μια χώρα με ισχυρή γεωργική δύναμη, καθώς αποτελεί και μέλος των G20 και σήμερα είναι η τρίτη οικονομικά ισχυρή χώρα μετά την Βραζιλία και την Χιλή. Ωστόσο, οι πολιτικές εξελίξεις αποτέλεσαν τροχοπέδη στην ανάπτυξη της, με τα αυταρχικά καθεστάτα όπου αναπτύχθηκαν στο εσωτερικό της και σε συνδυασμό με τα κατάλοιπα που άφησε η οικονομική κρίση του 1930, δημιούργησαν βαθιά οικονομικά και κοινωνικά τραύματα στην χώρα.

Οικονομικά, η Αργεντινή στηρίχθηκε κατά κύριο λόγο στον γεωργικό της πλούτο και στα πλούσια εδάφη της. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι αποτελεί η έκτη χώρα παγκοσμίως προς τα κοιτάσματα μεταλλευμάτων, με κοιτάσματα χρυσού (14η παγκοσμίως), ασημιού (13η παγκοσμίως), βορικού οξέος (2ος παραγωγός παγκοσμίως), λιθίου και χαλκού (17η παγκοσμίως). Επίσης, διαθέτει σημαντική θέση (3η θέση στην Λατινική Αμερική) στην παραγωγή πετρελαίου καθώς και άφθονο νερό άρδευσης.

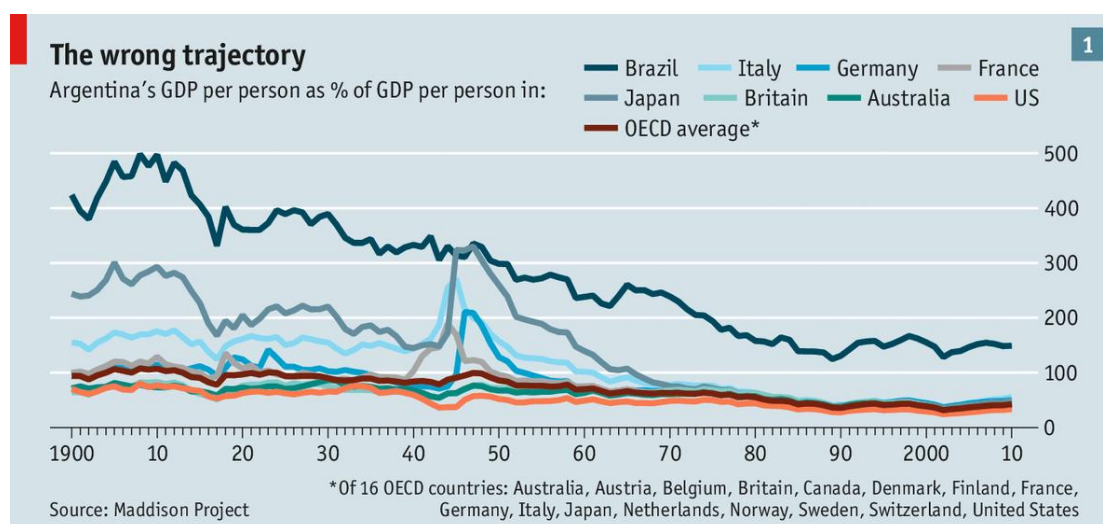
Σημαντικός παράγοντας στην οικονομική της ανάπτυξη, εκτός από τις πολιτικές συνθήκες που θα αναφερθούμε παρακάτω, αποτελεί ο γεωργικός της πλούτος, όπου αποτελεί το βασικότερο εξαγωγίμο προϊόν της. Αναλυτικότερα, αποτελεί τον βασικό πόλο εξαγωγής προϊόντων όπως το ηλιέλαιο, την σόγια και τα παράγωγα της, του λεμονιού και των παράγωγων της, του καλαμποκιού, το σιτάρι και άλλων προϊόντων. Συνοπτικά, με πληθυσμό 44 εκατομμυρίων παράγει προϊόντα για 400 εκατομμύρια ανθρώπους.⁴⁴

---

⁴⁴ Τα στοιχεία αντλήθηκαν από την ομιλία του Κ. Δίκαρου με θέμα την Αργεντινή. (<https://www.sbbe.gr/wp-content/uploads/2017/07/dikaros.pdf>)

Η πολιτική κατάσταση και η επιρροή στην οικονομία

Η Αργεντινή, στις αρχές του 20ου αιώνα αποτελούσε μια από τις πλουσιότερες χώρες του κόσμου, συγκεκριμένα ήταν στις δέκα πρώτες, με ρυθμό αύξηση του ΑΕΠ να αγγίζει, μέχρι το 1914, το 6% που αποτελούσε τον ταχύτερο ρυθμό ανάπτυξης που είχε καταγραφεί στον κόσμο. Αποτέλεσε σημείο έλξης για ευρωπαίους μετανάστες καθώς το κατά κεφαλήν εισόδημα υπολογιζόταν στο 92% γεγονός που την καθιστούσαν την πλουσιότερη χώρα στην Λατινική Αμερική.

45

Οι πολιτικές αναταραχές όμως και τα συνεχόμενα αυταρχικά καθεστάτα επηρέασαν την οικονομική κατάσταση της χώρας και την ποιότητα της κοινωνίας. Συγκεκριμένα, μέχρι το 1976 σημειώθηκαν πέντε αλλαγές εξουσίας με αυταρχικό τρόπο σημειώνοντας μια συνεχή μείωση του ΑΕΠ. Μέσα σε αυτή την περίοδο, η οικονομική επιδείνωση επηρέασε τη δημόσια παιδεία και τη κοινωνική ευμάρεια, με τις εκάστοτε κυβερνήσεις να λαμβάνουν κυρίως μέτρα για την μεσαία τάξη με αποτέλεσμα η ανεργία και η φτώχεια να αυξάνεται.

Από το 1989, όπου η κυβερνητική εξουσία ήλθε νόμιμα χωρίς πραξικοπηματικές τακτικές, υπήρξε μια περίοδος μεταρρυθμίσεων για την Αργεντινή

⁴⁵ Ο πίνακας αποτελεί μέρος του άρθρου με τίτλο "A century of decline" που δημοσιεύθηκε στις 17 Φεβρουαρίου 2014 στο The Economist (<https://www.economist.com/briefing/2014/02/17/a-century-of-decline>)

όπου διέφεραν από τις μέχρι τότε επιλογές της. Συγκεκριμένα , μέσω του προγράμματος "Washington-consensus" υλοποίησε μέτρα με επίκεντρο την αύξηση της παραγωγικότητας, τις ιδιωτικοποιήσεις , την ευελιξία του εξωτερικού εμπορίου και την αυτονομία της αγοράς.

Από το 1990 παρατηρείται μια ισορρόπηση της οικονομικής κατάστασης της χώρας, με το δημόσιο τομέα να παρουσιάζει την περίοδο του 1992-1993 ένα ελαφρύ πλεονασματικό ποσοστό. Με την πτώση του πέσο , εφαρμόστηκαν επίσης τα αποκαλούμενα μέτρα δημοσιονομικής υποτίμησης με σκοπό να μειωθεί το φορολογικό κόστος των εμπορεύσιμων τομέων. Ωστόσο , το 2001 η Αργεντινή οδηγείται προς την επόμενη οικονομική της κρίση και την επέμβαση του Διεθνές Νομισματικού Ταμείου για την αντιμετώπιση του δημόσιου χρέους. Παρότι ο πληθωρισμός , που αποτελεί και το μεγαλύτερο πρόβλημα της χώρας , άρχισε να σταθεροποιείται και να μειώνεται την περίοδο αυτή , το δημόσιο χρέος αυξανόταν καθώς και η ανεργία αυξήθηκε κατά 4,5 ποσοστιαίες μονάδες.

Η κρίση της ρώσικης οικονομίας που σημειώθηκε το 1998 προκάλεσε μεγάλες μετατροπές στην οικονομία της Αργεντινής, με το δημόσιο έλλειμμα να αυξάνεται , ενώ οι φορολογική πολιτική της χώρας επιδείνωσε παρά βελτίωσε την κατάσταση. Συγκεκριμένα , η ξαφνική άνοδος του επιτοκίου , που το 2001 φτάνει στο 9,4%, σε συνδυασμό την μείωση των εσόδων από τα φορολογικά μέτρα οδήγησε σε αύξηση του δημόσιου χρέους και την οικονομική κρίση του 2001.

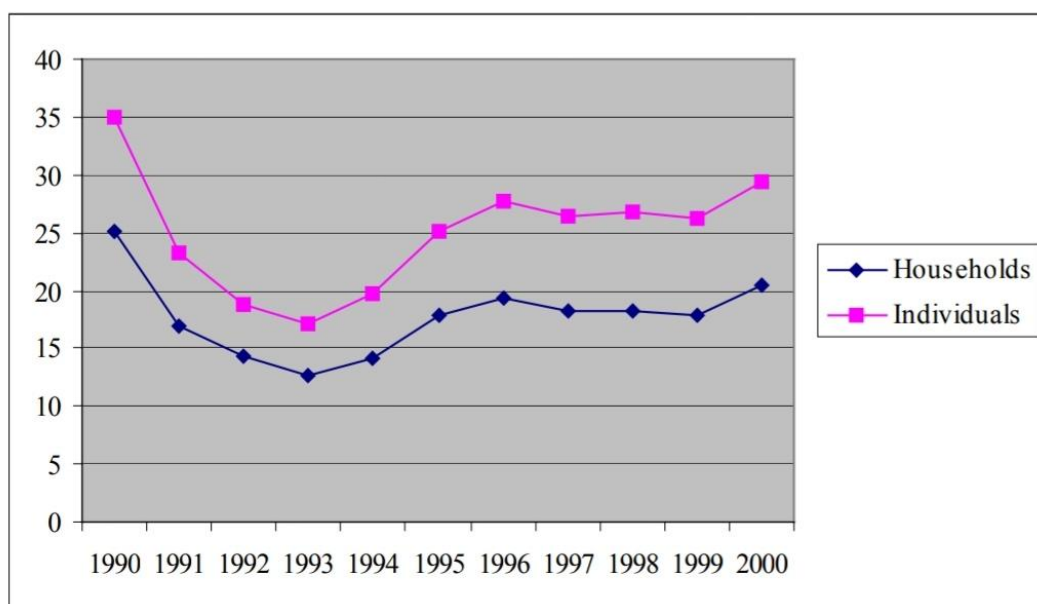
Η Οικονομική Κρίση του 2001

Η παγκόσμια οικονομική κρίση που γνώρισαν οι χώρες "Τίγρεις" της Ανατολικής Ασίας , επηρέασαν βαθύτατα την σκέψη των επενδυτών με αποτέλεσμα να επηρεαστεί άμεσα και η οικονομική κατάσταση της Αργεντινής. Η κυβέρνηση Καβάγιο , οδηγήθηκε στην λύση του δανεισμού από το ΔΝΤ , ωστόσο η κατάσταση δεν βελτιώθηκε με αποτέλεσμα η έλλειψη εμπιστοσύνης να οδηγεί σε αύξηση του επιτοκίου , που έφτασε μέχρι και τις 20 ποσοστιαίες μονάδες σε δολάρια. Η αποτυχία της κυβέρνησης να μειώσει το δημοσιονομικό έλλειμμα (το 2002 έφτασε στα 20-25 δισεκατομμύρια) και η άρνηση της να κινηθεί σε υποτίμηση του πέσο , όπως έπραξε

η Βραζιλία, την οδήγησε στην λήψη αυστηρών μέτρων και άγριων περικοπών. Επιγραμματικά , συγκέντρωσε τα έσοδα από τα ιδιωτικά ασφαλιστικά ταμεία για την αποπληρωμή των τόκων και του χρέους , ενώ επίσης επέβαλλε περιορισμούς στην ανάληψη ποσών(μέχρι 1000 δολάρια το μήνα) από τους προσωπικούς λογαριασμούς των πολιτών (corralito)⁴⁶. Αποτέλεσμα όλων αυτών είχε η επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης των νοικοκυριών , με το μέσο εισόδημα τους να μειώνεται δραματικά και τη φτώχεια να αυξάνεται και να φτάνει σε πρωτόγνωρα ποσοστά.

Figure 3.1. Evolution of poverty, Greater Buenos Aires, 1990-2000

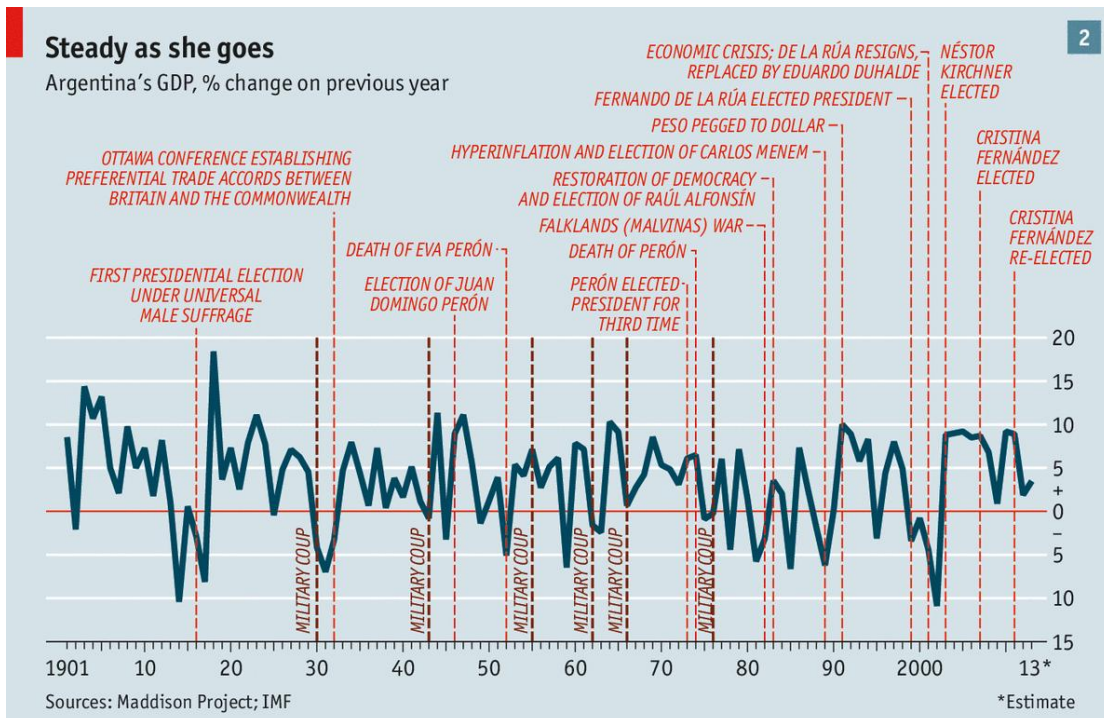

47

Συνοψίζοντας , η σχέση της οικονομίας της Αργεντινής με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο υπήρξε στενή. Οι πολιτικές δυνάμεις της χώρας , σε κάθε δύσκολη κατάσταση της οικονομίας αποζητούσε την δανειοληπτική λύση ώστε να ισορροπήσει τον πληθωρισμό και να στηρίξει το νόμισμα της. Η οικονομική της πολιτική , πέρα από τις κρατικοποιήσεις και τα μέτρα ιδιωτικοποιήσεων που έλαβε για να μπορέσει να εξισορροπήσει την οικονομία της, ο δανεισμός υπήρξε η σταθερή της λύση , χωρίς να διαθέτει δεύτερο πλάνο απεμπλοκής.

⁴⁶ Harman Chris, Αργεντινή 2001:από την κρίση στην εξέγερση, σελ. , εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο 2011

⁴⁷ Η πορεία της φτώχειας στο Μπουένος Άιρες την περίοδο 1990-2000. Ο πίνακας αποτελεί μέρος της εργασίας Coping with Job Insecurity: The Experience of Unemployment in Contemporary Argentina της María Cristina Bayón στη σελίδα 76

Το πρόγραμμα Jefes de hogar.

Μετά το 2002, η οικονομική κρίση δημιούργησε μεγάλα προβλήματα στη χώρα, με την ανεργία και τον πληθωρισμό να αυξάνονται δραματικά (25% και 25,9% αντίστοιχα) και να καθιστούν την κυβερνητική παρέμβαση απαραίτητη. Το 2003 η κυβέρνηση του Νέστορ Κίρχνερ υλοποίησε μια σειρά από μέτρα, όπως την υποτίμηση του νομίσματος, την αποπληρωμή του δανείου από το ΔΝΤ, με σκοπό την εξομάλυνση της οικονομικής κατάστασης. Ανάμεσα σε αυτά ξεχώρισε το πρόγραμμα Jefes de hogar, όπου βασίστηκε στις αρχές της θεωρίας του Μίνσκυ Employer of Last Resort, όπου προέβλεπε στην δημιουργία θέσεων εργασίας από το δημόσιο τομέα, για να συμμετέχουν όλοι οι άνεργοι με βάση την ειδικότητα τους. Το πρόγραμμα, πρόσφερε 150 pesos σε κάθε αρχηγό νοικοκυριού για 4 ώρες καθημερινής εργασίας και αποτελούσε το 1% του συνολικού ΑΕΠ και κατάφερε να μειώσει το ποσοστό της ανεργίας, από το 21% στο 8,4%.

Η μακροοικονομία της χώρας γνώρισε μετατροπές εδραιώνοντας ένα διαφορετικό πρότυπο ανάπτυξης όπου στηρίχτηκε στην De Facto προστασία της εγχώριας παραγωγής μέσω της νέας ισοτιμίας. Η υποτίμηση του νομίσματος και η άνοδος της ανταγωνιστικότητας των τοπικών επιχειρήσεων δημιούργησε υψηλό

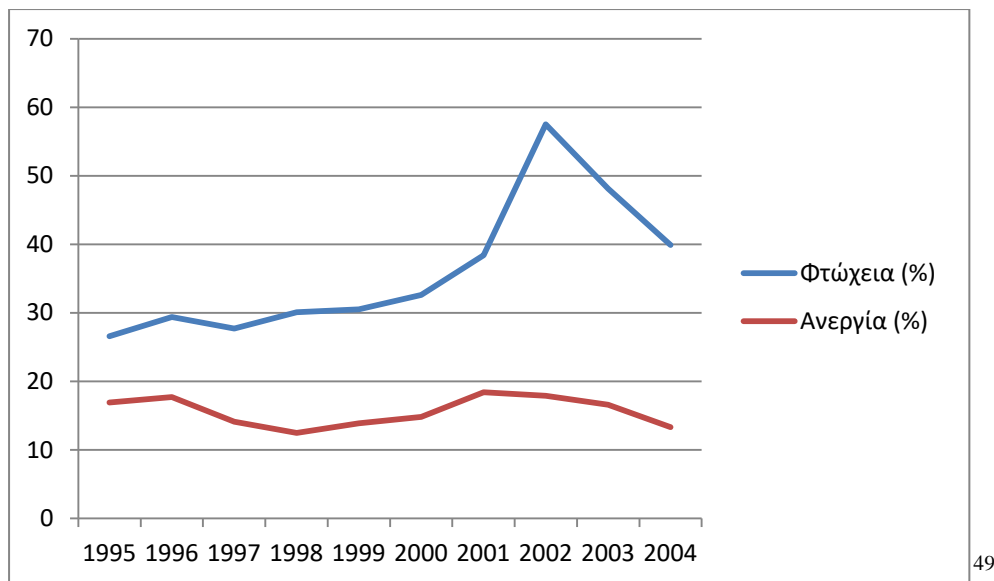
κέρδος, μέρος αυτού διανεμήθηκε στο κράτος μέσω των φόρων κατ'αξίαν, καθώς επίσης , στήριξε τα εισαγόμενα τεχνολογικά μέσα χαμηλής εργασιακής περιεκτικότητας. Συνολικά όλα αυτά προκάλεσαν δημοσιονομικό πλεόνασμα , όπου μειώνοντας το έλλειμμα δημιουργήθηκε η δυνατότητα ενός ρυθμιστικού αποθέματος όπου μπορούσε να χρησιμοποιηθεί σε τομείς της κοινωνικής πολιτικής.⁴⁸

Ανεργία και ποσοστά φτώχειας

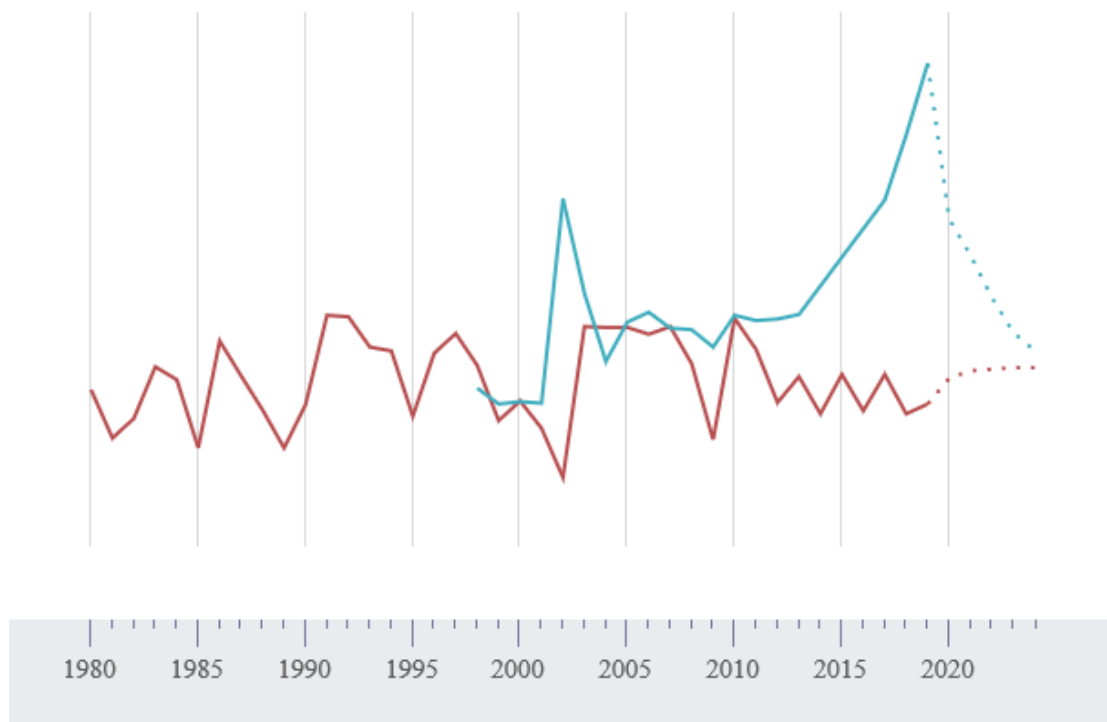
Οι συνεχόμενες κρίσεις που πέρασε η οικονομία της Αργεντινής επηρέασε αρνητικά την βιωσιμότητα των πολιτών , με τα ποσοστά της ανεργίας και της φτώχειας σταδιακά να αυξάνονται. Συγκεκριμένα από το 1995 και μετά τις επιπτώσεις που προκλήθηκαν από την ρωσική οικονομική κρίση του 1998 , τα ποσοστά φτώχειας κυμαίνονται περίπου στο 30,5% (αύξηση 4 ποσοστιαίων μονάδων) ενώ η ανεργία παρατηρούμε ότι μειώνεται και φτάνει στο 13,9% (από το 16,9% του 1995). Το 2002 , στην περίοδο της βαθιάς οικονομικής κρίσης που οδήγησε σε υποτίμηση του νομίσματος της χώρας, με αποτέλεσμα να αυξηθούν οι τιμές των καταναλωτικών αγαθών και την αύξηση του πληθωρισμού και την μείωση του ΑΕΠ , η φτώχεια αυξάνεται δραματικά , συγκεκριμένα σε 57,5% και η ανεργία οδηγείται στο 17,9%. Μετά την δανειοδότηση από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την κυβέρνηση του Νέστορ Κίρχνερ παρουσιάζει μια βελτίωση με τα ποσοστά τόσο της φτώχειας όσο και της ανεργίας να μειώνονται και το 2004 η φτώχεια στην Αργεντινή να υπολογίζεται σε 39,9% ενώ η ανεργία να φτάνει στο 13,3%.

---

⁴⁸ Daniel Kostzer, Argentina: A Case Study on the Plan Jefes y Jefas de Hogar Desocupados, or the Employment Road to Economic Recovery, σελ 10 , Μάιος 2008.

49

50

⁴⁹ Τα στοιχεία του πίνακα αντλήθηκαν από το paper της Logares, María Candelaria, με τίτλο "Evolución de la pobreza en Argentina: evidencia, perfil y determinantes" (1974-2004) σελίδα 42

⁵⁰ Στο παρόν πίνακα αναγράφονται οι διακυμάνσεις του ΑΕΠ παράλληλα με την αύξηση του πληθωρισμού. Τον πίνακα τον βρήκαμε από την σελίδα του International Monetary Fund (<https://www.imf.org/en/Countries/ARG>)

Η Αργεντινή σήμερα

Παρά τις δυσκολίες που γνώρισε από τις οικονομικές κρίσεις που προκλήθηκαν στη χώρα, η οικονομική της κατάσταση παραμένει ισχυρή παρότι ο ρυθμός του ΑΕΠ το 2016 μειώθηκε κατά 2,8% και ανέρχεται σε 545.124 δισεκατομμύρια (2016) και η απασχόληση να υπολογίζεται στο 75,2 % με τους εργοδότες να είναι μόλις το 3,7% και τους αυτοαπασχολούμενους να αποτελούν το 20,5 % του εργατικού δυναμικού . Σχετικά με το είδος της απασχόλησης , παρατηρείται μια άνοδο στις βιομηχανίες μεταποίησης (48,7% της απασχόλησης) ενώ η εργασία στα ορυχεία να μειώνεται αισθητά (9,6% το 2017 από 19,4% τον προηγούμενο χρόνο) με το εργατικό δυναμικό να διανέμεται στους εξής τομείς : γεωργία 5,3%, βιομηχανία 28,6% και υπηρεσίες 66,1% (το 2017). Το αξιοσημείωτο στην κοινωνική και οικονομική κατάσταση της χώρας είναι πως παρότι η ανεργία έχει μειωθεί αισθητά (8,5%) το επίπεδο της φτώχειας παραμένει υψηλό με το 32,3% να βρίσκονται στα όρια της φτώχειας και ο πληθωρισμός να γνωρίζει μεταβολή κατά 25,7 μονάδες⁵¹.

Η ανεργία στους νέους ηλικίας 15-24 , μετά το ξέσπασμα της κρίσης, ανερχόταν στο ποσοστό του 35,8% , με τις γυναίκες να κατέχουν το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας (39,3%). Σταδιακά το ποσοστό αρχίζει να μειώνεται με το 2016 το ποσοστό να είναι στο 22% , σχεδόν διπλάσιο από το συνολικό ποσοστό ανεργίας, με το γυναικείο φύλο να διαθέτει το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας (25,9%). Στην παρακάτω ενότητα θα αναλύσουμε την αντιμετώπιση της ανεργίας μέσω της εφαρμογής των 5 υπαρχόντων μοντέλων.

Τα μοντέλα καταπολέμησης της ανεργίας

Σε αυτό το κεφάλαιο θα μελετήσουμε την εφαρμογή των 5 μοντέλων για την καταπολέμηση της ανεργίας και θα αναλύσουμε τα αποτελέσματά τους. Συγκεκριμένα τα μοντέλα είναι η θεωρία του J. M. Keynes, η θεωρία του W. Beveridge, η θεωρία του εργοδότη της τελευταίας καταφυγής του Hyman P. Minsky, η πολιτική Workfare του Κλίντον και των Νέων Εργατικών της Βρετανίας και το Πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα (ς) Δρα.Π του Α. Λύτρα. Στην συγκεκριμένη περίπτωση

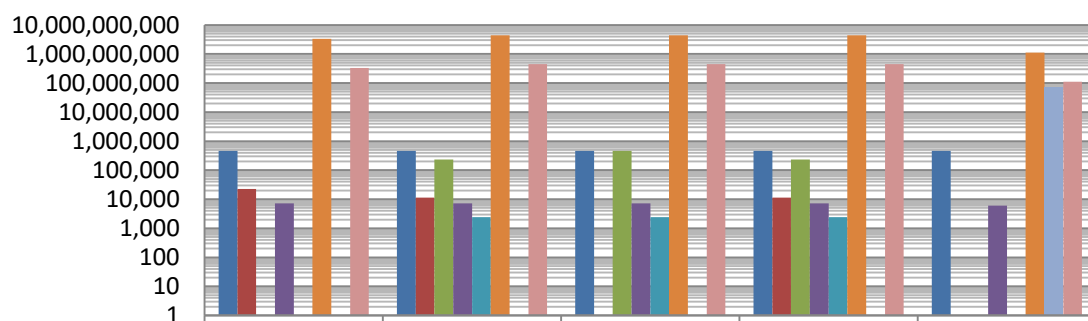
---

⁵¹ Τα στοιχεία σχετικά με το είδος της απασχόλησης αντλήθηκαν από την επίσημη στατιστική υπηρεσία της χώρας Instituto Nacional de Estadística y Censos (INDEC), ενώ τα υπόλοιπα στοιχεία αναγράφονται στον International Labour Organization (ILO).

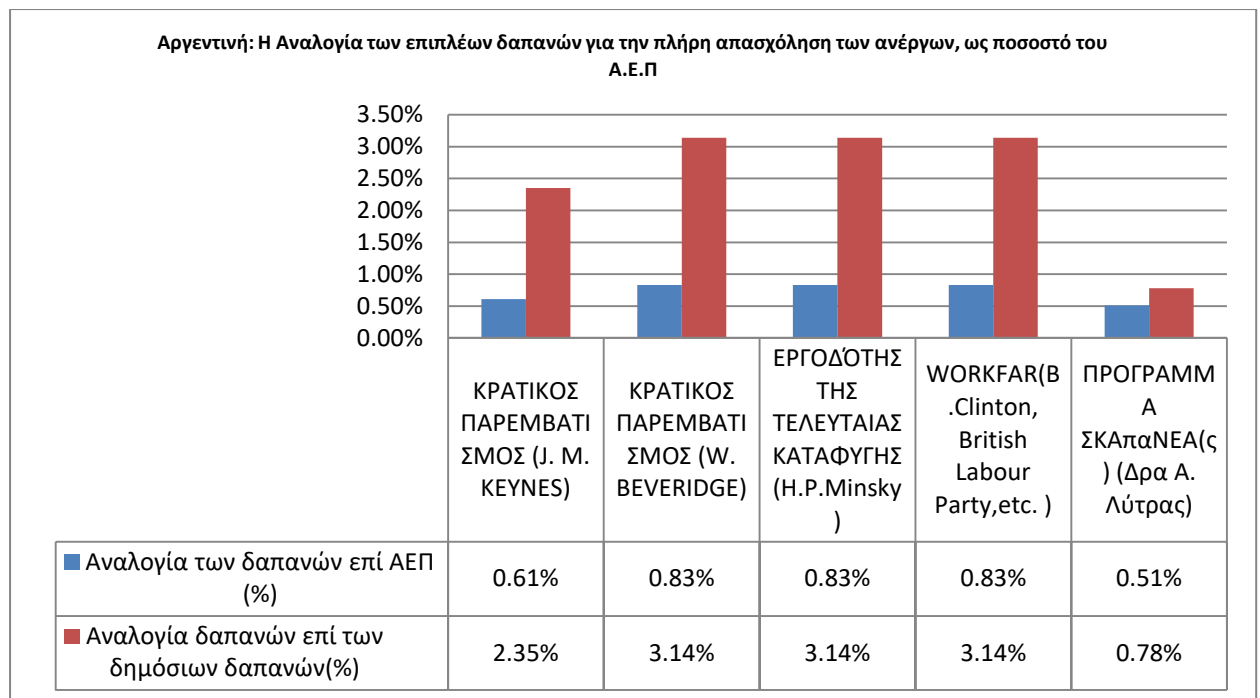
θα εφαρμόσουμε τα μοντέλα για την καταπολέμηση της ανεργίας των νέων σε ηλικίες 15-24. Για την προσαρμογή του προγράμματος χρειάστηκε να χρησιμοποιηθούν τα παρακάτω στοιχεία. α) ο άνεργος νεανικός πληθυσμός ηλικίας 15-24 της χώρας (464,000), β) τα Α.Ε.Π. (545,124δισ) της χώρας καθώς και τα συνολικά έξοδα του προϋπολογισμού (141,7δισ) , γ) το μέσο μέγεθος επιχείρησης (20,32) δ) το ατομικό μισθολογικό κόστος που ανέρχεται στα 600USDγια κάθε πρόγραμμα καθώς και ε) τα λειτουργικά έξοδα για όποιο πρόγραμμα θεωρούνται απαραίτητα και που ανέρχονται στα 200USD.

Εφαρμόζοντας τα μοντέλα οδηγούμαστε στα παρακάτω αποτελέσματα όπως αναγράφονται στον παρακάτω πίνακα :

Αργεντινή: Σενάρια Πλήρους Απορρόφησης Ανέργων, Άτομα και προϋπολογισμοί για το 2016(USD)

	ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΑΡΕΜΒΑΤΙΣΜΟΣ (J. M. KEYNES)	ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΑΡΕΜΒΑΤΙΣΜΟΣ (W. BEVERIDGE)	ΕΡΓΟΔΟΤΗΣ ΤΗΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΣ ΚΑΤΑΦΥΓΗΣ (H.P.Minsky)	WORKFAR(B .Clinton, British Labour Party,etc.)	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΚΑπαΝΕΑ(ς) (Δρα Α. Λύτρας)
■ Πλήρης Απασχόληση των Ανέργων (Άτομα)	464,000	464,000	464,000	464,000	464,000
■ Αριθμός απαιτούμενων νέων επιχειρήσεων για την απασχόληση των Ανέργων	22,834	11,417		11,417	
■ Επιπλέον θέσεις μισθωτής εργασίας στο Δημόσιο		232,000	464,000	232,000	
■ Ατομικό μισθολογικό κόστος Ετησίως (Μικτά)	7,200	7,200	7,200	7,200	6,000
■ Λειτουργικό κόστος ανά		2,400	2,400	2,400	
■ Επιπλέον Κρατικές Δαπάνες	3,340,800,000	4,454,400,000	4,454,400,000	4,454,400,000	1,113,016,800
■ Επιπλέον Χρηματικές Παροχές (- Μερίσματα) προς ωφελούμενους που δεν επιβαρύνουν τον Κρατικό Προϋπολογισμό (καθαρά ποσά)					69,600,000
■ (Επιπλέον Φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω ισοδύναμου Αφορολόγητου	334,080,000	445,440,000	445,440,000	445,440,000	111,301,680

Η Κενσுவική θεωρία είναι μια πολιτική που βασίζεται στην δημόσια χρηματοδότηση της οικονομίας και την ενίσχυση της ενεργούς ζήτησης. Προβλέπει την δημιουργία ιδιωτικών επιχειρήσεων ενώ το κράτος παρεμβαίνει οικονομικά για να στηρίζει τις υποδομές και τις δραστηριότητες επιχειρήσεων. Εφαρμόζοντας στα δεδομένα της Αργεντινής , για τους 464.000 χιλιάδες ανέργους θα πρέπει να δημιουργηθούν 22.834 επιχειρήσεις ώστε να μπορούν να βρουν θέση εργασίας. Λαμβάνοντας ως δεδομένο το μικτό μισθολογικό κόστος για έναν χρόνο στα 7.200USD , το μέσο κόστος κρατικών δαπανών ανέρχεται στα 3.340.800.000 USD . Σχετικά με τις ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις υπολογίζονται στα 334.080.000USD.

Ο Κρατικός Παρεμβατισμός του W. Beveridge δημιουργεί θέσεις εργασίας τόσο στον ιδιωτικό τομέα όσο και στο δημόσιο , όπου υπολογίζονται στον 232.000 έκαστος. Επιπλέον , χρειάζονται 11.417 επιχειρήσεις για να απορροφηθούν οι άνεργοι νέοι. Όσον αφορά τον μικτό μισθολογικό κόστος παραμένει κοινό στα 7.200USD με επιπλέον 2.400USD για το λειτουργικό κόστος κάθε εργαζομένου ετησίως. Οι κρατικές δαπάνες υπολογίζονται έτσι στα 4.454.400.000 USD με τις ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις να είναι στα 445.440.000USD.

Όσον αφορά το πρόγραμμα του H.P. Minsky, είχε εφαρμοστεί , με καλά αποτελέσματα, στο πρόσφατο παρελθόν όπως αναπτύξαμε στις παραπάνω ενότητες.

Η εφαρμογή του για την αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων προβλέπει την απορρόφηση όλων των ανέργων στο δημόσιο τομέα , δημιουργώντας έτσι 464.000 θέσεις εργασίας. Όπως και στο πρόγραμμα του W. Beveridge , το λειτουργικό κόστος κάθε εργαζομένου και οι κρατικές δαπάνες μαζί με τις φορολογικές ελαφρύνσεις παραμένουν κοινές.

Σύμφωνα με το πρόγραμμα του B. Clinton και των Νέων Εργατικών στο Η.Β., αποτελεί ένα φιλελεύθερο μοντέλο για την καταπολέμηση της ανεργίας όπου η δημιουργία νέων ιδιωτικών επιχειρήσεων καθίσταται απαραίτητη. Ωστόσο , προβλέπει και την ύπαρξη εναλλακτικής λύσης μέσω της παροχής μισθωτής εργασίας ορισμένου χρόνου στο δημόσιο τομέα. Σε περίπτωση εφαρμογής του απαιτούνται 11.417 νέες επιχειρήσεις για την απασχόληση των 464.000 ανέργων ηλικίας 15-24 , με τις 232.000 θέσεις να καλύπτονται από το δημόσιο τομέα. Με το ετήσιο μισθολογικό κόστος να είναι στις 7.200USD και το λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο στις 2.400USD, παρατηρείται μια ομοιότητα με τα δύο προηγούμενα προγράμματα , με τις κρατικές δαπάνες να είναι στα 4.454.400.000USD και τις φορολογικές ελαφρύνσεις να υπολογίζεται στις 445.440.000USD.

Τέλος έχουμε το πρόγραμμα Σ.Κ.Α.πα.Νέα(ς) του Α. Λύτρα , όπου διαφέρει από τα υπόλοιπα προγράμματα. Συγκεκριμένα , λαμβάνοντας υπόψη πως σε περιπτώσεις δυσχερής οικονομικής κατάστασης και αδύναμης οικονομικής χρηματοδότησης , η ανεργία είναι δύσκολη να αντιμετωπιστεί. Έτσι προωθεί ένα νέο μοντέλο εργασίας μέσω της αυτοαπασχόλησης, με την τοπική αυτοδιοίκηση να είναι ο κινητήριος μοχλός για την εναρμόνιση των ανέργων που επιζητούν εργασία και για όσους έχουν ανάγκη τις συγκεκριμένες υπηρεσίες. Σε σχέση με τα άλλα προγράμματα, δεν χρειάζεται η δημιουργία νέων επιχειρήσεων καθώς επίσης ούτε νέες θέσεις εργασίας στον δημόσιο τομέα. Με το ετήσιο μισθολογικό κόστος να ορίζεται στις 6.000USD , οι κρατικές δαπάνες είναι αισθητά λιγότερες συγκριτικά με τα προηγούμενα προγράμματα και να υπολογίζονται στα 1.113.016.800USD και τις φορολογικές ελαφρύνσεις στις 111.301.680USD. Τέλος , το πρόγραμμα Σ.Κ.Α.π.Α.Νέα(ς) προβλέπει επιπλέον χρηματικές παροχές προς τους ωφελούμενους χωρίς να επιβαρύνεται ο κρατικός υπολογισμός και στην συγκεκριμένη περίπτωση ανέρχεται στο ποσό των 69.600.000USD.

Σχολιασμός των μοντέλων.

Μελετώντας τα αποτελέσματα παρατηρούμε πως σε θεωρητικό επίπεδο , όλα τα μοντέλα είναι ικανά να εφαρμοστούν στην Αργεντινή καθώς διαθέτει όλες τις προϋποθέσεις. Ωστόσο , λόγω της ιδιαιτερότητας της οικονομικής κατάστασης της χώρας και τα αποτελέσματα των τελευταίων γεγονότων που εξελίχθηκαν στη χώρα δημιουργούνται κάποια εμπόδια ως προς την εφαρμογή ορισμένων μοντέλων. Αρχικά , λαμβάνοντας υπόψη τον υψηλό αριθμό μισθωτής απασχόλησης , παρά την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων κρατικού παρεμβατισμού των W. Beveridge, η πολιτική Workfare του Κλίντον και των Νέων Εργατικών της Βρετανίας, καθιστούν την εφαρμογή τους δύσκολη καθώς απαιτεί αύξηση της μισθωτής εργασίας ενώ επίσης τα συγκεκριμένα μοντέλα δεν διαθέτουν μέτρα μείωσης της φτώχειας που μαστίζει την χώρα. Σχετικά με το μοντέλο του Minsky, η εφαρμογή του πραγματοποιήθηκε το 2003 στη χώρα και ολοκληρώθηκε μόλις το 2008. Τα αποτελέσματα της εφαρμογής του, όπως αναφέραμε και στην παραπάνω ενότητα, βελτίωσαν εν μέρει την οικονομική κατάσταση της χώρας, μειώνοντας αισθητά την ανεργία καθώς και το επίπεδο της φτώχειας , ωστόσο η εκ νέου εφαρμογή του φαίνεται δύσκολη διότι παρά τα θετικά αποτελέσματα , υπήρξε ως μια έκτακτη λύση για να αντιμετωπιστεί η υπάρχουσα οικονομική κρίση , χωρίς ωστόσο να βελτιώνει την ανεργία των νέων καθώς το ποσοστό παρέμεινε υψηλό (18,9%) και ο πληθωρισμός αυξανόταν. Από την άλλη, το μοντέλο του Κρατικού Παρεμβατισμού του Keynes, απαιτείται η δημιουργία νέων επιχειρήσεων χρησιμοποιώντας όλα τα δημοσιονομικά εργαλεία. Για την εφαρμογή του , χρειάζεται η χώρα να διαθέτει δικό του νόμισμα χωρίς να είναι μέρος δημοσιονομικής πειθαρχίας , δεδομένα που διαθέτει η Αργεντινή. Η δημιουργία νέων τοπικών επιχειρήσεων, όπου αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα της οικονομίας της χώρας, θεωρούμε πως θα βελτιώνει την οικονομική κατάσταση της χώρας και θα μειώνει το ποσοστό της ανεργίας. Ωστόσο θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας , πως για την εφαρμογή του χρειάζεται μια σταθερή και ισχυρή κυβέρνηση όπου θα διέθετε τον πλήρη έλεγχο της δημοσιονομικής πολιτικής , γεγονός που η ιστορική διαδρομή της χώρας μας δημιουργεί επιφυλάξεις καθώς η πρώτη επιλογή σε κάθε δύσκολη οικονομική κρίση αποτελούσε η δανειοδότηση από το ΔΝΤ καθιστώντας την χώρα έτσι "δέσμια" σε κάθε χρονική στιγμή, όπου σύμφωνα με τα σημερινά δεδομένα επιβεβαιώνεται και καθιστά αυτομάτως αδύνατη την εφαρμογή του προγράμματος.

Τέλος, το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς) Δρα.Π μπορούμε να πούμε ότι είναι σίγουρα η πιο οικονομική λύση για την καταπολέμηση της ανεργίας. Προωθώντας κατά κύριο λόγο την αυτοαπασχόληση και εκμεταλλευόμενοι τους ιδιωτικούς πόρους υπό δημόσιο έλεγχο συμβάλει στην μείωση της ανεργίας και τολμούμε να πούμε πως θα δώσει ώθηση στους νέους να εισχωρήσουν δυναμικά στο εργασιακό χώρο γεγονός που θα οδηγήσει στην μείωση της ανεργίας των νέων. Επιπλέον, έχοντας ως δεδομένο πως η κυρία μορφή απασχόλησης στην Αργεντινή αποτελεί η παροχή υπηρεσιών, το πρόγραμμα αυτό εφαρμόζει καλύτερα με βάση τις ιδιαιτερότητες της χώρας, με μόνο πρόβλημα το ποσοστό της φτώχειας όπου δεν υπάρχει κάποιο μέτρο επίλυσης.

Βιβλιογραφία-Πηγές

Chris Harman (2011) Αργεντινή 2001:από την κρίση στην εξέγερση, Αθήνα
Μαρξιστική Βιβλιοθήκη

Κωνσταντίνος Δίκaros, Αργεντινή (<https://www.sbbe.gr/wp-content/uploads/2017/07/dikaros.pdf>)

The Economist (2014) "A century of decline"
(<https://www.economist.com/briefing/2014/02/17/a-century-of-decline>)

María Cristina Bayón (2002 Διδακτορική Διατριβή) " Coping with Job Insecurity:
The Experience of Unemployment in Contemporary Argentina"

Daniel Kostzer (2008) Argentina: A Case Study on the Plan Jefes y Jefas de Hogar
Desocupados, or the Employment Road to Economic Recovery. The Levy Economics
Institute of Bard College Working Paper No. 534

Logares, María Candelaria (2008) "Evolución de la pobreza en Argentina: evidencia,
perfil y determinantes" (1974-2004), Munich Personal RePEc Archive , No. 22754
(<https://mpira.ub.uni-muenchen.de/22754/>)

ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΙΑΠΩΝΙΑΣ- ΓΙΑΤΡΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ

Η καταπολέμηση της ανεργίας στους νέους ηλικίας 15-24

Το παράδειγμα της Ιαπωνίας

Γεωγραφικά τοποθετημένη στο Βόρειο Ειρηνικό Ωκεανό και συνορεύοντας με τη Ρωσία, τη Κίνα και τη χερσόνησο της Κίνας, η Ιαπωνία αποτελεί κομμάτι της Ανατολικής Ασίας. Η Ιαπωνία έπαιξε σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη της Ασίας τόσο στην επιστήμη, στο πολιτισμό, στην πολιτική όσο και στην ασφάλεια καθώς διατηρεί ένα σύγχρονο και εκτεταμένο στρατό. Αξιοσημείωτη είναι η εικόνα της χώρας καθώς είναι γνωστό πως κατέχει μεγάλη οικονομική και πολιτική δύναμη γιαυτό και αποτελεί την τρίτη μεγαλύτερη οικονομία παγκόσμιος και την τέταρτη μεγαλύτερη σε αγοραστική δύναμη. Επιπλέον, είναι ο τέταρτος μεγαλύτερος εξαγωγέας στον κόσμο και ο τέταρτος μεγαλύτερος εισαγωγέας. Ο πληθυσμός της ανέρχεται σε 126.320.000⁵². Πρόκειται για μια ανεπτυγμένη χώρα με υψηλό βιοτικό επίπεδο.

Εξετάζοντας κανείς την ιστορία της χώρας, μπορεί να αντιληφθεί την αλληλεπίδραση που υφίστανται μεταξύ της πολιτικής (εσωτερικής και εξωτερικής) και των τομέων της οικονομίας και της τεχνολογίας. Πιο συγκεκριμένα, ενώ η Ιαπωνία στο Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο τάχθηκε με τις νικητρήριες δυνάμεις της Αντάντ, η προσέγγιση των φασιστικών κινημάτων και εν συνεχεία η συμμαχία της με τις Δυνάμεις του Άξονα στο Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, έφερε οδυνηρά αποτελέσματα στη χώρα καθώς υπέστη τις συνέπειες της ρίψης ατομικών βομβών στη Hiroshima και στο Nagasaki το 1945 ⁵³. Η καταστροφή της βιομηχανίας και των υποδομών της χώρας καθώς επίσης και η κατοχή της από τις Συμμαχικές Δυνάμεις, συγκεκριμένα της ΗΠΑ, οδήγησαν την χώρα σε ήττα στο Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, κάτι που φάνηκε να έχει θετική επίδραση στην ανάπτυξη της Ιαπωνίας. Σκοπός των δυνάμεων ήταν ο εκδημοκρατισμός της χώρας, κάτι που εκφράστηκε μέσα από την υιοθέτηση ενός νέου Συντάγματος εστιάζοντας στην εφαρμογή νέων φιλελεύθερων δημοκρατικών πρακτικών.

---

⁵² Σύμφωνα με εκτιμήσεις του 2019 βλ.

(<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CE%B1%CF%80%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B1>)

⁵³ <https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/17230/3/PliatsikaChristinaMsc2015.pdf>

Όσο αφορά τον οικονομικό τομέα μεταπολεμικά από το 1949, το γιαπωνέζικο νόμισμα ήταν συνεχώς υποτιμημένο. Η συμφωνία του Μπρέτον Γούντς⁵⁴ εξασφάλισε την σταθερότητα και την ισοτιμία σε σχέση με το δολάριο, κάτι που προσέφερε μια σημαντική βοήθεια στις ιαπωνικές εταιρίες που προσανατολίστηκαν στις εξαγωγές. Οι μεγάλες ιδιωτικές επιχειρήσεις αναπτύχθηκαν υπό την εύνοια του κράτους. Άτυπος αλλά ταυτόχρονα καθοριστικός ήταν ο ρόλος των κυβερνητικών αξιωματούχων που καθοδήγησαν τις εξαγωγές με κεντρικό σχεδιασμό.

Έτσι το Σεπτέμβριο του 1985, μετά από παρότρυνση του υπουργού οικονομικών των ΗΠΑ, ανατιμήθηκε το γιεν σε σχέση με το δολάριο έτσι τα ιαπωνικά προϊόντα έγιναν δύο φορές πιο ακριβά. Τα εισαγόμενα αγαθά, οι πρώτες ύλες και η ενέργεια έγιναν φθηνότερα, ενώ ταυτόχρονα ανέβαιναν οι τιμές των μετοχών και της γης. Το σημαντικότερο είναι, πως όλα αυτά συνέβησαν τον καιρό που οι Ιάπωνες είχαν μαζέψει τεράστια πόσα σε αποταμιεύσεις.

Το 1989, είχαν καταφέρει να συνδυάσουν την πλήρη απασχόληση, τον χαμηλό πληθωρισμό, το θετικό ισοζύγιο πληρωμών και τους υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης. Θα έλεγε κανείς πως το χρονικό διάστημα από το 1985 έως το 1990 χαρακτηρίζεται από μια εποχή απaráμιλλης ευημερίας. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα οι νέοι, να διεκδικούν υπαλληλικές θέσεις και μεγαλύτερη αμοιβή κάτι που οδήγησε σε ελλείψεις εργατικού δυναμικού στα εργοστάσια. Έτσι προωθήθηκαν νομικές ρυθμίσεις για την μετανάστευση σε Βραζιλιάνους ιαπωνικής καταγωγής.

Η πολιτική των χαμηλών επιτοκίων σε συνδυασμό με τον ανεπαρκή έλεγχο των τραπεζών οδήγησε στην ανάπτυξη κερδοσκοπικών τάσεων λόγω του εύκολου και φθηνού δανεισμού των επιχειρήσεων από τις τράπεζες και τελικά σε φούσκα των ακινήτων.

Η οικονομική κρίση δεν οφείλονταν σε προβλήματα ρευστότητας αλλά στα επισφαλή δάνεια, δημιουργήθηκε ένας φαύλος κύκλος όπου οι επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά πουλούσαν τα πάγια τους στοιχεία προκειμένου να διασφαλίσουν ρευστότητα. Η πτώση των τιμών δημιούργησε προβλήματα αποπληθωρισμού που

---

⁵⁴ Το σύστημα σταθερών ισοτιμιών του Μπρέτον Γούντς, προσδιόριζε σταθερές ισοτιμίες μεταξύ των νομισμάτων των χωρών και διήρκεσε μέχρι το 1970. Η ομώνυμη Νομισματική και Χρηματοοικονομική Διάσκεψη έγινε Μπρέτον Γούντς, όπου οφείλεται και το όνομά του.

ταλαιπωρούσαν για αρκετά χρόνια την ιαπωνική οικονομία καθώς η υπερβολή και η διαφθορά είχαν εισχωρήσει για τα καλά στο ιαπωνικό σύστημα.

Τα ιστορικά αυτά γεγονότα προδιαγράφουν την ανάπτυξη της Ιαπωνίας στον τομέα της πολιτικής και της οικονομίας. Αφενός, μέσα από την συμβολή των δυνάμεων κατοχής, αφετέρου μέσα από το ξέσπασμα της οικονομικής φούσκας, η Ιαπωνία κατάφερε να αναδειχθεί μια μεγάλη οικονομική δύναμη και να διατηρήσει αυτή τη θέση έως και σήμερα, πάρα τις κατά περιόδους κρίσεις που έπληξαν την χώρα.

Ιαπωνία και ανεργία:

Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία, η Ιαπωνία δεν αντιμετωπίζει έντονα το πρόβλημα της ανεργίας. Από το 1997 έως και το 2016 η ανεργία δεν έχει ξεπεράσει το 5,6% πιο συγκεκριμένα το 2016 η ανεργία κατείχε το 2,8%, ενώ το 2017 φαίνεται να ανεβαίνει στο 3,1%, ωστόσο μείωση παρουσιάζεται το 2018 με 2,5%⁵⁵. Καθώς η Ιαπωνία κατέχει χαμηλά ποσοστά ανεργίας, γίνεται εύκολα αντιληπτό πως σε σύγκριση με άλλες χώρες το πρόβλημα της απασχόλησης δεν λαμβάνει μεγάλες διαστάσεις. Ωστόσο, η Ιαπωνία αντιμετωπίζει εργασιακή πόλωση⁵⁶ κάτι που εμφανίζεται στα ποσοστά μεταξύ εργοδοτών και μισθωτών. Ήδη από το 1987 η μισθωτή εργασία κατέχει το 74,91%, σε αντίθεση με τους εργοδότες που κατέχουν μόλις το 3,35%. Το 1998 το ποσοστό των μισθωτών αυξάνεται και ανέρχεται στο 82,22%, φτάνοντας στο μεγαλύτερο ποσοστό το 2013 στο 88%. Το ποσοστό των εργοδοτών την ίδια περίοδο είναι 2,2%. Αυτό που παρατηρείται είναι πως όσο οι μισθωτοί εργαζόμενοι αυξάνονται τόσο οι εργοδότες μειώνονται, έτσι οι μισθωτοί με μια μικρή σε αναλογία αλλά ταυτόχρονα ισχυρή ομάδα εργοδοτών. Την εμφάνιση τους τέλος, κάνουν και άλλες δύο κατηγορίες εργαζομένων, αυτή των αυτοαπασχολούμενων και αυτή των συβοηθούτων μελών. Το 2009 οι αυτοαπασχολούμενοι αγγίζουν το 7% με μια μικρή μείωση το 2013 σε 6,6% σε αντιδιαστολή, τα συβοηθούτα μέλη το 2009 αποτελούν το 3,2% ενώ το 2013 μειώνονται στο 2,8%. Χαρακτηριστικό του ιαπωνικού συστήματος εργασία είναι η απασχόληση εφόρου ζωής η οποία ίσχυε και ισχύει για το μισό σχεδόν του εργατικού δυναμικού που εργάζεται σε μεγάλες επιχειρήσεις. Συνήθως προσλαμβάνονται

⁵⁵ Βλ. « Η οικονομία της Ιαπωνίας και οι ελληνοϊαπωνικές ευρωπαϊκές σχέσεις» 2018

⁵⁶ Βλ. Α. Λύτρας: «Η μισθωτή εργασία στην κοινωνική οργάνωση»

αμέσως μετά από τις σπουδές τους σε μεγάλες εταιρίες και μένουν εκεί μέχρι να συνταξιοδοτηθούν.

Αξιοσημείωτο είναι, το έλλειμμα που παρουσιάζεται στον κρατικό προϋπολογισμό της Ιαπωνίας. Το 2015 για παράδειγμα η Ιαπωνία είχε έσοδα 1,480 δις και έξοδα 1,704 τρις. Επιπλέον, εμφανίζεται δημόσιο χρέος, το οποίο έχει ξεπεράσει 1,000 τρις, διαμορφούμενο σε επίπεδα άνω των 200% του ΑΕΠ της χώρας. Παρολαυτά εξακολουθεί να είναι η τρίτη οικονομική δύναμη παγκόσμιος.

Μοντέλα καταπολέμησης της ανεργίας:

Στη συνέχεια παρουσιάζεται, η εφαρμογή των μοντέλων καταπολέμησης της ανεργίας, όπως αυτά παρουσιάστηκαν παραπάνω, σε νέους ηλικίας 15-24 ετών στην περίπτωση της Ιαπωνίας. Τα μοντέλα αυτά βασίζονται στην θεωρία του J. M. Keynes, Hyman P. Minsky, Clinton (η πολιτική των νέων εργατικών στη Βρετανία) και το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νεα (ς) Δρα.Π. Προκειμένου να γίνουν οι παρακάτω υπολογισμοί χρησιμοποιήθηκαν τα εξής δεδομένα: πρώτον, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ILO)⁵⁷, ο συνολικός αριθμός των ανέργων ηλικίας 15-24 για το 2016 είναι 279.121.000, καθώς το μέσο μέγεθος μια επιχειρήσεις απασχολεί 43,38 εργαζόμενους⁵⁸. Επιπλέον, σύμφωνα με τα στοιχεία του IMF για το 2016 το ΑΕΠ της χώρας ανέρχεται στο 4,938.644 ενώ τα έσοδα της χώρας υπολογίζονται στα 1.696.000.000 USD και τα έξοδα σε 1.931.000.000 USD. Τέλος, το ατομικό μισθολογικό κόστος ανέρχεται σε 600 USD το μήνα και το λειτουργικό κόστος υπολογίζεται στο ένα τρίτο του μικτού μισθολογικού κόστους.

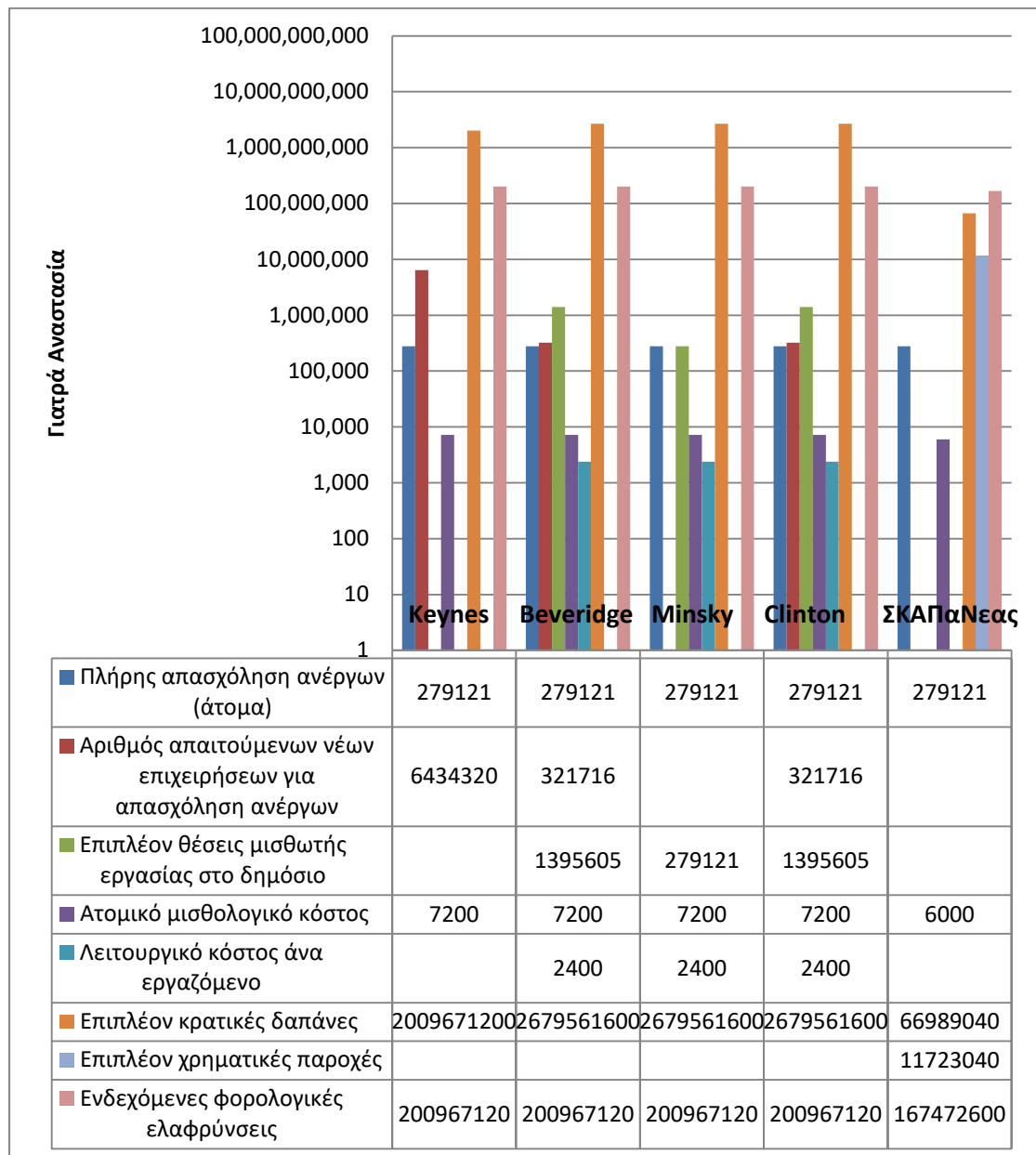
57

https://www.ilo.org/ilostat/faces/oracle/webcenter/portalapp/pagehierarchy/Page3.jspx;ILOSTATCOOKIE=0BDqOFgz0lkWm1mNEXKfBMXRSnsZe5fZYKxXgAvq-vLvtRFKtLq_!-284456621?MBI_ID=2&_afLoop=21158889349738&_afWindowMode=0&_afWindowId=null#!%40%40%3F_afWindowId%3Dnull%26_afLoop%3D21158889349738%26MBI_ID%3D2%26_afWindowMode%3D0%26_adf.ctrl-state%3Dohm21y7vx_4

⁵⁸ Ο μέσος όρος μιας επιχείρησης στην Ιαπωνία φαίνεται αρκετά μεγάλος και μόνο η Λιθουανία και το Ηνωμένο Βασίλειο μπορούν να πλησιάσουν αυτό το ποσοστό καθώς στις χώρες αυτές ο μέσος όρος επιχείρησης ανέρχεται στα 30 περίπου άτομα.

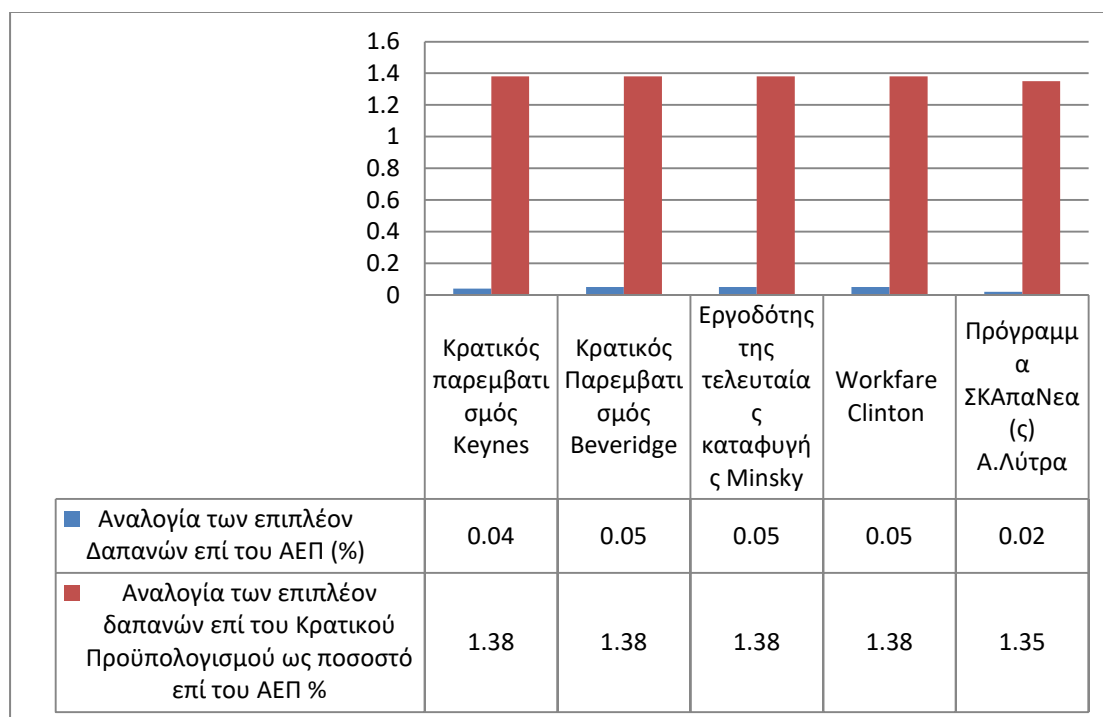
Πιο συγκεκριμένα:

Γράφημα 1:

Γράφημα 2:

Σύμφωνα με τον κρατικό παρεμβατισμό του Keynes, απαιτούνται 6.434.320 νέες επιχειρήσεις οι οποίες θα απορροφήσουν τους 279.121 νέους ανέργους. Το ατομικό μισθολογικό κόστος προβλέπεται να είναι 7200 USD ενώ το συνολικό πόσο των κρατικών δαπανών είναι 2.009.671.200. Η αναλογία των δαπανών επί του ΑΕΠ είναι 0,04% . Η κευνσιανή πολιτική, ως ένα βαθμό διαφοροποιείται καθώς δεν περιλαμβάνει θέσεις εργασίας στο δημόσιο και έτσι δεν υπάρχει κάποιο λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο που να επιβαρύνει επιπλέον τις δαπάνες. Αυτές, απασχολούν μόνο το ατομικό μισθολογικό κόστος. Συνεπώς για να απασχοληθούν 279.121 άνεργοι στην Ιαπωνία, η επιλογή αυτής της πολιτικής θα είχε κόστος περίπου 2.009.671.200. Το μοντέλο του Keynes θέτει ως προαπαιτούμενο την απόλυτη δημοσιονομική κυριαρχία του εθνικού κράτους και την ενίσχυση της ενεργούς ζήτησης.

Με βάση το υπόδειγμα του Beveridge, γίνεται αντιληπτό πως για την καταπολέμηση της ανεργίας προτείνονται η παρέμβαση του κράτους με την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και στον ιδιωτικό αλλά και στο δημόσιο τομέα. Γιαυτό το λόγο, χρειάζεται να δημιουργηθούν 321.716 θέσεις στον ιδιωτικό τομέα

και ταυτόχρονα 139.560 μισθωτές θέσεις στο δημόσιο. Το ατομικό μισθολογικό κόστος για κάθε εργαζόμενο ανέρχεται σε 7200 USD ενώ το λειτουργικό κόστος σε 2400 USD. Έτσι οι συλλογικές κρατικές δαπάνες υπολογίζονται στα 26.979.561.600 ενώ οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις στα 20.967.120. Όσο αφορά την αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ είναι 0,05% και του κρατικού προϋπολογισμού φαίνεται να είναι 1,38% μια μικρή αύξηση παρατηρείται λόγω του λειτουργικού κόστους. Το εν λόγω πρόγραμμα, βασίζεται στην δημόσια χρηματοδότηση με την αύξηση της άμεσης και έμμεσης φορολογίας, ωστόσο γίνεται αντιληπτό, πως σε χώρες που έχουν πληγεί από την οικονομική κρίση ένα τέτοιο πρόγραμμα είναι δύσκολο να εφαρμοστεί.

Ο Minsky υποστηρίζει πως σε περιόδους οικονομικής ύφεσης ο ιδιωτικός τομέας δύναται να παρέχει περιορισμένες θέσεις εργασίας με αποτέλεσμα το κράτος να λειτουργεί «ως εργοδότης της τελευταίας καταφυγής», αυτό προϋποθέτει την δημιουργία θέσεων εργασίας με αποτέλεσμα να απορροφηθούν όλοι οι άνεργοι έχοντας σταθερό μισθό στο δημόσιο τομέα. Το πρόγραμμα του Minsky σε αντίθεση με τα υπόλοιπα δεν προτείνει την δημιουργία νέων επιχειρήσεων καθώς η απορρόφηση των ανέργων θα γίνει από τον δημόσιο τομέα. Στην περίπτωση της Ιαπωνίας θα πρέπει να δημιουργηθούν 279.121 θέσεις μισθωτής εργασίας στο δημόσιο με ατομικό μισθολογικό κόστος 7200 USD ετησίως, ενώ οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις ανέρχονται σε 200.967.120 USD. Τα ποσοστά των δαπανών επί του ΑΕΠ είναι 0,05% και του κρατικού προϋπολογισμού 1,38% αντίστοιχα. Για την χρηματοδότηση των ανέργων το κράτος εκδίδει νομισματική μάζα ή κρατικά ομόλογα με χαμηλά επιτόκια ανάλογα με το κόστος που έχει το πρόγραμμα. Είναι μια μέθοδος που μπορεί να εφαρμοστεί στην Ιαπωνία καθώς η Κεντρική Τράπεζα εκδίδει τη νομισματική μάζα.

Το πρόγραμμα του Clinton και των Νέων Εργατικών στο Ηνωμένο Βασίλειο εστιάζει στην αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων και των μακροχρόνια ανέργων, ενώ έχει σαν βασική μέριμνα την εκπαίδευση των ανέργων. Το πρόγραμμα αυτό επικεντρώνεται στην δημιουργία θέσεων εργασίας στον ιδιωτικό τομέα χωρίς ωστόσο να αποκλείει και την απασχόληση στο δημόσιο μέσω συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου και αποδοχών σε περίπτωση που το ποσοστό των ανέργων δεν καταφέρει να απορροφηθεί από τον ιδιωτικό τομέα. Έτσι, για την καταπολέμηση της ανεργίας, απαιτούνται 321.716 νέες επιχειρήσεις όσο και 139.5605 νέες θέσεις εργασίας στο

δημόσιο με το ατομικό μισθολογικό κόστος να ανέρχεται σε 7200 USD και το λειτουργικό κόστος άνα εργαζόμενο σε 2400 USD. Οι κρατικές δαπάνες, με την εφαρμογή αυτού του μοντέλου, υπολογίζονται σε 2.679.561.600 και οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις σε 200.967.120.

Τέλος, το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νεα (ς) του Α. Λύτρα, εστιάζει στην αυτοτελή εργασιακή κινητοποίηση των ανέργων με την συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης. Όσο αφορά τις πηγές χρηματοδότησης το κράτος συμμετέχει ως ένα μικρό βαθμό ενώ το υπόλοιπο καλύπτεται από τους κατόχους του αποθέματος και τους πολίτες που καταναλώνουν υπηρεσίες. Καθώς το εν λόγω πρόγραμμα δεν βασίζεται στο καθεστώς της μισθωτής εργασίας, έχει μικρότερες κρατικές δαπάνες (1.674726.000 USD), οι οποίες συμμετέχουν στο πρόγραμμα, καλύπτοντας όμως ένα μέρος της συνολικής χρηματοδότησης. Το υπόλοιπο καλύπτεται από ιδιωτικά κεφάλαια και από τους καταναλωτές των υπηρεσιών που δεν επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό. Η συγκεκριμένη μέθοδος καταπολέμησης της ανεργίας, δεν απαιτεί λειτουργικά έξοδα, ούτε περιλαμβάνει περιόδους μαθητείας καθώς το πρόγραμμα απευθύνεται σε ανεξάρτητους εργαζομένους και όχι σε μισθωτούς. Το ποσοστό των δαπανών τόσο επί του ΑΕΠ είναι συγκριτικά με τα υπόλοιπα μοντέλα αρκετά χαμηλό 0,03% όσο και επί του κρατικού προϋπολογισμού 0,08%

Μια συνολική εικόνα των προγραμμάτων καταπολέμησης της ανεργίας.

Το πρόγραμμα ΣΚΑΠΑΝΕΑ (ς) του Α. Λύτρα, αποτελεί μια εναλλακτική πρόταση για την καταπολέμηση της ανεργίας, καθώς προϋποθέτει κοινωνικές δομές με έντονη την παρουσία των μικροαστικών στρωμάτων. Ωστόσο σε ένα έθνος όπως είναι η Ιαπωνία, όπου κυριαρχεί η μισθωτή εργασία όχι μόνο ως μορφή απασχόλησης αλλά και ως κουλτούρα, η αυτόνομη εργασία που προτείνεται από το πρόγραμμα δεν θα ήταν η πρώτη επιλογή. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα δεδομένα, η αυτοαπασχόληση καλύπτει το 6,6% ενώ η μισθωτή εργασία το 88%. Σίγουρα, η εφαρμογή αυτού του προγράμματος θα αποτελούσε πρόκληση για την ιαπωνική απασχόληση, ωστόσο ενέχει και ο κίνδυνος του ανταγωνισμού ανάμεσα στους ανεξάρτητους εργαζόμενους καθώς τα κριτήρια για την επιλογή δεν είναι ξεκάθαρα. Εάν κριτήριο για την απασχόληση αποτελεί η εξειδίκευση και η τεχνική δεξιότητα τότε δημιουργείται ένας αγώνας για την πιστοποίηση των προσόντων και την επιπλέον εξειδίκευση και

κατάκτηση δεξιοτήτων. Μια κατάσταση δηλαδή διαρκούς εκπαίδευσης. Τέλος, αφενός έχει το πλεονέκτημα ότι παρακάμπτει τους δύο βασικούς χρηματοδότες, δηλαδή το κράτος και τους επιχειρηματίες, αφετέρου δε, κρύβει ένα στοιχείο αβεβαιότητας όσο αφορά τη συγκέντρωση των πόρων καθώς αυτή βασίζεται θα λέγαμε, στην οικιοθελή κινητοποίηση είτε των κατόχων του αποθέματος, είτε των πολιτών που επιθυμούν να καταναλώσουν αυτές τις υπηρεσίες. Ο αβέβαιος χαρακτήρας της χρηματοδότησης, δημιουργεί ένα ευρύτερο ζήτημα ανασφάλειας και προσωρινότητας, στην εφαρμογή του προγράμματος αυτού.

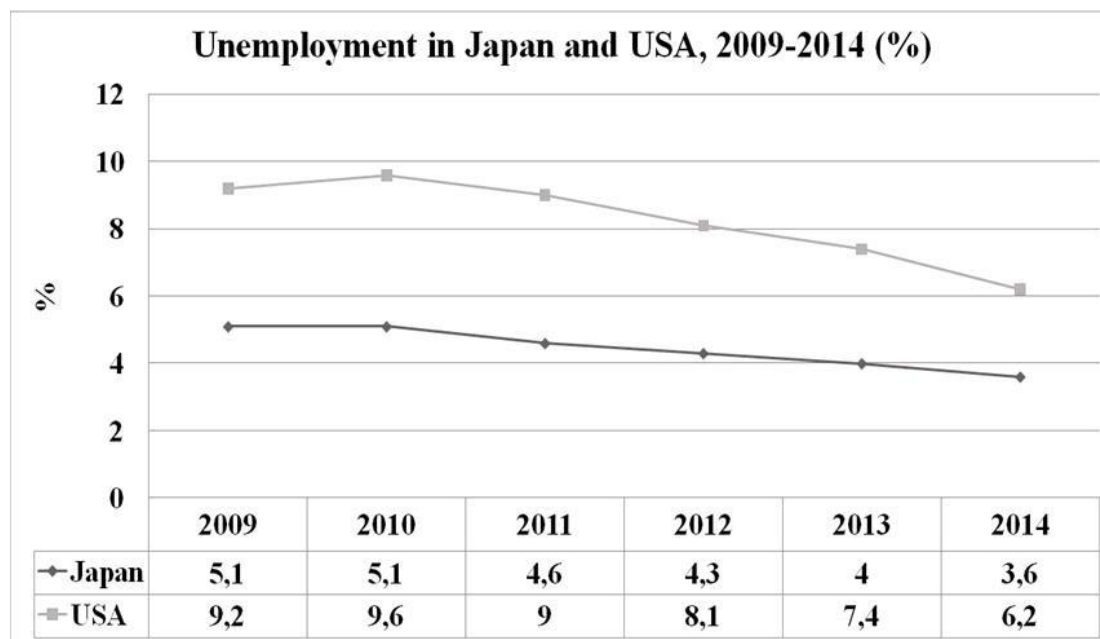
Το θεωρητικό μοντέλο του Keynes, προτείνει τον κρατικό παρεμβατισμό ως μέσο για την αύξηση της κατανάλωσης και την ενίσχυση των επενδύσεων που θα ασκήσουν αργότερα επίδραση και στα υφιστάμενα ποσοστά απασχόλησης. Η εφαρμογή του μοντέλου αυτού συνεπάγεται με την αύξηση του κρατικού δανεισμού και με την κοπή νέου νομίσματος προκειμένου να χρηματοδοτηθούν οι αυξημένες κρατικές δαπάνες. Κατά τα προβλεπόμενα, στο εν λόγω υπόδειγμα η κυβερνητική παρέμβαση και όχι η ελεύθερη αγορά καθιστά δυνατή την ενίσχυση της απασχόλησης και τη σταθερότητα των τιμών. Γίνεται εύκολα αντιληπτό, πως τα χαμηλά ποσοστά της ανεργίας στην Ιαπωνία (μαζί με τις ΗΠΑ) τα τελευταία χρόνια μαρτυρούν, τη χρήση της κευνσιανής μεθόδου αντιμετώπισης της ανεργίας (Γράφημα 3) καθώς προωθείται ένα μοντέλο που στηρίζεται στον εξωτερικό δανεισμό και στη κοπή νέου νομίσματος (κάτι που παρουσιάζεται και στα μεγάλα ποσοστά του ελλείμματος στο κρατικό προϋπολογισμό).

Η πρακτική εφαρμογή του κευνσιανισμού, στόχευε τόσο στην ανακούφιση των φτωχότερων και των ανέργων όσο και στην ανάκαμψη της οικονομίας σε φυσιολογικά επίπεδα καθώς και την αναμόρφωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος της χώρα ώστε να μην επαναληφθεί το ίδιο φαινόμενο.

Γράφημα 3:

Η ανεργία στην Ιαπωνία και στις ΗΠΑ 2009-2014

Πηγή: Η καταπολέμηση της ανεργίας και η κοινωνική αλληλεγγύη Α. Λύτρα

Παρά την εφαρμογή του κενυσιανού μοντέλου, η ανεργία, εάν και σε μικρά ποσοστά, φαίνεται να υπάρχει. Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη θεωρία, προκειμένου να αντιμετωπιστεί μια οικονομική ύφεση θα πρέπει η εκάστοτε κυβέρνηση να υιοθετήσει ενεργές δημοσιονομικές πολιτικές καθώς οι τιμές από μόνες τους δεν μπορούν να αποκαταστήσουν την οικονομική ισορροπία. Η μείωση των φόρων και η αύξηση κυβερνητικών δαπανών αποτελούν πρακτικές που μπορούν να ενεργοποιήσουν την συνολική ζήτηση και να αντισταθμίσουν την μείωση των επενδύσεων. Ωστόσο, οι πρακτικές αυτές εφαρμόστηκαν στην Ιαπωνία χωρίς σημαντικά αποτελέσματα. Αρκεί ενδεικτικά να αναφερθεί πως το 1990 η χώρα επιχείρησε να δώσει κίνητρα ανάπτυξης με 10 δημοσιονομικά πακέτα συνολικής αξίας πάνω από 100 δισεκατομμύρια γιεν, τα οποία το μόνο που κατάφεραν ήταν να θέσουν την κυβέρνηση σε πενιχρή δημοσιονομική κατάσταση.⁵⁹

Επιπλέον, μια άλλη πρακτική του μοντέλου αυτού ακολουθεί τον άμεσο κυβερνητικό δανεισμό στις επιχειρήσεις, όταν η ρευστότητα είναι εγκλωβισμένη, αντί

⁵⁹ Βλ. σελ 4 http://iraj.gr/IRA/Japan_and_Deflation_Part_3.pdf

της δημιουργίας ρευστότητας στο τραπεζικό σύστημα. Ωστόσο, στην περίπτωση της Ιαπωνίας, μέσα από το άμεσο δανειοδοτικό πρόγραμμα, επιχείρησε να αντισταθμίσει την απροθυμία των τραπεζών να παράσχουν δάνεια. Παρόλα αυτά, ο στόχος της δεν επιτεύχθηκε αποτελεσματικά στην ανάκαμψη της οικονομίας καθώς τα κεφάλαια αποδίδονταν συνήθως σε πολιτικά συνδεδεμένους επιχειρηματίες και σε προγράμματα μη αποδοτικά που δε ανταποκρίνονταν στο κοινωνικό όφελος και στις ανάγκες των καταναλωτών.⁶⁰

Τέλος, ο Keynes στο έργο του « *The general theory of employment, Interest and money*» δηλώνει πως για το πρόβλημα της ανεργίας: «*βάλτε τους ανέργους να σκάβουν λάκκους όλη μέρα και στη συνέχεια να τους γεμίζουν και πάλι χώμα*»⁶¹. Στην Ιαπωνία δεν έγινε ακριβώς το ίδιο αλλά κάτι παρόμοιο. Οι κεϋνσιανές πολιτικές πήραν τη μορφή δημόσιων δαπανών, όπως για παράδειγμα τη δημιουργία δρόμων, γεφυρών, κλπ. Αυτό που έχει ιδιαίτερη σημασία είναι πώς οι υποδομές αυτές, πραγματοποιήθηκαν στα τελευταία στάδια της ιαπωνικής φούσκας και μετά το σκάσιμό της⁶².

Το θεωρητικό μοντέλο του Minsky, ακολουθεί τις παρόμοιες γραμμές με αυτό του Keynes και θα μπορούσαμε να υποθέσουμε πως μπορεί να εφαρμοστεί και να καταπολεμήσει την ανεργία στην Ιαπωνία. Ο Minsky, υποστηρίζει πως σε περιόδους οικονομικής ύφεσης το κράτος πρέπει να λειτουργεί ως «εργοδότης της τελευταίας καταφυγής» για την απασχόληση των ανέργων με όποια ειδίκευση έχουν. Έτσι, εκδίδει κάθε χρόνο νομισματική μάζα, ανάλογη με το κόστος του προγράμματος, μια τέτοια κίνηση μπορεί να υποστηριχθεί από την Ιαπωνία καθώς έχει τη δυνατότητα έκδοσης νομισματικής μάζας. Εναλλακτικά, το κράτος εκδίδει κρατικά ομόλογα σε ίση αξία με το κόστος του προγράμματος. Ένα τέτοιο πρόγραμμα φαινομενικά μπορεί να εφαρμοστεί στην Ιαπωνία, ωστόσο ενέχει αρκετούς προβληματισμούς.

Την πρακτική εφαρμογή του προγράμματος εφάρμοσε ο Ρούσβελτ (New Deal) και ακολούθησε αργότερα ο Ομπάμα 2009. Επικεντρώνοντας στις κρατικές δαπάνες και στη δημιουργία θέσεων εργασίας, όταν η πρώτιστη πηγή εργασίας, ο

⁶⁰ Βλ. σελ 4 http://iraj.gr/IRAJ/Japan_and_Deflation_Part_3.pdf

⁶¹ J.M. Keynes «*The general theory of employment, Interest and money*» 2003, by Steve Thomas

⁶² http://iraj.gr/IRAJ/Japan_and_Deflation_Part_3.pdf

ιδιωτικός τομέας αδυνατεί να δημιουργήσει έναν ικανοποιητικό αριθμό θέσεων εργασίας, βεβαία αυτό που αξίζει να σημειωθεί είναι πως στην Ιαπωνία ο δημόσιος τομέας, δεν καλύπτει αρκετές θέσεις εργασίας περίπου το 7-8% όποτε η ενός ιαπωνικού New Deal με την δημιουργία νέων θέσεων μισθωτής εργασίας στο δημόσιο τομέα, προκειμένου να ξοδεύονται οι μισθοί και να αναμοχλεύεται η τοπική οικονομία καθίσταται λιγότερο δυνατή.

Συμπερασματικά, το κάθε ένα από τα μοντέλα αποτελεί με το δικό του τρόπο μια προσέγγιση καταπολέμησης της ανεργίας, όμως επηρεάζονται από τις ιδιαιτερότητες που έχει κάθε χώρα στην εργασιακή της κουλτούρα. Ωστόσο το μοντέλο του Keynes είναι το μόνο που έχει περιορίσει την ανεργία σε χαμηλά ποσοστά και φαίνεται να ανταποκρίνεται στην εργασιακή κουλτούρα της Ιαπωνίας. Όπως παρουσιάζεται από τις περισσότερες κυβερνήσεις ανά των χωρών κύριο μέλημα είναι η καταπολέμηση της ανεργίας είτε πρόκειται για μικρά είτε για μεγάλα ποσοστά (όπως στην Ελληνική κοινωνία), ωστόσο κανένα κράτος δεν έχει καταφέρει να την εξαλείψει. Μήπως εν τέλει η ανεργία, έστω και σε χαμηλά ποσοστά, βοηθά στη διατήρηση του καπιταλιστικού συστήματος μέσα από την αύξηση του ανταγωνισμού και τη χαμηλή αμοιβή των απασχολούμενων;

Βιβλιογραφία:

Λύτρας Α. (2016) *Η Μισθωτή απασχόληση στη κοινωνική οργάνωση* Αθήνα: Παπαζήση.

Πρεσβεία της Ελλάδος (2018) (Γραφείο οικονομικών και εμπορικών υποθέσεων Τόκυο) *Η οικονομία της Ιαπωνίας και οι ελληνοϊαπωνικές σχέσεις* Αθήνα:

J. M. Keynes 2003 *The general theory of employment, Interest and money* University of Adelaide Library

Ιστοσελίδες:

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CE%B1%CF%80%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B1>

<https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/17230/3/PliatsikaChristinaMsc2015.pdf>

<http://iraj.gr/IRAJ/Japan and Deflation Part 3.pdf>

ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑΣ-ΚΑΛΛΙΓΑΣ ΒΑΣΙΛΗΣ

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑΣ

Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία επιδιώκει την αντιμετώπιση της ανεργίας στη χώρα της Πορτογαλίας, εστιάζοντας στους ανέργους των ηλικιών 15-24 ετών. Για το σκοπό αυτό θα εξεταστούν πέντε βασικά οικονομικά μοντέλα, ώστε να προκύψουν ασφαλή συμπεράσματα και προτάσεις, ύστερα από την ανάλυση του κάθε μοντέλου ξεχωριστά. Τα θεωρητικά εργαλεία για την καταπολέμηση της ανεργίας στα οποία θα βασιστεί η έρευνα αυτή είναι τα εξής: Το πρότυπο κρατικού παρεμβατισμού του J. M. Keynes, ο κρατικός παρεμβατισμός του W. Beveridge, το πρότυπο του εργοδότη της τελευταίας καταφυγής του H. P. Minsky, το πρόγραμμα των Εργατικών στο Ηνωμένο Βασίλειο και του B. Clinton στις ΗΠΑ, και τέλος το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς).

Στο σημείο αυτό, προέχει να δοθούν κάποιες γενικές πληροφορίες για τη χώρα της Πορτογαλίας. Η Πορτογαλία είναι ιδρυτικό μέλος του ΝΑΤΟ και εισήλθε στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (τόρα Ευρωπαϊκή Ένωση) το 1986. Μέσα στις δύο επόμενες δεκαετίες, οι διαδοχικές κυβερνήσεις ιδιωτικοποίησαν πολλές επιχειρήσεις του κράτους και παράλληλα απελευθέρωσαν βασικούς οικονομικούς τομείς, όπως ο τηλεπικοινωνιακός και ο χρηματοπιστωτικός τομέας. Η χώρα εντάχθηκε στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση το 1999 και την 1η Ιανουαρίου του 2002 υιοθέτησε το Ευρώ, ως επίσημο νόμισμα, μαζί με ακόμα 11 χώρες-μέλη της Ε.Ε. Παρότι τη δεκαετία του 1990 η οικονομία της Πορτογαλίας παρουσίασε μεγάλη ανάπτυξη, δε συνέβη το ίδιο και στην επόμενη δεκαετία, αφού την περίοδο 2001-2008 επιβραδύνθηκαν οι ρυθμοί ανάπτυξης. Μετά την παγκόσμια κρίση το 2008 η οικονομία της χώρας συρρικνώθηκε και από το 2011 έως το 2013 οι συνέπειες της κρίσης ήταν πιο εμφανείς από ποτέ, λόγω της πολιτικής που ακολούθησε η κυβέρνηση, η οποία επικεντρώθηκε στην αύξηση της φορολογίας και στις περικοπές των δαπανών. Η πολιτική αυτή ακολούθηθηκε με βάση τους όρους που επέβαλε στην Πορτογαλία η υπογραφή μνημονίου δημοσιονομικής πολιτικής και δανειακής σύμβασης με την ΕΕ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, τον Μάιο του 2011. Η

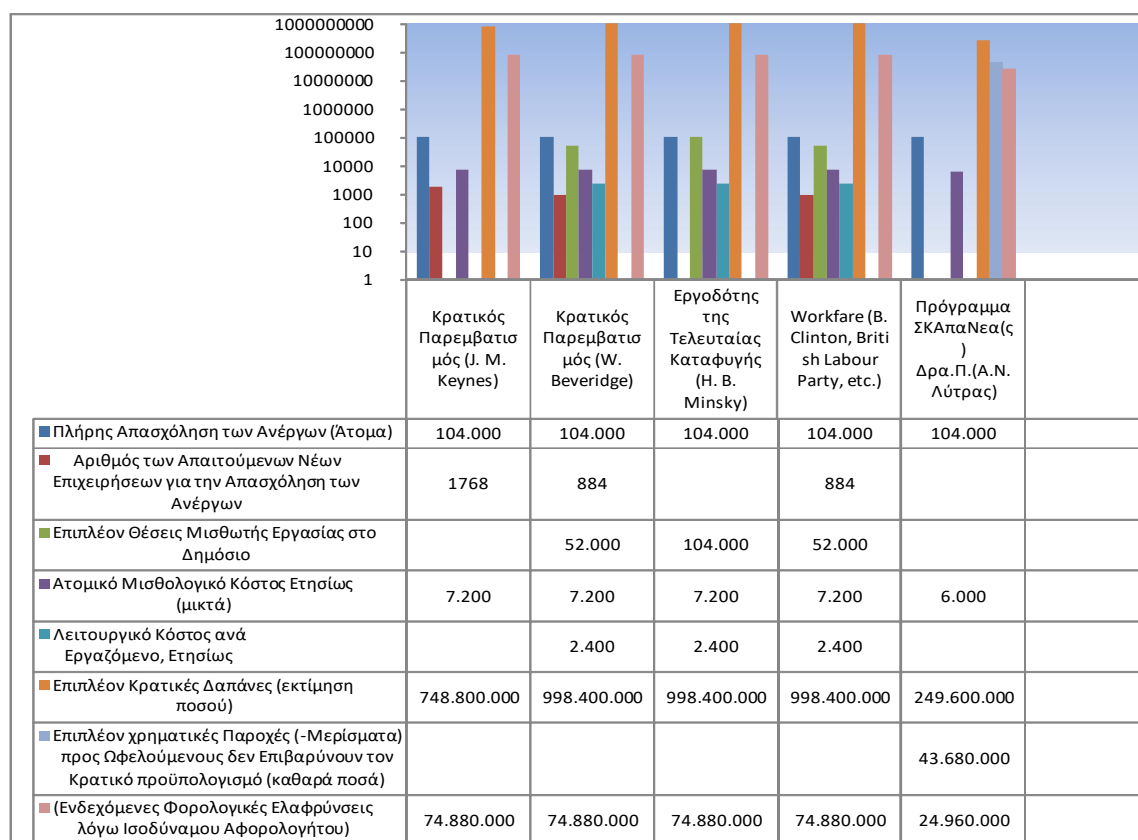
χώρα αποσύρθηκε με επιτυχία από το πρόγραμμα της ΕΕ-ΔΝΤ τον Μάιο του 2014 (Central Intelligence Agency, 2019).

Το 2000, η Πορτογαλία είχε πολύ χαμηλό ποσοστό ανεργίας, το οποίο έφτανε το 3,9%. Αργότερα, τα επόμενα οκτώ χρόνια η ανεργία αυξήθηκε για να φτάσει το 2010 σχεδόν στο 11%, λόγω των επιπτώσεων της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Βασικοί παράγοντες που οδήγησαν στην αύξηση της ανεργίας θεωρούνται αφενός η αύξηση του μισθολογικού κόστους της Πορτογαλίας, σε σχέση με τους κύριους εμπορικούς της εταίρους, οδηγώντας στην απώλεια της ανταγωνιστικότητας και παρεμποδίζοντας τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Αφετέρου, εξίσου κομβική για την αύξηση της ανεργίας ήταν η ανελαστικότητα στην αγορά εργασίας, λόγω του πολύ υψηλού επιπέδου προστασίας της απασχόλησης της χώρας. Επίσης, στους προαναφερθέντες παράγοντες μπορεί να προστεθεί και το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού. Στο πρώτο τρίμηνο του 2013 το ποσοστό ανεργίας στην Πορτογαλία έφτασε το 17,5% (Santos & Fernandes, 2016: 83).

Σύμφωνα με στοιχεία του ILO για το 2016, ο πληθυσμός της Πορτογαλίας υπολογίζεται στα 10.397.000 και το σύνολο της απασχόλησης στα 5.181.000. Όσον αφορά το ΑΕΠ της χώρας το 2016, ανήλθε στα 204.761.000.000 USD, ενώ ο αριθμός των ανέργων για τις ηλικίες μεταξύ 15-24 ετών υπολογίστηκε στα 104.000 άτομα. Το μέσο μέγεθος επιχείρησης ανάλογα με την απασχόληση, ήταν 17.

Για να μελετηθούν τα πέντε προαναφερθέντα μοντέλα και να εξεταστεί η εφαρμογή τους για την αντιμετώπιση της ανεργίας έγιναν κάποιοι υπολογισμοί που αφορούν την πλήρη απασχόληση των ανέργων, τον αριθμό των απαιτούμενων νέων επιχειρήσεων για την απασχόλησή τους, καθώς και τις επιπλέον θέσεις μισθωτής εργασίας στο Δημόσιο. Ακόμη, υπολογίστηκε το μικτό, ατομικό μισθολογικό κόστος ετησίως και το λειτουργικό κόστος, ετησίως. Εξετάστηκαν επίσης, οι επιπλέον κρατικές δαπάνες, οι επιπλέον χρηματικές παροχές που δεν επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό και οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω ισοδύναμου αφορολογήτου. Τέλος, υπολογίστηκε η αναλογία των επιπλέον δαπανών, ως ποσοστό (%) του ΑΕΠ και η αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του κρατικού προϋπολογισμού (ως ποσοστό επί του ΑΕΠ-%).

Εφαρμογή των μοντέλων για την αντιμετώπιση της ανεργίας στην Πορτογαλία:

Πίνακας 1

Σύμφωνα με τον Κρατικό Παρεμβατισμό, για την απορρόφηση των ανέργων είναι απαραίτητη η δημιουργία νέων επιχειρήσεων, καθώς το μοντέλο αυτό στηρίζεται στον ιδιωτικό τομέα. Όσον αφορά τον Κρατικό παρεμβατισμό του J. M. Keynes, σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα 1, για τους 104.000 ανέργους ηλικίας 15-14 ετών, πρέπει να δημιουργηθούν 1.768 νέες επιχειρήσεις, για την απασχόληση των ατόμων αυτών, ενώ δεν προβλέπονται επιπλέον θέσεις μισθωτής εργασίας στο δημόσιο. Το ατομικό μισθολογικό κόστος ετησίως (μικτά) ανέρχεται στα 7.200 USD για κάθε άνεργο, και δεν υπάρχει κάποιο λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο. Οι επιπλέον κρατικές δαπάνες υπολογίζονται στα 748.800.000 USD και οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω ισοδύναμου αφορολογήτου ανέρχονται στα 74.880.000 USD.

Σχετικά με το μοντέλο του Κρατικού Παρεμβατισμού του W. Beveridge, η βασική διαφορά με τη θεωρία του Keynes είναι ότι στην περίπτωση αυτή

προβλέπεται η δημιουργία νέων επιχειρήσεων αλλά και επιπλέον θέσεις μισθωτής εργασίας στο δημόσιο. Έτσι, για την απασχόληση των 104.000 ανέργων, απαιτούνται 884 νέες επιχειρήσεις και 52.000 επιπλέον θέσεις μισθωτής εργασίας στο δημόσιο. Το μικτό μισθολογικό κόστος για ένα χρόνο είναι 7.200 USD και το λειτουργικό κόστος για κάθε εργαζόμενο, ετησίως είναι 2.400 USD. Άρα, οι επιπλέον κρατικές δαπάνες υπολογίζονται στα 998.400.000 USD και οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις, όπως και στην περίπτωση του Keynes, είναι στα 74.880.000 USD.

Η θεωρία του H. B. Minsky, «Εργοδότης της τελευταίας καταφυγής», υποστηρίζει ότι το κράτος είναι αυτό που πρέπει να απασχολήσει τους ανέργους. Για το λόγο αυτόν, το σύνολο των ανέργων, δηλαδή και οι 104.000, πρέπει να απορροφηθούν από θέσεις μισθωτής εργασίας στο δημόσιο. Επομένως, απαιτούνται 104.000 επιπλέον θέσεις μισθωτής εργασίας, ενώ το ατομικό μισθολογικό κόστος ετησίως είναι στα 7.200 USD. Το λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο ανέρχεται στα 2.400 USD και οι επιπλέον κρατικές δαπάνες υπολογίζονται στα 998.400.000 USD, όπως και στον κρατικό παρεμβατισμό του Beveridge. Οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις είναι και στην περίπτωση αυτή στα 74.880.000 USD.

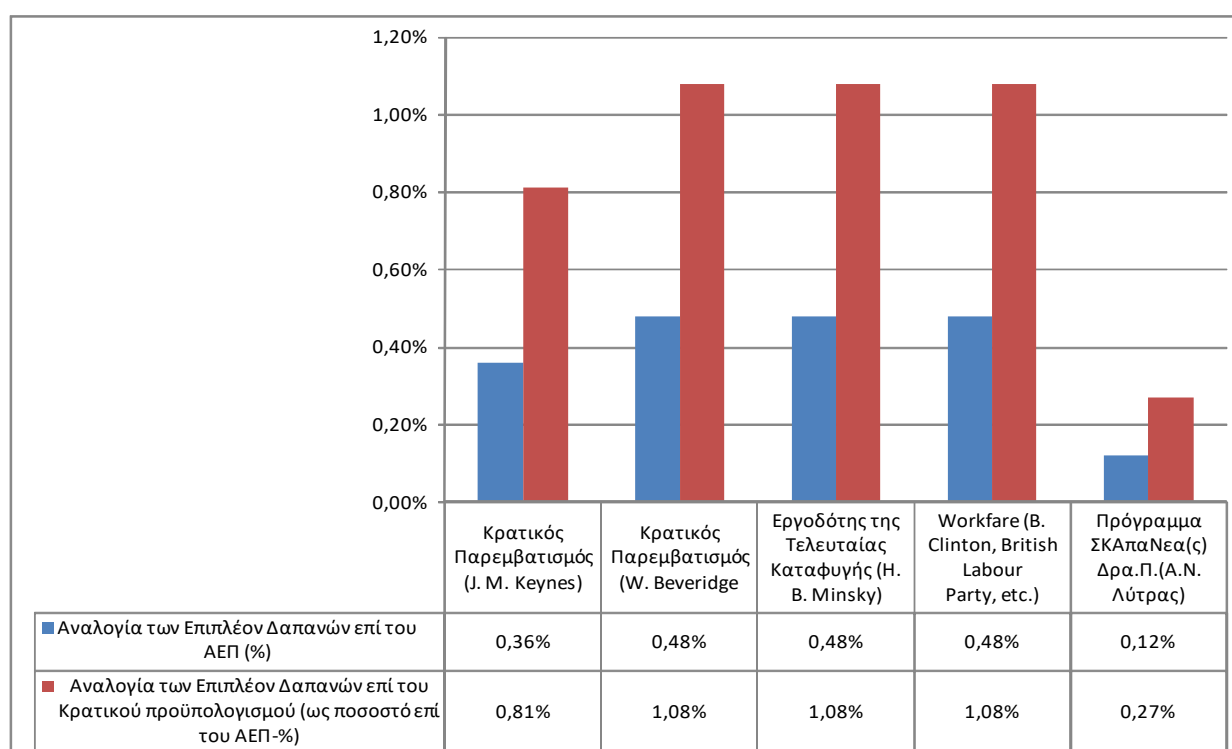
Το «workfare» του B. Clinton στην Αμερική και των Εργατικών στο Ηνωμένο Βασίλειο απαιτεί τόσο τη δημιουργία ιδιωτικών επιχειρήσεων όσο και θέσεις μισθωτής εργασίας στο δημόσιο. Για την απασχόληση 104.000 ατόμων πρέπει να δημιουργηθούν 884 νέες επιχειρήσεις και να βρεθούν 52.000 επιπλέον θέσεις εργασίας στο δημόσιο. Όσον αφορά το ατομικό μισθολογικό κόστος για ένα χρόνο και το λειτουργικό κόστος για κάθε εργαζόμενο, υπολογίζονται στα 7.200 USD και 2.400 USD, αντίστοιχα. Οι επιπλέον κρατικές δαπάνες, όπως και στα δύο προηγούμενα προγράμματα, ανέρχονται στα 998.400.000 USD και οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω ισοδύναμου αφορολογήτου είναι στα 74.880.000 USD.

Στο πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς) Δρα.Π δεν απαιτείται η δημιουργία νέων επιχειρήσεων ούτε χρειάζεται να βρεθούν θέσεις μισθωτής εργασίας στο δημόσιο, διότι το συγκεκριμένο μοντέλο αφορά την αυτόνομη εργασία. Επομένως, οι άνεργοι απασχολούνται πλέον ως αυτόνομοι εργαζόμενοι και η χρηματοδότηση γίνεται από επενδύσεις κεφαλαιούχων. Το ατομικό μισθολογικό κόστος για ένα χρόνο είναι 6.000 USD και οι επιπλέον κρατικές δαπάνες ανέρχονται στα 249.600.000 USD. Εδώ, σε

αντίθεση με τα υπόλοιπα μοντέλα προβλέπονται επιπλέον χρηματικές παροχές (μερίσματα) προς ωφελομένους χωρίς να επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό, οι οποίες υπολογίζονται στα 43.680.000 USD. Οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις είναι στα 24.960.000 USD.

Αναλογίες (%) επί του ΑΕΠ και επί του Κρατικού Προϋπολογισμού στην Πορτογαλία:

Πίνακας 2

Σχετικά με την αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ, φαίνεται ότι σε όλα τα μοντέλα δεν απαιτείται μεγάλο ποσοστό για την εφαρμογή τους προκειμένου να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο της ανεργίας. Αυτό, προφανώς εξηγείται από το γεγονός ότι ο αριθμός των ανέργων για τις ηλικίες τις οποίες εξετάζουμε στη χώρα της Πορτογαλίας δεν είναι ιδιαίτερα μεγάλος. Το μεγαλύτερο ποσοστό του ΑΕΠ εμφανίζεται στα προγράμματα του κρατικού παρεμβατισμού του Beveridge, στον «Εργοδότη της τελευταίας καταφυγής» του Minsky και σε αυτό του Clinton και των Εργατικών. Συγκεκριμένα, για αυτά τα τρία μοντέλα απαιτείται το 0,48% του ΑΕΠ.

Ακολουθεί ο κρατικός παρεμβατισμός του Keynes με 0,36% του ΑΕΠ και έπεται το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς) Δρα.Π με τη μικρότερη αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ, 0,12%.

Όσον αφορά την αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του κρατικού προϋπολογισμού, το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς) Δρα.Π παρουσιάζει το χαμηλότερο ποσοστό με 0,27%, ενώ το αμέσως υψηλότερο ποσοστό εμφανίζεται κατά την εφαρμογή του προγράμματος του Keynes, με 0,81%. Και σε αυτή την περίπτωση το υψηλότερο ποσοστό, και συγκεκριμένα το 1,08% εμφανίζεται κατά την εφαρμογή των μοντέλων του Beveridge, του Minsky και σε αυτό του Clinton και των Εργατικών.

Συμπεράσματα

Αφού παρουσιάστηκαν οι πίνακες που αφορούν την εφαρμογή του κάθε προγράμματος για την αντιμετώπιση της ανεργίας στην Πορτογαλία και έγινε μια σύγκριση στους αριθμούς που εμφάνισε το κάθε μοντέλο, ακολουθούν κάποια συμπεράσματα, ώστε να προκύψει η πρόταση για το καταλληλότερο μοντέλο που μπορεί να εφαρμοστεί.

Αρχικά, ο κρατικός παρεμβατισμός του J. M. Keynes προβλέπει τη δημόσια χρηματοδότηση της οικονομίας μέσω του κρατικού δανεισμού και της κοπής νέου νομίσματος. Στόχος είναι η αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων αλλά και των δημοσίων δαπανών και βεβαίως η ενίσχυση της κατανάλωσης που θα επιτευχθεί μέσα από την αύξηση των εισοδημάτων και του χαμηλού επιτοκίου. Για τη δημόσια χρηματοδότηση της οικονομίας, λοιπόν, χρησιμοποιείται η συγκρατημένη διεύρυνση του δημόσιου χρέους. Ωστόσο, πρέπει να επισημανθεί ότι για την εφαρμογή του προγράμματος που προτείνει ο Keynes, το εθνικό κράτος πρέπει να έχει την απόλυτη δημοσιονομική κυριαρχία. Στην περίπτωση της Πορτογαλίας κάτι τέτοιο είναι αδύνατο διότι η χώρα αποτελεί μέλος της Ε.Ε., συμμετέχει δηλαδή σε μία ολοκλήρωση με κοινό νόμισμα και δεν έχει τη δυνατότητα να εκδόσει το δικό της εθνικό νόμισμα. Επίσης, όπως αναφέρθηκε στην εισαγωγή της εργασίας, η οικονομία της Πορτογαλίας από το 2009 κι έπειτα συρρικνώθηκε λόγω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, κάτι το οποίο οδήγησε στην υπογραφή μνημονίου το 2011. Το

γεγονός αυτό έθεσε τη χώρα σε συνθήκες δημοσιονομικής πειθαρχίας, καθιστώντας ανέφικτη την πολιτική της «σπατάλης» που προτάσσει ο κρατικός παρεμβατισμός του Keynes. Επομένως, με αυτά τα δεδομένα το συγκεκριμένο πρόγραμμα δεν φαίνεται να είναι το κατάλληλο για την περίπτωση της Πορτογαλίας.

Εξετάζοντας τον κρατικό παρεμβατισμό του W. Beveridge, καθίσταται σαφές ότι στόχος είναι η δημόσια χρηματοδότηση για την ανάπτυξη των δημοσίων δομών και η αναχρηματοδότηση κάθε χρόνο της λειτουργίας τους. Δίνεται βάση στην ανάπτυξη της δημόσιας εκπαίδευσης, του εθνικού συστήματος υγείας κ.α. Απαραίτητη για την επίτευξη των παραπάνω στόχων είναι η αύξηση της άμεσης και της έμμεσης φορολογίας, ωστόσο σε περιόδους ύφεσης της οικονομίας ή οικονομικής κρίσης δεν είναι απλώς δύσκολη, αλλά ίσως είναι και αδύνατη η αύξηση της φορολογίας. Αυτό αποτελεί «αγκάθι» για την περίπτωση της Πορτογαλίας, όπως άλλωστε και το γεγονός ότι η χώρα βρίσκεται εντός Ε.Ε., η πολιτική της οποίας απαιτεί δημοσιονομική πειθαρχία. Η πολιτική αυτή δεν συμβάλλει στην αύξηση των δημοσίων δομών, αντιθέτως οδηγεί στη μείωσή τους, άρα και στη μείωση της δημόσιας απασχόλησης. Είναι εμφανές ότι υπάρχουν αρκετοί περιορισμοί για το πρόγραμμα του Beveridge όσον αφορά την εφαρμογή του για την καταπολέμηση της ανεργίας στην Πορτογαλία .

Το πρόγραμμα του Minsky μιλάει για την αστάθεια της οικονομίας που προκύπτει από το καπιταλιστικό σύστημα (Minsky, 2008). Απαραίτητη για την ύπαρξη της ισορροπίας στην οικονομία μιας χώρας είναι η επέμβαση του κράτους. Το κράτος έχει το ρόλο του εργοδότη της τελευταίας καταφυγής, που θα μεριμνήσει για την απασχόληση των ανέργων μέσω της δημιουργίας θέσεων εργασίας στο δημόσιο. Απαραίτητη προϋπόθεση για να χρηματοδοτηθεί η απασχόληση των ανέργων είναι η έκδοση νομισματικής μάζας από το κράτος, ανάλογης με το κόστος του προγράμματος ή η έκδοση κρατικών ομολόγων. Τίθενται βέβαια, και στην περίπτωση αυτή κάποιοι προβληματισμοί και περιορισμοί, αφού το συγκεκριμένο πρόγραμμα δεν γίνεται να εφαρμοστεί σε χώρες στις οποίες το κράτος δεν έχει κυρίαρχο ρόλο στη δημοσιονομική πολιτική, άρα δεν έχει το προνόμιο της έκδοσης νομισματικής μάζας. Επίσης, καθίσταται ιδιαίτερα δύσκολη η έκδοση κρατικών ομολόγων. Η Πορτογαλία, ως μέλος της Ε.Ε. αποτελεί μία τέτοια περίπτωση, διότι η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα έχει το προνόμιο της έκδοσης νομίσματος.

Στην περίπτωση του «workfare» των Εργατικών και του Β. Clinton, δίνεται βάση στην εκπαίδευση των ανέργων, στην εύρεση εργασίας των νέων κάτω των 25 ετών και σε ευνοϊκές ρυθμίσεις για τις μονογονεϊκές οικογένειες. Μάλιστα, πρέπει να επισημανθεί ότι στην Πορτογαλία τέθηκαν σε εφαρμογή τέτοιου είδους προγράμματα, τα οποία είχαν ως στόχο τη μείωση της ανεργίας των νέων, απλοποιώντας τη μετάβαση από την εκπαίδευση στην εργασία. Τα προγράμματα αυτά προέρχονταν από την Ε.Ε., υιοθετήθηκαν από τη χώρα της Πορτογαλίας έχοντας ως βασικό στόχο, τη βελτίωση των προσόντων και των δεξιοτήτων των ανέργων, καθώς το επίπεδο κατάρτισης του εργατικού δυναμικού ήταν ιδιαίτερα χαμηλό (European Commission, 2019). Από τα μέτρα αυτά επωφελήθηκαν πολλοί νέοι άνεργοι. Φαίνεται, λοιπόν, στο πρόγραμμα των Εργατικών και του Clinton, να μην τίθενται τόσο σοβαροί περιορισμοί, όπως στα προαναφερθέντα μοντέλα, ωστόσο και στην περίπτωση αυτή υπάρχουν αντιδράσεις που αφορούν κυρίως γεγονότα που έχουν να κάνουν με την αντικατάσταση πολλών εργαζομένων με άλλους, οι οποίοι θα λαμβάνουν τον χαμηλότερο μισθό της επιδότησης.

Το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς) Δρα.Π. εστιάζει, σε αντίθεση με τα υπόλοιπα προγράμματα, στην αυτόνομη εργασία, οι εργαζόμενοι δεν δεσμεύονται από τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα. Χαρακτηριστικό του προγράμματος είναι η ευελιξία του, είναι «εύκολο στην εφαρμογή του» και στηρίζεται στην κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία (Lytras, 2017: 173). Αυτό το κάνει να ανταποκρίνεται σε χώρες που διανύουν περιόδους οικονομικής κρίσης, όπως η Πορτογαλία. Πολλά είναι τα οφέλη και των τραπεζών από τις αυξανόμενες συναλλαγές. Βάσει αριθμών που προκύπτουν από τους πίνακες που εξετάστηκαν, το συγκεκριμένο μοντέλο είναι αυτό που επιβαρύνει λιγότερο τον κρατικό προϋπολογισμό, παρουσιάζοντας μειωμένες κρατικές δαπάνες συγκριτικά με τα υπόλοιπα μοντέλα (αν και τα ποσοστά του ΑΕΠ και του κρατικού προϋπολογισμού είναι χαμηλά σε όλα τα μοντέλα στην περίπτωση της Πορτογαλίας).

Πρόταση

Η Πορτογαλία είναι μία χώρα με 104.000 ανέργους στις ηλικίες από 15 έως 24 ετών. Το γεγονός ότι αυτός ο αριθμός δεν είναι ιδιαίτερα μεγάλος, σε συνδυασμό με το ότι στο παρελθόν εφαρμόστηκαν με επιτυχία προγράμματα ανεργίας πολύ

κοντινά με το «workfare» του Clinton και των Εργατικών, καθιστά τέτοιου είδους οικονομικά μοντέλα κατάλληλα και ασφαλή για τη συγκεκριμένη κατηγορία των ανέργων της Πορτογαλίας. Συγκεκριμένα, στη χώρα που εξετάζουμε υιοθετήθηκε το πρόγραμμα «Professional traineeship programme», το οποίο είχε ως έτος έναρξης το 1997 και έτος λήξης το 2014. Τα αποτελέσματα του προγράμματος ήταν ιδιαίτερα ενθαρρυντικά, προσφέροντας στους νέους επαγγελματική εξέλιξη και αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας, ενώ κατά την περίοδο 1997-2011 επωφελήθηκαν από το πρόγραμμα πάνω από 170.000 άνεργοι νέοι (European Commission, 2019). Βεβαίως, το μοντέλο Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς) δεν απορρίπτεται, καθώς όπως αναφέρθηκε επιβαρύνει λιγότερο τον κρατικό προϋπολογισμό της χώρας. Ακολουθώντας τους αριθμούς που παρουσιάστηκαν στους πίνακες, η εφαρμογή του συγκεκριμένου μοντέλου θα κοστίζει λιγότερο στο πορτογαλικό κράτος, συγκριτικά με τα άλλα προγράμματα. Ωστόσο, ένας προβληματισμός που τίθεται σε σχέση με την εφαρμογή του Σ.Κ.Απ.Α.Νέα, αφορά το γεγονός ότι το μοντέλο αυτό απευθύνεται σε μεγαλύτερες πληθυσμιακές μάζες. Η Πορτογαλία είναι μια χώρα, στην οποία η ανεργία στις ηλικίες 15-24 ετών δεν εμφανίζει μεγάλα ποσοστά, οπότε η υιοθέτηση του προγράμματος συναντά αυτόν τον περιορισμό. Σοβαρότερους περιορισμούς εμφανίζουν τα υπόλοιπα προγράμματα, όπως αναλύθηκε παραπάνω.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Santos, B. A. & Fernandes, S. (2016). Chapter 3: Internal devaluation and unemployment: the case of Portugal. In M. Myant & S. Theodoropoulou & A. Piasna (Eds), *Unemployment, internal devaluation and labour market deregulation in Europe* (83-125) Brussels: ETUI
- Lytras, A.N. (2017). *A radical policy for combating unemployment. The future network: Autonomous workers, stock holders, consumers and the State*. Athens: Papazisis.
- Minsky, H.P. (2008). *Stabilizing an unstable economy*. New York: Mc Graw Hill
- European Commission. (2009). *Database of labour market practices*. Ανακτήθηκε από <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1080&langId=en&practiceId=10>
- Central Intelligence Agency. (2019). *The World Factbook*. Ανακτήθηκε από <https://www.cia.gov/-library/publications/the-world-factbook/geos/po.html>

ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ- ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ ΜΑΡΙΝΟΣ

Μια σύντομη περιήγηση στο παρελθόν της Ρωσικής ομοσπονδίας, στην Σοβιετική Ένωση.

Κόκκινος βυρσοδέψης. Αυτό ήταν το όνομα της επιχείρησης που απορρόφησε τον τελευταίο άνεργο και κατέστησε ανωφελείς τις υπηρεσίες των ταμείων ανεργίας στην Σοβιετική ένωση. Ο τελευταίος άνεργος ήταν ο Μιχαήλ Τσούκνοφ και η αίτηση του για εύρεση εργασίας ήταν η τελευταία που καταγράφηκε από το ταμείο ανεργίας της Σοβιετικής Ένωσης.⁶³ Βέβαια το διακύβευμα του σοσιαλισμού και του τελευταίου σταδίου του, του κομμουνισμού δεν ήταν η κατάργηση απλώς της ανεργίας από ένα πανίσχυρο κράτος εργοδότη. Από τις λιγοστές αποφάνσεις που εντοπίζονται για τον προσανατολισμό της σοσιαλιστικής επανάστασης από τους θεμελιωτές του Κομμουνισμού Μαρξ και Ένγκελς ήταν η κατάργηση της μισθωτής εργασίας⁶⁴ και ο διαρκής μαρασμός του κράτους ως την τελειωτική του εξαφάνιση και την οικειοποίηση των λειτουργιών του από την κοινωνία των πολιτών.⁶⁵

Το Σοβιετικό παράδειγμα οδήγησε μάλλον στον αντίθετο δρόμο γιγαντώνοντας την κρατική μηχανή και καλλιεργώντας μια ηθική σταχανοφικής εργασίας. Οδήγησε στην παραγωγή εργαζόμενων σκλάβων ιδωμένους ρομαντικά ως “ήρωες” και όχι στην διάπλαση αυτόνομων υποκειμένων ικανών να αναλάβουν ενεργό ρόλο στην κοινωνική οργάνωση. Η σοβιετική εξουσία συντήρησε μια ταξική κοινωνία και προκάλεσε την ανάδυση μιας γραφειοκρατικής ελίτ και μιας ανώτερης τάξης κομματικών στελεχών και τεχνοκρατών, κηνσόρων κομισάριων, επιβεβαιώνοντας τις δυσοίωνες κριτικές που προέρχονταν από το εσωτερικό του εργατικού κινήματος που προέβλεπαν και καταδείκνυαν τους κινδύνους για μια πιθανή εξουσιαστική τροπή της επανάστασης.⁶⁶

---

⁶³Streiff Gerard (1986), *Η δυναμική Γκορμπατσώφ*, εκδ. Γιαλλέλης, Αθήνα.

⁶⁴ *Η εργατική τάξη: «Αντί το συντηρητικό σύνθημα: “Ένα δίκαιο μεροκάματο για μια δίκαιη εργάσιμη μέρα”, θα πρέπει να γράψει στη σημαία της το επαναστατικό σύνθημα: “Κατάργηση του συστήματος της μισθωτής εργασίας”*» Μαρξ Καρλ, (2011) *“Μισθός, τιμή και κέρδος”*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα σ. 75, 76

⁶⁵Μαρξ, Καρλ, (2006) *“Το εβραϊκό ζήτημα”* εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα.

⁶⁶ Βλ. σχετικά και ενδεικτικά: Goldman, Emma, (2009) *“Η απογοήτευση μου στην Ρωσία.”*, εκδ. Απόπειρα Αθήνα.

Αυτό φυσικά δεν συνέβη επειδή το σοβιετικό σύστημα δεν αποστήθισε σωστά τα ιερά κείμενα των πατέρων της σοσιαλιστικής σκέψης αλλά ήταν μια αποτυχία στην οποία συντέλεσαν σύνθετοι κοινωνικο-ιστορικοί παράγοντες οι οποίοι δεν είναι δυνατόν να εκτεθούν διεξοδικά στην παρούσα εργασία. Σαφώς υπάρχουν κάποιοι πολύ σημαντικοί παράγοντες που συντέλεσαν στην κατάρρευση και κατέστησαν την “έφοδο στον ουρανό” απότομη προσγείωση στις ερήμους του καπιταλισμού, όπως η θεσμική δυσκαμψία της γραφειοκρατίας, ο ψυχρός πόλεμος, η αποτυχία της “περεστρόικα” και ο διεθνής οικονομικός ανταγωνισμός.

Το όραμα λοιπόν του «υπαρκτού σοσιαλισμού» κονιορτοποιήθηκε με τις δυνάμεις που επιδρούν σε αυτό να έρχονται τόσο εξωτερικά όσο και εσωτερικά. Όπως καταδεικνύει ο Π. Κονδύλης, η αντίληψη της δύσης για την συγχώνευση ευημερίας και ελευθερίας ως αδιαχώριστο ένα⁶⁷, θεμελίωσε ένα συγκεκριμένο πολιτιστικό πρότυπο το οποίο η Σοβιετική Ένωση κυνηγούσε. Ο ψυχρός πόλεμος ήταν ένας πολιτισμικός πόλεμος στον οποίο δυο μοντέλα συγκρούονταν και υπήρχαν ως ο άλλος, ο έτερος, ο ξένος αλλά ταυτόχρονα βέβαια αυτός ο άλλος είχε συγκροτησιακή επίδραση στην ταυτότητα του καθενός ένθεν κακείθεν. Σαφώς λοιπόν και η υλική ευημερία σχετίζεται με την ελευθερία αλλά και οι δύο αυτές κατηγορίες αποτελούν κοινωνικές κατασκευές, με την έννοια ότι οι ίδιες οι κοινωνίες ορίζουν τι είναι υλική ευημερία και τι ελευθερία και ορίζονται ιστορικά και πολιτισμικά από τον χρόνο και τον τόπο. Στο παρόν παράδειγμα που εξετάζουμε ανάμεσα στις Δυτικές αστικές δημοκρατίες και στην Σοβιετική Ένωση η μεταβλητή του χρόνου είναι ίδια. Έτσι τα μεγέθη υλική ευημερία και ελευθερία γίνονται συγκρίσιμα και ο ανταγωνισμός των δύο μοντέλων οξύνεται και αντικατοπτρίζεται στους θεσμικούς πυλώνες που αντιστοιχούν στα μεγέθη αυτά, δηλαδή στην οικονομία και την πολιτική. Αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας ο μετασχηματισμός των οικονομικών και πολιτικών θεσμών εντός ενός ψυχρού πολέμου και των δύο αντιτιθέμενων πόλων.⁶⁸ Η δύση, μέσα σε αυτό το διάστημα αποκτούσε ένα πολιτισμικό προβάδισμα, αυτό το προβάδισμα είναι καταφανές από την εικόνα εκατοντάδων ανθρώπων στις

Machajski, Jan-Waclaw, (2002) *“Ο σοσιαλισμός των διανοούμενων.”*, εκδ. εναλλακτικές εκδόσεις, Αθήνα.

⁶⁷Κονδύλης, Παναγιώτης, (1992) *“Πλανητική πολιτική μετά τον ψυχρό πόλεμο.”*, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα, σελ. 23

⁶⁸Το “φάντασμα του κομμουνισμού” από την μια και ο διάχυτος αντιαμερικανισμός από την άλλη, αποτελούν κυρίαρχα αφηγήματα, τα οποία είναι καθοριστικά για την ανάπτυξη της κρατικής καταστολής και την όξυνση της κατασκοπίας εκατέρωθεν. Η επίδραση αυτών των αφηγημάτων καθίσταται καθοριστική για την ανάπτυξη του συνόλου των θεσμών καθώς διατρέχει το σύνολο της πολιτικής -και όχι μόνο- σκέψης.

ουρές των mc donalds όταν πρωτοάνοιξαν στην Μόσχα στην Πλατεία Πούσκιν στις 31 Ιανουαρίου του 1991. Η δύση υπ' αυτήν την έννοια -εν μέσω ψυχρού πολέμου- δεν εισέβαλε στην Ρωσία με τα τανκς αλλά διείσδυσε πολιτισμικά με τα πιο αθώα προϊόντα, το Heavy metal, τα μπλού τζιν και τα fast food, υποδεικνύοντας νέες πολιτισμικές συμπεριφορές οι οποίες συναντούν και μεταλλάσσουν την ντόπια κουλτούρα και οικοδομούν νέα κοινωνικά πρότυπα.

Η Σοβιετική Ένωση για κάμποσα χρόνια απαλλάχτηκε από την βάσανο της ανεργίας. Αυτό καταδεικνύει πως η ανεργία είναι ένα χαρακτηριστικό συνυφασμένο με τον καπιταλισμό. Τα προβλήματα βέβαια ανέκαμψαν τα τελευταία χρόνια της “περεστρόικα” και αυξήθηκαν μετά την διάλυση της και το πέρασμα στην Ρώσικη ομοσπονδία. Έτσι γεννάται ένα ερώτημα για την φύση της ανεργίας. Ο καπιταλισμός και η μισθωτή εργασία υπό συνθήκες όπου κυριαρχεί η ιδιωτική ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής έχουν ως σύμφυτο χαρακτηριστικό την ανεργία. Κρίνουμε λοιπόν δόκιμο πριν προχωρήσουμε στο κύριο μέρος της εργασίας το οποίο αφορά την εφαρμογή των μοντέλων καταπολέμησης της ανεργίας να στοιχειοθετήσουμε τι ακριβώς εννοούμε όταν λέμε ανεργία και πως αυτή προέκυψε ιστορικά.

Η έννοια της Ανεργίας

Έναν οξυδερκή και όσο το δυνατόν ακριβή ορισμό δίνει ο Γιώργος Αγαπητός: *«ανεργία υπάρχει στην οικονομία, όταν ο παραγωγικός συντελεστής εργασίας δεν απασχολείται πλήρως. Η ανεργία μετριέται με το ποσοστό του εργατικού δυναμικού που αδυνατεί να βρει κατάλληλη απασχόληση. Ειδικότερα, άνεργοι είναι τα άτομα εκείνα που είναι διατεθειμένα να εργαστούν με την αμοιβή και γενικότερα με τις συνθήκες που ισχύουν στην αγορά για το είδος της εργασίας που προσφέρουν και δε μπορούν να βρουν απασχόληση. Άνεργος δηλαδή θεωρείται όποιος έχει τις ικανότητες, θέλει να βρει εργασία και παρά τις προσπάθειες του, δεν κατορθώνει να εργαστεί (αθέλγητη ανεργία). Αντίθετα, δε θεωρείται άνεργος όποιος έχει τις ικανότητες και την ευκαιρία αλλά δε θέλει να εργαστεί (ηθελημένη ανεργία). Απλώς δεν προσφέρει την εργασία του στην τρέχουσα τιμή του είδους αυτού εργασίας ή δε δέχεται τους όρους απασχόλησης που επικρατούν στην αγορά»⁶⁹*

Συνεπώς ανεργία υπάρχει όταν εμφανίζεται στην αγορά εργασίας πλεονάζουσα

⁶⁹Αγαπητός Γ. (2002), *Οικονομικό Λεξικό*, Έκδοση 1η, Αθήνα

προσφορά εργατικής δύναμης από ότι ζήτηση για αυτήν. Κατανοούμε λοιπόν πως εξορισμού για την ύπαρξη της ανεργίας είναι απαραίτητη η κυριάρχηση της μισθωτής εργασίας στην οργάνωση της παραγωγής. Πότε όμως και υπό ποιες συνθήκες κάνει την εμφάνιση του αυτό το φαινόμενο;

Η εμφάνιση της ανεργίας ως φαινομένου σύμφυτου της καπιταλιστικής ανάπτυξης.

Η εμφάνιση της ανεργίας είναι σχετικά ιστορικά πρόσφατη και αποτελεί τέκνο της βιομηχανικής επανάστασης και της αστικοποίησης, είναι ουσιαστικά ένα προϊόν της Νεοτερικότητας. Η ανεργία εδραιώνεται με τον διαχωρισμό των άμεσων παραγωγών από τα μέσα παραγωγής, με την συρρίκνωση της μανιφακτούρας και της εξάπλωση των βιομηχανικών εργοστασίων. Σύμφωνα με τον Δεδουσόπουλο :*”Η ανεργία γίνεται σημαντική στο βαθμό που η εξασφάλιση μιας θέσης μισθωτής απασχόλησης αποτελεί τη μόνη ή τη σημαντικότερη δυνατότητα αυτών των ομάδων να αποκτήσουν αναγκαίους πόρους (εισοδήματα) που επιτρέπουν την επιβίωση, από τη στιγμή δηλαδή που η εξασφάλιση εισοδήματος με την μορφή του μισθού γίνεται κρίσιμη, αν όχι αποφασιστική, παράμετρος της βιολογικής και κοινωνικής αναπαραγωγής των εργαζομένων.”*⁷⁰

Η “ελεύθερη” διάθεση της εργατικής δύναμης των υποκειμένων στην αγορά εργασίας έχει μια διττή φύση, αφενός ο εργαζόμενος είναι “ελεύθερος”, καθώς δεν κατέχει πλέον τα μέσα παραγωγής που θα του εξασφαλίσουν την επιβίωση και τα οποία τον “έδεναν” με τον τόπο στον οποίον εξασκούσε την παραγωγική του δραστηριότητα. Η ελευθερία λοιπόν προκύπτει από την στέρηση και έχει αρνητικό πρόσημο. Αφετέρου διαβάλλονται οι δεσμοί που έδεναν τον εργαζόμενο με τον φεουδάρχη, την συντεχνιακή ή αγροτική κοινότητα και την οικογένεια σε έναν προκαπιταλιστικό κόσμο. Η διπλή λοιπόν αυτή ελευθερία των εργαζομένων συνεπάγεται την εμφάνιση τριών μορφών διαχωρισμού: α) τον διαχωρισμό της παραγωγής από την κατανάλωση την καταστροφή των κοινοτήτων οικονομικής αυτάρκειας προς επίρρωση της αυξημένης αλληλεξάρτησης που υποβάλει ο αυξημένος καταμερισμός εργασίας, β) τον διαχωρισμό του χρόνου εργασίας από τον

---

⁷⁰ Δεδουσόπουλος Α. (2000), *Η κρίση στην αγορά εργασίας, Τόμος Ι: «Θεωρίες της ανεργίας»*, Τυπωθήτω-Δαρδάνος Γ. Αθήνα, σελ 41

“ελεύθερο χρόνο” και γ) το διαχωρισμό του χώρου σε χώρο εργασίας και χώρο διαβίωσης, η παραγωγή δεν είναι πλέον οικιακή αλλά επιτελείται σε ειδικές εργοστασιακές μονάδες .

Με την επικράτηση της μισθωτής εργασίας, ως παραγωγή εννοείται η διαδικασία εκείνη που στόχο έχει την εγχρήματα ανταλλαγή, ενώ ως κατανάλωση εννοείται η ιδιοποίηση των αξιών χρήσης που για την απόκτηση τους έχει μεσολαβήσει το χρήμα. Το χρήμα γίνεται το βασικό ανταλλακτικό μέσο.

Η λέξεις ανεργία και άνεργος, όπως επισημαίνει ο E.P. Thompson ξεκινά να χρησιμοποιείται σε κείμενα των εργατικών κινημάτων από τις δεκαετίες του 1820 και 1830 και συνοδεύουν τις ενέργειες των Λουδιτών και την εξέγερση τους ενάντια στις μηχανές.⁷¹ Επίσημα σε Αγγλικό λεξικό εμφανίζεται για πρώτη φορά το τέλος του 19ου αιώνα⁷²

Η ανεργία λοιπόν εμφανίζεται υπό συνθήκες της αναδυόμενης κυριάρχησης της μισθωτής εργασίας κυρίως σε μικρές κατηγορίες εργαζομένων που στις τάξεις τους μετρούν πληθυσμιακά μεγάλο αριθμό εργαζομένων σε λίγες επιχειρήσεις και για μεγάλο χρονικό διάστημα. Αυτές οι ομάδες αποτελούν και την πρώτη ύλη για την ανάπτυξη του συνδικαλιστικού κινήματος καθώς ένας από τους σημαντικούς παράγοντες δραστηριοποίησης στα συνδικάτα ήταν η ύπαρξη ταμείων αλληλοβοήθειας για τις περιόδους που η οικονομική δραστηριότητα μειωνόταν, παρασύροντας τους μισθούς και το επίπεδο απασχόλησης.⁷³ Τα ταμεία αλληλεγγύης των συνδικάτων μπορούμε να πούμε πως ήταν μια πρώιμη θεραπευτική μέθοδος της ανεργίας και των επιπτώσεων της, που ανέκυπτε από την αυτενέργια των εργαζομένων.

Το πλεονάζον εργατικό δυναμικό είναι απαραίτητο για την υποτίμηση της αξίας της εργατικής δύναμης στον καπιταλισμό και με αυτόν τον τρόπο την εξασφάλιση ενός μεγαλύτερου ποσοστού κέρδους για τους εργοδότες εφόσον ένας από τους συντελεστές της παραγωγής (η εργατική δύναμη) είναι φθηνότερος. Εάν όμως αυτό το ποσοστό ανεργίας τείνει προς μεγέθυνση δημιουργούνται πολυποίκιλα προβλήματα που αφορούν τόσο την κοινωνική συνοχή όσο και την απρόσκοπτη αναπαραγωγή του κεφαλαίου. Σε αυτό το σημείο επεμβαίνουν τα κράτη ώστε να ρυθμίσουν και να επιδιορθώσουν τα προβλήματα που δημιουργούνται από την

---

⁷¹ Thompson E.P., (1981) *The making of the english Working class*, Pelican, London, σελ. 853, υποσ. 3

⁷² Δεδουσόπουλος, ο.π., σελ 51, υποσ. 34

⁷³ Δεδουσόπουλος, ο.π., σελ 50-51

διεργασία παραγωγής κέρδους εντός της οικονομικής παραγωγής. Από την έως τώρα ανάλυση δύο στοιχεία μπορούμε να συνάγουμε:

A. Η ανεργία είναι ένα εγγενές χαρακτηριστικό του καπιταλισμού

B. Η παρέμβαση του κράτους επί αυτής και η συγκράτηση της, είναι αναγκαία για την ισορροπία του καπιταλιστικού συστήματος.

Στην παρούσα εργασία λοιπόν θα αποπειραθούμε μια προσέγγιση των θεραπευτικών εκείνων εγχειρημάτων της ανεργίας τα οποία έχουν εμφανιστεί στην νεότερη ιστορία και τα οποία έχουν αποπειραθεί την μείωση της. Τα κοινωνικά κράτη έχουν εφαρμόσει στρατηγικές συγκράτησης των ποσοστών ανεργίας αναγνωρίζοντας τις σοβαρές επιπτώσεις που μπορεί να έχει το φαινόμενο στον κοινωνικό ιστό αλλά και τους κινδύνους που κυοφορεί για την αναπαραγωγή του ίδιου του καπιταλιστικού συστήματος.

Η σύγχρονη Ρωσία- το πέρασμα στον καπιταλισμό

Μετά την εφαρμογή της Διαφάνειας (Glasnost) και της Αναδιάρθρωσης (Perestroika), από τον Μιχαήλ Γκορμπατσόφ, η χώρα πέρασε μια περίοδο αστάθειας, η οποία συνοδεύτηκε από τη σταδιακή αποδιάρθρωση της Σοβιετικής ένωσης. Την 25η Δεκεμβρίου 1991, ο Γκορμπατσόφ δήλωσε την παραίτησή του από το αξίωμα του Προέδρου της Σοβιετικής Ένωσης και, την επόμενη μέρα, ψηφίστηκε η μετατροπή της Σοβιετικής ένωσης σε Ρωσική Ομοσπονδία. Την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης ακολούθησαν μια σειρά από διαρθρωτικές αλλαγές στους πολιτικούς θεσμούς και στην οικονομία στην προσπάθεια της Ρωσίας να ακολουθήσει το Δυτικό μοντέλο. Ο Μπόρις Γιέλτσιν εκλέγεται πρώτος πρόεδρος της Ρωσικής ομοσπονδίας το 1993. Το 1996, ο Γιέλτσιν επανεκλέγεται επικρατώντας με σχετικά μικρή πλειοψηφία έναντι του ηγέτη του Κομμουνιστικού Κόμματος. Τον Αύγουστο του 1998, σημειώνεται μεγάλη οικονομική κρίση. Η ρωσική κυβέρνηση αναγκάζεται να υποτιμήσει το ρούβλι, να κηρύξει σχεδόν πλήρη χρεοκοπία όσον αφορά στο εσωτερικό της χρέος και να αναβάλει τις δανειακές τις υποχρεώσεις σε σχέση με το εξωτερικό της χρέος. Την 31η Δεκεμβρίου 1999, ο Μπόρις Γιέλτσιν ανακοινώνει την παραίτησή του από την Προεδρία και ορίζει ως υπηρεσιακό Πρόεδρο τον Πούτιν.

Μετά το 2000, η οικονομία της Ρωσίας σταθεροποιείται και ξεκινά μια

οικονομική μεγέθυνση σημαντικός παράγοντας της οποίας αποτελεί η εξαγωγή πετρελαϊκών προϊόντων. Επιπλέον η υποτίμηση νομίσματος του 1998 έδωσε ώθηση στην Ρωσική οικονομία. Η βιομηχανική αύξηση σημείωσε αύξηση της τάξης του 11% το 1999, καθώς οι ρωσικές επιχειρήσεις απέκτησαν συγκριτικά πλεονεκτήματα -λόγω ακριβώς της υποτίμησης- σε σχέση με ανταγωνιστές στην διεθνή αγορά αφού προσέφεραν φθηνότερα, υλικά, αγαθά και υπηρεσίες. Η αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής από το 1999-2007 ήταν της τάξης του 60%. Όλα αυτά εισφέρουν θετικά στην ανάπτυξη της οικονομίας και σε μια διαρκή αύξηση των ποσοστών του Α.Ε.Π. της τάξης ετησίως περίπου στο 5%.⁷⁴ Το μέγεθος της χώρας, η γεωγραφική θέση (Γειτνίαση με Ευρώπη και Ασία), ο πλούτος υλικών και ενεργειακών πόρων και το σχετικά φθινό εργατικό δυναμικό συντέλεσαν σε μια οικονομική μεγέθυνση. Έτσι η Ρωσική αγορά μαζί με αυτές της Κίνας, της Ινδίας και της Βραζιλίας καθίστανται οι πιο δυναμικές από τις αναδυόμενες οικονομίες.

Η διετία 2014-2016 υπήρξε περίοδος ύφεσης για τη Ρωσική οικονομία έπειτα από χρόνια σταθερής ανοδικής πορείας. Η επιδεινωμένη κρίση στην Ουκρανία (προσάρτηση της Κριμαίας στην Ρωσία) και οι κυρώσεις που επιβλήθηκαν από ΕΕ – ΗΠΑ δημιούργησαν κλυδωνισμούς στις προοπτικές της Ρωσικής οικονομίας. Το εμπάργκο της ΕΕ, η νομισματική κρίση, η πολιτική απομόνωση από τους διακρατικούς οργανισμούς, οι προσπάθειες απεξάρτησης από το ρωσικό αέριο θέτουν την ρωσική οικονομία ενώπιον νέων προκλήσεων. Εκτός της επιβολής κυρώσεων που επιβλήθηκαν στην Ρωσία από την Δύση (Ε.Ε. , Η.Π.Α.) πολύ σημαντικός παράγοντας για την ύφεση της οικονομίας ήταν και η πτώση της τιμής του πετρελαίου (από \$108 το βαρέλι τον Σεπτέμβρη του 2013 σε κάτω των \$30 το βαρέλι τον Φλεβάρη του 2016).

Η Κεντρική Τράπεζα της Ρωσίας έπαιξε ακόμα μια φορά καθοριστικό ρόλο στην επίλυση των προβλημάτων που ανέκυπταν. Αποφάσισε την υποτίμηση του ρουβλιού και προχώρησε στην εξυγίανση του τραπεζικού συστήματος καθώς από τα 922 τραπεζικά ιδρύματα που λειτουργούσαν το 2013, το 2017 έφτασαν να λειτουργούν 589. Επίσης καθοριστική ήταν και η συμφωνία με τον Οργανισμό Εξαγωγών Πετρελαιοπαραγωγών Χωρών (OPEC) στα τέλη του 2016 που αφορούσε τη μείωση της παραγωγής του πετρελαίου οδηγώντας έτσι στην αύξηση της τιμής του. Το όφελος για τα ρωσικά κρατικά ταμεία από τις νέες

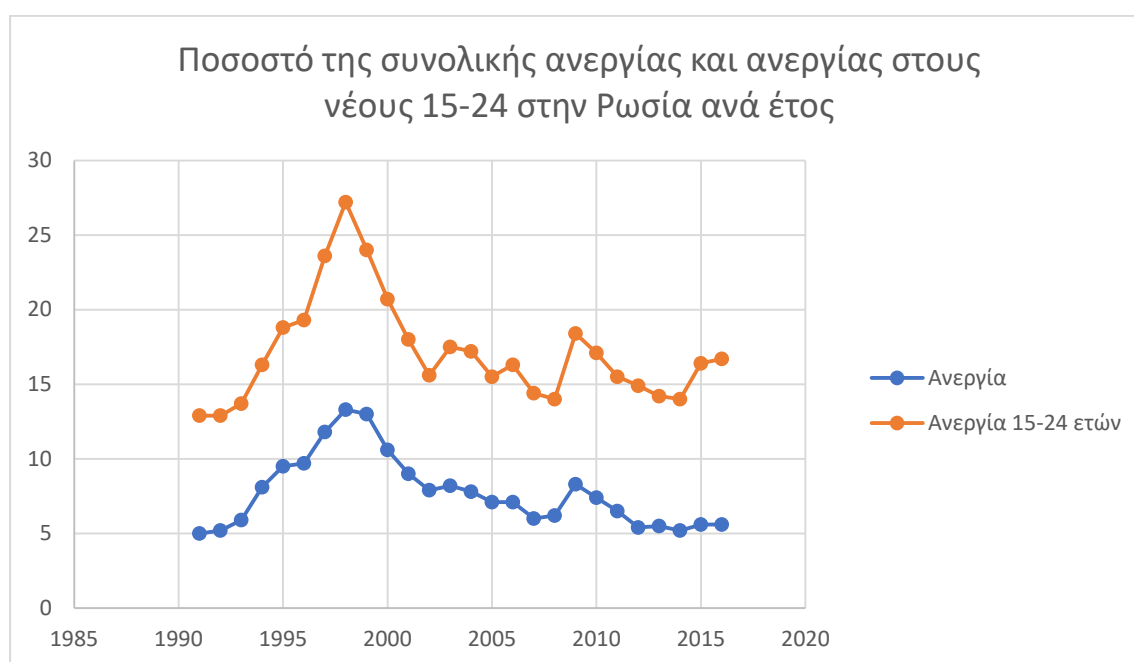
---

⁷⁴Embassy of Greece in Moscow -Russia, Office of Economic & Commercial Affairs (2008) , *Η οικονομία της Ρωσίας-Ετήσια έκθεση, 2007.*

σταθμίσεις παραγωγής και τιμής του πετρελαίου ήταν 800δισ ρούβλια (11,5δισ€).⁷⁵ Με αυτόν τον τρόπο η οικονομία της Ρωσίας απεδείχθη ανθεκτική στην κρίση και έδειξε σημάδια ανάκαμψης.

Όσον αφορά την ανεργία κυμαίνονταν από το 1991 έως το 2016 περίπου στο 5%-8% επί του εργατικού δυναμικού, με εξαίρεση την περίοδο της κρίσης του 1998 όπου ανήλθε στο 13,8%. το 2016 το συνολικό ποσοστό ανεργίας που καταγράφηκε από τον ILO ήταν 5,6%.⁷⁶ παρόλα αυτά το ποσοστό ανεργίας στους νέους παρουσιάζει υψηλότερες τάσεις περίπου στο 16,7% το 2016.

πηγή: Διεθνής Οργάνωση εργασίας(I.L.O)

Η ανεργία στους νέους αποτελεί ένα κοινωνικό πρόβλημα που δεν αφορά μόνο την παραγωγική δυνατότητα μιας χώρας και την μη αξιοποίηση ενός παραγωγικού ανθρώπινου δυναμικού. Αφορά επίσης και τα πολλαπλά προβλήματα που προκύπτουν από την αυτοεικόνα που δομεί ένας νέος άνθρωπος για τον εαυτό του αλλά και

⁷⁵ Αγγελής, Νικόλαος, Μπίτσα, Δήμητρα.(2018) “Η Νέα Σελίδα στη Ρωσική Οικονομία: Προκλήσεις και Προοπτικές” 14/4/2018, https://www.huffingtonpost.gr/entry/e-nea-selida-ste-rosike-oikonomia-proklesis-kai-prooptikes_gr_5ad1ca16e4b0edca2cba26cb

⁷⁶ https://www.ilo.org/ilostat/faces/oracle/webcenter/portalapp/pagehierarchy/Page3.jspx?MBI_ID=2&_afzLoop=359313076562889&_afzWindowMode=0&_afzWindowId=12ckwwq4fx_1#!%40%40%3F_afzWindowId%3D12ckwwq4fx_1%26_afzLoop%3D359313076562889%26MBI_ID%3D2%26_afzWindowMode%3D0%26_adf.ctrl-state%3D12ckwwq4fx_57

επηρεάζει τις αναπαραστάσεις του για τον κόσμο στον οποίο ζει. Αντιλαμβανόμενοι αυτές τις προβληματικές διάφοροι φορείς και ινστιτούτα διεξάγουν έρευνες σχετικά με την ανεργία στους νέους.⁷⁷ Το επίδικο για τα σύγχρονα κράτη είναι να αναπτύξουν κοινωνικές πολιτικές που θα επιτίθενται στο πρόβλημα της ανεργίας και που θα μεριμνούν για της συνέπειες αυτής στα άτομα. Η παρουσίαση αυτών των θεραπευτικών μεθόδων που έχουν παρουσιαστεί εντός του καπιταλιστικού συστήματος ιστορικά και στις περισσότερες περιπτώσεις έχουν εφαρμοστεί είναι το μέλημα αυτής της εργασίας. Η επικέντρωση στην περίπτωση της Ρωσίας θα εξεταστεί βάση των μοντέλων που θα παρουσιαστούν κάτωθι.

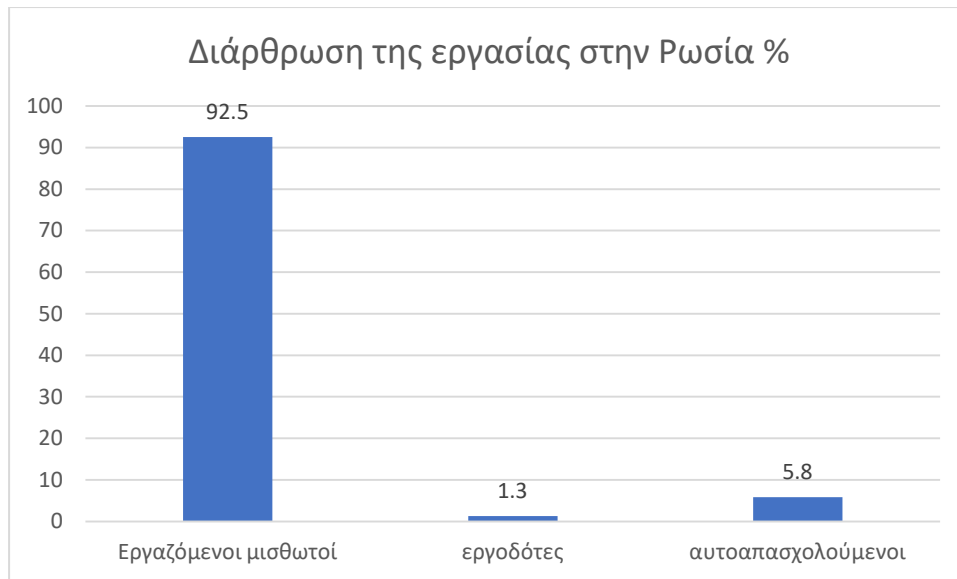
Η εφαρμογή των μοντέλων καταπολέμησης της ανεργίας στην Ρωσία

Η Ρωσία καταλαμβάνει 17.075.400 τ. χλμ. έκτασης στον παγκόσμιο χάρτη και πιο συγκεκριμένα εκτείνεται σε ένα μεγάλο κομμάτι της ανατολικής Ευρώπης και της βόρειας Ασίας. έχει πληθυσμό 146,8 εκατομμύρια εκ των οποίων τα 68,4 εκατομμύρια αποτελούν το ενεργό κομμάτι του.⁷⁸ Το μέσο μηνιαίο κατά κεφαλή εισόδημα είναι 500\$ και η διάρθρωση της εργασίας σύμφωνα με στοιχεία του I.L.O εμφανίζεται πολωμένη ανάμεσα σε μια μειοψηφία εργοδοτών 1,3% και στην πλειονότητα του πληθυσμού η οποία ανήκει στους μισθωτούς εργαζόμενους και του οποίου το ποσοστό είναι 92,5%,. Ανάμεσα σε αυτή την κυρίαρχη πόλωση υπάρχει και ένα μικρό ποσοστό αυτοαπασχολούμενων της τάξης του 5,8%.

---

⁷⁷Βλ. σχετικά: <http://cupesse.eu/>

⁷⁸ Embassy of Greece in Moscow -Russia, Office of Economic & Commercial Affairs (2017) , *Η οικονομία της Ρωσίας-Ετήσια έκθεση, 2016*, σελ.4

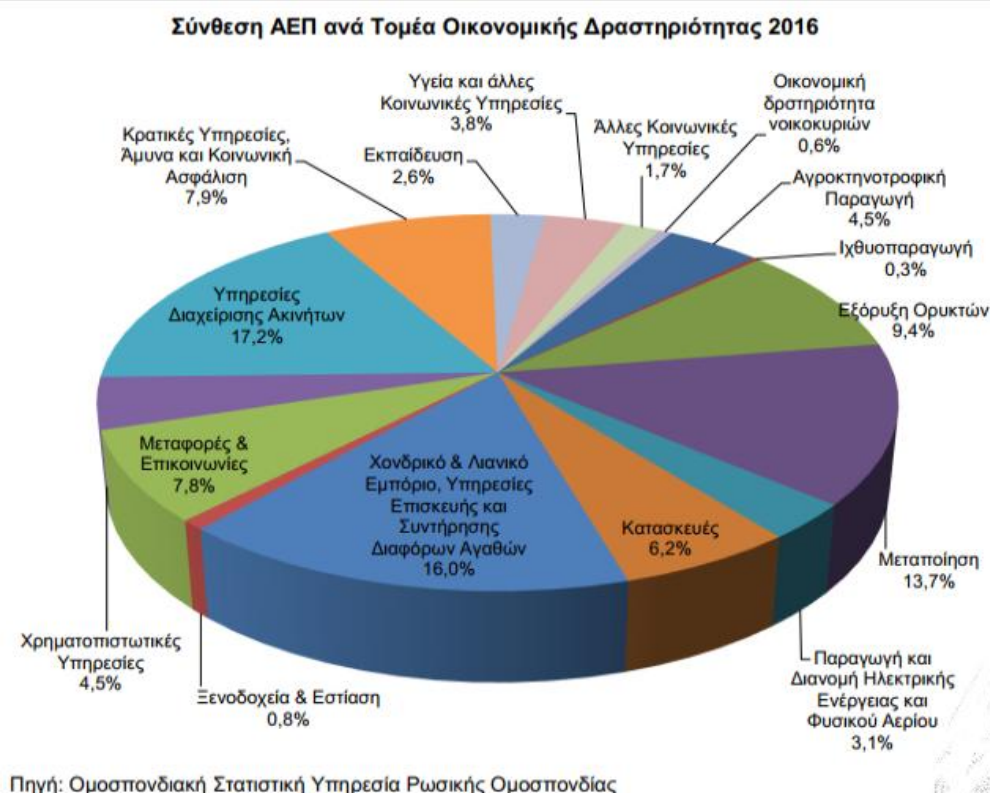
Πηγή: Διεθνής οργάνωση εργασίας (I.L.O)

Από τα δεδομένα είναι καταφανές γιατί γίνεται λόγος για την ύπαρξη μιας ολιγαρχικής τάξης στην Ρωσία η οποία κατέχει τις πλουτοπαραγωγικές πηγές και τα κέρδη τους ξεπερνούν το Α.Ε.Π. αρκετών χωρών.⁷⁹ Χαρακτηριστικό παράδειγμα για του λόγου το αληθές αποτελεί ο Όλεγκ Ντεριπασκα. Δύο μόνο από τα επιχειρηματικά εγχειρήματα που συμμετέχει ο Όλεγκ Ντεριπασκα, η Norilsk Nickel (27,8% των μετοχών) η οποία καταλαμβάνει το 30% της παραγωγής νικελίου και το 40% της πλατίνας παγκοσμίως και η Russian Aluminum η οποία κατέχει το 12-13% της παγκόσμιας παραγωγής αλουμινίου τον καθιστούν έναν από τους πιο πλούσιους σε αυτό το 1,2% των εργοδοτών της Ρωσίας. Εκτός της μικρής μειοψηφίας «ολιγαρχών» που αναλαμβάνει μεγάλο μέρος των επιχειρηματικών και επενδυτικών δραστηριοτήτων το άλλο μεγάλο κομμάτι αυτής της πίτας κατέχει το ίδιο το κράτος. Ο ρόλος του δημοσίου στην επιχειρηματικότητα είναι πολύ ισχυρός. Ενδεικτικό παράδειγμα η κατοχή της πλειοψηφίας των μετοχών της εταιρίας κολοσσού στην παραγωγή και εκμετάλλευση ενεργειακών πόρων GAZPROM. Η GAZPROM κατέχει 72% των εγχωρίων και 17% των παγκόσμιων αποθεμάτων φυσικού αερίου και το δημόσιο έχει την πλειοψηφία των μετοχών 50,23%.

Παρόλα αυτά η συμμετοχή όλων αυτών στην διαμόρφωση του Α.Ε.Π. αν και

⁷⁹ Τσιάρας Γ (2010) “ Ολιγάρχες κομμένοι και ραμμένοι στα μέτρα του Πούτιν”, *Το Βήμα*, 7/2/2010, Διαθέσιμο στο: <https://www.tovima.gr/2010/02/07/world/oligarxes-kommenoi-kai-rammenoi-sta-metra-toy-poutin/>

σημαντική είναι μικρή καθώς βαρύνουσα σημασία έχουν όλες οι μικροσυναλλαγές που επιτελούνται καθημερινώς, όλα τα μικρά *εργαστήρια παραγωγής καρφίτσων* κατά A. Smith που συντελούν στην καπιταλιστική αναπαραγωγή. Το Α.Ε.Π. λοιπόν για το 2016 διαμορφώνεται ως συνάρτηση της συνεισφοράς όλων των παραγόντων και μορφοποιείται όπως μας δείχνει το παρακάτω σχήμα ως εξής:

Σύμφωνα με την Ομοσπονδιακή στατιστική υπηρεσία της Ρωσικής ομοσπονδίας το ΑΕΠ μετά την βουτιά πτώσης που σημειώθηκε το 2015 σε ποσοστό -2,8, το 2016 σημειώθηκε ανάκαμψη της αρνητικής ανάπτυξης σε -0,2%. Το ΑΕΠ της χώρας σε τρέχουσες τιμές έφτασε τα 86,04 ρούβλια δηλαδή περίπου το 1.286.000.000.000 USD⁸⁰, και συνάδει με την τιμή που μας δίνει το ΔΝΤ και την οποία θα χρησιμοποιήσουμε 1.280.731.000.000 USD. Οι δαπάνες στον κρατικό προϋπολογισμό για το 2016 στην Ρωσία είναι 230.200.000.000.⁸¹ Τα υπόλοιπα

⁸⁰ ο.π η οικονομία της Ρωσίας-Ετήσια έκθεση, 2016, σελ.10

⁸¹<https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2017/01/weodata/weorept.aspx?pr.x=32&pr.y=19&sy=2015&ey=2016&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=512%2C672%2C914%2C946%2C612%2C137%2C614%2C546%2C311%2C962%2C213%2C674%2C911%2C676%2C193%2C548%2C122%2C556%2C912%2C678%2C313%2C181%2C419%2C867%2C513%2C682%2C316%2C684%2C913%2C273%2C124%2C868%2C339%2C921%2C638%2C948%2C514%2C943%2C218%2C686%2C963%2C688%2C616%2C518%2C223%2C728%2C516%2C558%2C918%2C138%2C748%2C196%2C618%2C278%2C624%2C692%2C522%2C694%2C622%2C142%2C156%2C449%2C626%2C564%2C628%2C565%2C228%2C283%2C924%2C853%2C233%2C288%2C632%2C293%2C636%2C566%2C634%2C964%>

δεδομένα που μας χρειάζονται για την εκπόνηση της εργασίας είναι τα εξής:

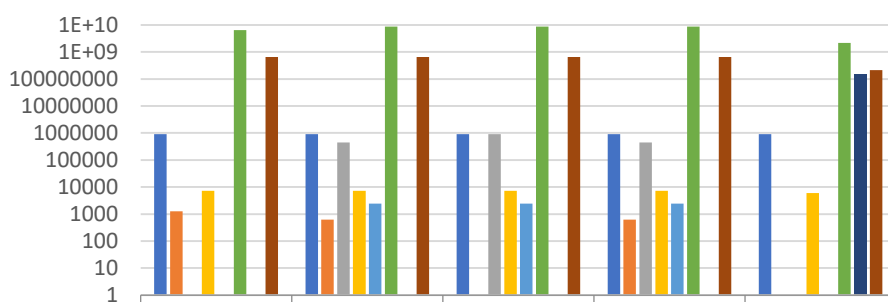
- Ο μέσος αριθμός εργαζομένων ανά επιχείρηση: σύμφωνα με τον ILO το σύνολο των εργαζομένων στην Ρωσική ομοσπονδία είναι 65.394.000 και το σύνολο των εργοδοτών μόλις 907.000 έτσι οι επιχειρήσεις παρουσιάζονται να έχουν μεγάλο μέγεθος 72,09 περίπου 72 άτομα ανά επιχείρηση.
- Το ατομικό μισθολογικό κόστος ανά μήνα ορίζεται για την εργασία μας στα 600 USD, ετησίως δηλαδή στα 7200 USD.
- Ενώ το λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο ορίζεται στα 2400

Ακολουθούν οι πίνακες με τα δεδομένα έτσι όπως προέκυψαν από την επεξεργασία των μοντέλων και η ανάλυση επ' αυτών.

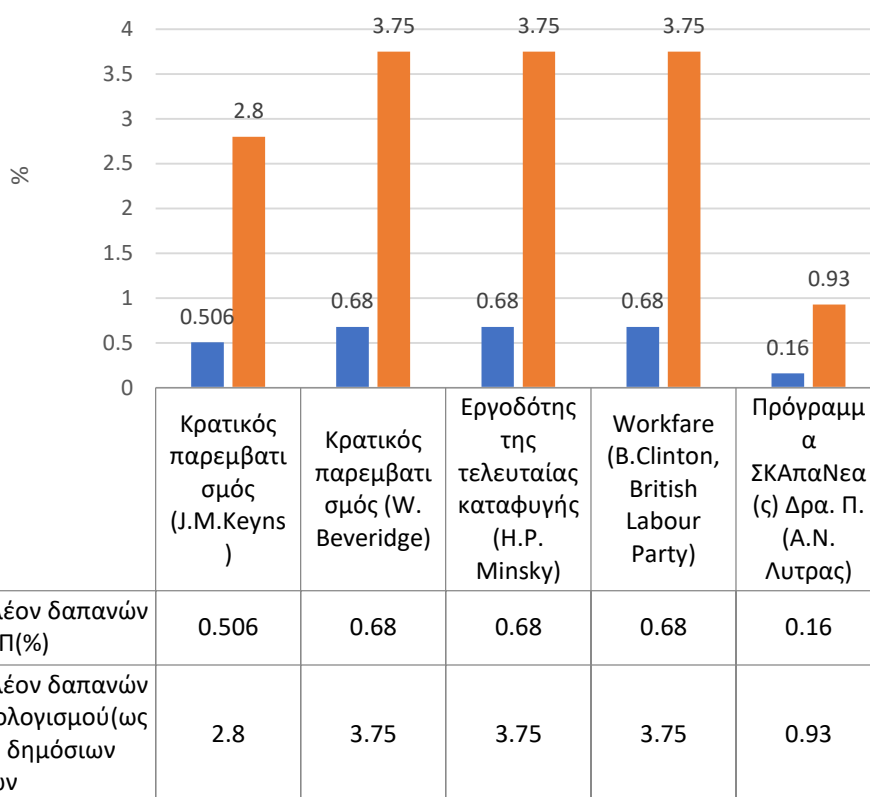
2C238%2C182%2C662%2C359%2C960%2C453%2C423%2C968%2C935%2C922%2C128%2C714%2C611%2C862%
2C321%2C135%2C243%2C716%2C248%2C456%2C469%2C722%2C253%2C942%2C642%2C718%2C643%2C724%
2C939%2C576%2C644%2C936%2C819%2C961%2C172%2C813%2C132%2C199%2C646%2C733%2C648%2C184%
2C915%2C524%2C134%2C361%2C652%2C362%2C174%2C364%2C328%2C732%2C258%2C366%2C656%2C734%
2C654%2C144%2C336%2C146%2C263%2C463%2C268%2C528%2C532%2C923%2C944%2C738%2C176%2C578%
2C534%2C537%2C536%2C742%2C429%2C866%2C433%2C369%2C178%2C744%2C436%2C186%2C136%2C925%
2C343%2C869%2C158%2C746%2C439%2C926%2C916%2C466%2C664%2C112%2C826%2C111%2C542%2C298%
2C967%2C927%2C443%2C846%2C917%2C299%2C544%2C582%2C941%2C474%2C446%2C754%2C666%2C698%
2C668&s=NGDPD&grp=0&a=

Ρωσία: Μοντέλα καταπολέμησης της ανεργίας των νέων 15-24

	Κρατικός παρεμβατισμός (J.M. Keynes)	Κρατικός παρεμβατισμός (W.Beveridge)	εργοδότης της τελευταίας καταφυγής (H.P. Minsky)	Workfare (B. Clinton, British Labour Party)	Πρόγραμμα ΣΚΑπανέας Δρα. Π. (Α.Ν. Λύτρας)
■ Συνολικός πληθυσμός άνεργων νέων 15-24	901000	901000	901000	901000	901000
■ Αριθμός των απαιτούμενων νέων επιχειρήσεων για την απασχόληση των ανέργων	1251	625	0	625	0
■ Επιπλέον θέσεις μισθωτής εργασίας στο δημόσιο	0	450500	901000	450500	0
■ Ατομικό μισθολογικό κόστος ετησίως (μικτά)	7200	7200	7200	7200	6000
■ Λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο	0	2400	2400	2400	0
■ Επιπλέον κρατικές δαπάνες (εκτίμηση ποσού)	6487200000	8649600000	8649600000	8649600000	2162400000
■ Επιπλέον χρηματικές παροχές - μερίσματα προς ωφελούμενους που δεν επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό	0	0	0	0	151368000
■ Ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω ισοδύναμου αφορολόγητου	648720000	648720000	648720000	648720000	216240000

Ρωσία: Αναλογία επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ και του κρατικού προϋπολογισμού (%) για την καταπολέμηση της ανεργίας 15-24 ετών.

Αξιολογώντας τα μοντέλα καταπολέμησης της ανεργίας για την περίπτωση της Ρωσικής ομοσπονδίας.

1. Το υπόδειγμα του Κένυς

Το μοντέλο για την καταπολέμηση της ανεργίας του Κενυς όπως κατέστη ρητά στο πρώτο μέρος του παρόντος συλλογικού τόμου, προσβλέπει στην κρατική παρέμβαση στις οικονομικές δραστηριότητες η οποία έχει ως σκοπό την αύξηση της ενεργούς ζήτησης. Η συγκράτηση της ανεργίας σαφώς συμβάλει στην αύξηση της ενεργούς ζήτησης και είναι καταλυτική για την ισορροπία του συστήματος και της εύρυθμης αναπαραγωγής του. Η επένδυση σε έργα υποδομής, η αύξηση της επιχειρηματικότητας και τόνωση του ιδιωτικού τομέα είναι καταλυτικές συνιστάμενες στην επιτυχή ολοκλήρωση των κευνσιανών πολιτικών παρεμβάσεων. Η αποκατάσταση της ελλιπούς ρευστότητας σε περιόδους κρίσης είναι καθοριστική. Αυτό απαιτεί το δικαίωμα ελέγχου όλων των δημοσιονομικών εργαλείων από το

έθνος – κράτος και δεν υφίσταται σε διακρατικές ολοκληρώσεις όπως η Ε.Ε.. Στην δική μας περίπτωση αυτό είναι κάτι εφικτό. Μια οικονομική κρίση -στην κενυσιανή θεώρηση- απαιτεί λελογισμένες δαπάνες και όχι «σφιχτές» οικονομικές πολιτικές για την καταπολέμηση της.

Στην Ρωσία ο απαιτούμενος αριθμός των νέων επιχειρήσεων που πρέπει να δημιουργηθούν για την απασχόληση των άνεργων νέων είναι 1251. Οι απαιτούμενες κρατικές δαπάνες είναι 6.487.200.000 USD για την απασχόληση του συνόλου των 901.000 ανέργων. Οι αναμενόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις ανέρχονται στα 648.720.000 USD. Η επιβάρυνση του κόστους του προγράμματος επί του ΑΕΠ είναι 0,506% ενώ ο κρατικός προϋπολογισμός θα επιβαρυνθεί 2,8%.

Ωστόσο μια πιθανή εφαρμογή κενυσιανών πολιτικών θα πρέπει να γίνει προσεκτικά και λελογισμένα. Το ρούβλι έχει υποστεί ήδη πρόσφατα μια υποτίμηση. Το σχετικά μικρό ποσοστό που καταλαμβάνει το πρόγραμμα επί του κρατικού προϋπολογισμού επιτρέπει την συγκρατημένη διεύρυνση του δημόσιου χρέους χωρίς την υπερβολική διόγκωση του εξωτερικού χρέους. Παρόλα αυτά ελλοχεύει ο κίνδυνός η τόνωση της ιδιωτικής επιχειρηματικότητας και οικονομικές παρεμβάσεις του κράτους να γίνουν όχι μόνο προς όφελος των ανέργων αλλά να γίνουν κατευθυνόμενες προς όφελός και των «ολιγαρχών» της επιχειρηματικότητας με συνέπεια την περαιτέρω όξυνση της ταξικής πόλωσης. Η ισχυρή διαπλοκή της Ρωσικής πολιτικής με τους οικονομικούς μεγιστάνες της Ρωσίας, όπως και η διαφθορά στην διαχείριση του δημόσιου χρήματος είναι μια πραγματικότητα. Σύμφωνα με τον γενικό εισαγγελέα της Ρωσίας Γιούρι Τσάικα στο διάστημα από το 2014 ως και τα μέσα περίπου του 2017 η ρωσική οικονομία είχε απώλειες από το φαινόμενο της διαφθοράς 148 δις ρούβλια.⁸²

Οι κρατικές παρεμβάσεις λοιπόν θα πρέπει να είναι στοχευμένες και κεντρομόλος δύναμη να είναι οι ωφελούμενοι του προγράμματος.

2. Κρατικός παρεμβατισμός του Beveridge

Το υπόδειγμα του Beveridge είναι επίσης ένα μοντέλο κρατικού παρεμβατισμού με έμφαση στην οικοδόμηση κοινωνικού κράτους. Η δημιουργία δημόσιων δομών υγείας, παιδείας, ασφάλισης και λοιπών δομών κρατικής πρόνοιας

---

⁸² Σαρώνει η διαφθορά την Ρωσία λέει ο Γενικός εισαγγελέας της χώρας, *Το ποντίκι*, 9/4/2019
Διαθέσιμο στο: <http://www.topontiki.gr/article/318103/saronei-i-diafthora-ti-rosia-leei-o-genikos-eisaggeleas-tis-horas>

που θα πλέκουν ένα δίκτυο ασφαλείας και θα εγγυόνται ένα ελάχιστο επίπεδο διαβίωσης είναι κυρίαρχο μέλημα.

Το όπλο του συγκεκριμένου υποδείγματος είναι η αύξηση της άμεσης και έμμεσης φορολογίας. Στην περίπτωση της Ρωσίας η αύξηση της έμμεσης φορολογίας και η μετακύλιση του βάρους του προγράμματος στο σύνολο των φορολογουμένων (ειδικά στις συνθήκες μιας τόσο πολωμένης ταξικής δομής) είναι κάτι που δεν προκρίνεται από την παρούσα εργασία.

Γενικά η αύξηση της φορολογίας αποτελεί ένα επίφοβο εγχείρημα για μια οικονομία η οποία έχει υποστεί ύφεση και μέσω μιας ρευστής κατάστασης που δημιούργησαν η πτώση της τιμής του πετρελαίου και η κρίση στην Ουκρανία. Οι συνέπειες από πιθανές φορολογικές αλλαγές είναι εξαιρετικά δύσκολο να προβλεφθούν.

Η στοχευμένη φορολόγηση του πλούτου, όπως προτείνει το ινστιτούτο Stolypin⁸³, θα μπορούσε να αποτελέσει λύση. Κατανοούμε βεβαίως πως κάτι τέτοιο προϋποθέτει πολιτική βούληση καθώς θα επέφερε τριγμούς στις σχέσεις μεταξύ των ελίτ. Οι προτάσεις των οικονομικών ινστιτούτων ποικίλουν σχετικά με την συγκρότηση του φορολογικού συστήματος.⁸⁴

Καθίσταται σαφές πως μια επέμβαση επί του φορολογικού συστήματος σε συνθήκες οικονομικής αστάθειας και περιορισμένης έστω ύφεσης, αποτελεί ένα επισφαλές ως προς τις συνέπειες εγχείρημα το οποίο απαιτεί την απαραίτητη πολιτική βούληση.

Στην βάση του μοντέλου Beveridge ο αριθμός επιχειρήσεων που πρέπει να δημιουργηθεί είναι 625,5 ενώ οι θέσεις στο δημόσιο τομέα είναι 450.500. Οι κρατικές δαπάνες που απαιτούνται για την υλοποίηση του ανέρχονται στα 8.649.600.000 USD καθώς λαμβάνεται υπ' όψιν και το λειτουργικό κόστος για κάθε εργαζόμενο ετησίως που είναι 2400 USD. Η επιβάρυνση επί του ΑΕΠ είναι 0,67% ενώ επί του κρατικού προϋπολογισμού 3,75%.

3. Εργοδότης της τελευταίας καταφυγής, το πρόγραμμα Minsky

Στο πρόγραμμα Minsky το κράτος αποκτά τον ρόλο του εργοδότη τελευταίας καταφυγής. Το κράτος λοιπόν απασχολεί τον άνεργο πληθυσμό εντάσσοντας τον έτσι

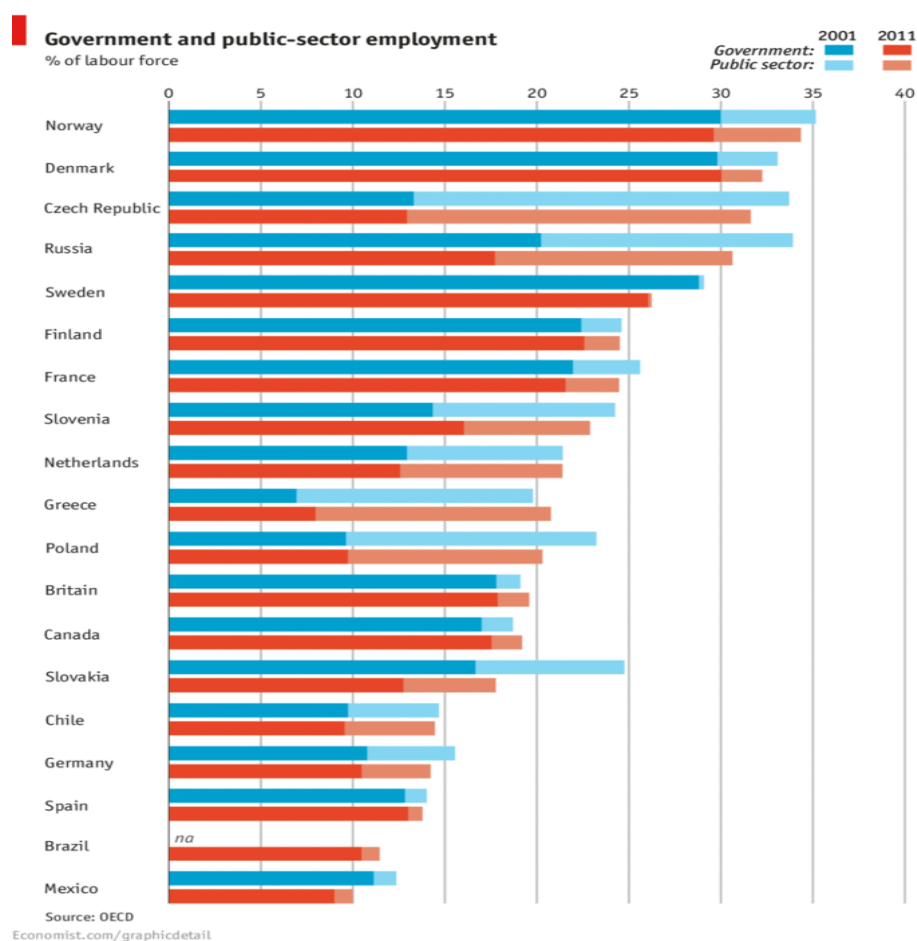
⁸³ Embassy of Greece in Moscow -Russia, (2019) Office of Economic & Commercial Affairs , η οικονομία της Ρωσίας-Ετήσια έκθεση, 2018, σελ.5, βλέπε επίσης: Ινστιτούτο Stolypin, (2016), “Η στρατηγική της ανάπτυξης” Διαθέσιμο στο: <http://stolypin.institute/en/strategy-of-growth/>

⁸⁴ ο.π. η οικονομία της Ρωσίας- ετήσια έκθεση , 2018, σελ. 5

στον κύκλο της παραγωγής και κατανάλωσης ώστε τα υποκείμενα να μπορούν να έχουν αξιοπρεπή διαβίωση. Η χρηματοδότηση του προγράμματος επέρχεται μέσω της αύξησης της νομισματικής μάζας ή εναλλακτικά με την έκδοση ομολόγων σε ίση αξία με το κόστος του προγράμματος και με χαμηλά επιτόκια. Και σε αυτήν την περίπτωση το κράτος πρέπει να είναι κυρίαρχο της νομισματικής πολιτικής.

Οι θέσεις εργασίας που πρέπει να δημιουργηθούν λοιπόν στο δημόσιο θα πρέπει να είναι όσοι και οι άνεργοι νέοι 901.000. Οι κρατικές δαπάνες ανέρχονται στα 8.649.600.000. Η επιβάρυνση επί του ΑΕΠ είναι της τάξης του 0,68% ενώ το κόστος επί του κρατικού προϋπολογισμού είναι 3,75%.

Ο ήδη ενεργός ρόλος του δημοσίου σε επιχειρηματικές δραστηριότητες θα μπορούσαμε να πούμε πως διευκολύνει την εφαρμογή του προγράμματος. Η Ρωσία σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ το 2011 είναι τέταρτη μεγαλύτερη χώρα ως ποσοστό εργαζομένων που απασχολούνται στον δημόσιο τομέα.

Μαζί με σκανδιναβικές χώρες η Ρωσία μοιράζεται τις πρώτες θέσεις. Πιο

συγκεκριμένα το 31% του συνολικού εργατικού δυναμικού της χώρας απασχολείται στον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Από πλευράς της παρούσας εργασίας αυτό δεν αξιολογείται αρνητικά ή θετικά καθώς κατανοούμε πως το μέγεθος του δημοσίου είναι εν πολλοίς ανεξάρτητο με την παραγωγικότητα στην οικονομία.

Οι νεοφιλελεύθερες επιταγές όσο αναφορά τον δημόσιο τομέα καταδεικνύουν ένα ασυμφιλίωτο παράδοξο το οποίο πολλές φορές θεάται ως απόλυτη εκσυγχρονιστική αλήθεια, την συρρίκνωση του δημόσιου τομέα αφενός και αφετέρου την αύξηση της λειτουργικότητας του. Μια παράλληλη συμπίεση όσο αναφορά το μέγεθος και μια διεύρυνση όσο αναφορά την ποιότητα. Οι συντηρητικές οικονομικές πολιτικές βρίσκουν έφορο το έδαφος που στρώνουν αυτές ακριβώς οι επιταγές. Υπό τις συνθήκες που έχουμε προαναφέρει πως επικρατούν στην Ρωσία αναπτύσσονται πολιτικές που ομοιάζουν με τα παραπάνω.

Ο πρωθυπουργός Μπεντβέντεφ υπογράφει έτσι μια απόφαση που προβλέπει την μείωση των δημοσίων υπαλλήλων σε ποσοστό 10% από 1/1/2016.⁸⁵

Σε συνθήκες απόπειρας συρρίκνωσης του δημόσιου τομέα λοιπόν βρίσκουμε σχεδόν απίθανη την υιοθέτηση του παρόντος προγράμματος. Παρόλα αυτά θεωρούμε πως η απασχόληση από τον δημόσιο τομέα ή από επιχειρήσεις μικτής ιδιοκτησίας που συμμετέχει το δημόσιο των άνεργων νέων, σε θέσεις ειδικευμένες(μηχανικούς, αρχιτέκτονες, χημικούς) που θα ανταποκρίνονται στις σπουδές τους, θα συνεισέφερε στην απόκτηση της πολυπόθητης προϋπηρεσίας η οποία αποτελεί σημαντικό χαρακτηριστικό στην αγορά εργασίας.

4. Νέοι εργατικοί, Workfare (Bill Clinton)

Τα επόμενα μοντέλα που παρουσιάζονται είναι αυτά των νέων εργατικών στην Αγγλία και του Bill Clinton στις ΗΠΑ. Μια πτυχή του προγράμματος των νέων εργατικών το “New deal for young people” θα μπορούσε να φανεί αρκετά χρήσιμο σε σχέση με την παρούσα εργασία. Ένα πιθανό εφαρμόσιμο πρόγραμμα θα πρέπει να επεξεργαστεί τις ιδιαιτερότητες της ανεργίας των νέων και να προσαρμόσει τακτικές και σχεδιασμούς για την μακροπρόθεσμη καταπολέμηση της. Η συγκρότηση λοιπόν ενός προγράμματος επιθυμητό θα ήταν να συμπεριλαμβάνει και την μέριμνα για εκπαίδευση και εξειδίκευση.

Ο αριθμός των νέων επιχειρήσεων που πρέπει να δημιουργηθούν στα μοντέλα

---

⁸⁵ Η Ρωσία μείωσε κατά 10% τους δημόσιους υπαλλήλους, *Business News*, 10/5/2017, διαθέσιμο στο: <https://www.businessnews.gr/article/73955/rosia-meiose-kata-10-toys-dimosioys-ypallilloys>

που παρουσιάζονται σε αυτήν την υποενότητα είναι 625 ενώ οι πιθανές θέσεις στο δημόσιο είναι 450.500. Οι κρατικές δαπάνες, η επιβάρυνση του ΑΕΠ αλλά και του κρατικού προϋπολογισμού είναι ίδιες όπως και στα δύο προηγούμενα παραδείγματα (βλ. διαγράμματα).

5. Το πρόγραμμα του ΣΚΑπαΝεα

Το μοντέλο του ΣΚΑπαΝεα συνιστά ένα ευέλικτο σχέδιο άσκησης πολιτικών άμεσης καταπολέμησης της ανεργίας ενάντια στους περιορισμούς που θέτουν οι διεθνικές ολοκληρώσεις (π.χ. Ε.Ε.) στην άσκηση οικονομικής πολιτικής (π.χ. αδυναμία αύξησης νομισματικής μάζας), όπως επίσης και στους περιορισμούς που τίθενται σε συνθήκες κρίσεις όπου υπάρχει αδυναμία περαιτέρω διόγκωσης του δημοσίου χρέους. Ο ΣΚΑπαΝεας διαρκεί 10 μήνες και γενικά επιβαρύνει πολύ λιγότερο το ΑΕΠ σε σχέση με τις υπόλοιπες επιλογές μόλις 0,42%. Επίσης μικρή είναι και η επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού 0,93%. Δεν προβλέπονται επίσης δημιουργία θέσεων εργασίας στο δημόσιο ούτε δημιουργία νέων επιχειρήσεων καθώς οι ωφελούμενοι απασχολούνται μέσω του προγράμματος ως αυτόνομοι εργαζόμενοι. Επιπροσθέτως προβλέπονται και πιθανά μερίσματα προς ωφελούμενους της τάξης των 151.368.000 USD.

Το πρόγραμμα απαιτεί την συνεργασία και την κινητοποίηση πολλών κοινωνικών φορέων. Η συγχρηματοδότηση του προγράμματος γίνεται τόσο από ιδιώτες κεφαλαιούχους οι οποίοι καταθέτουν το αρχικό κεφάλαιο σε κάποια τράπεζα η οποία τους αποδίδει το επιτόκιο προθεσμιακής κατάθεσης όσο και από το δημόσιο αλλά επίσης και από τους πολίτες καταναλωτές των υπηρεσιών που παρέχουν οι ωφελούμενοι.

Η κινητοποίηση αυτή διάφορων φορέων για την εκπόνηση του σχεδίου καθιστά εμφανή και εν τέλει διαφανή την «συμπλοκή» των θεσμών που πρέπει να κινητοποιηθούν προσφέροντας διαύγεια με αυτόν τον τρόπο στις διαδικασίες. Λειτουργεί στην ουσία ευεργετικά στα φαινόμενα διαφθοράς που ταλαιπωρούν την διαχείριση δημοσίου χρήματος στην Ρωσία. Επίσης το πρόγραμμα ευελπιστεί στην προώθηση νέων μορφών εργασιακής θέσμησης ενάντια στην υπαγωγή των εργαζομένων στο κεφάλαιο ενισχύοντας την εργασιακή αυτονομία του εργαζόμενου υποκειμένου. Η κινητοποίηση των νέων και η κατεύθυνση τους προς την αυτοαπασχόληση κρίνεται ως κάτι θετικό αν αναλογιστεί κανείς πως η Ρωσία παρότι έχει χαμηλό ποσοστό αυτόαπασχόλησης, αυτό τείνει να αυξάνεται από έτος σε έτος

σε αντίθεση με τις υπόλοιπες αναπτυγμένες πλούσιες χώρες.

Το εργατικό δυναμικό της Ρωσίας είναι σε γενικές γραμμές ένα ειδικευμένο και με υψηλή γνώση εργατικό δυναμικό, σε αυτήν την δεξαμενή ανήκει και ένα σημαντικό μέρος των άνεργων νέων παρόλο που η πλειοψηφία τους κατέχει μέσο επίπεδο εκπαίδευσης(κάτι λογικό λόγω του εύρους της ηλικίας 15-24) σύμφωνα με την στατιστική υπηρεσία της Ρωσίας.⁸⁶ Εδώ εντοπίζουμε κάποιους περιορισμούς παρόλα αυτά ως προς την δυνατότητα άσκησης αυτόνομης εργασίας για ειδικευμένους νέους επιστήμονες (π.χ. φυσικούς, μηχανικούς) καθώς δεν θα μπορούσε να υπάρξει μια ζήτηση των υπηρεσιών τους από ιδιώτες καταναλωτές. Οι αξιώσεις που έχουν αυτοί οι νέοι από την εργασία τους -ως νέοι με σπουδές-είναι λογικό να μην ικανοποιούνται αν δεν εργαστούν στον τομέα τους, κάτι το οποίο είναι πιθανόν να έχει επιπτώσεις ως προς το πως βλέπουν το εργασιακό τους μέλλον.

Άλλες δυσκολίες που πιθανόν να παρουσιαστούν είναι όσο αναφορά την επεξεργασία του προγράμματος από μια δύσκαμπτη γραφειοκρατία και από την δυσκολία συνεργασίας των κατά τόπους θεσμών σε μια χώρα αχανούς έκτασης.

Τελειώνοντας μια πολιτική καταπολέμησης της ανεργίας των νέων θεωρείται από το παρόν πόνημα σημαντικό να έχει μια μακροπρόθεσμη οπτική. Ένα «σοκ απασχόλησης» που θα επιφέρει η εισβολή ενός μεγάλου κομματιού εργατικού δυναμικού στην παραγωγή πέραν των θετικών επιπτώσεων στην οικονομία και στην αύξηση του ΑΕΠ υπάρχει κίνδυνος να μην βοηθήσει επαρκώς στην καταπολέμηση της ανεργίας των νέων μακροπρόθεσμα εάν δεν συμπεριληφθούν παράλληλες πολιτικές για την δημιουργία θεσμικών δομών και υλικών υποδομών προς αυτήν την κατεύθυνση.

Συμπερασματικά

Η παρούσα εργασία είχε ως στόχο την επεξεργασία κάποιων αφηρημένων γενικών μοντέλων καταπολέμησης της ανεργίας στην βάση των ειδικών συνθηκών που προκύπτουν από την Ρωσική πραγματικότητα (οικονομική, πολιτική, πολιτισμική) και εντός ενός ηλικιακού εύρους από 15-24 ετών. Αποπειραθήκαμε να εντοπίσουμε τους περιορισμούς που ανακύπτουν από την συνάντηση αυτών των μοντέλων με την Ρωσική πραγματικότητα και τις ιδιαιτερότητες της εφαρμογής στις

---

⁸⁶ ο.π η οικονομία της Ρωσίας-Ετήσια έκθεση, 2016, σελ.14-16

πολύ νεαρές πληθυσμιακά ηλικίες, όπως και να αναδείξουμε επίσης κάποια θετικά σημεία που προέκυψαν από αυτήν ακριβώς την συνάντηση.

Η Ρωσία έχει την δυνατότητα εκλογής από μια βεντάλια επιλογών λόγω της ελευθερίας άσκησης αυτόνομης οικονομικής πολιτικής και διαχείρισης των δημοσιονομικών εργαλείων. Η αξιοποίηση των δημοσιονομικών εργαλείων βέβαια, της έκδοσης χρήματος, της υποτίμησης του νομίσματος, δεν είναι αδύνατη εκ των πραγμάτων είναι όμως δύσκολη εκ των συνθηκών. Η πρόσφατη υποτίμηση νομίσματος, η ύφεση, η κρίση, οδηγούν σε συγκεκριμένες αποφάσεις που λαμβάνει η παρούσα κυβέρνηση και αποκρυσταλλώνονται στον λόγο του προέδρου Πούτιν ο οποίος κάνει αναφορά στο να καταστεί η ρωσική οικονομία «δημοσιονομικό φρούριο».⁸⁷

Είναι κατανοητό πως η εφαρμογή των προγραμμάτων είναι ζήτημα πολιτικής βούλησης. Παρά τον σημαίνοντα και αμείλικτο οικονομικό παράγοντα ο οποίος θέτει τα πλαίσια, η πολιτική είναι αυτή που επιφορτίζεται με την διαχείριση των δημόσιων υποθέσεων καθώς αυτές δεν αυτορυθμίζονται από τους κανόνες της αγοράς. Ειδικά στις ιδιαιτερότητες που επιδεικνύει η περίπτωση του νέου πληθυσμού ηλικίας 15-24 ο οικονομικός παράγοντας δεν θα έπρεπε να διαδραματίζει το κυρίαρχο κριτήριο επιλογής πολιτικών. Μια οικονομίστικη οπτική μπορεί να μην μεταφραστεί κοινωνικά και να μην έχει μια καθολική συμβολή στην καταπολέμηση της ανεργίας. Μια παράλληλη θεσμική θωράκιση, ανάπτυξης δομών και υποστηρικτικών προγραμμάτων κρίνεται ευκαταία. Ο ρόλος του δημοσίου λοιπόν δεν θα πρέπει να είναι απλά συμμετοχικός σε ένα τέτοιο εγχείρημα όπως η καταπολέμηση της ανεργίας των νέων αλλά απόλυτα ενεργός και παρότι θα λύνει την ανεργία άμεσα να διατηρεί το βλέμμα στο μακροεπίπεδο.

Οι νέοι μιας χώρας αποτελούν εν πολλοίς το μέλλον της. Υποχρέωση ενός κοινωνικού κράτους είναι ο εφοδιασμός των νέων με τα απαραίτητα προσόντα για την αγορά εργασίας και η εξασφάλιση μιας αξιοπρεπούς εργασιακής ζωής, όσο το δυνατόν δηλαδή αυτό είναι εφικτό σε συνθήκες μισθωτής εργασίας εντός του καπιταλιστικού κόσμου. Το μεταβατικό στάδιο ανάμεσα στις σπουδές και την εισχώρηση στον κόσμο της εργασίας χαρακτηρίζεται από μεγάλη ρευστότητα και δημιουργεί μια γενικευμένη ανασφάλεια στα υποκείμενα καθώς η εργασία αποτελεί πολύ σημαντική συνθήκη στην συγκρότηση ταυτότητας.

---

⁸⁷ ο.π. η οικονομία της Ρωσίας-Ετήσια έκθεση, 2018, σελ.7

Η Ευρωπαϊκή Ένωση κατανοώντας την σημαντικότητα της ανεργίας των νέων από 15-24 έχει συγκροτήσει το πρόγραμμα “The Youth Guarantee” όπου οι ωφελούμενοι λαμβάνουν προσφορά επιθυμητής εργασίας, μαθητεία ή πρακτική άσκηση εντός 4 μηνών από την στιγμή που κατέστησαν άνεργοι ή εξήλθαν από την εκπαιδευτική διαδικασία. Το πρόγραμμα ξεκίνησε για την στήριξη νέων οι οποίοι ζουν σε χώρες με ποσοστό ανεργίας στις ηλικίες τους άνω του 25%.⁸⁸

Ακριβώς λοιπόν οι ιδιαιτερότητες του νεανικού πληθυσμού υποβάλουν μια πιο περίτεχνη και συνδυαστική εφαρμογή στοιχείων από τα μοντέλα τα οποία εξετάσαμε, μαζί με μια παράλληλη μακροπρόθεσμη θεσμική μέριμνα. Εντός ενός τέτοιου προγράμματος θεωρούμε επιθυμητή την προώθηση μέσω διαφόρων πολιτικών (ενθαρρύνοντας με κίνητρα) του συνεταιρισμού και της αυτόνομης εργασίας. Μια τέτοια προοπτική θα αποπειράται την αποδέσμευση μερίδας του κόσμου της εργασίας από την υπαγωγή στο κεφάλαιο με τον τρόπο που είναι διαρθρωμένο σήμερα και θα επιτίθεται σε ένα δυσοίωνο και πολωμένο εργασιακό μέλλον. Οι άνεργοι νέοι θα μπορούσαν να ήταν ένα από τα οχήματα που θα οδηγούσαν προς αυτόν τον προορισμό.

Τελειώνοντας θεωρούμε απαραίτητο να υποστηρίξουμε μια θέση: πως η ανάπτυξη διεκδικητικών κινημάτων για την υπεράσπιση και διεύρυνση των δικαιωμάτων των εργαζομένων και των ανέργων είναι απαραίτητη για την συνδημιουργία της έκβασης των ζητημάτων που εξετάζουμε. Τα κοινωνικά κινήματα εκτός του ότι λειτουργούν ως ισχυρές ομάδες πίεσης στις αποφάσεις των κυρίαρχων πολιτικών, οξύνουν και την αυτενέργεια, την συμμετοχή, την δραστηριοποίηση των υποκειμένων όσον αφορά τις συλλογικές υποθέσεις εντός της κοινωνίας.

Από πλευράς του λοιπόν το παρόν πόνημα, επεξεργαζόμενο την ανεργία των νέων στην Ρωσία, εκκινεί αναδεικνύοντας την ίδια την φύση της ανεργίας και τον ρόλο της στον καπιταλισμό και καταδεικνύει την διάρθρωση της εργασίας ως ενός φαινομένου απόλυτης πόλωσης μεταξύ λίγων εργοδοτών και πάρα πολλών μισθωτών (στην περίπτωση της Ρωσίας αυτό είναι κατάδηλο). Έτσι, η παρούσα εργασία, προτιμά να απευθύνει τις επεξεργασίες της σε αυτές τις “υπόγειες” κινηματικές πολιτικές διαδρομές που αναδύονται από τις κοινωνικές αντιστάσεις “των πολλών” όπου επιθυμούν να δράσουν. Αποπειράται δε να ανοίξει χώρο για πιθανές ρεαλιστικές προτάσεις που θα μπορούσαν εν δυνάμει να αποτελέσουν πεδίο διεκδίκησης και

---

⁸⁸ European Commission (2019) “The Youth Guarantee”, Διαθέσιμο στο: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079&langId=en>

όπλα στα χέρια των κινημάτων για την επίτευξη μιας πιο δίκαιης θεσμικής αντιμετώπισης προσανατολισμένης στην κοινωνική ισότητα, προς το συμφέρον της κοινωνικής πλειονότητας.

Βιβλιογραφία

- Αγαπητός Γ. (2002), *Οικονομικό Λεξικό*, Έκδοση 1η, Αθήνα
- Δεδουσόπουλος Α. (2000), *Η κρίση στην αγορά εργασίας, Τόμος Ι: «Θεωρίες της ανεργίας.»*, Τυπωθήτω - Δαρδάνος Γ. Αθήνα
- Goldman, Emma, (2009) *“Η απογοήτευση μου στην Ρωσία.”*, εκδ. Απόπειρα Αθήνα.
- Κονδύλης, Παναγιώτης, (1992) *“Πλανητική πολιτική μετά τον ψυχρό πόλεμο.”*, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα
- Λύτρας, Α. (2016), *Η μισθωτή εργασία στην κοινωνική οργάνωση. Οι πραγματικότητες στην απασχόληση και η εδραίωση της εργασιακής αυτονομίας.* Παπαζήσης, Αθήνα.
- Machajski, Jan-Waclaw, (2002) *“Ο σοσιαλισμός των διανοούμενων.”*, εκδ, εναλλακτικές εκδόσεις, Αθήνα.
- Marx, Karl, (2011) *“Μισθός, τιμή και κέρδος”*, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα
- Marx, Karl, (2006) *“Το εβραϊκό ζήτημα”* εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα
- Streiff Gerard (1986), *Η δυναμική Γκορμπατσώφ*, εκδ. Γιαλλέλης, Αθήνα.
- Thompson E.P., (1981) *The making of the english Working class*, Pelican, London

Εκθέσεις - οργανισμοί

- Embassy of Greece in Moscow -Russia, Office of Economic & Commercial Affairs , (2008) *Η οικονομία της Ρωσίας-Ετήσια έκθεση, 2007*
- Embassy of Greece in Moscow -Russia, Office of Economic & Commercial Affairs , (2017) *Η οικονομία της Ρωσίας-Ετήσια έκθεση, 2016*

Embassy of Greece in Moscow -Russia, Office of Economic & Commercial Affairs , (2019) η οικονομία της Ρωσίας-Ετήσια έκθεση, 2018

European Commission (2019) “*The Youth Guarantee*”, Διαθέσιμο στο: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079&langId=en>

<https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2017/01/weodata/>

https://www.ilo.org/ilostat/faces/oracle/webcenter/portalapp/pagehierarchy/Page3.jspx?MBI_ID=2&afrLoop=359313076562889&afrWindowMode=0&afrWindowId=12ckwwq4fx_1#!%40%40%3F%40%40%3D12ckwwq4fx_1%26%40%40%3D359313076562889%26%40%40%3D2%26%40%40%3D0%26%40%40%3D12ckwwq4fx_57

Ινστιτούτο Stolypin, (2016), “*Η στρατηγική της ανάπτυξης*” Διαθέσιμο στο: <http://stolypin.institute/en/strategy-of-growth/>

Άρθρα

Αγγελής, Νικόλαος., Μπίτσα, Δήμητρα. (2018) “*Η Νέα Σελίδα στη Ρωσική Οικονομία: Προκλήσεις και Προοπτικές*” 14/4/2018, Διαθέσιμο στο: https://www.huffingtonpost.gr/entry/e-nea-selida-ste-rosike-oikonomia-proklesis-kai-prooptikes_gr_5ad1ca16e4b0edca2cba26cb.

Τσιάρας Γ (2010) “*Ολιγάρχες κομμένοι και ραμμένοι στα μέτρα του Πουτιν*”, *Το Βήμα*, 7/2/2010, Διαθέσιμο στο: <https://www.tovima.gr/2010/02/07/world/oligarxes-kommenoi-kai-rammenoi-sta-metra-toy-poytin/>.

Σαρώνει η διαφθορά την Ρωσία λέει ο Γενικός εισαγγελέας της χώρας, *Το ποντίκι*, 9/4/2019 Διαθέσιμο στο: <http://www.topontiki.gr/article/318103/saronei-i-diafthora-ti-rosia-leei-o-genikos-eisaggeleas-tis-horas>.

Η Ρωσία μείωσε κατά 10% τους δημόσιους υπαλλήλους, *Business News*, 10/5/2017, διαθέσιμο στο: <https://www.businessnews.gr/article/73955/rosia-meiose-kata-10-toys-dimosioys-ypalliloys>.

ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΝΟΤΙΑΣ ΚΟΡΕΑΣ -ΚΟΥΡΑΒΑΝΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Μελέτη Περίπτωσης: Νότια Κορέα (South Korea- Republic of Korea)

Η Νότια Κορέα είναι μια χώρα της Ασίας, που έχει πληθυσμό 51.418.097 και πρωτεύουσά της είναι η Σεούλ. Το πολίτευμά της είναι η Προεδρευόμενη Δημοκρατία. Η συνολική έκταση που καλύπτει είναι 99,720 τ.χλμ. Το κλίμα της είναι εύκρατο, με μουσώνες το καλοκαίρι και ψυχρούς χειμώνες. Υπάρχει ομοιογένεια ως προς την εθνικότητα και οι γλώσσες που χρησιμοποιούνται είναι τα Κορεάτικα και τα Αγγλικά. Υπάρχει μια ποικιλία ως προς τον θρησκευτικό προσανατολισμό, καθώς το 20% είναι Προτεστάντες, το 15% είναι Βουδιστές, το 8% είναι Καθολικοί και το μεγαλύτερο ποσοστό (57%) είναι άθρησκοι. Πολλοί άνθρωποι κουβαλούν αρκετά στοιχεία, παραδόσεις και πρακτικές από τον Κομφούκιο. Όσον αφορά στην αστικοποίηση, το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού (81,5%) ζει στα αστικά κέντρα και ο βαθμός αστικοποίησης ανέρχεται στο 0,3% το έτος (2015- 2020 υπολογισμός). Ηλικιακά, το μεγαλύτερο ποσοστό (45%) βρίσκεται στην ηλικία μεταξύ 25-54 ετών, ενώ ακολουθεί η ηλικιακή ομάδα 55-64 ετών με 16% και περίπου ίδια ποσοστά φέρουν οι υπόλοιπες ηλικιακές ομάδες (0-14 ετών, 15-24 ετών και 65 και άνω ετών)⁸⁹.

Ύστερα από τον πόλεμο με τη Βόρεια Κορέα (1950-1953), η Νότια Κορέα ξεπρόβαλλε ως μία από τις πιο αξιοσημείωτες και επιτυχημένες οικονομίες του 20^{ου} αιώνα. Μετατράπηκε σε μια ανεπτυγμένη, παγκοσμιοποιημένη, με υψηλή τεχνολογία χώρα, όπου το ΑΕΠ της ξεπέρασε το ένα τρις δολάρια, το 2004. Η οικονομία της στηρίζεται στη λειτουργία οικογενειακών επιχειρήσεων, που ονομάζονται chaebols, τα οποία είχαν πληγεί αρκετά από την ασιατική χρηματοπιστωτική κρίση του 1997-1998. Μετά την κρίση, η Νότια Κορέα ήρθε αντιμέτωπη με δύσκολες οικονομικές μεταρρυθμίσεις, εστιάζοντας στην αναδιάρθρωση των chaebols, στην ευελιξία της αγοράς και στην αύξηση των ξένων επενδύσεων και των εισαγωγών. Ωστόσο, ακόμη και σήμερα είναι μια χώρα στην οποία υπάρχουν κοινωνικοοικονομικά προβλήματα,

---

⁸⁹ <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/ks.html>. South Korea. Central Intelligence Agency.

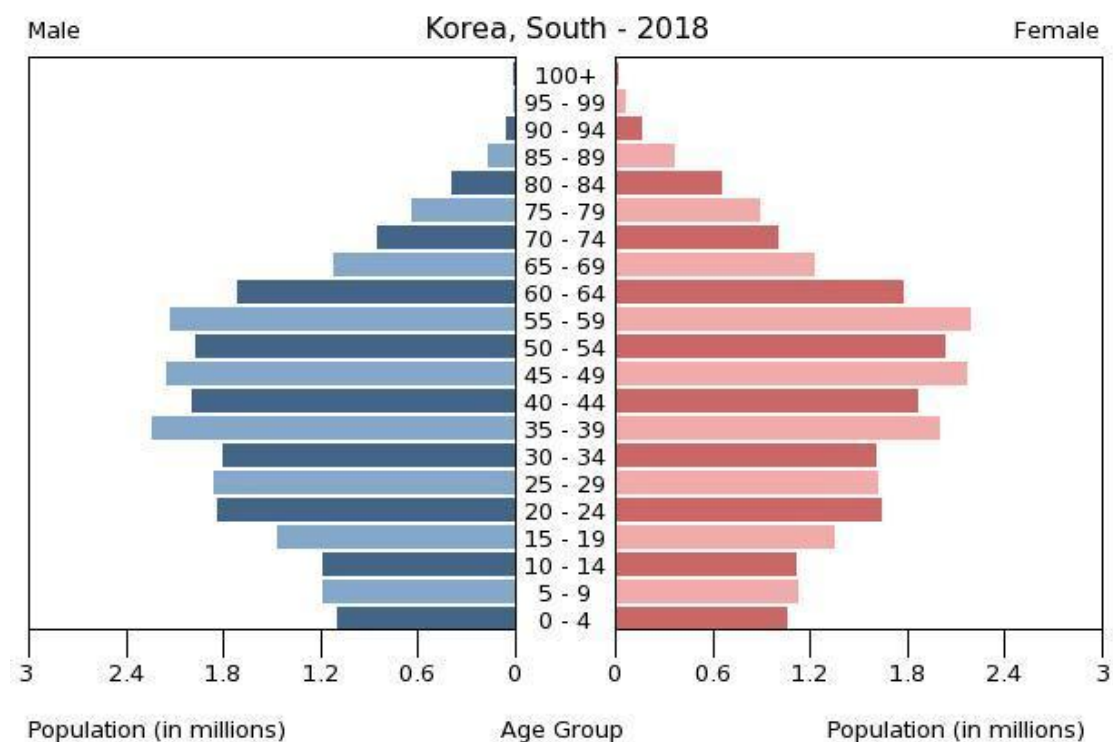
όπως ανισότητα, φτώχεια στους ηλικιωμένους, υψηλή ανεργία στους νέους, διευρυμένα ωράρια εργασίας, διαφθορά και χαμηλή παραγωγικότητα⁹⁰.

Χάρτης 1. Η Νότια Κορέα⁹¹

⁹⁰ <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/ks.html>. South Korea. Central Intelligence Agency.

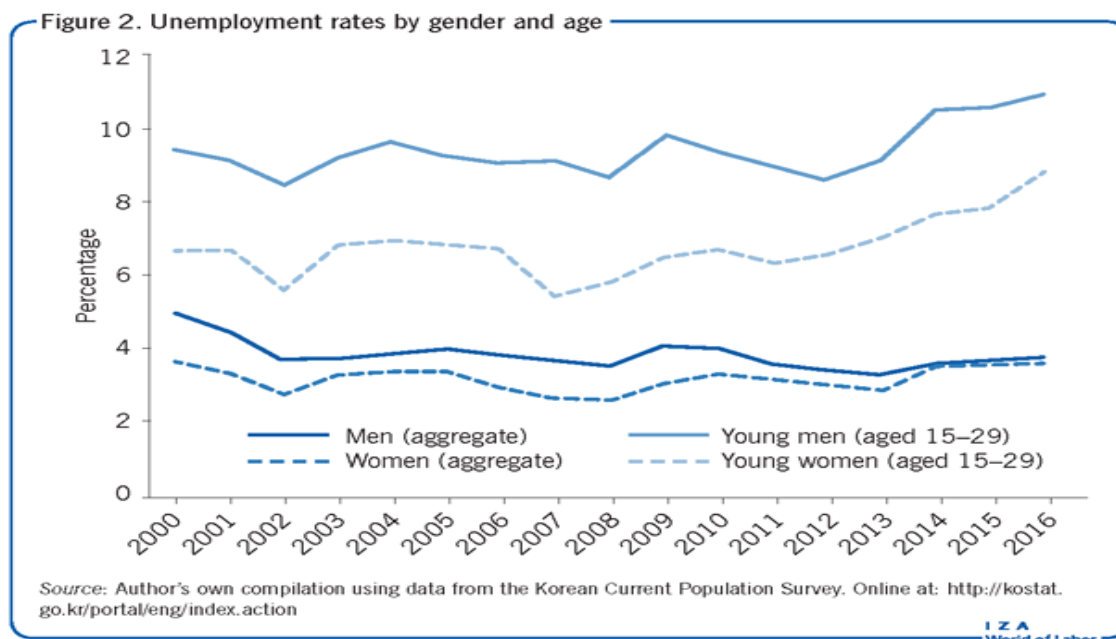
⁹¹ <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/attachments/maps/KS-map.gif>.

Γράφημα 1. Ο πληθυσμός της Ν. Κορέας για κάθε ηλικιακή ομάδα⁹²

Με βάση τα στοιχεία της CIA για το 2017, το εργατικό δυναμικό της Ν. Κορέας είναι 27,75 εκατομμύρια, ενώ από αυτούς το 5% απασχολείται στον αγροτικό τομέα, το 25% στη βιομηχανία και το 70% στις υπηρεσίες. Το 2016 και 2017 τα ποσοστά ανεργίας παρέμειναν σταθερά στο 3,7%. Αναλυτικότερα, η ανεργία το 2016 για τα άτομα 15+ ετών ήταν 3,7%, για τα άτομα 15-24 ετών είναι 10,6% και για τα άτομα 25+ ετών είναι 3,1%. Η ηλικιακή ομάδα 15-24 ετών είναι αυτή που συγκεντρώνει τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας, αντανακλώντας τα υψηλά ποσοστά ανεργίας που αφορούν κυρίως τους νέους. Από το 10,6% του συνολικού ποσοστού ανεργίας για τα άτομα 15-24 ετών, το 11,5% αφορά την ανεργία των ανδρών, ηλικίας 15-24 ετών και το 9,7% την ανεργία των γυναικών, ηλικίας 15-24 ετών. Σύμφωνα με τον Lee (2017), η Νότια Κορέα έχει χαμηλά και σταθερά ποσοστά ανεργίας, ακόμη και κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Η ανεργία στους νέους παρατηρείται ότι σημειώνει μια ανοδική πορεία και είναι ακόμα υψηλότερα σε σύγκριση με τα ποσοστά των μεγαλύτερων (Kwon et al. 2015. Lee, 2017). Η εξέλιξη των ποσοστών ανεργίας για τους νέους απεικονίζεται και στο γράφημα που ακολουθεί σύμφωνα με το άρθρο του Lee (2017).

⁹² <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/ks.html>.

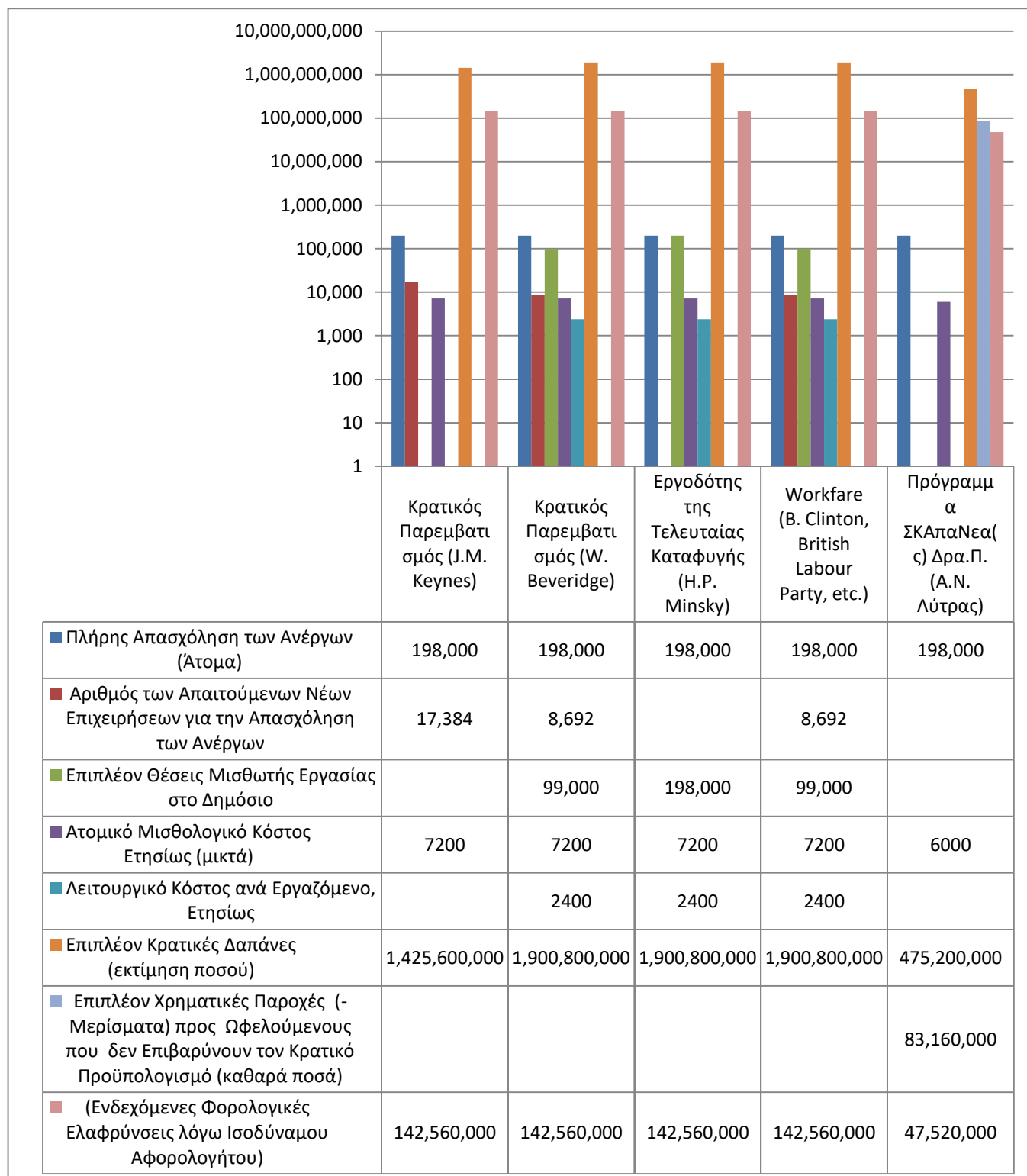
Γράφημα 2. Ποσοστά ανεργίας για τους νέους (άνδρες και γυναίκες), 15-29 ετών

Στη Ν. Κορέα, το ΑΕΠ ήταν 1.974.000.000.000 USD, ενώ το κατά κεφαλήν ΑΕΠ ήταν 38,500 USD. Επίσης, με βάση τον κρατικό προϋπολογισμό, τα έσοδα ήταν 297.300.000.000 USD και οι δαπάνες ήταν 286.300.000.000 USD. Το μικτό μισθολογικό κόστος υπολογίστηκε σε 600 USD το μήνα, ενώ το λειτουργικό κόστος υπολογίστηκε στο ένα τρίτο του μικτού μισθολογικού κόστους (200 USD). Ακόμη, για τη χώρα της Νότιας Κορέας, το μέσο μέγεθος της επιχείρησης ανάλογα με την απασχόληση, ήταν 11.39. Να σημειωθεί πως για την πραγματοποίηση των παραπάνω μετρήσεων χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία από τον ILO (2016) και τη μέτρηση του IMF (ΔΝΤ), καθώς και από την ιστοσελίδα της CIA. Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί ότι η Ν. Κορέα, παρά τα επιτυχή στάδια ανάπτυξης που γνώρισε, δεν κατάφερε να μειώσει τη φτώχεια και διατήρησε τις κοινωνικές ανισότητες, που συνδέθηκαν με την ραγδαία οικονομική ανάπτυξη (Kim et al., 2011).

Για τη μελέτη της εφαρμογής των πέντε μοντέλων για την αντιμετώπιση της ανεργίας έγιναν οι παρακάτω υπολογισμοί:

- Ο συνολικός αριθμός των ανέργων
- Το μικτό μισθολογικό κόστος (7200 USD για ένα χρόνο)
- Το λειτουργικό κόστος (2400 USD για ένα χρόνο)
- Ο μέσος αριθμός των επιχειρήσεων
- Η αναλογία των επιπλέον δαπανών, ως ποσοστό (%) του ΑΕΠ
- Η αναλογία των επιπλέον δημοσίων δαπανών, ως ποσοστό (%) του Κρατικού Προϋπολογισμού.

Εφαρμογή των μοντέλων για την αντιμετώπιση της ανεργίας

Γράφημα 2. Εφαρμογή των μοντέλων για τη διαχείριση της ανεργίας νέων 15-24 ετών στη Νότια Κορέα

Ο Κρατικός Παρεμβατισμός στηρίζεται μόνο στην απορρόφηση των ανέργων από τον ιδιωτικό τομέα και συγκεκριμένα μέσα από τη δημιουργία επιχειρήσεων. Μια τέτοια επιλογή στηρίζεται στην ενίσχυση της δημόσιας χρηματοδότησης της οικονομίας, ενώ η απασχόληση συνδέεται άμεσα με τις επενδύσεις και την αλλαγή ως προς τα ποσοστά της κατανάλωσης, τα οποία αυξάνονται λόγω της εισροής χρήματος στην αγορά από την αύξηση των εισοδημάτων.

Όπως προβλέπει ο **Κρατικός Παρεμβατισμός του Keynes**, θα πρέπει για τους 198.000 ανέργους της Νότιας Κορέας να δημιουργηθούν 17.384 επιχειρήσεις ώστε να απασχοληθούν όλοι στον ιδιωτικό τομέα. Το μικτό μισθολογικό κόστος για ένα χρόνο θα είναι 7200 USD για κάθε άνεργο, που θα προσληφθεί. Επομένως, για το σύνολο των ανέργων εκτιμάται ότι θα χρειαστούν 1.425.600.000, ενώ οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω αφορολογήτου θα είναι 142.560.000.

Με βάση τον **Κρατικό Παρεμβατισμό του Beveridge**, απαιτείται τόσο η δημιουργία ιδιωτικών επιχειρήσεων όσο και η δημιουργία επιπλέον θέσεων μισθωτής εργασίας στο δημόσιο για την κάλυψη των 198.000 ανέργων, ηλικίας 15-24 ετών. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, προβλέπεται η δημιουργία 8.692 ιδιωτικών επιχειρήσεων, ώστε να απασχοληθούν οι άνεργοι νέοι και νέες, ενώ θα πρέπει να ανοίξουν 99.000 θέσεις μισθωτής εργασίας στον δημόσιο τομέα. Για την κάλυψη των μισθών των ανέργων απαιτούνται 7200 USD για κάθε άνεργο τον χρόνο και 2400 USD, που είναι το λειτουργικό κόστος για κάθε εργαζόμενο, κατ' έτος. Συνεπώς, συνολικά απαιτούνται 1.900.800.000 USD προκειμένου να απασχοληθούν για ένα έτος όλοι οι άνεργοι της Νότιας Κορέας, σε δημόσιες ή ιδιωτικές θέσεις. Οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω του αφορολογήτου είναι 142.560.000 USD, όπως και στο προηγούμενο μοντέλο του Keynes, καθώς αφαιρείται το συνολικό λειτουργικό κόστος των εργαζομένων.

Σύμφωνα με το **μοντέλο του Minsky «Εργοδότης της τελευταίας καταφυγής»**, το σύνολο των ανέργων θα πρέπει να απορροφηθεί από τον δημόσιο τομέα και να εργαστεί μόνο με τη μορφή της μισθωτής εργασίας, με τον κατώτερο προβλεπόμενο μισθό. Στην περίπτωση της Νότιας Κορέας, για να ενταχθούν στην αγορά εργασίας οι άνεργοι θα πρέπει να δημιουργηθούν 198.000 θέσεις μισθωτής εργασίας στον δημόσιο τομέα, που θα χρειαστούν για κάθε άνεργο 7200 USD το έτος για το ατομικό μισθολογικό κόστος, μικτά, και 2400 USD για το λειτουργικό κόστος

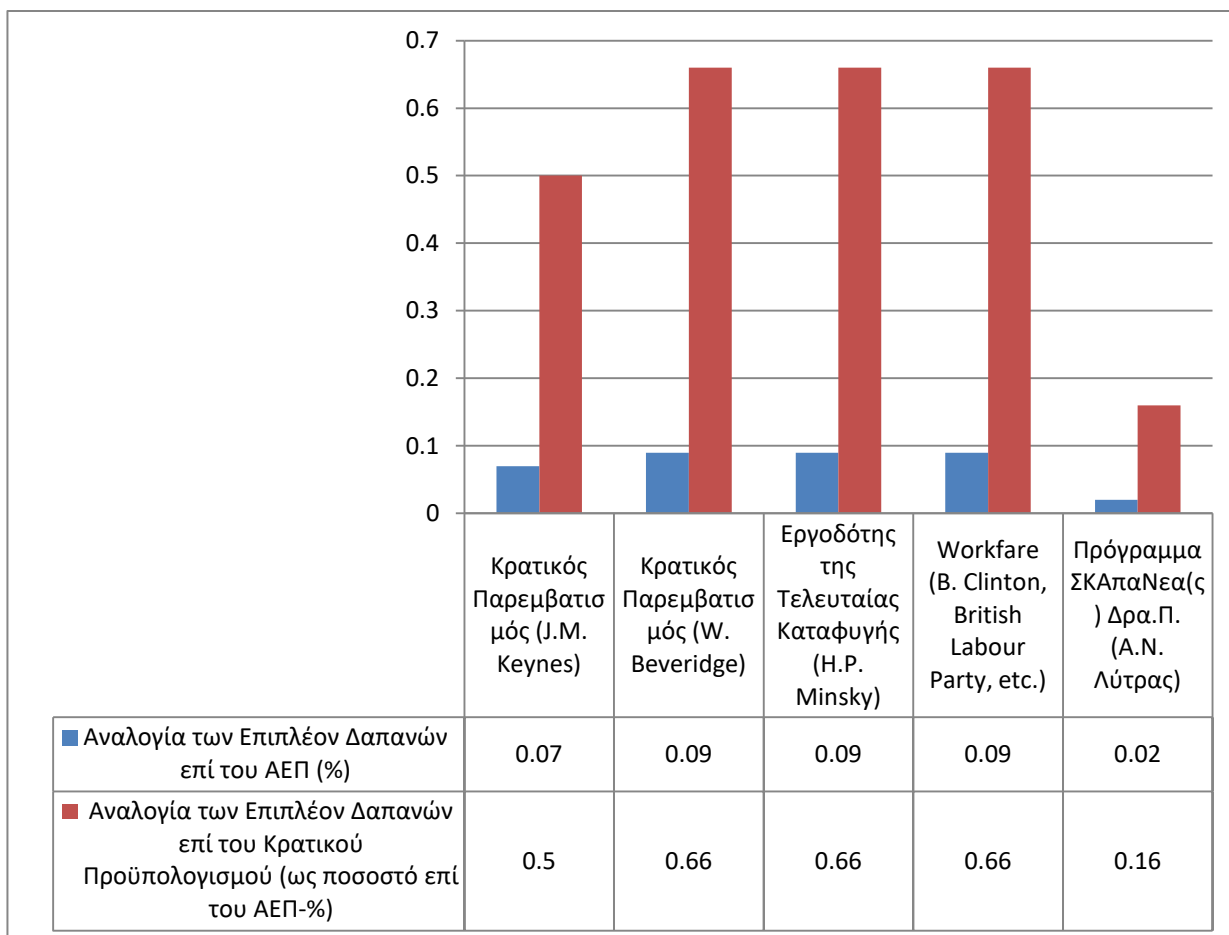
ανά εργαζόμενο. Για το σύνολο των ανέργων της Νότιας Κορέας απαιτούνται 1.900.800.000 USD, ενώ η επιστροφή φόρου θα είναι 142.560.000 USD.

Σύμφωνα με το μοντέλο που βασίζεται στην πολιτική του Clinton και των Νέων Εργατικών της Μ. Βρετανίας προβλέπεται να δημιουργηθούν 8.692 ιδιωτικές επιχειρήσεις, ώστε να απασχοληθούν οι άνεργοι νέοι και νέες, καθώς και να δημιουργηθούν ακόμη 99.000 θέσεις μισθωτής εργασίας στον δημόσιο τομέα. Το μοντέλο αυτό πριμοδοτεί κυρίως τον ιδιωτικό τομέα, ωστόσο, κρίνεται δύσκολη η κάλυψη όλων των θέσεων από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Για την απασχόληση των ανέργων απαιτούνται 7200 USD για κάθε άνεργο το έτος και 2400 USD για το λειτουργικό κόστος κάθε εργαζομένου, κατ' έτος. Συνεπώς, συνολικά απαιτούνται 1.900.800.000 USD για να εργαστούν για ένα έτος όλοι οι άνεργοι της Νότιας Κορέας, σε δημόσιες ή ιδιωτικές θέσεις. Οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω του αφορολογήτου είναι 142.560.000 USD.

Αναφορικά με το μοντέλο του Λύτρα (ΣΚΑπαΝεα(ς) Δρα.Π.) για την αντιμετώπιση της ανεργίας βασίζεται στην αυτόνομη εργασία, που δεν απαιτεί ούτε τη δημόσια χρηματοδότηση της οικονομίας ούτε την ανάγκη για δημιουργία νέων επιχειρήσεων, όπως είδαμε σε προηγούμενα μοντέλα, μιας και έχουν ως συνέπεια ένα μεγάλο επιχειρηματικό ρίσκο σε μια περίοδο οικονομικής κρίσης, όπως αυτή που διανύουμε από το 2008 έως και σήμερα. Οι αυτόνομοι εργαζόμενοι μπορούν να αναζητήσουν εργασία σε ατομικό επίπεδο ή σε συλλογικό επίπεδο, δηλαδή σε κοινοπραξίες, ενώ η χρηματοδότηση προέρχεται από ένα σύνολο κατόχων κεφαλαίου, οι οποίοι επενδύουν το κεφάλαιό τους δίχως να λαμβάνουν το επιχειρηματικό ρίσκο (Λύτρας, 2016).

Στην περίπτωση της Νότιας Κορέας, οι 198.000 άνεργοι δύναται να απασχοληθούν για 10 μήνες ως αυτόνομοι εργαζόμενοι. Το ατομικό μισθολογικό κόστος ετησίως, μικτά, θα είναι για κάθε άνεργο 6.000 USD, ενώ οι κρατικές δαπάνες που χρειάζονται προκειμένου να καλυφθεί ο συνολικός αριθμός των ανέργων είναι 475.200.000. Σύμφωνα με το συγκεκριμένο μοντέλο, οι επιπλέον χρηματικές παροχές (μερίσματα) προς τους ωφελούμενους που δεν επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό για το σύνολο των ανέργων είναι 83.160.000 USD, ενώ οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις εξαιτίας ισοδύναμου αφορολογήτου είναι 47.520.000 USD. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα μερίσματα αφορούν το 7% απόδοση

της διαφοράς επί τοις %, από την εκταμίευση που τοκίζεται κάθε μήνα, δηλαδή το ποσοστό του προγράμματος που θα κατανομηθεί στο τέλος του έτους.

Γράφημα 3. Αναλογία (%) επί του ΑΕΠ και επί του Κρατικού Προϋπολογισμού για τη χώρα της Νότιας Κορέας

Σύμφωνα με τις κρατικές δαπάνες που απαιτούνται για να αντιμετωπιστεί η ανεργία της Νότιας Κορέας, στην περίπτωση του Κρατικού Παρεμβατισμού, η εν λόγω χώρα θα πρέπει να ξοδέψει μεγάλο ποσοστό του ΑΕΠ, για να εφαρμόσει το πρόγραμμα. Ακόμη, για την εφαρμογή του μοντέλου του Beveridge, του Εργοδότη της Τελευταίας Καταφυγής και της πολιτικής του Clinton και των Εργατικών χρειάζεται μεγαλύτερο ποσοστό του ΑΕΠ, όπως βλέπουμε και από το παραπάνω

διάγραμμα. Ωστόσο, διαπιστώνεται ότι είναι κατά πολύ μικρότερο το ποσοστό του ΑΕΠ που απαιτείται για την εφαρμογή του Προγράμματος του Λύτρα. Το μεγάλο ποσοστό του ΑΕΠ που χρειάζεται στα τέσσερα πρώτα προγράμματα φαίνεται πως καθιστά ανέφικτη την εφαρμογή τους. Ίσως, αν γινόταν μερική εφαρμογή των προγραμμάτων για ένα μεγαλύτερο χρονικό διάστημα θα μπορούσαν να υπάρξουν κάποια θετικά αποτελέσματα για την αντιμετώπιση της ανεργίας. Συγκριτικά, φαίνεται πως το μικρότερο ποσοστό του ΑΕΠ που χρειάζεται στην περίπτωση του προγράμματος του Λύτρα θα μπορούσε να αποτελέσει μια καλή και αποτελεσματική επιλογή για την αντιμετώπιση του μεγάλου ποσοστού ανεργίας των νέων της Νότιας Κορέας.

Σχετικά με την αναλογία των επιπλέον κρατικών δαπανών επί του κρατικού προϋπολογισμού και πιο συγκεκριμένα των εξόδων του κράτους, διαπιστώνεται πως τα υψηλότερα ποσοστά εμφανίζονται κατά την εφαρμογή του μοντέλου του Beveridge, του Εργοδότη της Τελευταίας Καταφυγής και της πολιτικής του Clinton και των Εργατικών, ενώ ακολουθεί η εφαρμογή του Κεϋνσιανού μοντέλου. Το μικρότερο ποσοστό ως προς την αναλογία των κρατικών δαπανών επί του κρατικού προϋπολογισμού διαπιστώνεται στην περίπτωση του προγράμματος ΣΚΑπαΝεα(ς) Δρα.Π., του Λύτρα.

Βιβλιογραφία

Kim, T., Kwon, H.J., Lee, J. Yi, I. (2011). ‘Mixed Governance’ and Welfare in South Korea. *Journal of Democracy*, 22 (3), 120-134.

Kwon, K.B., Kim, H.S. & Lee, Y. (2015). A new estimate for the natural rate of unemployment based on job finding and separate rates. *Korean Journal of Labor Economics*, 38 (2), 1-24.

Lee, J. (2017). The labor market in South Korea, 2000- 2016. *IZA World of Labor*, 405, 1-11.

Λύτρας, Α. (2016). *Η μισθωτή εργασία στην κοινωνική οργάνωση. Οι πραγματικότητες στην απασχόληση και η εδραίωση της εργασιακής αυτονομίας*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Ιστοσελίδες

<https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/ks.html>.
South Korea. Central Intelligence Agency. Retrieved 15/5/2019.

<https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/attachments/maps/KS-map.gif>. Retrieved 16/5/2019.

ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ-ΜΑΥΡΕΑ ΜΑΡΙΑ

Γενικά χαρακτηριστικά της αγοράς εργασίας της Ιταλίας από την εποχή της κρίσης μέχρι και το σήμερα

Η Ιταλία, διαφορετικά Ιταλική Δημοκρατία (Repubblica Italiana), είναι μία χώρα που το 2018 εκτιμάται στους 60.461.440 κατοίκους. Η ένταξη της στην Ε.Ο.Κ. και σήμερα Ευρωπαϊκή Ένωση, έγινε στις 25 Μαρτίου του 1957, όπου υπήρξε και ιδρυτικό μέλος. Μαζί με άλλα κράτη της Ε.Ε., υπέστη σοβαρό πλήγμα από την παγκόσμια οικονομική κρίση που ξέσπασε το 2007, γεγονός που συντέλεσε στην σημαντική αύξηση των επιπέδων της ανεργίας της.

Η κρίση ωστόσο, σε ότι αφορά στους μισθωτούς στην Ιταλία, δεν φάνηκε να είχε ιδιαίτερη επιρροή την περίοδο 2009-2013, εφόσον τα ποσοστά απασχόλησής τους κυμαίνονται μεταξύ 75% και 75,3% αντίστοιχα. Το ίδιο ισχύει και για τους εργοδότες της εν λόγω χώρας, οι οποίοι παρουσιάζουν αντίστοιχα ποσοστά 6,7% και 6,9%, για την ίδια χρονική περίοδο. Συμπληρωματικά, οι αυτοαπασχολούμενοι κυμαίνονται μεταξύ 16,7% και 16,4% ενώ τα συμβοηθούμενα μέλη σε κάθε επιχείρηση μεταξύ 1,6% και 1,4%.⁹³

Οι άνεργοι νέοι της Ιταλίας, ηλικίας 15-24 ετών συγκεκριμένα, αποτελούσαν το 2008 το 21,2% του συνολικού ποσοστού του φαινομένου, που το 2014 διπλασιάστηκε στο 42,9%. Το 2016, έτος που μελετάται στο παρόν πόνημα, ο αριθμός των ανέργων στην χώρα, ανέρχεται, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ILO) γύρω στα 2.879.000 άτομα εκ των οποίων οι νέοι ηλικίας 15-24 ετών υπολογίζονται στα 569.000 άτομα (321.000 άνδρες και 248.000 γυναίκες), αριθμός που ποσοστιαίως αγγίζει το 37,9% του συνόλου του ανέργου πληθυσμού.⁹⁴ Επιπλέον, την ίδια χρονιά, το μέσο μέγεθος της επιχείρησης ήταν 11,43 άτομα και σύμφωνα με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (IMF) το οποίο επιβλέπει το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα, η Ιταλία κατείχε την όγδοη θέση στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν παγκοσμίως, με 1.852.500.000.000 USD (κωδικός ISO

⁹³ Α. Λύτρας, Σημειώσεις μαθήματος «Κοινωνική δομή και Εργασία».

⁹⁴

https://www.ilo.org/ilostat/faces/oracle/webcenter/portallapp/pagehierarchy/Page3.jspx?MBI_ID=2&_afrLoop=3058671414096652&_afrWindowMode=0&_afrWindowId=4dahkmiin_1#!%40%40%3F_afrWindowId%3D4dahkmiin_1%26_afrLoop%3D3058671414096652%26MBI_ID%3D2%26_afrWindowMode%3D0%26_adf.ctrl-state%3D4dahkmiin_57

4217 του δολαρίου ΗΠΑ). Τα έσοδα του κρατικού υπολογισμού της χώρας ήταν 990.000.000.000 USD και τα έξοδα 1.055.000.000.000 USD συμπεριλαμβανομένου ενός ελλείμματος σημαντικού μεγέθους που υπολογίζεται στα 65.000.000.000 USD.

Το 2017 η ανεργία στους νέους υπολογίζεται στο 34,8%, ενώ εν έτει 2018, η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας του ΟΗΕ (ILO), απαριθμεί 460.000 άνεργους νέους. Σύμφωνα με μελέτες, υπολογίζεται ως το 2030, οι γονείς στην Ιταλία να συντηρούν ή να στηρίζουν οικονομικά τα παιδιά τους ως την ηλικία των 38 ετών. Τα ποσοστά ανεργίας που παραμένουν σταθερά αυξημένα για πολλά έτη, δικαιολογούνται εάν επισημανθεί η «μαύρη» εργασία που επικρατεί στην πλειοψηφία των νέων εργαζομένων και επιφέρουν μεγάλη ανησυχία στην κοινωνία της χώρας, καθώς πολλοί νέοι αναγκάζονται να μεταναστεύσουν προκειμένου να εργασθούν νόμιμα και σύμφωνα με τα μορφωτικά προσόντα που διαθέτουν.⁹⁵ Σύμφωνα με τον Λούκα Παολάτσι, επικεφαλής οικονομολόγο του συνδέσμου εργοδοτών Confindustria, η μετανάστευση των νέων κοστίζει στην Ιταλία το 1% του ΑΕΠ της, ενώ ο Πάπας Φραγκίσκος αναφέρθηκε το 2017 στο συγκεκριμένο θέμα, θέλοντας να δώσει ηθικής και ανθρωπιστικής σημασίας διαστάσεις στο θέμα της κρίσης.⁹⁶

Παρατίθεται ένας πίνακας που απεικονίζει την σταθερά φθίνουσα τροχιά στην οποία βρίσκεται η ανεργία στην Ιταλία, υποχωρώντας στο χαμηλότερο επίπεδο (10,8%) τον Δεκέμβριο του 2017, σύμφωνα με τη Eurostat, ένδειξη της επιστροφής της οικονομίας σε αναπτυξιακή τροχιά.

---

⁹⁵ European Parliament, The Social and Employment Situation in Italy, 2014, σσ. 14-15, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2014/518757/IPOLEMPL_NT\(2014\)518757_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2014/518757/IPOLEMPL_NT(2014)518757_EN.pdf).

⁹⁶ <https://www.voria.gr/article/anisichitiki-i-neaniki-anergia-stin-italia>

Για το σύνολο του 2018, ο ρυθμός ανάπτυξης της χώρας περιορίστηκε στο 1% από 1,6% που ήταν το 2017. Το δημόσιο χρέος της ανήλθε στα τέλη του 2018 στο 132,1% του ΑΕΠ, φτάνοντας δηλαδή στα υψηλότερα επίπεδα από την εποχή του Μουσολίνι.⁹⁷ Το Εθνικό Ινστιτούτο Στατιστικής της Ιταλίας (ISTAT) σημείωσε ότι η συρρίκνωση του ΑΕΠ στο τελευταίο τρίμηνο του 2018 οφείλεται σε μία πτώση της εγχώριας ζήτησης, η οποία ήταν μεγαλύτερη από τη θετική συμβολή του εμπορίου. Δεν αναφέρθηκε σε αναλυτικά στοιχεία για την προσωρινή εκτίμηση του, αλλά σημείωσε ότι η βιομηχανία και ο αγροτικός τομέας είχαν αρνητική επίδοση, ενώ ο τομέας των υπηρεσιών παρέμεινε «ουσιαστικά σταθερός».⁹⁸

Η κυβέρνηση του αντισυστημικού Κινήματος Πέντε Αστέρων και της δεξιάς Λέγκα ψήφισε έναν επεκτατικό προϋπολογισμό τον Δεκέμβριο του 2018, με στόχο την αντιμετώπιση της αυξανόμενης απειλής ύφεσης της οικονομίας. Κυριαρχεί, ωστόσο, την δεδομένη χρονική περίοδο, ένας έντονος επικοινωνιακός πόλεμος της χώρας με την Ευρωπαϊκή Ένωση, την Commission και τις Βρυξέλλες με αφορμή την απόφαση της Ιταλικής κυβέρνησης να διαμορφώσει το έλλειμμα του προϋπολογισμού για το 2019, 2020 και 2021 στο 2,4% του ΑΕΠ της. Ο προϋπολογισμός, που «λειάνθηκε» μετά τις ενστάσεις που εξέφρασε η Commission ότι δεν θα οδηγούσε σε

⁹⁷

<http://www.kathimerini.com.cy/gr/search/?keyword=%CE%A3%CF%84%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%A5%CF%80%CE%B7%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%AF%CE%B1&filter=Y&pagenum=1>

⁹⁸ <https://www.istat.it/>

μείωση του υψηλού δημόσιου χρέους της Ιταλίας, προβλέπει ένα νέο πλαίσιο στήριξης του εισοδήματος των φτωχών, τη μείωση του ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης και τη μείωση της φορολογίας των αυτοαπασχολούμενων. Διάφοροι «επικριτές», υποστηρίζουν ότι τα κόμματα της συγκυβέρνησης επιδείνωσαν την κατάσταση με τη διαμάχη που είχαν με τις Βρυξέλλες για τη δημοσιονομική πολιτική, προκαλώντας μία απώλεια εμπιστοσύνης της αγοράς, η οποία αύξησε το κόστος δανεισμού της Ιταλίας και έπληξε την οικονομία γενικότερα.

Εν κατακλείδι, η Ιταλία σαν χώρα, έχει μια από τις πιο «νωχελικές» οικονομίες της Ευρωζώνης από τον καιρό της ίδρυσης της Νομισματικής Ένωσης. Η ιταλική οικονομία στηρίζεται, σε μεγάλο βαθμό, στις εξαγωγές, οι οποίες έχουν υποχωρήσει την τρέχουσα περίοδο λόγω της παγκόσμιας επιβράδυνσης της οικονομίας. Είναι πολλοί λίγοι οι αναλυτές που πιστεύουν ότι ο προϋπολογισμός της χώρας μπορεί να αλλάξει τα πράγματα εν μέσω μίας ευρείας ευρωπαϊκής επιβράδυνσης/εξασθένισης του παγκόσμιου εμπορίου και σε χρόνια βάση στάσιμης παραγωγικότητας.

Εφαρμογή των μοντέλων καταπολέμησης της ανεργίας

Τα μοντέλα που θα εφαρμοσθούν προκειμένου να επιτευχθεί η πλήρης απασχόληση και επομένως η καταπολέμηση της ανεργίας στους νέους, ηλικίας 15-24 ετών, για τα διαθέσιμα στατιστικά δεδομένα της βάσης του ILO στην Ιταλία, το έτος 2016, είναι:

- η θεωρία που αφορά στις εισηγήσεις του *Κρατικού Παρεμβατισμού* κατά τους J.M. Keynes, και W. Beveridge,
- η θεωρία του *Εργοδότη της Τελευταίας Καταφυγής* (Employer of Last Resort) κατά τον H. Minsky,
- η θεωρία που βασίζεται στην *πολιτική Workfare* κατά τον B. Clinton και των Νέων Εργατικών της Βρετανίας (New Labour) και

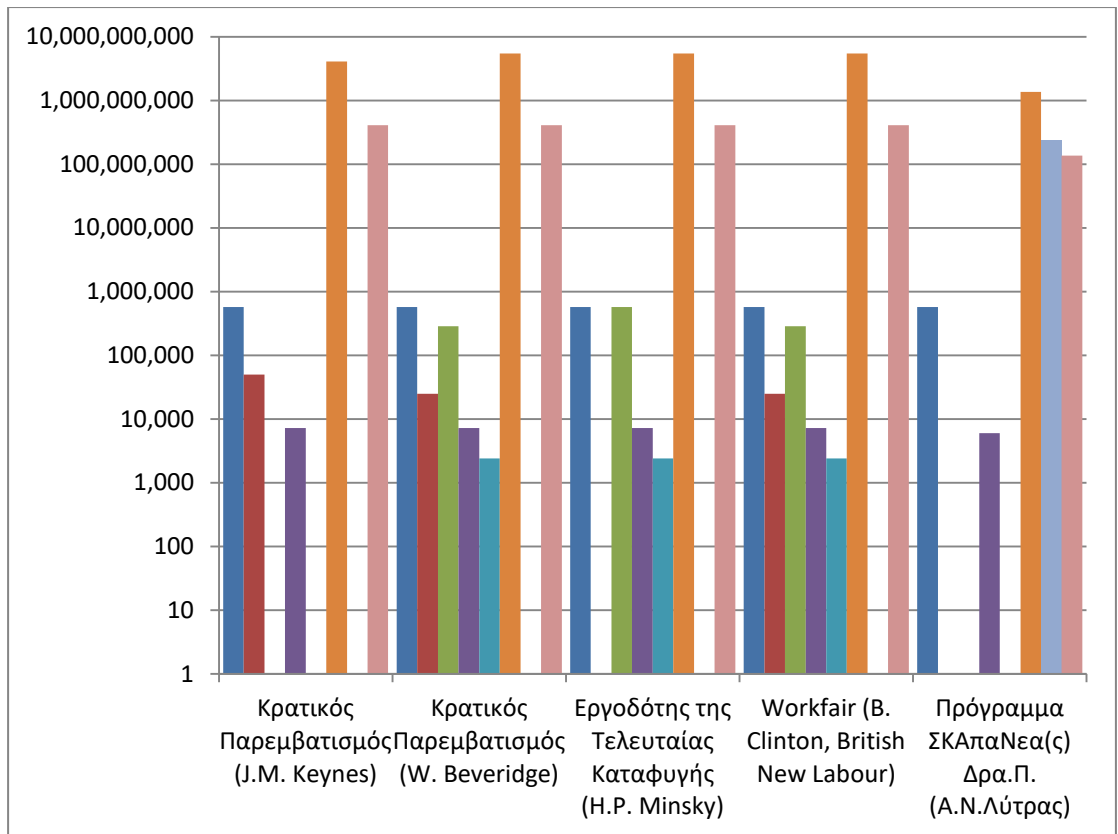

- το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς).Δρα.Π που έχει ως εισηγητή τον Α. Λύτρα.

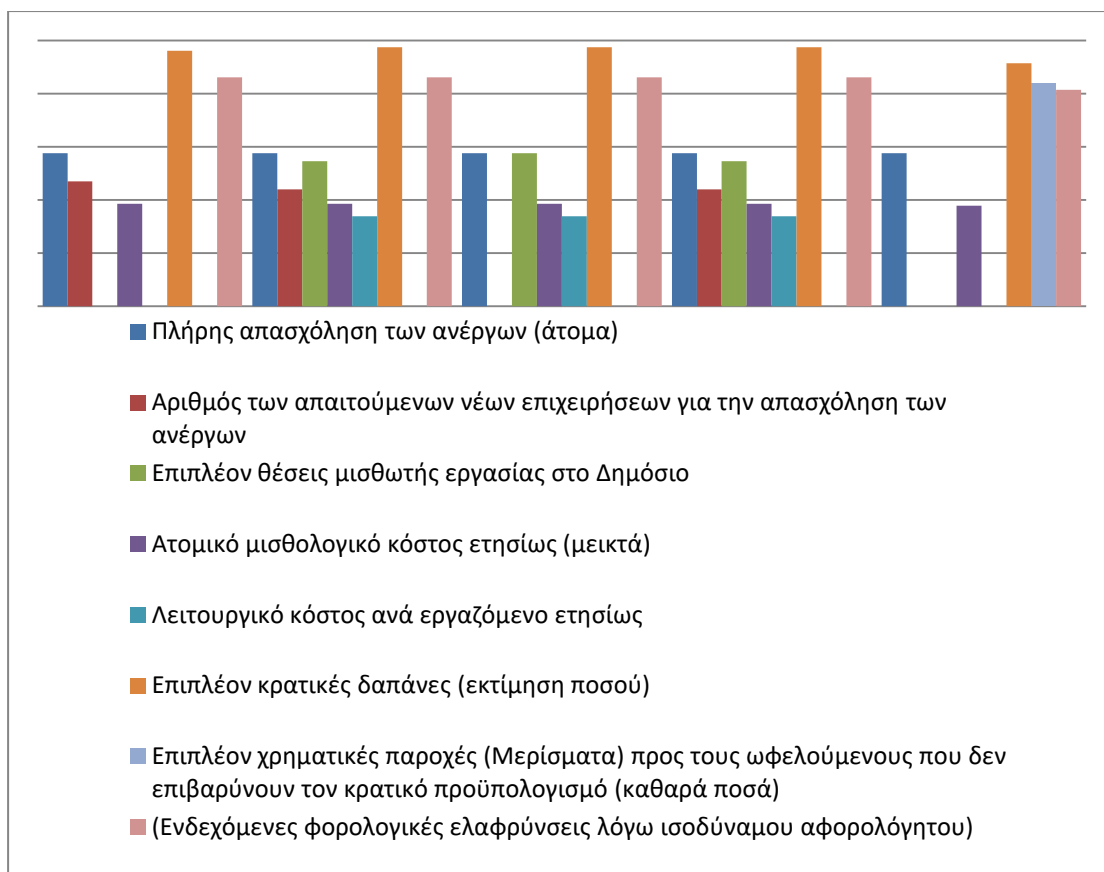
Προϋποθέσεις και προαποδοχές της εφαρμογής των προαναφερθέντων προτάσεων και αναλύσεων είναι οι εξής:

- Για κάθε άνεργο/ωφελούμενο η μηνιαία αποζημίωση ορίζεται σε 600 Δολάρια ΗΠΑ (USD), ποσό στο οποίο υπολογίζεται το ατομικό μισθολογικό κόστος. Επιπρόσθετα, είναι σημαντικό να αναφερθεί πως το λειτουργικό κόστος υπολογίζεται στο 1/3 του μεικτού μισθολογικού κόστους.
- Η επεξεργασία αφορά σε πρόγραμμα συνολικής διάρκειας ενός έτους (12 μήνες).
- Η διαχείριση των δεδομένων του κόστους προέρχονται από τον IMF (ΔΝΤ), όπως αυτά έχουν διατυπωθεί στο εισηγητικό μέρος. Συνοψίζοντας, το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) Ιταλίας το 2016, αντιστοιχεί στα 1.852.500.000.000 USD, Τα έσοδα του κρατικού υπολογισμού της χώρας ήταν 990.000.000.000 USD και τα έξοδα 1.055.000.000.000 USD με έλλειμα που υπολογίζεται στα 65.000.000.000 USD.

	Κρατικός Παρεμβατισ μός (J.M. Keynes)	Εργοδότης της Τελευταίας Καταφυγής (H.P. Minsky)	Workfair (B. Clinton, British New Labour)	Πρόγραμμα ΣΚΑπαΝεα (ς) Δρα.Π. (Α.Ν.Λύτρα ς)
Πλήρης απασχόληση των ανέργων (άτομα)	569.000	569.000	569.000	569.000
Αριθμός των απαιτούμενων νέων επιχειρήσεων για την απασχόληση των ανέργων	49.781		24.890	
Επιπλέον θέσεις μισθωτής εργασίας στο Δημόσιο		569.000	284.500	
Ατομικό μισθολογικό κόστος ετησίως (μεικτά)	7.200	7.200	7.200	6.000
Λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο ετησίως		2.400	2.400	
Επιπλέον κρατικές δαπάνες (εκτίμηση ποσού)	4.096.800.00 0	5.462.400.000	5.462.400.000	1.365.600.00 0
Επιπλέον χρηματικές παροχές (μερίσματα) προς τους ωφελομένους που δεν επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό (καθαρά ποσά)				238.980.000
(Ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω ισοδύναμου αφορολόγητου)	409.680.000	409.680.000	409.680.000	136.560.000

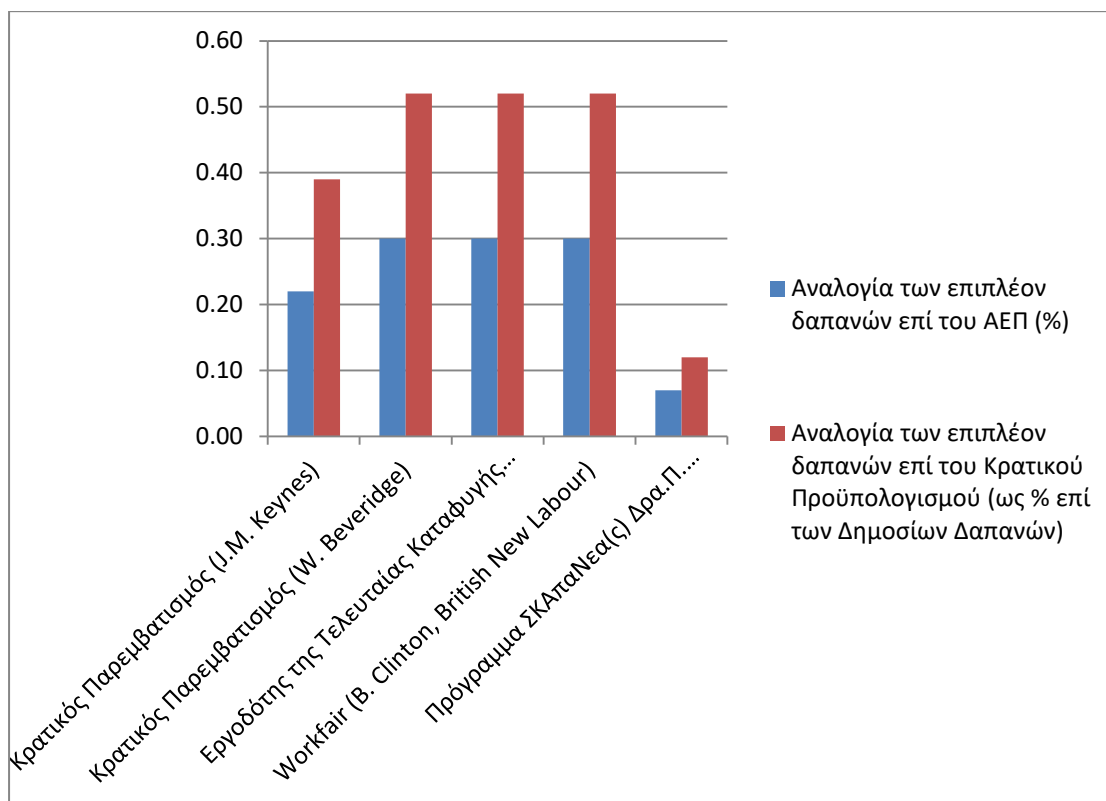

Γράφημα 1: Οι μετρήσεις, ανάλογα με τις πολιτικές καταπολέμησης της ανεργίας – Εναλλακτικά μοντέλα πλήρους απορρόφησης των ανέργων (άτομα και προϋπολογισμοί σε USD)

(Επεξήγηση Γραφήματος)

	Κρατικός Παρεμβατισμός (J.M. Keynes)	Κρατικός Παρεμβατισμός (W. Beveridge)	Εργοδότης της Τελευταίας Καταφυγής (H.P. Minsky)	Workfair (B. Clinton, British New Labour)	Πρόγραμμα ΣΚΑπαΝεα(ς) Δρα.Π. (Α.Ν.Λύτρας)
Αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ (%)	0,22	0,30	0,30	0,30	0,07
Αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του Κρατικού Προϋπολογισμού (ως % επί των Δημοσίων Δαπανών)	0,39	0,52	0,52	0,52	0,12

Γράφημα 2: Οι αναλογίες των επιπλέον δαπανών ως ποσοστό % επί του ΑΕΠ και επί του Κρατικού Προϋπολογισμού

Σύμφωνα με το μοντέλο του κρατικού παρεμβατισμού του Keynes, οι νέες επιχειρήσεις που θα πρέπει να δημιουργηθούν προκειμένου να απορροφήσουν τους 569.000 νεαρής ηλικίας ανέργους, θα είναι 49.781. Το ατομικό μισθολογικό κόστος θα είναι 7.200 USD και το συνολικό ποσό των κρατικών δαπανών θα είναι 4.096.800.000 USD. Οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω αφορολογήτου θα είναι 409.680.000 USD. Η αναλογία των δαπανών επί του ΑΕΠ είναι στο 0,22 % και επί του κρατικού προϋπολογισμού στο 0,39%. Το μοντέλο του Keynes θέτει ως προαπαιτούμενο την απόλυτη δημοσιονομική κυριαρχία του εθνικού κράτους, ενώ δεν μπορεί να εφαρμοστεί σε χώρες, οι οποίες συμμετέχουν σε ολοκληρώσεις με κοινό νόμισμα και συνθήκες δημοσιονομικής πειθαρχίας. Επομένως, είναι αδύνατη η εφαρμογή της συγκεκριμένης πολιτικής στην περίπτωση της Ιταλίας, εφόσον συμμετέχει στην Ε.Ε. και δεν μπορεί να διαχειρίζεται πλήρως όλα τα δημοσιονομικά της εργαλεία.

Σύμφωνα με το μοντέλο του κρατικού παρεμβατισμού του Beveridge, απαιτείται η δημιουργία όχι μόνον ιδιωτικών επιχειρήσεων αλλά και νέων θέσεων μισθωτής εργασίας στον δημόσιο τομέα. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να δημιουργηθούν 24.890 νέες επιχειρήσεις και 284.500 επιπλέον θέσεις στο δημόσιο. Το μεικτό μισθολογικό κόστος για τον κάθε άνεργο θα είναι 7200 USD και το λειτουργικό κόστος το 1/3 αυτού, δηλαδή 2400 USD για τον κάθε εργαζόμενο. Έτσι, οι συνολικές κρατικές δαπάνες που απαιτούνται υπολογίζονται στα 5.462.400.000 USD, ενώ οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις είναι 409.680.000 USD. Όσον αφορά την αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ και επί του κρατικού προϋπολογισμού, τα ποσοστά αυτά αυξάνονται λόγω του λειτουργικού κόστους κι έτσι φτάνουν στο 0,30% και 0,52% αντίστοιχα. Το εν λόγω μοντέλο στηρίζεται στη δημόσια χρηματοδότηση με την αύξηση της άμεσης και έμμεσης φορολογίας. Στην Ιταλία, ωστόσο, όπου υφίσταται οικονομική κρίση, μια αύξηση της ήδη υψηλής φορολογίας θα είναι ήταν δύσκολη υπόθεση και θα αποτελούσε εμπόδιο στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Σύμφωνα με το μοντέλο «Εργοδότης της τελευταίας καταφυγής» του Minsky, το κράτος οφείλει να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας οι οποίες θα απορροφήσουν όλους τους ανέργους, παρέχοντας τους σταθερό μισθό. Συνεπώς, θα πρέπει να δημιουργηθούν 569.000 θέσεις μισθωτής εργασίας στο δημόσιο με ατομικό μισθολογικό κόστος 7200 USD ετησίως και λειτουργικό κόστος 2400 USD.

Συνολικά, επομένως, απαιτούνται κρατικές δαπάνες της τάξεως των 5.462.400.000 USD, ενώ οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις θα είναι 409.680.000 USD. Το ποσοστό των δαπανών επί του ΑΕΠ θα είναι 0,30% και 0,52% επί του κρατικού προϋπολογισμού. Προκειμένου να χρηματοδοτηθούν οι άνεργοι, το κράτος εκδίδει νομισματική μάζα ή κρατικά ομόλογα με χαμηλά επιτόκια ανάλογα με το κόστος του προγράμματος. Στην περίπτωση της Ιταλίας, τόσο η έκδοση νομισματικής μάζας όσο και η έκδοση κρατικών ομολόγων δεν μπορούν να εφαρμοστούν από τη στιγμή που δεν έχει πλήρη έλεγχο της δημοσιονομικής της πολιτικής, ενώ υπεύθυνη για την έκδοση νομίσματος στην Ευρωζώνη είναι η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Ανάλογο πρόγραμμα, ολοκληρωμένης μορφής, το οποίο απαιτεί κρατική χρηματοδότηση (που στην περίπτωση της χώρας της Ιταλίας είναι δύσκολο να επιτευχθεί λόγω ύπαρξης μεγάλου περιορισμού οικονομικών δυνατοτήτων και δημοσιονομικής κυριαρχίας), είναι αυτό που προτάσσει το μοντέλο «Workfare» του B. Clinton και των Νέων Εργατικών της Βρετανίας (British New Labour). Σύμφωνα με αυτό, προκειμένου να επιτευχθεί η πλήρης απασχόληση και επομένως η καταπολέμηση της ανεργίας στους νέους, ηλικίας 15-24 ετών απαιτούνται 24.890 νέες επιχειρήσεις και 284.500 επιπλέον θέσεις μισθωτής εργασίας στον δημόσιο τομέα. Για τον κάθε άνεργο χρειάζονται 7200 USD το χρόνο και το λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο είναι 2400 USD. Έτσι, το συνολικό ποσό των κρατικών δαπανών που απαιτείται για την απασχόληση όλων των ανέργων ανέρχεται στα 5.462.400.000 USD και οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις, λόγω αφορολογήτου, είναι 409.680.000 USD. Η αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ αντιστοιχεί σε 0,30% και επί των κρατικών δαπανών σε 0,52%.

Σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα (ς) Δρα.Π. του Α. Λύτρα (το οποίο αποτελεί μια εναλλακτική πρόταση για την καταπολέμηση της ανεργίας, ενισχύοντας την απασχόληση των νέων εν προκειμένω), το κράτος ρυθμίζει τις κρίσιμες διαδικασίες θεσμικά. Η χρηματοδότηση του προγράμματος ωστόσο, διεξάγεται από ιδιωτικούς πόρους κυρίως, οι οποίοι υπάγονται σε δημόσιο έλεγχο. Σημαντική είναι και η συμμετοχή των τραπεζών κατά το μείζον μέρος της διαδικασίας. Οι άνεργοι που είναι καταγεγραμμένοι στην υπηρεσία απασχόλησης της Ιταλίας (στην περίπτωση που αναλύεται), εργάζονται ως αυτόνομοι εργαζόμενοι και αποτελούν τους κυρίως

ωφελομένους του προγράμματος. Το ατομικό μισθολογικό κόστος ετησίως, μεικτά, θα είναι για κάθε άτομο 6.000 USD. Επομένως, οι 569.000 νεαρής ηλικίας άνεργοι, θα χρειαστούν προκειμένου να απασχοληθούν εργασιακά για 10 μήνες, το ποσό των 1.365.600.000 USD σε σύνολο κρατικών δαπανών, ποσό που είναι ιδιαίτερα χαμηλότερο συγκριτικά με τα προαναφερθέντα προγράμματα καταπολέμησης της ανεργίας. Με βάση το συγκεκριμένο μοντέλο, οι επιπλέον χρηματικές παροχές (μερίσματα) προς τους ωφελομένους που δεν επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό για το σύνολο των ανέργων είναι 238.980.000 USD, ενώ οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις φτάνουν στα 136.560.000 USD. Το ποσοστό των δαπανών τόσο επί του ΑΕΠ όσο και επί του κρατικού προϋπολογισμού είναι σαφώς μειωμένο σε σχέση με τα προηγούμενα μοντέλα και ανέρχεται αντίστοιχα σε 0,07% και 0,12%.

Συμπερασματικά, λαμβάνοντας υπόψιν την ανάλυση των πέντε προαναφερθέντων θεωριών, με τα μοντέλα που προτείνει η κάθε μία για την αντιμετώπιση της ανεργίας και στηριζόμενη πάντα σε διαφορετικές προϋποθέσεις και χαρακτηριστικά οικονομιών, το Πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα (ς) Δρα.Π. εμφανίζεται ως η πιο κατάλληλη και (υπό συνθήκες πάντα) επιτεύξιμη επιλογή για την ενίσχυση της απασχόλησης των νέων στην Ιταλία.

Το μικρό ποσοστό των κρατικών δαπανών που αυτό απαιτεί, ανταποκρίνεται πλήρως στην δυσμενέστατη οικονομική κατάσταση της χώρας αυτής και λόγω της αύξησης του κύκλου των συναλλαγών που αυτό προκαλεί, δύναται να αυξηθεί το εθνικό ακαθάριστο εγχώριο προϊόν το οποίο αποτελεί στόχο κάθε πολιτικής.

Σαφώς και όταν η εν λόγω μελέτη αναφέρεται σε ηλικίες 15-24 ετών, είναι εμφανέστατοι οι λόγοι «προτίμησης» ενός πιο ευέλικτου και όχι τόσο δύσκολου στην εφαρμογή του προγράμματος, το οποίο καλλιεργεί δυνατότητες για την ανάπτυξη της αυτονομίας στην εργασία και ενισχύει ένα πνεύμα κοινωνικής αλληλεγγύης στηριζόμενο στο αίσθημα της εμπιστοσύνης και της πίστης στις δυνατότητες του νέου πληθυσμού, που τόσο πολύ ανάγκη έχει.

Όπως υποστηρίζει και ο εισηγητής του Α. Λύτρας: «Η αυτόνομη εργασία ανταποκρίνεται πλήρως στις σύγχρονες διασκευές της παραγωγικής και της εργασιακής οργάνωσης. Η αποδοτικότητά της αντιστοιχεί στις υψηλότερες προδιαγραφές της προσαρμοστικότητας, της παραγωγικής καινοτομίας και της

ευελιξίας της εργασίας στη σημερινή οικονομία. Στους νέους τομείς της παραγωγής και της τεχνολογίας, η αυτόνομη εργασία είναι ο καταλληλότερος τύπος της συμμετοχής της ανθρώπινης εργασίας».⁹⁹

Επομένως, μόνο σημαντικά αποτελέσματα θα μπορούσε να έχει μια πιθανή εφαρμογή του και η απεριόριστη δυνατότητα επαναληπτικότητας του αποτελεί ένα επιπλέον κίνητρο επιλογής του στους σύγχρονους καιρούς της ανεργίας.

Βιβλιογραφία-Πηγές

Λύτρας, Α. (2016). *Η μισθωτή εργασία στην κοινωνική οργάνωση. Οι πραγματικότητες στην απασχόληση και η εδραίωση της εργασιακής αυτονομίας*. Αθήνα: Παπαζήσης.

Λύτρας, Α. Σημειώσεις μαθήματος «Κοινωνική δομή και Εργασία».

European Parliament, The Social and Employment Situation in Italy, 2014, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2014/518757/IPOLEMP_L_NT\(2014\)518757_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2014/518757/IPOLEMP_L_NT(2014)518757_EN.pdf) .

https://www.ilo.org/ilostat/faces/oracle/webcenter/portalapp/pagehierarchy/Page3.jspx?MBI_ID=2&_afrLoop=3058671414096652&_afrWindowMode=0&_afrWindowId=4dahkmiin_1#!%40%40%3F_afrWindowId%3D4dahkmiin_1%26_afrLoop%3D3058671414096652%26MBI_ID%3D2%26_afrWindowMode%3D0%26_adf.ctrl-state%3D4dahkmiin_57

<https://www.istat.it/>

<http://www.kathimerini.com.cy/gr/search/?keyword=%CE%A3%CF%84%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%A5%CF%80%CE%B7%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%AF%CE%B1&filter=Y&pagenum=1>

<https://www.voria.gr/article/anisichitiki-i-aneaniki-anergia-stin-italia>.

---

⁹⁹ Λύτρας, Α. (2016) σ. 437

ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΙΝΔΟΝΗΣΙΑΣ -ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Ἡ Καταπολέμηση τῆς Ἀνεργίας τῶν Νέων ἡλικίας 15-24

Ἡ περίπτωση τῆς Ἰνδονησίας

Ἡ Ἰνδονησία ἀποτελεῖ νησιωτικὸ σύμπλεγμα στὴν Νοτιο-Ἀνατολικὴ Ἀσία καὶ τὸ 2018 εἶχε 262.787.403 κατοίκους. Εἶναι ἡ τέταρτη πολυπληθέστερη χώρα (καὶ πρώτη μουσουλμανική, καθὼς τὸ 2010 οἱ Μουσουλμᾶνοι ἀποτελοῦσαν τὸ 87,2% τοῦ πληθυσμοῦ). Τὰ τελευταῖα χρόνια πολλοὶ ἀναλυτὲς τὴν ἐντάσσουν στὶς "Ἀσιατικὲς τίγρεις", δηλαδὴ στὶς δυναμικὲς οἰκονομίες τῆς περιοχῆς, ἐνῶ εἶναι πλέον καὶ μέλος τῶν G-20. Νόμισμά της εἶναι ἡ Ρουπία.

i) Ἀπ' τὴν Κρίσι, στὴν Ἀνάπτυξι καὶ τὸν ἐπερχόμενο ἐκσυγχρονισμό

Τὸ 1997-1998 ἡ χώρα ἐπλήγη ἀπ' τὴν χρηματοοικονομικὴ κρίσι τῆς Νοτιο-Ἀνατολικῆς Ἀσίας (ἡ Ἰνδονησιακὴ Οἰκονομία συρρικνώθηκε τὸ 1998 κατὰ 13%¹⁰⁰). Κύριο φαινόμενο τῆς περιόδου ἦταν ἡ ἀνεξέλεγκτη ὑποτίμηση τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος καὶ ὁ συνακόλουθος πληθωρισμὸς (77% τὸ 1998) ὁ ὁποῖος κατέστησε ἀπρόσιτα τὰ εἶδη πρώτης ἀνάγκης γιὰ τοὺς Ἰνδονήσιους πολίτες καὶ αὐξήσε τὴν ἀνεργία¹⁰¹. Οἱ ταραχὲς ποὺ ἀκολούθησαν εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν πτῶσι τοῦ Στρατηγοῦ Σουχάρτο -ὁ ὁποῖος κυβερνοῦσε ἀταρχικὰ τὴν χώρα ἐπὶ δεκαετίες- καὶ τὴν εἰσαγωγή σὲ μία νέα περίοδο πολιτικῶν καὶ οἰκονομικῶν μεταρρυθμίσεων.

Ἡ ἐξουσία ἐν πολλοῖς ἀποκεντρώθηκε, μὲ τὴν χώρα τὴν δεκαετία τοῦ 2000 νὰ ἀνακάμπτει μὲ ταχεῖς ρυθμοὺς καὶ στὸ οἰκονομικὸ πεδίο. Ἡ ρουπία ἀνέκτησε σχεδὸν ὅλη τὴν ἀξία της, μὲ τὸν πληθωρισμὸ μέσα σὲ ἐλάχιστα χρόνια νὰ πέφτει κάτω ἀπ' τὸ

¹⁰⁰ Βλέπε καὶ <http://foreignaffairs.gr/articles/68607/karen-brooks/mporei-i-indonesia-na-ginei-xora-ypsilis-anartyksis>

¹⁰¹ Τὸ ἴδιο

5%¹⁰². Παράλληλα, η ανάκαμψη του νομίσματος δεν απέτρεψε την σημαντική αύξηση των εξαγωγών.

Η Ίνδονησία στις αρχές της δεκαετίας του 2010 βρισκόταν πραγματικά σε ένα σταυροδρόμι αποφάσεων. Είχε ήδη πετύχει μεγάλα οικονομικά μεγέθη κυρίως χάρη στην προσέλκυση ξένων επενδυτικών κολοσσών, πράγμα που την "υποχρέωνε" να μπη δυναμικά σε διαδικασία ανταγωνισμού με τις άλλες δυνάμεις της περιοχής, όπως την Μαλαισία¹⁰³. Αυτό φυσικά συνεπάγετο πολιτικές έκσυγχρονισμού οι οποίες, μεταξύ άλλων, θα ανέτρεπαν μία εν πολλοίς παραδοσιακή οικονομική και κοινωνική δομή στην Ίνδονησία και επίσης δεν θα επέτρεπαν την ανάπτυξη τυχόν νεοφυών ινδονησιακών επιχειρήσεων, παρά μόνον την εγκατάσταση διεθνικών εταιριών.

Το έλλειμμα έκσυγχρονισμού εντοπιζόταν σε διάφορες λειτουργίες. Οι υποδομές επί παραδείγματι, ιδίως οι επικοινωνίες, απέτρεπαν αρκετούς επενδυτές. Κάτι άλλο είναι η αναξιπιστία ως προς την τήρηση των συμβάσεων, π.χ. για το "άνοιγμα" της Αγοράς. Επίσης, οι δομές εκπαίδευσης και κατάρτισης της χώρας δεν μπορούσαν να τροφοδοτήσουν τις εταιρίες με προσωπικό ικανό να επικαιροποιήσει τις δεξιότητές του (παρά την συνεχή βελτίωση των ποσοστών, το 2017, το 16,8% των απασχολούμενων δεν κατείχε ούτε την βασική εκπαίδευση, ενώ το 41,2% κατείχε μόνον την βασική¹⁰⁴). Άλλα μειονεκτήματα ήταν σαφώς η άκαμπτη αγορά εργασίας και η τρομοκρατία (με βαρειές επιπτώσεις στον τουρισμό). Η σημασία των ανωτέρω μεγαλώνει, αν συνυπολογίσει κανείς την ύπαρξη του βασικού επενδυτικού κινήτρου, του χαμηλού εργατικού κόστους (το 2015 ο μηνιαίος μισθός ήταν 136\$, 450 σε αξία PPP¹⁰⁵).

Μέσα στο 2017 παρατηρείται μία σαφής αλλαγή κλίματος. Οι οίκοι αξιολόγησης Moody's και Fitch κατέταξαν την χώρα σ'αυτές που μπορούν να προσελκύσουν επενδύσεις με αξιώσεις. Επίσης, η Παγκόσμια Τράπεζα την κατέταξε ως την 72η έλκυστικότερη χώρα για επενδύσεις, ενώ το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ στην 36η (έναντι της 91ης και 41ης αντίστοιχως για το 2016)¹⁰⁶. Ο κυριώτερος λόγος γι' αυτήν την μεταστροφή, είναι η σημασία που έχει δώσει τα

¹⁰² Το ίδιο

¹⁰³ Είναι χαρακτηριστικό, ότι το 2012, παρά την προσέλκυση εξαγωγικών επενδύσεων, το 60% του ΑΕΠ προήλθε απ' την κατανάλωση των -χαμηλώς αμοιβομένων- Ινδονησίων.

¹⁰⁴ Βλέπε και <https://www.ilo.org/ilostat>

¹⁰⁵ Το ίδιο

¹⁰⁶ BANK INDONESIA, 2017 economic report on Indonesia, σελ. 21.

τελευταία χρόνια ή κυβέρνηση στην ανάπτυξη των υποδομών. Οι σχετικές δημόσιες δαπάνες αυξάνονται συνεχώς (το 2017 άγγιξαν το 19,5% των δημοσίων δαπανών, ενώ το ποσοστό τους επί του ΑΕΠ είναι κατά 0,7% αυξημένο εν σχέσει με το 2016, παρά την ραγδαία αύξηση και του ΑΕΠ). Πάντως, στον τομέα της εκπαίδευσης ή Ίνδονησία πρέπει να κάνει ακόμη αρκετά βήματα, καθώς, παρά το 21% των δημοσίων δαπανών που πηγαίνει στην εκπαίδευση, ή τελευταία δεν μπορεί να καταρτίσει επαρκώς για εργασία τους Ίνδονήσιους πολίτες ¹⁰⁷. Όπως και νά' χει όμως, ή Ίνδονησία σιγά-σιγά γίνεται ένας αξιόπιστος επενδυτικός προορισμός, πράγμα που πιστοποιεί και το ΑΕΠ της (1,015 τρις \$ το 2017¹⁰⁸), το 7ο μεγαλύτερο στον κόσμο (αν μετατραπεί σε τιμές PPP). Η δυναμική της φαίνεται απ' την κατά 5% ετήσια αύξηση του ΑΕΠ. Τέλος, το έλλειμμα του 2017 (131,7 δις \$ έσοδα- 159,6 δις \$ έξοδα¹⁰⁹) πρέπει μάλλον ν' αποδοθη στην πολιτική για την αναβάθμιση των υποδομών.

ii) Ταχέως μεταβαλλόμενη παραδοσιακή δομή

Ακόμη και τώρα (2017), οι μισθωτοί αποτελούν μόλις το 48,8% του εργατικού δυναμικού (την προηγούμενη δεκαετία ήταν λίγο πάνω από 30%), οι εργοδότες το 3,4%, οι απασχολούμενοι το 34,3% (την προηγούμενη δεκαετία ήταν σταθερά πάνω από 45%) και τα συμβοηθούσα και μη αμοιβώμενα οικογενειακά μέλη το 13,4% (το 2003 ήταν το 20,33%). Η δε απασχόληση ανά κλάδο, το 2018, έχει ως εξής: 30,5% στον πρωτογενή τομέα, 22% στον δευτερογενή και 47,5% στον τριτογενή (το 2003 αντίστοιχως ήταν 35,9%, 46,4%, 17,7%¹¹⁰). Η παραγωγικότητα των τριών τομέων όμως είναι έντελως ανόμοια, καθώς το 2017 ή γεωργία συνεισέφερε στο ΑΕΠ κατά 13,7%, ή βιομηχανία κατά 41% και οι υπηρεσίες κατά 45,4%¹¹¹. Ο αστικός πληθυσμός είναι μόλις 55,3%, όμως ο ρυθμός αστικοποίησης άγγιζει το 2,27%. Η έπαρχία έχει ανεργία 4% το 2017, έναντι 6,8% στις πόλεις¹¹².

¹⁰⁷ BANK INDONESIA, 2017 economic report on Indonesia, σελ. 37, σελ.99.

¹⁰⁸ Βλέπε και <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/id.html>

¹⁰⁹ Το ίδιο. Επίσης, κάτι που είναι ενδεικτικό των προσπαθειών προσέλκυσης επενδύσεων, είναι ή μεγάλη διαφορά ΑΕΠ και δημοσίων έσοδων που πιθανότατα όφείλεται στην χαμηλή φορολογία.

¹¹⁰ Βλέπε και <https://www.ilo.org/ilostat>

¹¹¹ Βλέπε και <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/id.html>

¹¹² Το ίδιο

Όλα αυτά τα στοιχεία μαρτυρούν μία κοινωνική και οικονομική δομή έντονα παραδοσιακή στην έπαρχία, όσο και σύγχρονη στις πόλεις. Στην έπαρχία ή μικροαστική (κυρίως αγροτική) επιχειρηματικότητα φαίνεται κυρίαρχη. Αν μάλιστα παρατηρήσουμε την χαμηλή παραγωγικότητα της γεωργίας, τον ύψηλο αριθμό των ατόμων που απασχολούνται σε αυτήν, τα ύψηλα ποσοστά των βοηθών και τα χαμηλά ποσοστά της ανεργίας, θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ακόμη και έναν χαμηλό βαθμό έμπορευματοποίησης των προϊόντων. Απ' την άλλη μεριά, οι ούρανοξύστες στα μεγάλα αστικά κέντρα δεν αφήνουν αμφιβολία για την ταχύρρυθμη οικονομική μεγέθυνση. Είδαμε άλλωστε πρωτύτερα την μεγάλη ετήσια αύξηση του ΑΕΠ που την επιβεβαιώνει.

Η Ίνδονησία παραμένει σίγουρα παραδοσιακότερη από άλλες χώρες τις Νοτιο-Ανατολικής Ασίας, όμως τα μεγέθη που είδαμε προδίδουν όπωσδήποτε και μία δυναμική τάση έκσυγχρονισμού.

iii) Η ανεργία

Τα κυριότερα είδη ανεργίας είναι:

- Κυκλική ανεργία: Οφείλεται στην αδυναμία των καταναλωτών να απορροφήσουν τα παραγόμενα προϊόντα. Η συνακόλουθη αδυναμία κερδοφορίας αντισταθμίζεται με απολύσεις ή με παύση προσλήψεων (που με δεδομένη την δημογραφική ανάπτυξη σημαίνει αύξηση των ανέργων). Είναι η χειρότερη μορφή ανεργίας, γιατί υποδηλώνει ότι η οικονομία εν γένει έχει πέσει σε τέλμα.
- Διαρθρωτική ανεργία: Οφείλεται στην αδυναμία αντιστοίχισης των δεξιοτήτων αυτών που προσφέρουν εργασία, με τις ζητούμενες δεξιότητες εκ μέρους των επιχειρήσεων. Συνήθως, πίσω απ' αυτήν την αδυναμία κρύβεται ή τεχνολογική εξέλιξη της παραγωγής που καθιστά "αναχρονιστικές" τις δεξιότητες των εργαζομένων και τους οδηγεί στην ανεργία¹¹³. Όπως καταλαβαίνει κανείς, οι ισχυρές δομές κατάρτισης και εκπαίδευσης μπορούν

¹¹³ Ο Karl Marx, στην Θεωρία του περί "πρωτικής τάσης του ποσοστού κέρδους", εξηγεί πώς η τεχνολογική αναβάθμιση των επιχειρήσεων έχει μόνον ως βραχυπρόθεσμη συνέπεια την ανεργία, αλλά ως μακροπρόθεσμη έχει την διεύρυνση της εργασίας με χειρότερους όρους. Η ύπαρξη της ανεργίας εδώ λάμβάνει λειτουργικό χαρακτήρα για την συμπίεση των απολαβών.

νά περιορίσουν τὸ φαινόμενο. Ἄλλο αἴτιο τῆς διαρθρωτικῆς ἀνεργίας εἶναι ἡ ἔλλειψη πληροφόρησης καὶ ἐπικοινωνίας ποὺ ἐμποδίζει τὴν Ἀγορὰ νὰ αὐτορρυθμίσει τὸ ζήτημα τῆς ἀνεργίας.

- Ἐποχιακὴ ἀνεργία
- Ἀνεργία τριβῆς

Στὴν Ἰνδονησία, ἡ ἀνεργία τὸ 2000 κυμαίνεταν στὸ 6,1%. Ἡ κορύφωσή της ἦρθε τὸ 2005 (8%). Ἐκτοτε πέφτει σταδιακὰ, ὥστε τὸ 2016 νὰ φτάσουμε στὸ 4,3% (σύνολο τῆς ἐργατικῆς δύναμης στοὺς 128.806.000). Γιὰ τὴν ὁμάδα ποὺ ἐξετάζουμε (νέοι 15-24 ἐτῶν), τὰ ποσοστὰ ἀντιστοίχως κυμάνθηκαν ὡς ἑξῆς: 18,6%, 25,8% καὶ τὸ 2016 15,7%¹¹⁴.

Ἡ ἀνεργία στὴν Ἰνδονησία θὰ μποροῦσε ἐν μέρει νὰ χαρακτηριστεῖ κυκλική. Τὸ 60% τοῦ παραγομένου ΑΕΠ τὸ 2012 προέρχεται, ὅπως εἶδαμε, ἀπ' τὴν κατανάλωσι τῶν Ἰνδονησίων καὶ ὁ μέσος μισθὸς τους κυμαίνεται στὰ 136\$. Ὅπως οἰκονομικὰ αὐτὸς ἦταν ἕνας ἀνασταλτικὸς παράγοντας γιὰ πωλήσεις, κέρδη καὶ ἀνάγκη νέων προσλήψεων σὲ μία χώρα ποὺ ὁ πληθυσμὸς της σὲ ἀπόλυτα νούμερα αὐξάνεται σημαντικά. Ὡστόσο, ἡ ραγδαία αὐξηση τῶν ἐξαγωγῶν σὲ σχέσι με τὴν ἐγχώρια κατανάλωσι τὶς τελευταῖες χρονιὲς ἀλλάζει τὰ δεδομένα, ἂν καὶ τὸ ὅτι ὁ ρυθμὸς ἀστικοποίησης εἶναι ὑψηλότερος ἀπ' τὸν ρυθμὸ δημιουργίας θέσεων ἐργασίας ἐμποδίζει τὴν δραστηρικὴ μείωσι τῆς ἀνεργίας.

Ἡ ταχεία ἀνάπτυξη τὶς τελευταῖες χρονιὲς ἀπὸ κοινοῦ με τὴν χαμηλὴ μὴ μόνον ἀνάπτυξη/κατάρτισι τῶν ἐργαζομένων, μᾶς ὑποδεικνύει ἐπίσης διαρθρωτικὴ ἀνεργία, λόγῳ τῆς διαφορᾶς στὴν ὑπάρχουσα καὶ τὴν ἀπαιτούμενη εἰδίκευσι. Ὅσον ἀφορᾷ τὶς δυσκολίες ἐπικοινωνίας στὴν χώρα (ποὺ εἶναι αἴτιο διαρθρωτικῆς ἀνεργίας), αὐτὲς καθίστανται ἐμφανεῖς ἀπ' τὶς δραματικὲς διαφοροποιήσεις τῶν τιμῶν γιὰ τὰ ἴδια προϊόντα στὰ διάφορα νησιὰ τοῦ Ἀρχιπελάγους.

iv) Τὰ μοντέλα καταπολέμησης τῆς ἀνεργίας

Ἐνα μοντέλο με ἱστορικὴ ἐφαρμογή, εἶναι αὐτὸ τοῦ J. M. Keynes, τὸ ὁποῖο ἀπεδείχθη ἐπιτυχές, στὴν περίπτωσι τῶν Η.Π.Α. μετὰ τὴν κρίσι τοῦ 1929, ἀλλὰ καὶ

¹¹⁴ Βλέπε καὶ <https://www.ilo.org/ilostat>

κατά την τελευταία κρίσι σὲ Η.Π.Α. και Ἰαπωνία. Ἡ παράλληλη τόνωση τῆς Ζήτησης (μέσω τῆς ἐπιδοματικῆς ἐνίσχυσης τῶν εἰσοδημάτων) και τῆς Ἐπιχειρηματικότητας (ποὺ συνεπάγεται νέες θέσεις ἐργασίας) βρίσκεται στὸν πυρῆνα τῆς σκέψης τοῦ Keynes, ὁ ὁποῖος ἀντιλαμβάνεται αὐτὰ τὰ δύο μεγέθη ὡς ἀμοιβαῖα ἀνατροφοδοτούμενα. Τὸ Κράτος, ἂν και δὲν ἀναλαμβάνη τὸ ἴδιο ἐπιχειρηματικὲς δραστηριότητες, ἐν τούτοις παρακινεῖ τὸν ἰδιωτικὸ τομέα γιὰ τὴν ἀνάληψη μεγάλων ἔργων. Ἐπίσης δὲν διστάζει νὰ ἐπιβαρύνη μὲ ἐλλείμματα τὸν κρατικὸ προϋπολογισμό, ἐάν ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ προγράμματος τὸ ἀπαιτεῖ. Ἐννοεῖται βέβαια ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ προγράμματος προϋποθέτει τὴν ἐλευθερία ἀπ' τὴν μεριὰ τοῦ Κράτους νὰ ἀσκήσῃ κατὰ τὸ δοκοῦν Δημοσιονομικὴ Πολιτικὴ.

Ἐνα ἄλλο μοντέλο, τὸ ὁποῖο μπορεῖ νὰ νοηθῆ ὡς παραλλαγὴ τοῦ προηγουμένου, εἶναι αὐτὸ τοῦ W. Beveridge, τὸ ὁποῖο ἐφαρμόστηκε ἐπιτυχῶς σὲ πολλές εὐρωπαϊκὲς χῶρες ποὺ εἶχαν ἀνάγκη μίας ταχεῖας μεταπολεμικῆς ἀνασυγκρότησης. Ἐδῶ, εἶναι και τὸ ἴδιο τὸ κράτος ποὺ ἀναλαμβάνει τὸν ρόλο τοῦ ἐπιχειρηματία ἀναπτύσσοντας τὶς κοινωφελεῖς δομές του. Αὐτὸ βέβαια, προϋποθέτει πολὺ ὑψηλότερη φορολογία (και εἰσφορές), ἡ ὁποία σὲ περιόδους κρίσεως πιθανότατα θὰ ἐπιφέρῃ τ' ἀντίθετα ἀποτελέσματα. Κατὰ τὰ ἄλλα, ἰσχύουν παρόμοιοι περιορισμοὶ μὲ τὸ μοντέλο τοῦ Keynes.

Τὸ μοντέλο τοῦ H. P. Minsky ἐφαρμόστηκε μὲ ἐπιτυχία στὴν Ἀργεντινὴ και προβλέπει τὴν ἄμεση ἔνταξι τῶν ὄλων τῶν ἀνέργων ὑπὸ τὴν ἐργοδοσία τοῦ Κράτους (και μόνον), ἀνεξαρτήτως τῆς τρέχουσας εἰδικότητάς τους. Τὸ κράτος χρηματοδοτεῖ τὸ πρόγραμμα μὲ τὴν ἔκδοσι νομισματικῆς μάζας ἢ ὁμολόγων (ἐπιτυγχάνεται ἔτσι, και ἐνίσχυση τῆς ρευστότητας). Ὅπως γίνεται κατανοητὸ, τὸ μοντέλο αὐτὸ ὑπόκειται σὲ παρόμοιους περιορισμοὺς μὲ τὸ κεῦσιανό.

Ἡ πολιτικὴ Workfare (B. Clinton) στὶς ΗΠΑ και ἡ πολιτικὴ New Deal τῶν Νέων Ἐργατικῶν στὸ Ἡ. Βασίλειο, στηρίχτηκαν κατὰ πολὺ στὴν πρότασι τοῦ Νεοφιλελεύθερου οἰκονομολόγου M. Friedman νὰ θεσπιστῆ ἓνα "ἐλάχιστο ἐγγυημένο εἰσόδημα" μὲ στόχο τὴν μείωσι τῶν προνοιακῶν δαπανῶν και τὴν ταυτόχρονη ἐπιβίωσι τῶν ἀσθενέστερων νοικοκυριῶν, χωρὶς νὰ δημιουργοῦνται ἀντικίνητρα ἐργασίας. Οἱ συγκεκριμένες πολιτικὲς προσπάθισαν νὰ καταρτίσουν στοιχειωδῶς και ν' ἀπασχολήσουν τοὺς ἀνέργους (στὸν ἰδιωτικὸ τομέα, ἀλλὰ και στὸν δημόσιο, ἂν τὸ ὑπαγόρευαν οἱ ἀνάγκες τῆς Ἀγορᾶς) μὲ ἐπίσης στοιχειώδεις ἀπολαβές, στοχεύοντας

ουσιαστικά στην άρση του κοινωνικού αποκλεισμού¹¹⁵ και όχι στην καταπολέμηση της φτώχειας. Οί πόροι για τα προγράμματα ήταν κρατικοί.

Τέλος, το πρόγραμμα "Σκαπανέας" του Λύτρα, προβλέπει την συνεργασία του Κράτους, της τοπικής αυτοδιοίκησης, των τραπεζών, ιδιωτών κεφαλαιούχων και πολιτών για την απασχόληση των ανέργων υπό καθεστώς αυτονομίας (δηλαδή, σαν να είναι απασχολούμενοι). Άνεργοι κάθε ειδικότητας μπορούν ν' απασχολούνται από πολίτες (ή οργανώσεις), οί όποιοι θα καλύπτουν τὸ ἥμισυ τῆς ἀμοιβῆς τους, με τὸ ἄλλο μισὸ νὰ καλύπτεται ἀπ' τοὺς τραπεζικοὺς λογαριασμοὺς ποὺ θὰ περιέχουν τὸ ρευστὸ τῶν ιδιωτῶν -ἐπενδυτῶν- κεφαλαιούχων ποὺ θὰ συμμετέχουν στὸ πρόγραμμα. Τὸ Κράτος θὰ καλύπτει με τὴν σειρά του τὶς ἐκταμιεύσεις ἀπ' τοὺς λογαριασμοὺς αὐτοὺς, μόνον ὅμως γιὰ τοὺς δέκα μῆνες, γιατί γιὰ τοὺς δύο τελευταίους και οί ἐπενδυτὲς και οί ὠφελούμενοι θὰ λαμβάνουν τόκους (ἀλλὰ και μερίσματα ἀπὸ ἐπιδιωκόμενες υπερβάσεις τοῦ ἀρχικοῦ προϋπολογισμοῦ ἀπ' τοὺς ιδιώτες). Τὸ πρόγραμμα ἐξασφαλίζει -χωρὶς πολλὰ ἐξοδα- ρευστότητα στὸ τραπεζικὸ σύστημα και τὴν πραγματικὴ οἰκονομία, με ὅ,τι αὐτὸ συνεπάγεται. Ἐπίσης, τὸ πρόγραμμα καλύπτει και περιπτώσεις στὶς ὁποῖες τὸ Κράτος δὲν μπορεῖ νὰ χρησιμοποίησει ὅλα τὰ διαθέσιμα δημοσιονομικὰ μέσα του.

ν) Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν μοντέλων και ἡ ἀποτίμησή τους

Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν μοντέλων θὰ γίνῃ γιὰ τὸ ἔτος 2016, λόγω ἔλλειψης πιὸ πρόσφατων ἀπολογιστικῶν στοιχείων γιὰ τὴν ἀνεργία. Τὰ οἰκονομικὰ μεγέθη ποὺ πρέπει νὰ εἶναι γνωστὰ γιὰ νὰ ἐφαρμόσουμε τὰ μοντέλα εἶναι τὰ ἐξῆς: 3.235.000 ἄνεργοι ἡλικίας ἀπὸ 15 ἕως 24 ἐτῶν¹¹⁶, μέσο μέγεθος ἐπιχειρήσεως (μισθωτοὶ ἀνὰ ἐργοδότη) 13,97¹¹⁷, ΑΕΠ 932.445.000.000 \$¹¹⁸ και δημόσιες δαπάνες 137,7 δις \$¹¹⁹. Τέλος, ὀρίζουμε τὸ ἀτομικὸ μισθολογικὸ κόστος στὰ 600\$ μηνιαίως και τὸ ἐτήσιο

¹¹⁵ Σύμφωνα με τοὺς Νεοφιλελευθέρους, τὸ ἄτομο φέρει τὴν εὐθύνη τῆς οἰκονομικῆς του ἐπιτυχίας/ἀποτυχίας. Ὁ περιορισμὸς τῆς κρατικῆς παρέμβασης στὴν ἄρση τοῦ κοινωνικοῦ Ἀποκλεισμοῦ ἀνάγεται στὴν ἀντίληψη ὅτι τὸ ἄτομο μόνον σὲ κατάστασι ἀποκλεισμοῦ δὲν φέρει εὐθύνη και συνεπῶς δικαιούται βοήθειας.

¹¹⁶ Βλ. και <https://www.ilo.org/ilostat>

¹¹⁷ Τὸ ἴδιο

¹¹⁸ Βλ. και <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/01/weodata/weoselgr.aspx>

¹¹⁹ Πηγή: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>, ὅπως ἐμφανίζεται στὸ Λύτρας Α. (ἐπιμ.), "ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ: ΤΟΜΟΣ VI", Παρουσιάσεις, Πάντειο πανεπιστήμιο, Ἀθήνα, 2018, στὸ σχετικὸ παράρτημα.

λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο -έφ' όσον άπασχοληθῆ στο δημόσιο- στα 2.400\$. Οί σχετικοί πίνακες παρατίθενται στο Παράρτημα.

Έφαρμόζοντας τὸ μοντέλο τοῦ Keynes, βλέπουμε ὅτι απαιτοῦνται 231.568 νέες ἐπιχειρήσεις για τὴν άπασχόλησι τῶν άνέργων και 23.292.000.000\$ ὡς κρατικὴ δαπάνη για τὴν ὑλοποίησι τοῦ προγράμματος, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸ 2,50% τοῦ ΑΕΠ και τὸ 16,91% τῶν κρατικῶν δαπανῶν. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι σὲ μία περίοδο ποὺ τὸ ἰνδονησιακὸ κράτος, οὔτως ἢ ἄλλως, ἐπενδύει στὴν ἀνάπτυξι τῶν ὑποδομῶν ἐνῶ ἡ αγοραστικὴ δύναμη τῶν πολιτῶν παραμένει χαμηλὴ (βλ. κεφ. i), ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ κεῦνσιανοῦ μοντέλου θὰ μπορούσε νὰ ἀξιοποιήσῃ τὴν ἀνάπτυξι αὐτὴ για τὴν καταπολέμησι τόσο τῆς άνεργίας, ὅσο και τῆς φτώχειας¹²⁰ (βλ. κεφ. iv).

Έφαρμόζοντας τὸ μοντέλο τοῦ Beveridge, βλέπουμε ὅτι απαιτοῦνται 115.784 νέες ἐπιχειρήσεις (και 1.617.500 νέες θέσεις στο δημόσιο), ἐνῶ ἡ κρατικὴ δαπάνη για τὴν ὑλοποίησι τοῦ προγράμματος εἶναι 31.056.000.000\$ (3,33% ἐπὶ τοῦ ΑΕΠ και 22,55% ἐπὶ τῶν κρατικῶν δαπανῶν). Πρέπει νὰ ποῦμε ὅτι ἡ ἄμεση ἀπορρόφηση άνέργων σὲ ἐπεκτεινόμενες δημόσιες δομὲς (βλ. κεφ. iv) προσκρούει στο -πρὸς τὸ παρὸν- χαμηλὸ ἐπίπεδο κατάρτισης τῶν Ἰνδονησίων (βλ. κεφ. i).

Έφαρμόζοντας τὸ μοντέλο τοῦ Minsky, βλέπουμε ὅτι απαιτοῦνται 3.235.000 νέες θέσεις στο Δημόσιο και 31.056.000.000\$ ὡς κρατικὲς δαπάνες (3,33% ἐπὶ τοῦ ΑΕΠ και 22,55% ἐπὶ τῶν κρατικῶν δαπανῶν). Μὲ δεδομένο τὸ πρόσφατο ἀγροτικὸ παρελθὸν τῶν περισσοτέρων άνέργων (βλ. κεφ. iii), ἡ ἄμεση άπασχόληση μὲ τὴν τρέχουσα εἰδίκευσί τους (βλ. κεφ. iv), θὰ ἐξανάγκαζε πιθανὸν σὲ μία ἐπαναγροτοποίησι (πιθανὸν και σὲ κρατικοποιήσεις γαιῶν), ἡ ὁποία θὰ στεροῦσε ἐργατικὸ δυναμικὸ ἀπ' τὶς μεγάλες ἐταιρίες και ὅπωςδῆποτε θὰ ἄνοιγε μία μεγάλη πολιτικὴ συζήτησι στὴν χώρα για τὸ ἐπιθυμητὸ μοντέλο τῆς κοινωνικῆς της Δομῆς (βλ. κεφ. ii) και τῆς οἰκονομικῆς Ἀνάπτυξῆς της. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀποκατάστασι τῶν άνέργων ποὺ θὰ μπορούσαν ν' άπασχοληθοῦν στὶς πόλεις, θεωρῶ ὅτι εἶναι πολὺ συμφερότερη οἰκονομικὰ και ὀργανωσιακὰ, ὅπως παρουσιάζεται στο μοντέλο τοῦ Λύτρα.

Έφαρμόζοντας τὸ μοντέλο τοῦ Clinton και τῶν Βρετανῶν Ἐργατικῶν, βλέπουμε ὅτι απαιτοῦνται 115.784 νέες ἐπιχειρήσεις, 1.617.500 νέες θέσεις στο Δημόσιο και 31.056.000.000\$ ὡς κρατικὲς δαπάνες (3,33% τοῦ ΑΕΠ και 22,55% τῶν κρατικῶν δαπανῶν). Σίγουρα τὸ μοντέλο αὐτὸ ἀνταποκρίνεται στὴν γενικώτερη

¹²⁰ Ἡ καταπολέμηση τῆς φτώχειας εἶναι βασικὸ μέλημα στὸν ἀριστερὸ κεῦνσιανισμό, λ.χ. τοῦ G. Myrdal.

φιλοσοφία της ινδονησιακής Ανάπτυξης. Στοχεύει στην δημιουργία και την επέκτασι ενός φθηνού και στοιχειωδώς καταρτισμένου εργατικού δυναμικού (βλ. κεφ. iv), το οποίο θα προστεθῆ στὸν κατάλογο τῶν ἐπενδυτικῶν κινήτρων.

Ἐφαρμόζοντας τὸ μοντέλο τοῦ Λύτρα, βλέπουμε πὼς δὲν ἀπαιτεῖται ἴδρυση νέων ἐπιχειρήσεων, οὔτε προσλήψεις στὸ Δημόσιο. Οἱ δαπάνες γιὰ τὴν ὑλοποίησι τοῦ προγράμματος ἀνέρχονται σὲ 7.764.000.000\$ (0,83% ἐπὶ τοῦ ΑΕΠ, 5,64% ἐπὶ τῶν δημοσίων δαπανῶν), ἐνῶ οἱ ὠφελούμενοι λαμβάνουν 1.358.700.000\$ ὡς τόκους και μερίσματα (βλ. κεφ. iv). Τὸ πρόγραμμα στὴν περίπτωσι τῆς Ἰνδονησίας πιθανῶς νὰ προκαλέσῃ παρόμοιες συζητήσεις μὲ τὸ πρόγραμμα τοῦ Minsky. Στὴν περίπτωσι πάλι πὸ ἐφαρμοστῆ μόνον στὴν πόλι, οἱ μεγάλες ἐταιρίες δὲν θὰ μπορέσουν νὰ ἀπορροφήσουν τμῆμα τῶν νέων ἀπασχολουμένων. Ἄς μὴν ξεχνᾶμε ὅτι τὸ φθινὸ εργατικὸ δυναμικὸ εἶναι ἴσως ὁ βασικώτερος λόγος ἐγκατάστασῆς τους στὴν χώρα· ἐνῶ ἡ αὔξησι τῆς Ζήτησις πὸ ἐμμέσως θὰ ἐπιφέρει ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ προγράμματος, δὲν εἶναι τὸ πρῶτο μέλημα αὐτὴν τὴν στιγμὴ στὴν Ἰνδονησία (βλ. σημ. 4). Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ προγράμματος στὴν ἐπαρχία (πέρα ἀπ' τοὺς λόγους πὸ ἀναφέραμε στὸ πρόγραμμα τοῦ Minsky) εἶναι δύσκολη ἐπίσης λόγῳ τοῦ ὑψηλοῦ ποσοστοῦ τῶν βοηθῶν, πὸ μάλλον δὲν ἀφήνει ἄρκετὸ χῶρο γιὰ τοὺς ὠφελουμένους παροχεῖς ὑπηρεσιῶν και λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ νομικὰ σωστὴ ἐφαρμογὴ τοῦ προγράμματος εἶναι λιγώτερο ἐλέγξιμη. Ὡστόσο, ἀναμφίβολα ἐπιτυγχάνει τὸν στόχο του μὲ λιγώτερα ἔξοδα και διασφαλίζοντας ἀξιοπρεπεῖς συνθήκες (αὐτόνομης) ἐργασίας, ρευστότητα στὴν Ἀγορά και σίγουρα κέρδη γιὰ ὅσους ἐπενδυτὲς ἀποφασίσουν νὰ ἐνισχύσουν τὸ ἐγχείρημα. Ὅπωςδὴποτε εἶναι ἰδανικὸ γιὰ μία μικροαστικὴ οἰκονομία, ὅπως π.χ. ἡ ἑλληνικὴ¹²¹.

vi) Συμπέρασμα

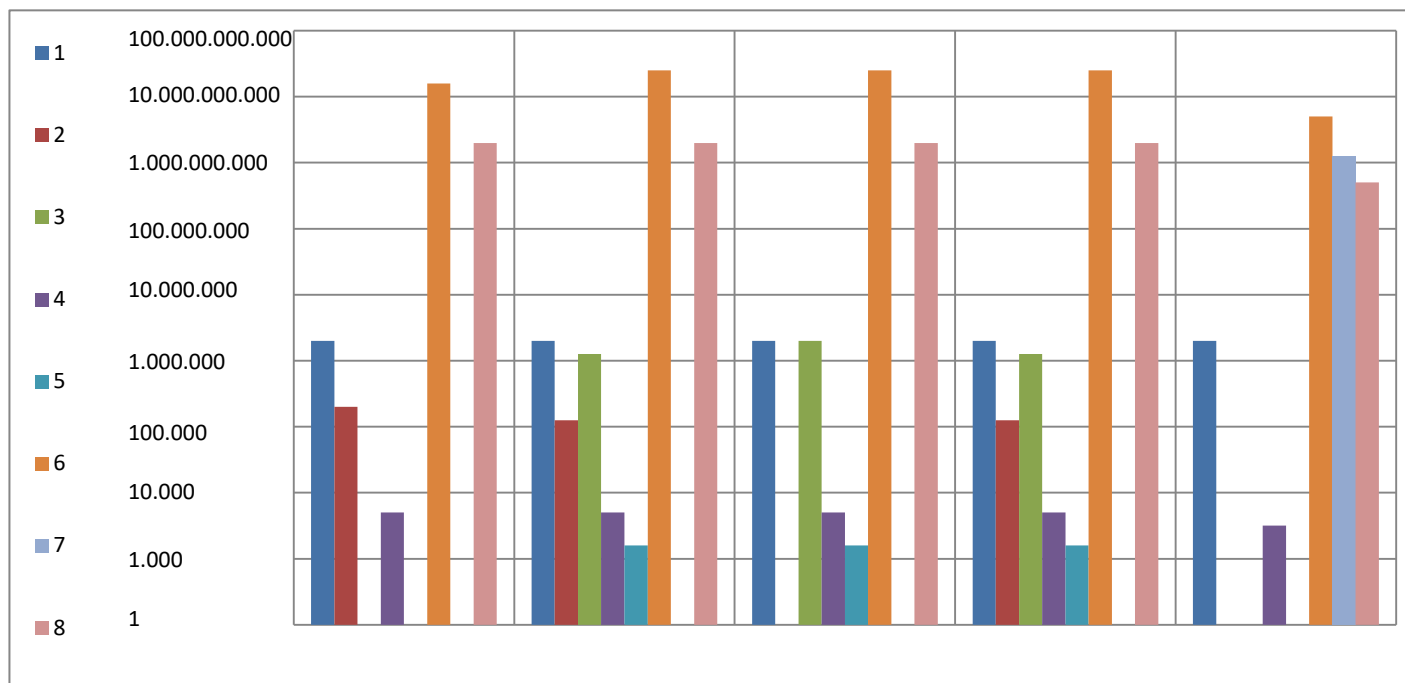
Ἀπ' τὰ παραπάνω γίνεται φανερὸ ὅτι ἡ ἐπιλογὴ μοντέλου γιὰ τὴν καταπολέμησι τῆς ἀνεργίας δὲν συναρτᾶται μόνον μὲ τὴν ἀποτελεσματικότητα, ἀλλὰ και μὲ τὸ συνολικὸ μοντέλο κοινωνικῆς και οἰκονομικῆς Δομῆς τὸ ὁποῖο κρίνει καταλληλότερο ἢ πολιτικὴ ἡγεσία και ἡ κοινωνία. Ἐάν ἡ Ἰνδονησία προτιμῆσῃ -ὅπως διαφαίνεται- ἓνα μοντέλο μεγάλων διεθνικῶν ἐπενδύσεων μὲ στόχο τὶς ἐξαγωγές, τότε δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ καταπολεμήσῃ τὴν ἀνεργία παρὰ μόνον μὲ τὸ μοντέλο τοῦ

¹²¹ Βλ. και Lytras, A., "A RADICAL POLICY FOR COMBATING UNEMPLOYMENT. THE FUTURE NETWORK: AUTONOMOUS WORKERS, STOCK HOLDERS, CONSUMERS AND THE STATE", Papazisis, Athens, 2017.

Clinton. Ἐάν ἐπιλέξῃ νὰ στηρίξῃ τὶς ἐπενδύσεις αὐτὲς καὶ μὲ τὴν ἐγγώρια κατανάλωσι, τότε τὸ μοντέλο τοῦ Keynes ἀρχικὰ καὶ τοῦ Beveridge μακροπρόθεσμα, εἶναι τὰ καταλληλότερα γιὰ τὴν καταπολέμησι τῆς ἀνεργίας. Τέλος, ἂν ἡ ἔμφασι δοθῇ στὴν ἄμβλυνσι τῶν κοινωνικῶν ἀνισοτήτων μὲ τὴν ἀναγνώρισι τῆς μικροαστικῆς τάξης ὡς τοῦ κύριου φορέα οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης, τότε ἀσφαλῶς τὸ μοντέλο τοῦ Λύτρα εἶναι τὸ καταλληλότερο.

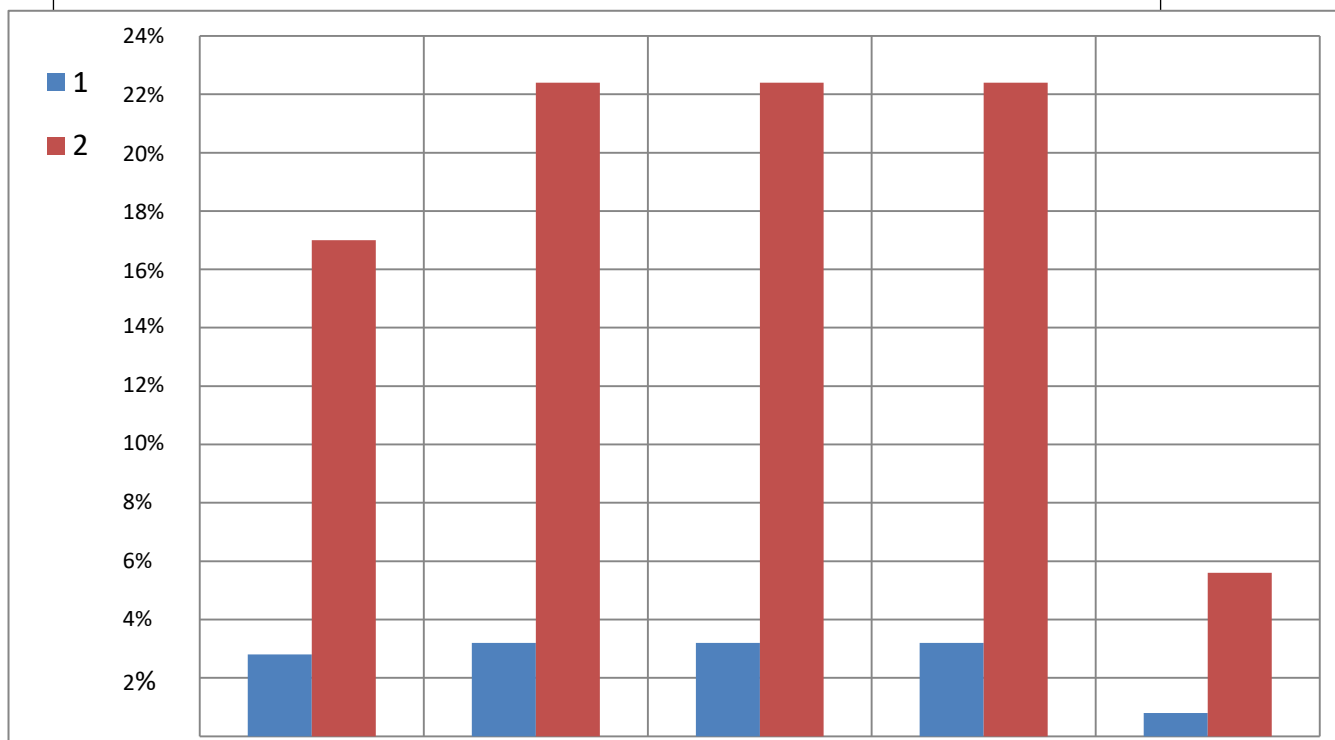
vii) Παράρτημα

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΜΕΤΡΗΣΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΜΟΝΤΕΛΩΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

	Κρατικός παρεμβατισμός (J.M. Keynes)	Κρατικός παρεμβατισμός (W. Beveridge)	Έργοδότης τής τελευταίας καταφυγής (H.P. Minsky)	Workfare (B. Clinton, British Labour Party, etc)	ΣΚΑπαΝέα (ς) (Α.Ν. Λύτρας)
Πλήρης απασχόληση των ανέργων (άτομα) (1)	3.235.000	3.235.000	3.235.000	3.235.000	3.235.000
Απαιτούμενες νέες επιχειρήσεις για την απασχόληση των ανέργων (2)	231.568	115.784	0	115.784	0
Έπιπλέον θέσεις μισθωτής εργασίας στο δημόσιο (3)	0	1.617.500	3.235.000	1.617.500	0
Άτομικό μισθολογικό κόστος έτησίως (μικτά) (4)	7.200	7.200	7.200	7.200	6.000
Λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο έτησίως (5)	0	2.400	2.400	2.400	0
Έπιπλέον κρατικές δαπάνες (6)	23.292.000.000	31.056.000.000	31.056.000.000	31.056.000.000	7.764.000.000
Έπιπλέον χρηματικές παροχές (μερίσματα) προς ώφελουμένους που δέν έπιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό (καθαρά ποσά) (7)	0	0	0	0	1.358.700.000
Ένδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω ίσοδυναμού άφορολογήτου (8)	2.329.200.000	2.329.200.000	2.329.200.000	2.329.200.000	764.000.000

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΜΕ ΤΟ ΑΕΠ ΚΑΙ ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΞΟΔΑ

	Κρατικός παρεμβατισμός (J.M. Keynes)	Κρατικός Παρεμβατισμός (W. Beveridge)	Έργοδότης τελευταίας καταφυγής (H.P. Minsky)	Workfare (B. Clinton, British Labour Party etc)	ΣΚΑπαΝέα (Α.Ν. Λύτρας) (ς)
Αναλογία των επίπλέον κρατικών εξόδων με το Α.Ε.Π. (1)	2,50%	3,33%	3,33%	3,33%	0,83%
Αναλογία των επίπλέον κρατικών εξόδων με τις συνολικές δημόσιες δαπάνες (2)	16,91%	22,55%	22,55%	22,55%	5,64%

viii) Βιβλιογραφία - Ήλεκτρονικές Πηγές

- Λύτρας Ά., "ΔΟΚΙΜΕΣ ΣΤΗΝ ΤΑΞΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ", Έκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 2004.
- Λύτρας Ά., "ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ, Τόμος ΙΙ", Παρουσιάσεις, Πάντειον Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 2017.
- Λύτρας Ά.(έπιμ.) ,"ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ: ΤΟΜΟΣ VI", Παρουσιάσεις, Πάντειον Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 2018.
- Σκουτέλης Γ., "ΑΝΕΡΓΙΑ: ΑΙΤΙΑ ΚΑΙ ΛΥΣΕΙΣ",Financial Forum, Αθήνα, 1996.
- Friedman M., "ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ", Έκδ. Παπαδόπουλος, Αθήνα,2012.
- Lytras, A., "A RADICAL POLICY FOR COMBATING UNEMPLOYMENT. THE FUTURE NETWORK: AUTONOMOUS WORKERS, STOCK HOLDERS, CONSUMERS AND THE STATE", Papazisis, Athens, 2017.
- <http://foreignaffairs.gr/articles/68607/karen-brooks/mporei-i-indonesia-naginei-xora-ypsilis-anaptyksis>.
- <https://www.ilo.org/ilostat>.
- <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/id.html>.
- Dody Budi Waluyo (έπιμ.), "2017 ECONOMIC REPORT ON INDONESIA", BANK INDONESIA, διαθέσιμο στο https://www.bi.go.id/en/publikasi/laporan-tahunan/perekonomian/Pages/LPI_2017.aspx.
- <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/01/weodata/weose1gr.aspx>.

ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ- ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

Εισαγωγή

Η ανεργία ως κοινωνικό φαινόμενο στην Ελλάδα (για πολίτες ηλικίας 15 έως 24 ετών)

Η ανεργία των νέων αποτελεί ένα από τα κυριότερα θέματα χρήζουσας άμεσης επίλυσης στην πολιτική και κοινωνική ατζέντα των εκάστοτε κυβερνήσεων της Ελλάδος, ιδίως με την κορύφωσή της ως φαινομένου τα χρόνια της οικονομικής κρίσης (2008-2018). Παρατηρείται ότι τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα βρίσκεται μεταξύ των υψηλότερων θέσεων κατάταξης του πανευρωπαϊκού δείκτη ανεργίας.

Το ήδη διαμορφωμένο υψηλό ποσοστό ανεργίας λειτουργεί αποθαρρυντικά για την ηλικιακή ομάδα (νέων 15-24 ετών) που μελετά η έρευνα. Τα υποκείμενα της έρευνας συνήθως προέρχονται κατευθείαν από την εκπαίδευση (υποχρεωτική, δευτεροβάθμια ή τριτοβάθμια) και έρχονται αντιμέτωποι άμεσα με το ενδεχόμενο της μετανάστευσης, ως μόνη διέξοδο στο δικαίωμα της απασχόλησης. Αυτό συμβαίνει, γιατί έχουν ήδη πληροφορηθεί μέσα από το στάδιο της εκπαίδευσης και συνειδητοποιήσει, ότι βγαίνοντας από αυτό, θα κληθούν να έρθουν αντιμέτωποι με σκληρό και συχνά αθέμιτο ανταγωνισμό, για ελάχιστες χαμηλά αμειβόμενες θέσεις απασχόλησης, που υπάρχουν στην ελληνική αγορά εργασίας.

Το κοινωνικό φαινόμενο της συρρίκνωσης του «κόστους εργασίας», σε συνδυασμό με τις αλλαγές στην εργατική νομοθεσία, συχνά υπέρ των εργοδοτών, ωθούν τους νέους που μελετά η έρευνα, οι οποίοι μόλις έχουν βγει από την αντίστοιχη βαθμίδα εκπαίδευσης, να προτιμούν να παραμένουν άνεργοι, παρά να απασχοληθούν στις νέου τύπου ευέλικτες και ελαστικές μορφές εργασίας, όπως είναι για παράδειγμα οι θέσεις μερικής απασχόλησης.

Εξαιτίας αυτής της πραγματικότητας, η ανεργία των νέων μεταξύ 15-24 ετών στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται ως «παρατεταμένη» μεταβατική περίοδος των ίδιων από την εκπαίδευση στην εργασία. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται και από τα δεδομένα της Ελληνικής Στατιστικής Υπηρεσίας (ΕΛΣΤΑΤ) τα οποία μας δείχνουν ότι πάνω από το 50% των υποκειμένων της έρευνας που αφορά νέους έως 22 ετών και το 20%

αυτών που απαρτίζουν τους νέους μέχρι 25 ετών, διαθέτουν μηδενική εργασιακή εμπειρία¹²².

Το φαινόμενο της μηδενικής εργασιακής εμπειρίας καθιστά τη τους ανθρώπους της προς μελέτη ηλικιακής ομάδας «αναλώσιμους» για τους εργοδότες. Σε αυτό έχουν συμβάλει τα μνημονιακά μέτρα λιτότητας, τα οποία καθιστούν λιγότερο δαπανηρό το να απολύσει ο εργοδότης εργαζόμενους με ελάχιστη εργασιακή εμπειρία, γεγονός που όταν εφαρμόζεται, εκτοξεύει το εθνικό ποσοστό ανεργίας στα ύψη.

Το καθεστώς «εργασιακής ομηρίας» που επιβάλλεται από τους λιγοστούς εναπομείναντες εργοδότες είναι αναπόφευκτο. Αυτό συμβαίνει γιατί παρά την εκτίναξη του δημοσίου χρέους στα χρόνια της οικονομικής κρίσης, η πλειονότητα των κεφαλαίων, που προήλθαν από τον εξωτερικό δανεισμό, δεν κατέληξε στην ενεργή οικονομία, προκειμένου να ενισχυθεί η ιδιωτική πρωτοβουλία και οι ιδιωτικές επενδύσεις στην επιχειρηματικότητα. Τα κεφάλαια αυτά εντάχθηκαν στο τραπεζικό σύστημα, προς ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας των εμπορικών τραπεζών, με έμμεσο σκοπό την διασφάλιση των ιδιωτικών κεφαλαίων (καταθέσεων) των ιδιωτών. Οι κάτοχοι των κεφαλαίων αυτών εξαιτίας του γενικότερου κλίματος ανασφάλειας στην ελληνική αγορά και αποθαρρημένοι από τον αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης της ελληνικής επιχειρηματικότητας, προτίμησαν να προωθήσουν τα κεφάλαια αυτά, μέσω της διαδικασίας της «ελεύθερης διακίνησης κεφαλαίων» εκτός ελληνικής αγοράς προς αποθήκευση σε σίγουρες αμυντικές επενδύσεις (διεθνής αγορά money market¹²³ ή δημιουργία λογαριασμών καταθέσεων σε τράπεζες του εξωτερικού και συχνά εκτός Ευρωζώνης).

Επομένως, παρά την αύξηση του δημοσιονομικού χρέους και την ταυτόχρονη αύξηση του κόστους εργασίας, οι απασχολούμενοι έχουν στη διάθεσή τους ακόμα μικρότερες απολαβές, καθώς μεγάλο μέρος της αμοιβής τους καταλήγει απευθείας στην φορολογία, τις ασφαλιστικές εισφορές και τους άλλους μηχανισμούς συγκέντρωσης των δημοσιονομικών πόρων που προορίζονται για την αποπληρωμή του χρέους. Αυτή η αύξηση του κόστους της εργασίας, μέσω των παραπάνω έμμεσων

---

¹²² ΕΛΣΤΑΤ έρευνα για το εργατικό δυναμικό κατά ομάδες ηλικιών στην οποία παρατηρείται ότι ο υψηλότερος δείκτης ανεργίας καταγράφεται για τους νέους της ηλικιακής ομάδας 15-24 ετών, με αναφορά στο ποσοστό τους (50,9%) στο α' τρίμηνο του 2016

¹²³ Επενδύσεις σε αμοιβαία κεφάλαια διαχείρισης διαθεσίμων

μηχανισμών αποπληρωμής του χρέους, έχει άμεσο αντίκτυπο στην καθαρή αμοιβή του εργαζόμενου, καθιστώντας την πολλές φορές αποτρεπτική στην αναζήτηση της από τους νέους 15-24 ετών.

Διαπιστώνεται λοιπόν ότι εκτός από το πρόβλημα της μείωσης της διαθέσιμης απασχόλησης, ανασταλτικός παράγοντας στην μείωση της ανεργίας είναι και η έλλειψη κινήτρου από τους ίδιους τους νέους για απασχόληση. Σε αυτό συμβάλλει και το γεγονός ότι το ελληνικό κράτος, ακόμα και στην διάρκεια της δεκαετούς οικονομικής κρίσης δεν εφάρμοσε «ενεργητικές πολιτικές αύξησης απασχόλησης», προκειμένου να προάγει την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, μέσω απευθείας επιδοτήσεων των επιχειρήσεων εργοδοτών και ενδεχομένως την περαιτέρω κατάρτιση των ίδιων των ανέργων, αλλά παθητικές μέσω καταβολής επιδομάτων ανεργίας, κοινωνικών παροχών και βοηθημάτων στους ίδιους τους ανέργους.

Η πολιτική αυτή ωθεί τους νέους που μελετά η έρευνα, εξαιτίας της ευκαιριακής νοοτροπίας που επικρατεί στην ελληνική κοινωνία, να εντάσσονται στα πλαίσια ακόμα και της ελαστικής απασχόλησης, υπομένοντας τους σκληρούς της όρους, με σκοπό να συμπληρώσουν το προβλεπόμενο χρονικό διάστημα, που τους καθιστά δικαιούχους αυτών των παροχών¹²⁴. Αυτή η τακτική αδρανοποιεί το πιο ωφέλιμο ποσοστό των ανέργων στην Ελλάδα, το οποίο απαρτίζουν οι νέοι 15 έως 24 ετών.

Διαπιστώνεται λοιπόν, πως προοπτική λύσης για την αύξηση της απασχόλησης στην Ελλάδα θα μπορούσε να υπάρξει μόνο μέσα από ενεργητικές πολιτικές, οι οποίες θα προωθούσαν την επιθυμητή «σύζευξη» προσφοράς και ζήτησης εργασίας¹²⁵.

Τέλος ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στο ποσοστό εκείνο των Ελλήνων πολιτών, οι οποίοι ανήκουν ηλικιακά στην μελετώμενη ομάδα, όμως ήδη αμέσως μετά το στάδιο της εκπαίδευσής τους, έχουν μεταναστεύσει στο εξωτερικό προς αναζήτηση απασχόλησης. Με την περίπτωση των ατόμων αυτών διαπιστώνεται, πως η μετανάστευση λειτουργεί ως φορέας αποκλιμακοποίησης του καταγεγραμμένου ποσοστού ανεργίας στη χώρα μας. Σε αντίθετη περίπτωση η ένταξή τους στην κατηγορία των ανέργων θα εκτίνασσε το ποσοστό τους στα ύψη.

---

¹²⁴ Επίδομα ανεργίας

¹²⁵ Γραβάρης 2003:337

Κεφάλαιο 1

Μελέτες εφαρμογής των πέντε μοντέλων για την καταπολέμηση της ανεργίας

Για την εκπόνηση της παρακάτω έρευνας, χρησιμοποιήθηκαν ως δεδομένα τα επίσημα στοιχεία του I.L.O για το έτος 2016 και χώρα αναφοράς την Ελλάδα, τα οποία αφορούσαν τον απόλυτο αριθμό των ανέργων ηλικίας 15-24 ετών, ο οποίος ήταν 132.000¹²⁶ σε σύνολο 280.000 διαθέσιμου εργατικού δυναμικού, ενώ σύμφωνα με την επίσημη έκθεση¹²⁷ με έτος αναφοράς το 2016 του Διοικητή της τραπεζικής Ελλάδος το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (Α.Ε.Π) είχε σκαρφαλώσει σε απόλυτο αριθμό στα \$ 192.700.000.000. Από την ίδια πηγή προκύπτει ότι οι κρατικές δαπάνες με βάση τον προϋπολογισμό του ίδιου έτους άγγιξαν τα \$ 117.400.000.000. Αξίζει να σημειωθεί πως στους νέους μεταξύ 15-24 ετών το ποσοστό ανεργίας αγγίζει το 47,3%, όταν το ποσοστό της συνολικής ανεργίας για το 2016 στην Ελλάδα ήταν 23,5%.

Το μικτό μισθολογικό κόστος¹²⁸ υπολογίστηκε στα \$ 600 μηνιαίως, ενώ το λειτουργικό κόστος στο ένα τρίτο του μισθολογικού ήτοι \$ 200 μηνιαίως. Πάρθηκε τέλος ως δεδομένο ότι το μέσο μέγεθος επιχείρησης στην ελληνική αγορά ανάλογα με την απασχόληση ήταν 9,45 εργαζόμενοι.

Για την προσομοίωση εφαρμογής των πέντε μοντέλων για την αντιμετώπιση της ανεργίας στην ηλικιακή ομάδα που μελετά η έρευνα, λήφθηκαν υπόψη τα εξής μεγέθη:

- Συνολικός αριθμός ανέργων (15-24 ετών) – 132.000 άνεργοι
- Το μισθολογικό κόστος (\$7.200) για 12 μήνες
- Το λειτουργικό κόστος (\$2.400) για 12 μήνες
- Ο μέσος αριθμός πλήθους επιχειρήσεων
- Η αναλογία των επιπλέον δαπανών ποσοστιαία επί του Α.Ε.Π

---

¹²⁶https://www.ilo.org/ilostat/faces/oracle/webcenter/portalapp/pagehierarchy/Page3.jspx?MBI_ID=2&locale=en&_afLoop=2530625448504304&_afWindowMode=0&_afWindowId=9nbdkapm8_18#!%40%40%3F_afWindowId%3D9nbdkapm8_18%26locale%3Den%26_afLoop%3D2530625448504304%26MBI_ID%3D2%26_afWindowMode%3D0%26_adf.ctrl-state%3D9nbdkapm8_34

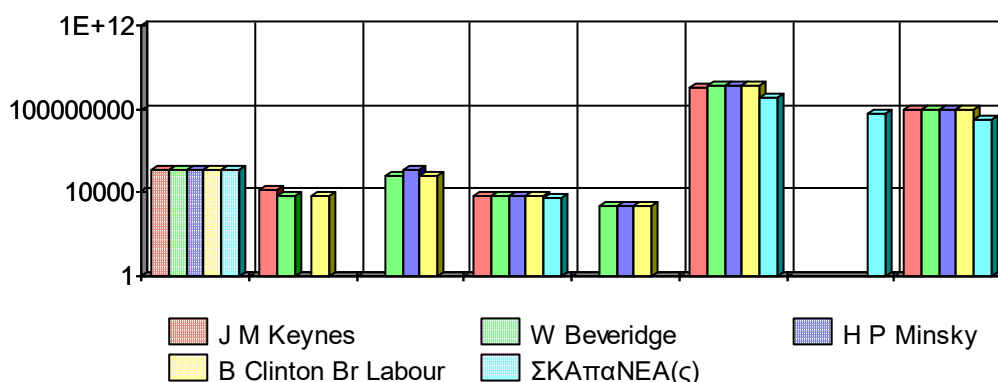
¹²⁷https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&ved=2ahUKewjVqcLnhtXhAhVixaYKHd8cBJ4QFjAEegQIABAC&url=https%3A%2F%2Fwww.bankofgreece.gr%2FBogEkdoseis%2Fekthdkth2016.pdf&usg=AOvVaw18X7f4ZnBJXKjhlc4L_5Ww

¹²⁸ Σύνολο καθαρής αμοιβής, ασφαλιστικών εισφορών και φορολογίας εργαζόμενου.

- Το ποσοστό επί του κρατικού προϋπολογισμού των επιπλέον δημοσίων δαπανών

Τα παράδειγμα της Ελλάδος, λόγω της κοινωνικής της ιδιαιτερότητας απαιτεί σχετική μνεία στο ποσοστό των νέων 15-24 ετών, οι οποίοι είτε βρίσκονται ακόμα στο στάδιο της εκπαίδευσης (τελειόφοιτοι, προπτυχιακοί, μεταπτυχιακοί φοιτητές ή υποψήφιοι διδάκτορες), είτε απασχολούνται ως μισθωτοί στο δημόσιο τομέα κυρίως ως επιδοτούμενοι από διάφορα προγράμματα της ευρωπαϊκής ένωσης.

Γράφημα 1. Η εφαρμογή των πέντε μοντέλων στην Ελλάδα για ανέργους 15-24ετών

	Κρατικός Παρεμβατισμός (J. M. Keynes)	Κρατικός Παρεμβατισμός (W. Beveridge)	Εργοδότης της Τελευταίας Καταφυγής (H. P. Minsky)	Workfare (B. Clinton, British Labour Party, etc.)	Πρόγραμμα ΣΚΑπαΝΕΑ(ς) Δρα. Π. (Α.Ν. Λύτρας)
Πλήρης Απασχόληση των Ανέργων (Άτομα)	132.000	132.000	132.000	132.000	132.000
Αριθμός των Απαιτούμενων Νέων Επιχειρήσεων για την Απασχόληση των	13.969	6.985		6.985	

Ανέργων					
Επιπλέον Θέσεις Μισθωτής Εργασίας στο Δημόσιο		66.000	132.000	66.000	
Ατομικό Μισθολογι κό Κόστος Ετησίως (μικτά)	7.200	7.200	7.200	7.200	6.000
Λειτουργι κό Κόστος ανά Εργαζόμεν ο, Ετησίως		2.400	2.400	2.400	
Επιπλέον Κρατικές Δαπάνες (εκτίμηση ποσού)	950.400.00 0	1.267.200.0 00	1.267.200.0 00	1.267.200.00 0	792.000.000
Επιπλέον Χρηματικέ ς Παροχές - Μερίσματ α προς Ωφελούμε νους που δεν Επιβαρύνο υν τον Κρατικό Προϋπολο γισμό (καθαρά ποσά)					55.440.000
(Ενδεχόμε νες Φορολογικ ές Ελαφρύνσ εις λόγω Ισοδύναμο υ Αφορολόγ ητου)	95.040.000	95.040.000	95.040.000	95.040.000	79.200.000

Επιχειρώντας την εφαρμογή των μοντέλων αυτών για την Ελλάδα με τις δεδομένες οικονομικές συνθήκες που επικρατούν το 2016 οδηγούμαστε μέσα από το γράφημα 1 στις εξής διαπιστώσεις:

Το μοντέλο του Keynes στην Ελληνική πραγματικότητα

Η θεωρία του Keynes¹²⁹ χρησιμοποιεί τον κρατικό παρεμβατισμό ως φορέα ενίσχυσης της ενεργούς ζήτησης. Το κράτος χρηματοδοτεί υποδομές και επιχειρηματικές δραστηριότητες, ενώ ενισχύει απευθείας την ήδη υπάρχουσα ιδιωτική επιχειρηματικότητα. Το κράτος έχει στην διάθεσή του όλα τα γνωστά δημοσιονομικά εργαλεία, ιδίως υιοθετεί την προσεκτική διεύρυνση του δημόσιου χρέους, το οποίο εξυπηρετεί μετά από σωστή διαχείριση του κρατικού προϋπολογισμού.

Εφαρμόζοντας στα Ελληνικά δεδομένα το παραπάνω μοντέλο θα χρειαστούν για τους 132.000 ανέργους ηλικίας 15-24 ετών να δημιουργηθούν 13.969 νέες επιχειρήσεις προκειμένου να απασχοληθούν. Το συνολικό ετήσιο μισθολογικό κόστος για 12 μήνες θα είναι \$7.200¹³⁰, το οποίο πολλαπλασιάζόμενο με το πλήθος των ανέργων που μελετά η έρευνα προκύπτει ότι θα χρειαστούν επιπλέον κρατικές δαπάνες ύψους \$950.400.000, ενώ οι εκπιπώμενες φορολογικές ελαφρύνσεις (με βάση το αφορολόγητο) θα είναι \$ 95.040.000.

Προβλήματα¹³¹ εφαρμογής θεωρίας του Keynes στην ελληνική οικονομία

Το γεγονός ότι η Ελλάδα ως μέλος της ευρωζώνης συμμετέχει σε κοινό ενιαίο νόμισμα (Ευρώ) σε συνθήκες δημοσιονομικής πειθαρχίας, καθιστά αδύνατη την εφαρμογή αυτής της δημοσιονομικής πολιτικής στην εθνική της οικονομία. Αυτό συμβαίνει επειδή το συγκεκριμένο κράτος δεν έχει την δυνατότητα να διαχειριστεί πλήρως, λόγω επιβολής διεθνούς και ευρωπαϊκού ελέγχου, τα δημοσιονομικά του εργαλεία, καθώς η απόλυτη εθνική δημοσιονομική κυριαρχία είναι προαπαιτούμενη για το συγκεκριμένο μοντέλο που προτείνει η θεωρία του Keynes.

---

¹²⁹ J.M. Keynes, *The General Theory of Employment, Interest and Money*, A Project Gutenberg of Australia, eBook Col Choat colc@gutenberg.net.au, eBook No.: 0300071h.html, 2003· [J.M. Keynes, *The General Theory of Employment, Interest and Money*, London, Macmillan, 2007 (1936)].

¹³⁰ \$600 x 12μήνες διάρκειας του προγράμματος

¹³¹ <http://socialactivism.gr/index.php/koinoniki-oikonomia/1288>

Το εναλλακτικό υπόδειγμα του W. Beveridge¹³²

Στον αντίποδα ο Beveridge στηρίζει τον κρατικό παρεμβατισμό μέσω της ετήσιας δημόσιας χρηματοδότησης και ανάπτυξης των δημοσίων δομών, καθώς και τη παράλληλη στήριξη συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας, όπως το Εθνικό Σύστημα Υγείας (Ε.Σ.Υ.) την δημόσια εκπαίδευση και το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, μαζί με την ανάληψη του κόστους ευρείας δημόσιας απασχόλησης σε αυτούς τους οργανισμούς. Ο βασικός μηχανισμός για την επίτευξη του υποδείγματος αυτού όμως είναι η διόγκωση της άμεσης και έμμεσης φορολογίας και των ιδιωτικών εισφορών στο ασφαλιστικό σύστημα.

Για την εφαρμογή του υποδείγματος του Beveridge στην ελληνική πραγματικότητα για τους 132.000 ανέργους (15-24 ετών) θα χρειαστεί να δημιουργηθούν αφενός 6.985 νέες ιδιωτικές επιχειρήσεις και αφετέρου να εξασφαλιστούν 66.000 θέσεις μισθωτής εργασίας στο δημόσιο. Για την κάλυψη των αναγκών των ανέργων απαιτούνται \$ 7.200 ετησίως και \$2.400 κατά κεφαλήν για το λειτουργικό κόστος κάθε εργαζόμενου. Για να απασχοληθούν στο 12μηνης διάρκειας πρόγραμμα όλοι οι άνεργοι, σε δημόσιες ή ιδιωτικές θέσεις εργασίας απαιτούνται \$1.267.200.000, ενώ οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις (εξαιτίας του αφορολόγητου) θα ανέρχονται στα \$ 95.040.000.

Προβλήματα και περιορισμοί στην εφαρμογή του υποδείγματος του Beveridge στην ελληνική πραγματικότητα¹³³.

Το καθεστώς δημοσιονομικής πειθαρχίας από την Ε.Ε και το Δ.Ν.Τ που έχει επιβληθεί στην Ελλάδα έχει ως επακόλουθο την συνεχή μείωση των δημοσίων δομών, επομένως και της δημόσιας απασχόλησης. Στην διάρκεια της ελληνικής κρίσης η αύξηση της φορολογίας είναι δύσκολη έως ακατόρθωτη και καθηλωτική για το ρυθμό ανάπτυξης της οικονομικής δραστηριότητας. Αυτό το γεγονός καθιστά το εν λόγω μοντέλο «μη εφαρμόσιμο» για το ελληνικό παράδειγμα. Οι προϋποθέσεις για την αναγέννηση αυτής της πολιτικής, θα μπορούσαν να δημιουργηθούν μόνο μετά από μια δραστική αλλαγή του ισχύοντος οικονομικού δόγματος.

---

¹³² W. Beveridge, *Social Insurance and Allied Services*, London, H.M. Stationary Office, Cmd. 6404, 1942. *Social Insurance and Allied Services: Memoranda from Organizations*, London, H.M. Stationary Office, Cmd. 6405, 1942. W. Beveridge, *Full Employment in a Free Society. A Summary*, London, The New Statesman and Nation-Reynolds News, 1944.

¹³³ <http://socialactivism.gr/index.php/koinoniki-oikonomia/1288>

Το μοντέλο του Minsky¹³⁴ «το κράτος ως εργοδότης της τελευταίας καταφυγής»

Στο μοντέλο αυτό το κράτος μετατρέπεται σε «εργοδότης της τελευταίας καταφυγής», το οποίο παρεμβαίνει μια δεδομένη στιγμή και ενισχύει την απασχόληση των ανέργων, εντάσσοντας τους ανέργους οποιασδήποτε ειδικότητας ή ειδίκευσης στην αγορά εργασίας την δεδομένη χρονική στιγμή. Το κράτος σε αυτή την περίπτωση χρησιμοποιεί το κυριότερο δημοσιονομικό εργαλείο του την έκδοση νομισματικής μάζας για να χρηματοδοτήσει την απασχόληση των ανέργων. Εναλλακτικά το κράτος εκδίδει ομολογιακούς τίτλους ίσης αξίας με το κόστος του προγράμματος με βιώσιμα, χαμηλά επιτόκια.

Στο παραπάνω μοντέλο οι άνεργοι θα πρέπει να απασχοληθούν ως μισθωτοί στο δημόσιο τομέα με τον κατώτερο μισθό. Εφαρμόζοντας το μοντέλο του Minsky για την μείωση της ανεργίας στα άτομα 15-24 ετών, θα πρέπει να δημιουργηθούν 132.000¹³⁵ θέσεις μισθωτής εργασίας στο δημόσιο τομέα, με ατομικό μισθολογικό κόστος \$7.200 μικτά και \$2.400 ετησίως λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο στο 12μηνο πρόγραμμα. Επομένως για το σύνολο των ανέργων που μελετά η έρευνα στην Ελλάδα απαιτούνται \$1.267.200.000 επιπλέον κρατικές δαπάνες και οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις που θα προκύψουν θα είναι \$95.040.000.

Προβλήματα¹³⁶ στην εφαρμογή του μοντέλου στην ελληνική πραγματικότητα

Η Ελλάδα, ανήκει στην ζώνη του Ευρώ, εφόσον καμία χώρα της ευρωζώνης δεν έχει δικαίωμα «έκδοσης νομισματικής μάζας», παρά μόνο η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (Ε.Κ.Τ), δεν θα μπορούσε να εφαρμοστεί αυτή η παράμετρος στην ελληνική οικονομία. Το παραπάνω μοντέλο όμως δεν θα μπορούσε να εφαρμοστεί ούτως ή άλλως στην ελληνική πραγματικότητα εξαιτίας του γεγονότος, ότι οι κυβερνόντες δεν έχουν πλέον το δικαίωμα άσκησης δημοσιονομικής πολιτικής, καθώς η διαχείρισή της έχει περάσει στους «θεσμούς». Κάτι τέτοιο καθιστά την έκδοση κρατικών ομολόγων αδύνατη.

---

¹³⁴ H.P. Minsky, *Stabilizing an Unstable Economy*, New York, McGraw-Hill, 2008 (1986)· P.R. Tcherneva, "Beyond Full Employment: The Employer of Last Resort as an Institution for Change", Levy Economics Institute of Bard College, *Working Papers*, No. 732, 2012 (September).

¹³⁵ Σύνολο ανέργων ηλικίας 15-24 ετών για το έτος 2016

¹³⁶ <http://socialactivism.gr/index.php/koinoniki-oikonomia/1288>

Το μοντέλο B. Clinton και των Νέων Εργατικών της Μεγάλης Βρετανίας- Συμφιλίωση της προσωπικής ευθύνης με τις ευκαιρίες για την απασχόληση¹³⁷.

Η παραπάνω πολιτική εστιάζει στη μείωση της φτώχειας κυρίως οικογενειών που απαρτίζονται από ευάλωτα μέλη (παιδιά), μέσα από την διαμόρφωση ενός ολοκληρωμένου προγράμματος απασχόλησης, βασιζόμενο στην συνεργασία κρατικού μηχανισμού και φορέων τοπικής αυτοδιοίκησης. Ο ορίζοντας του προγράμματος είναι 5ετής. Τα δύο πρώτα χρόνια θα ακολουθηθεί μια πολιτική παροχής επιδομάτων απευθείας στους ωφελούμενους και τα υπόλοιπα τρία έτη οι ίδιοι θα απασχοληθούν σε θέσεις με χαμηλές απολαβές. Στο συντονισμό του προγράμματος ανά περιφέρειες θα μπορούσε να επιδιώξει η τοπική αυτοδιοίκηση και την συνεργασία της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, καλώντας την κατά τόπους ιδιωτική επιχειρηματικότητα να συμμετάσχει σε αυτό.

Σε μία προσομοίωση του συγκεκριμένου μοντέλου στην ελληνική πραγματικότητα θα κρινόταν απαραίτητη η δημιουργία 6.985 νέων επιχειρήσεων στον ιδιωτικό τομέα για να απασχοληθούν οι νεαρής ηλικίας (15-24) άνεργοι. Το ιδανικό θα ήταν να απορροφήσουν οι νέες επιχειρήσεις ολόκληρο το πλήθος των νεαρών ανέργων, κάτι το οποίο κρίνεται αδύνατο για την ελληνική πραγματικότητα, έτσι η εξασφάλιση 66.000 μισθωτών θέσεων εργασίας στον δημόσιο τομέα κρίνεται αναγκαία για την ομαλή διεξαγωγή του προγράμματος. Το ετήσιο κόστος απασχόλησης για τον κάθε άνεργο ανέρχεται στο ποσό των \$ 7.200 και το αντίστοιχο λειτουργικό κόστος στα \$ 2.400. Επομένως το συνολικό κόστος που προκύπτει για 12 μήνες θα είναι \$ 1.267.200.000 συμπεριλαμβανομένων των θέσεων εργασίας και στον ιδιωτικό και τον δημόσιο τομέα. Οι ενδεικτικές απαλλαγές του φόρου θα κυμανθούν στα \$ 95.040.000.

Προβλήματα και περιορισμοί στην εφαρμογή του υποδείγματος του B. Clinton.

Η θέσπιση μια παροχής «ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος»¹³⁸ που απαιτεί το πρόγραμμα στην εφαρμογή του, θα επιβαρύνει τον ήδη βεβαρυμμένο και ελλειμματικό κρατικό προϋπολογισμό της Ελλάδας. Επομένως το πιθανότερο

¹³⁷ <http://socialactivism.gr/index.php/koinoniki-oikonomia/1288>

¹³⁸ Ο φιλελεύθερος Milton Friedman ήταν ένας από τους πιο διάσημους υποστηρικτές της ιδέας του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, προτείνοντας έναν αρνητικό φόρο εισοδήματος για την απλοποίηση της κοινωνικής πρόνοιας και τον περιορισμό της γραφειοκρατίας.

σενάριο είναι να μειωθεί μεν η ανεργία, αλλά το φαινόμενο της φτώχειας να κλιμακωθεί μέσα στην ελληνική πραγματικότητα.

Το μοντέλο Σ.Κ.Απ.Νέα (ς) Δρα.Π¹³⁹

Το παραπάνω μοντέλο αντιμετώπισης της ανεργίας αποτελεί ταυτόχρονα και εναλλακτικό τρόπο αύξησης της απασχόλησης με την συμμετοχή πολλών διαφορετικών εν δυνάμει συντελεστών της ελληνικής οικονομίας, οι οποίοι στα χρόνια της ύφεσης ενδεχομένως και να έχουν παραμείνει «αποκλεισμένοι». Η καινοτομία σε αυτό το πρόγραμμα είναι ότι ο τρόπος λειτουργίας του το καθιστά «αυτοχρηματοδοτούμενο». Η χρηματοδότηση του προέρχεται κυρίως από ιδιωτικούς πόρους, οι οποίοι αντισταθμίζονται επικουρικά από κρατικές επιχορηγήσεις και κοινοτικές συγχρηματοδοτήσεις. Ωστόσο περίπου το 70% των δημοσίων δαπανών του προγράμματος που απαιτούνται, επιστρέφει πίσω στα κρατικά ταμεία μέσω ασφαλιστικών και φορολογικών εισφορών.

Μια άλλη πρωτοποριακή διαφορά του μοντέλου αυτού είναι η μετατροπή των ανέργων-ωφελούμενων σε «αυτόνομους εργαζόμενους», οι οποίοι θα πωλούν τις υπηρεσίες τους απευθείας σε «πολίτες καταναλωτές», χωρίς την παρέμβαση επιχειρηματιών-εργοδοτών, καθώς δεν προβλέπεται η ύπαρξή τους στα πλαίσια λειτουργίας του, σε πολύ χαμηλές και «προστατευμένες» τιμές.

Σε αυτό το μοντέλο οι «αυτόνομοι εργαζόμενοι» θα μπορούν να αναζητούν εργασία είτε μεμονωμένα είτε σε επίπεδο κοινοπραξιών. Οι ενδεχόμενοι επιχειρηματίες-εργοδότες, έχουν αντικατασταθεί από τους κεφαλαιούχους-επενδυτές, οι οποίοι θα είναι πλέον απαλλαγμένοι από την ευθύνη διαχείρισης επιχειρηματικού κινδύνου, καθώς τον έλεγχο και τον συντονισμό του προγράμματος τον επιφορτίζεται ο κρατικός μηχανισμός, μέσω των κατά τόπους περιφερειών τοπικής αυτοδιοίκησης.

Η ανταπόδοση του προγράμματος στους κεφαλαιούχους θα πραγματοποιείται στη λήξη της 12μηνιαίας διάρκειας του, με την απόδοση προσυμφωνημένου τόκου και μερίσματος του κεφαλαίου από τις επιλεγμένες εμπορικές τράπεζες, στις οποίες θα έχει γίνει το άνοιγμα της προθεσμιακής κατάθεσης, που θα έχουν τοποθετηθεί τα κεφάλαια που θα χρηματοδοτούν το πρόγραμμα.

---

¹³⁹<http://socialactivism.gr/index.php/koinoniki-oikonomia/1288>

Εφαρμόζοντας στους 132.000 ανέργους ηλικίας 15-24 ετών της Ελλάδας το παραπάνω πρόγραμμα, θα απασχοληθούν για 10 μήνες ως «αυτόνομοι εργαζόμενοι» με ετήσιο μικτό μισθολογικό κόστος \$ 6.000, ενώ οι απαιτούμενες κρατικές δαπάνες για να καλυφθεί το πλήθος των ανέργων αυτής της ηλικιακής ομάδας θα είναι \$ 792.000.000. Οι επιπλέον χρηματικές παροχές με την μορφή μερισμάτων και τόκων, που θα αποδοθούν στους ωφελομένους, χωρίς καμία επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού θα είναι συνολικά \$ 55.440.000 και οι ενδεικτικές φοροελαφρύνσεις θα ανέλθουν στο ποσό των \$ 79.200.000.

Τα οφέλη εφαρμογής του προγράμματος Σ.Κ.Απ.Α.Νέα (ς) Δρα.Π. στην ελληνική πραγματικότητα από την αντιμετώπιση της ανεργίας, για την ηλικιακή ομάδα ανέργων 15-24 ετών

Από όλα τα μοντέλα που παρουσιάστηκαν παραπάνω, το εν λόγω πρόγραμμα είναι το μόνο εφαρμόσιμο στην περίπτωση της Ελλάδας, καθώς όχι μόνο δεν απαιτούνται, επιπλέον κρατικές δαπάνες για την υλοποίηση του, αλλά αν εφαρμοστεί θα εισρεύσει στην ελληνική αγορά το ποσό των \$ 792.000.000.

Τα κοινωνικά οφέλη που θα προκύψουν είναι εξίσου σημαντικά:

- I. Θα αυξηθεί η απασχόληση μέσω της πρόσβασης στην εργασία ατόμων με μακρά και ακούσια αποχή από την εργασία, γεγονός που θα ενισχύσει την εργασιακή και οικονομική αυτοπεποίθηση των νέων ανέργων της ηλικιακής ομάδας που μελετά η έρευνα.
- II. Θα ενθαρρυνθεί η ιδιωτική πρωτοβουλία μέσω της ιδιωτικής χρηματοδότησης, που θα δημιουργήσει το απαιτούμενο κεφάλαιο για την εφαρμογή και ολοκλήρωση του προγράμματος. Οι ιδιώτες επενδυτές θα επενδύσουν τα κεφάλαια τους πρόθυμα, προσμένοντας να λάβουν τα επιχειρηματικά κέρδη μέσω των τόκων και των μερισμάτων, που θα τους αποφέρει το επενδυμένο κεφάλαιο στην λήξη του προγράμματος, χωρίς να αναλάβουν οποιονδήποτε επιχειρηματικό κίνδυνο ή ευθύνη.
- III. Οι κοινωνικές οργανώσεις και οι διάφοροι συνεταιρισμοί θα έχουν την δυνατότητα να αξιοποιήσουν προς όφελος της ελληνικής κοινωνίας και οικονομίας το διαθέσιμο εργατικό δυναμικό.
- IV. Θα αυξηθεί η κεφαλαιακή επάρκεια των εμπορικών τραπεζών μέσω της δημιουργίας προθεσμιακών καταθέσεων που θα στηρίζουν τη διεξαγωγή του

προγράμματος. Η αύξηση των κεφαλαίων των εμπορικών τραπεζών «έμμεσα» εξαιτίας της εισροής πολλών κεφαλαίων (κάποια εξ αυτών βρίσκονταν εκτός αγοράς έτσι κι αλλιώς από την αρχή της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, όπως μετρητά σε θυρίδες) που απαιτούνται για την υλοποίηση του προγράμματος, θα ενισχύσει σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο την ελληνική οικονομία, καθώς οι ίδιες θα αναγκαστούν να διοχετεύσουν τα συγκεντρωμένα κεφάλαια με την μορφή δανείων (προσωπικών, στεγαστικών ή επιχειρηματικών) στην αγορά, προκειμένου να αντισταθμίσουν το τόκο, το μέρισμα αλλά και το προσδοκώμενο κέρδος τους από τον όγκο των συγκεντρωμένων κεφαλαίων στη προθεσμιακή κατάθεση. Τέλος οι τράπεζες θα μπορέσουν να επωφεληθούν και από τις προμήθειες που θα εισπράξουν λόγω αύξησης της αξίας και του όγκου των συναλλαγών.

- V. Η αύξηση της αξίας και του όγκου των συναλλαγών θα αυξήσει και τον πλούτο των κατά τόπους περιφερειών, οι οποίες θα έχουν τον συντονισμό και τον έλεγχο¹⁴⁰ του προγράμματος, με άμεσο αντίκτυπο στην αύξηση του Α.Ε.Π. Από την αύξηση επίσης της απασχόλησης θα προκύψει αύξηση των κρατικών εσόδων μέσα από την καταβολή περισσότερων ασφαλιστικών και φορολογικών εισφορών.

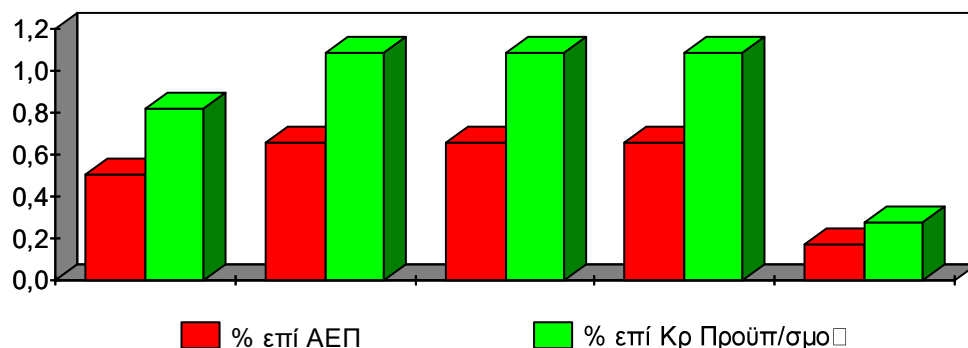
Το πρόγραμμα **Σ.Κ.Απ.Α.Νέα (ς) Δρα.Π.** προωθεί ουσιαστικά την δημιουργία εργατικού δυναμικού με την μορφή *αυτόνομων εργαζόμενων*, θεσμός ο οποίος θα επιτρέψει στους απασχολούμενους να διατηρήσουν την αυτονομία τους και θα τους απέμπλεκε από τις όποιες διαθέσεις των κατόχων του κεφαλαίου και τα όποια «λειτουργικά προβλήματα» θα αντιμετώπιζαν από την «ιδιωτική πρωτοβουλία». Η εναλλακτική αυτή μορφή εργασίας θα ευνοήσει, μέσω της διαδικασίας της επανάληψης, την δημιουργία μελλοντικής εργασιακής εμπειρίας στην ομάδα των ανέργων της συγκεκριμένης νεαρής ηλικίας¹⁴¹ στην οποία θα εφαρμοστεί το πρόγραμμα, με όχημα την τεράστια ευελιξία μεταξύ των χρησιμοποιούμενων κεφαλαίων και της ενεργής πλέον εργασίας. Η εφαρμογή του προγράμματος σε κοινωνικό επίπεδο θα καλλιεργήσει έναν μηχανισμό υγιούς απασχόλησης, που θα εμπεριέχει έκδηλο το αίσθημα της «κοινωνικής αλληλεγγύης».

¹⁴⁰ Το γεγονός αυτό θα ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα και την διάθεση στην αγορά ποιοτικών υπηρεσιών σε «προστατευμένες» ενδεικτικές τιμές.

¹⁴¹ 15-24 ετών

Συμπεράσματα

Γράφημα 2. Αναλογία (%) επί του ΑΕΠ και επί του Κρατικού Προϋπολογισμού

	Κρατικός Παρεμβατισ- μός (J. M. Keynes)	Κρατικός Παρεμβατι- σμός (W. Beveridge)	Εργοδότη- ς της Τελευταί- ας Καταφυγ- ής (H. P. Minsky)	Workfare (B. Clinton, British Labour Party, etc)	Πρόγραμμα ΣΚΑπαΝΕΑ (ς) Δρα. Π. (Αν- Λύτρας)
Αναλογία των Επιπλέον Δαπανών επί του ΑΕΠ (%)	0,5	0,66	0,66	0,66	0,41
Αναλογία των Επιπλέον Δαπανών επί του Κρατικού Προϋπολογισμού (%)	0,82	1,09	1,09	1,09	0,68

Αναλύοντας το γράφημα 2 προκύπτει ότι για την εφαρμογή των μοντέλων του Beveridge, του Minsky και του Clinton απαιτείται να ξοδευτεί πολύ μεγαλύτερο ποσοστό του Α.Ε.Π, ενώ στου Keynes λιγότερο και στου Λύτρα ελάχιστο σε σχέση με τα προηγούμενα. Από οικονομικής πλευράς είναι ξεκάθαρο ποια από τα παραπάνω προγράμματα θα είναι δυσβάστακτα για την ελληνική οικονομία, γεγονός που

καθιστά το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα (ς) το μόνο βιώσιμα εφαρμόσιμο μοντέλο στο ελληνικό παράδειγμα.

Σε κάθε περίπτωση τα προ-απαιτούμενα των τεσσάρων πρώτων προγραμμάτων δεν μπορούν να έχουν ρεαλιστική εφαρμογή στην ελληνική κοινωνία και οικονομία. Το ελληνικό κράτος δεν έχει την πλήρη κυριαρχία επί των δημοσιονομικών του εργαλείων, ούτε το προνόμιο έκδοσης νομίσματος, επομένως δεν μπορεί να στηρίξει τις αυξημένες κρατικές δαπάνες σε συνδυασμό με την αύξηση της φορολογίας, χωρίς να αποφύγει κοινωνικές εντάσεις και αναταραχές.

Συνεπεία αυτών των παραγόντων το κράτος δεν θα μπορέσει να συγκεντρώσει τα κονδύλια που θα στηρίξουν την δημόσια χρηματοδότηση της οικονομίας που προτείνει ο Keynes, αλλά ούτε τα απαραίτητα κεφάλαια για την διεύρυνση του δημοσίου τομέα, που προτείνουν τα μοντέλα Beveridge, Minsky και Clinton και αποσκοπούν στην δημιουργία θέσεων εργασίας, που θα απορροφήσουν το μισό πλήθος ανέργων ηλικίας 15-24 ετών ως δημόσιους υπαλλήλους.

Σε αυτή την χρονική συγκυρία για το ελληνικό παράδειγμα θα πρέπει να συνυπολογιστεί η έλλειψη ιδιωτικής πρωτοβουλίας που επικρατεί στην σύγχρονη ελληνική κοινωνία και καθιστά τον δείκτη ανάπτυξης της ελληνικής επιχειρηματικότητας «στάσιμο». Κάτι τέτοιο καθιστά τα μοντέλα Keynes, Beveridge και Clinton, τα οποία στην εφαρμογή τους έχουν ως προ-απαιτούμενη την ανάπτυξη της ελληνικής επιχειρηματικότητας επίσης «μη βιώσιμα» για το ελληνικό παράδειγμα.

Η προτεινόμενη λύση

Από όλα τα μοντέλα που παρουσιάστηκαν στην έρευνα μόνο το μοντέλο Σ.Κ.Απ.Α.Νέα (ς) είναι πλήρως αυτοχρηματοδοτούμενο, οι προτεινόμενοι ελεγκτές και συντονιστές του προγράμματος (τοπικές περιφέρειες), βρίσκονται υπό πλήρη κρατικό έλεγχο. Τα κεφάλαια που απαιτούνται για την εφαρμογή του προγράμματος είναι δεδομένο ότι υπάρχουν και δεν είναι άλλα από τα κεφάλαια που βγήκαν εκτός τραπεζικού συστήματος μέχρι και την εφαρμογή των capital controls τον Ιούλιο του 2015, τα οποία κατέληξαν είτε σε λογαριασμούς τραπεζών του εξωτερικού είτε στα σύγχρονα «σεντούκια» των ελληνικών νοικοκυριών. Τα κέρδη των κεφαλαιούχων θα είναι εξασφαλισμένα από το μέρισμα και το τόκο της προθεσμιακής, που θα έχουν

τοποθετηθεί τα απαιτούμενα κεφάλαια, γεγονός που θα εξασφαλίζει και την πληρωμή των αυτοαπασχολούμενων ανέργων, ενισχύοντας την εργασιακή αυτοπεποίθηση των ανέργων που θα συμμετάσχουν στο πρόγραμμα, επειδή θα έχουν εξαλειφθεί τα φαινόμενα απλήρωτης εργασίας. Τέλος το κράτος θα εισπράξει αν όχι όλο το μεγαλύτερο μέρος της «επικουρικής» χρηματοδότησης του στο πρόγραμμα, μέσω των ασφαλιστικών και φορολογικών του ταμείων. Θα προκύψει λοιπόν μία κοινωνία που κι οι «έχοντες» θα κερδίζουν χρήματα και οι «κατέχοντες τέχνη», αλλά κι οι ανειδίκευτοι οι οποίοι απλά θα θέλουν να κάνουν οποιαδήποτε εργασία για να κερδίσουν τα προς το ζην. Σε μια τέτοια κοινωνία η οποία ευημερεί δεν θα χωρά καμία κοινωνική αναταραχή.

Βιβλιογραφία

Davidson, P. (2017). Keynes, Minsky and the Post Keynesians. Retrieved in 20/5/2017 by http://www.levyinstitute.org/pubs/conf_june10/Keynes-Minsky-PKs.pdf.

Jarvis, T. (1997). «Welfare-to-Work: The New Deal». Research Paper 97/118, House of Commons Library.

Keynes, J.M. (2010). *Η γενική θεωρία της απασχόλησης, του τόκου και του χρήματος*, Αθήνα: Παπαζήσης (ειδική έκδοση για την εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ).

Λύτρας, Α.Ν. (2016). Η μισθωτή εργασία στην κοινωνική οργάνωση. Οι πραγματικότητες στην απασχόληση και η εδραίωση της εργασιακής αυτονομίας. Αθήνα: Παπαζήσης.

Lytras, A.N. (2016). «An alternative for combating unemployment», *Journal of Sociology and Social Work*, 4 (2), 59-71.

Lytras, A.N. (2017). *A radical policy for combating unemployment. The future network: Autonomous workers, stock holders, consumers and the State*. Athens: Papazisis.

Minsky, H.P. (2008). *Stabilizing an Unstable Economy*, New York: McGraw-Hill.

Minsky, H.P (2013). «Ending Poverty: Jobs, Not Welfare. With Preface by Dimitri B. Papadimitriou and Introduction by L. Randall Wray», Levy Economics Institute.

ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ ΗΝΩΜΕΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ –ΤΣΑΦΑ ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Η οικονομική κρίση που ξέσπασε στις Η.Π.Α. το 2008 και έλαβε διεθνείς διαστάσεις είχε ως βασικό κοινό στοιχείο στις χώρες όπου εμφανίσθηκε, την αύξηση της ανεργίας μαζί με την μονιμοποίησή της ως φαινόμενο της οικονομίας, καθώς και την εφαρμογή πολιτικών λιτότητας εκ μέρους των κυβερνήσεων που στόχευαν στην επιστροφή της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Φυσικά, από την αναφερόμενη καπιταλιστική κρίση της τελευταίας δεκαετίας δεν γλίτωσε ούτε η ισχυρή οικονομία του Ηνωμένου Βασιλείου.

Στόχος της παρούσας μελέτης είναι η προσομοίωση της εφαρμογής των ως άνω 5 προγραμμάτων απασχόλησης και καταπολέμησης της ανεργίας στην περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου:

- 1) της κεννσιανής θεραπευτικής,
- 2) του μοντέλου του H.P.Minsky,
- 3) της πρότασης του W.Beveridge,
- 4) των προγραμμάτων των Εργατικών που εφαρμόστηκαν στην χώρα και των αντίστοιχων προγραμμάτων Clinton στις Η.Π.Α. και, τέλος,
- 5) του προγράμματος ΣΚΑΠΑΝΕΑΣ του Α.Λύτρα.

Κεντρικό ερώτημα αποτελεί το κατά πόσο κάθε μοντέλο δύναται να εφαρμοστεί επιτυχημένα στο Ηνωμένο Βασίλειο, μέσα από την σκιαγράφηση των προτερημάτων και των μειονεκτημάτων του. Ο **άνεργος νεανικός πληθυσμός 15-24 ετών** έχει επιλεγθεί ως **η υπό μελέτη πληθυσμιακή ομάδα**. Μέσα από την ιστορική και συγχρονική ανάλυση της κοινωνικής δομής της εργασίας, και ιδίως της εργασίας των νέων, στο Ηνωμένο Βασίλειο, αλλά και με τον υπολογισμό του κόστους, του οφέλους, της ευκολίας εφαρμογής και των δυνατοτήτων επιτυχίας που υπόσχεται το κάθε πρόγραμμα, στοχεύουμε στην επεξεργασία προτάσεων ή και στην έγερση προβληματισμών ως προς την χάραξη αποτελεσματικών πολιτικών καταπολέμησης της ανεργίας εν μέσω μιας οικονομικής κρίσης, και δη αναφορικά με το πιο παραγωγικό, δραστήριο και πιο καινοτόμο τμήμα του πληθυσμού μιας χώρας, τους νέους ανθρώπους της.

Για μια σφαιρική προσέγγιση των προγραμμάτων όσον αφορά την αποτελεσματικότητά τους στην άμεση και, ει δυνατόν, ολοσχερή εξάλειψη της ανεργίας των νέων στο Ηνωμένο Βασίλειο, κρίναμε απαραίτητη την σύγκριση μεταξύ τους ως προς τα εξής επίπεδα (κεφάλαια):

Α)τον Βαθμό Συμβατότητάς τους με την Κοινωνική Δομή και τα Χαρακτηριστικά της Εργασίας (και της Ανεργίας) στο Ηνωμένο Βασίλειο,

Β)το Κόστος κάθε Προγράμματος επί του Α.Ε.Π. και επί των Κρατικών Δαπανών, καθώς και ενδεχόμενα Οικονομικά Οφέλη του,

Γ)τους Περιορισμούς και τις ενεχόμενες/παράπλευρες επιπτώσεις από την εφαρμογή του κάθε προγράμματος.

Ταυτόχρονα, κατά την ανάλυση όλων των επιπέδων ανά προτεινόμενο πρόγραμμα, οφείλουμε να μην ξεχνάμε τον παράγοντα **Brexit**, τις εξελίξεις που έχουν συντελεστεί έως τώρα, αλλά και τα σενάρια που έχουν πέσει στο τραπέζι για το μέλλον του Ηνωμένου Βασιλείου μετά από δημοψήφισμα της 23ης Ιουνίου 2016 για την παραμονή της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το οποίο επέδειξε το δρόμο της εξόδου.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1^η: ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΙΚΟ (ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ-ΠΟΛΙΤΙΚΟ) ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Το 1971 ο Ρεπουμπλικάνος πρόεδρος των Η.Π.Α. Richard Nixon προβαίνει στη δήλωση «Είμαστε όλοι Κενστανιστές πια» (Weisbrot 2008), με την οποία επισφραγίζεται το γεγονός πως οι δυνατότητες της κεννσιανής πολιτικής και τα αποτελέσματά της αναγνωρίζονται ακόμα και από την πλευρά των συντηρητικών κομμάτων, παρόλο που τα ίδια προτάσσουν μια αυστηρή και σφιχτή δημοσιονομική πολιτική με βασικό στόχο, κατά το ξέσπασμα μιας κρίσης, τη διάσωση των κεφαλαίων, των μετοχών και όσων επενδύουν και όχι την κοινωνική ευημερία και την διάσωση του μεγάλου και φτωχού τμήματος του πληθυσμού. Το 1973 πια, ο πρόεδρος Nixon υποστηρίζει το πραξικόπημα του Πινοσέτ κατά της κυβέρνησης Αλιέντε στην Χιλή, γεγονός που σηματοδότησε και την αρχή του τέλους της πρωθυπουργίας του. Το 1981 αναλαμβάνει καθήκοντα ο Ronald Reagan εγκαινιάζοντας μια περίοδο ηγεμονίας του συντηρητικού φιλελεύθερου υποδείγματος των πολιτικών δημοσιονομικής πειθαρχίας, η οποία απέχει κατά πολύ από την κρατική παρέμβαση κατά την ανεργίας του Keynes.

Την ίδια περίοδο, ο συντηρητισμός επικρατεί και στην Μεγάλη Βρετανία με την ανάδειξη της Margaret Thatcher στην κυβέρνηση της χώρας το 1979. Εξάλλου, για την ίδια η πολιτική της δικτατορίας Πινοσέτ αποτέλεσε πρότυπο, αφού κατά την περίοδο που ανέλαβε την εξουσία (1979-1990) η έως τότε κευνσιανή δημοσιονομική πολιτική της χώρας αντικαταστάθηκε από το «Δόγμα του Σοκ» (Klein 2010). Το Ηνωμένο Βασίλειο, ακολουθώντας τις Η.Π.Α. και την ιδεολογική στροφή που συντελείται τότε στις ανεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες, εγκαταλείπει την κευνσιανή θεραπευτική για την θεραπεία του σοκ. Η «Σιδηρά Κυρία της πολιτικής» αναμφίβολα δικαιολόγησε με αυτόν τον τρόπο το προσωνόμιο της, αφού οι σκληρές πολιτικές που εφάρμοσε και που στόχευαν στην δημοσιονομική τάξη και την ενίσχυση της ανταγωνιστικής θέσης της χώρας, είχαν ως αποτέλεσμα την μονιμοποίηση της εμφάνισης της ανεργίας, που πλέον άρχισε να αναδύεται ως συστατικό στοιχείο του καπιταλισμού, όπως αυτός εκφράζεται στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Σήμερα, το Ηνωμένο Βασίλειο συνεχίζει την συντηρητική φιλελεύθερη παράδοση ετών που επικρατεί στο εσωτερικό του και μάλιστα, ιδίως μετά το δημοψήφισμα περί εξόδου της χώρας από την Ε.Ε. το 2016 θα λέγαμε ότι συντελείται μια ακροδεξιά στροφή. Αποτελεί την 3^η μεγαλύτερη οικονομική δύναμη στην Ευρώπη. Το **Α.Ε.Π. της χώρας για το έτος 2016** ανήλθε, σύμφωνα με τα στοιχεία του IMF, σε **2.629.188.000.000 USD**, ενώ ο **Κρατικός Προϋπολογισμός για το ίδιο έτος (2016)** αντιστοιχούσε σε έσοδα **996.300.000.000 USD** και **έξοδα 1.097.000.000.000 USD**. Σύμφωνα με τις μετρήσεις του έτους 2017, **το 80% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος** αντιστοιχεί στην **παροχή τραπεζικών, ασφαλιστικών, επιχειρηματικών και άλλων υπηρεσιών**, το 19% αποτελεί η βιομηχανική παραγωγή, ενώ ο αγροτικός τομέας παράγει μόλις το 0,6% του εθνικού πλούτου.

Η Μεγάλη Βρετανία είναι μία χώρα όπου **κυρίαρχη μορφή εργασίας αποτελεί η μισθωτή εργασία**. Συγκεκριμένα, το 2007 οι μισθωτοί εργαζόμενοι αντιπροσωπεύουν το 86,69% στο σύνολο εργαζομένων-εργοδοτών, ενώ οι εργοδότες και οι αυτοαπασχολούμενοι μαζί αντιστοιχούν το 2008 στο 12,94%.¹⁴² Ταυτόχρονα, οι εργαζόμενοι με μερική απασχόληση αποτελούν το 23,3% επί του συνόλου των

---

¹⁴² Στις Η.Π.Α. και στο Ηνωμένο Βασίλειο συλλέγονται δεδομένα κοινά για εργοδότες και εργαζόμενους.

εργαζομένων. Το έτος 2009¹⁴³ η **αυτό-απασχόληση** στην χώρα εκπροσωπούσε το 10,5% του εργατικού δυναμικού, ενώ **το 2013 άγγιξε το 11,7%**, σημειώνοντας αύξηση κατά 1,2%, οφειλόμενη πιθανότατα στους ίδιους λόγους με την άνοδο της αυτό-απασχόλησης στην Ολλανδία, την ένταση, δηλαδή, της ευέλικτης εργασίας (περισσότεροι εργαζόμενοι με μπλοκάκια). Στο σημείο αυτό δεν πρέπει να παραλείψουμε να αναφερθούμε στο γεγονός πως το τόσο μεγάλο άνοιγμα της ψαλίδας ανάμεσα στα ποσοστά των μισθωτών και των εργοδοτών στο Ηνωμένο Βασίλειο δικαιολογεί την λεγόμενη «βρετανική παράδοση», την κοινωνική πόλωση, δηλαδή, που επικρατεί στο εσωτερικό της χώρας μεταξύ των δύο ως άνω κοινωνικών ομάδων.

Επιπλέον, η **απασχόληση στο κράτος ανέρχεται για το έτος 2008 στο 18,6%** της συνολικής απασχόλησης, με το 17,4% να αντιστοιχεί στην απασχόληση στην Γενική Κυβέρνηση και το 1,2% να αντιπροσωπεύει την απασχόληση στις Δημόσιες Επιχειρήσεις, αυξημένο σε σχέση με το έτος 2000, όπου η δημόσια απασχόληση αντιπροσώπευε το 17% της συνολικής εργασίας (16,8% στη Γενική Κυβέρνηση και 1,2% στις Δημόσιες Επιχειρήσεις). Το έτος 2016 που μας αφορά, η απασχόληση στο σύνολο του Δημόσιου τομέα (Κυβέρνηση και Επιχειρήσεις μαζί) ανήλθε στο 17,10%, ποσοστό που αν και μεγάλο, δεν είναι υπερβολικό, αφού αναλογεί στον μεγάλο πληθυσμό του Ηνωμένου Βασιλείου¹⁴⁴.

Ειδικότερα, αναφορικά με την πληθυσμιακή ομάδα που μελετάμε, **για το έτος 2016, οι νέοι εργαζόμενοι 15-24 ετών** ανέρχονται σε **4.680.000 σε σύνολο 33.533.000 εργαζομένων**¹⁴⁵. Από το σύνολο των 4.680.000 νέων εργαζομένων οι 2.453.000 είναι άνδρες και οι 2.226.000 γυναίκες.

Τέλος, όπως προκύπτει από το διάγραμμα που ακολουθεί, το **μέσο μέγεθος της επιχείρησης** στο Ηνωμένο Βασίλειο ανέρχεται **για το έτος 2016 σε 34,73 εργαζόμενους ανά επιχείρηση**, γεγονός που μας κάνει να μιλάμε για μια οικονομία όχι πολύ μεγάλου μεγέθους επιχειρήσεων, το οποίο συνάδει και με την βασική πηγή παραγωγής του πλούτους της, την παροχή υπηρεσιών.

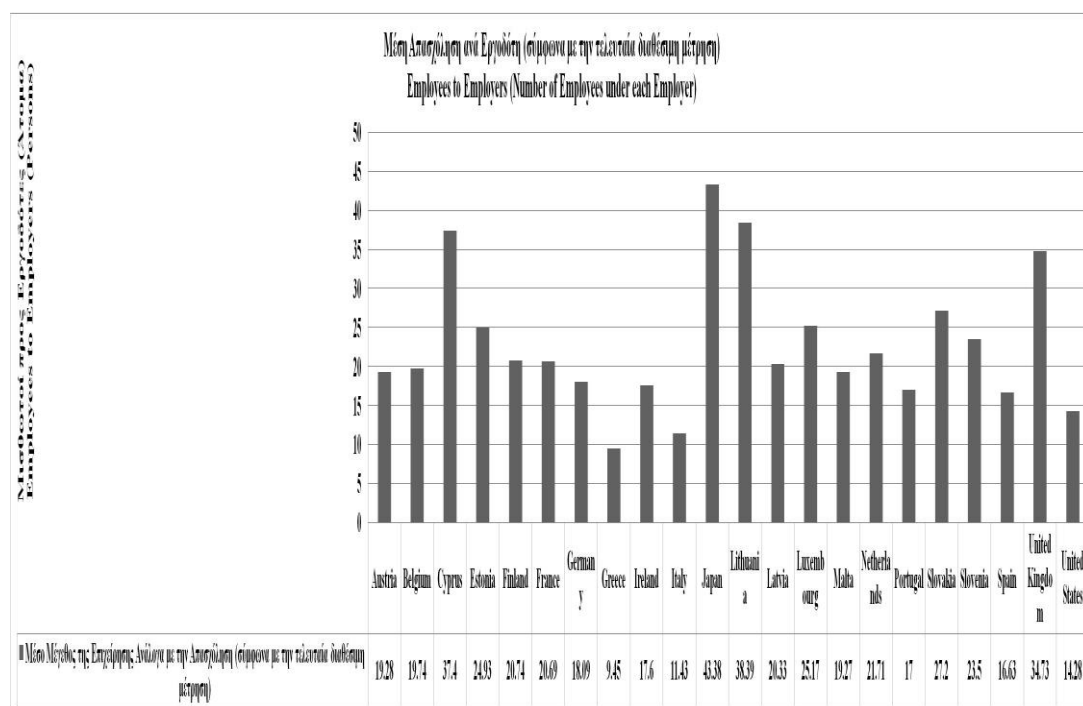
---

¹⁴³ Από το έτος 2009 τα δεδομένα συλλέγονται χωριστά για εργοδότες και αυτοαπασχολούμενους στο Ηνωμένο Βασίλειο.

¹⁴⁴ Η σύγκριση μεταξύ των χωρών στο επίπεδο της συμμετοχής της δημόσιας απασχόλησης στο σύνολο της εθνικής απασχόλησης δεν είναι εύκολη, καθώς εξαρτάται πάντα από το διαφορετικό περιεχόμενο που αποδίδει κάθε χώρα στους θεσμούς τους κράτους. Όσον αφορά το Ηνωμένο Βασίλειο, μπορούμε να πούμε ότι οι θεσμοί που περιλαμβάνει στο κράτος είναι πιο κοντά σε αυτούς του ελληνικού δημοσίου, παρά σε εκείνους άλλων καπιταλιστικών μητροπόλεων - κρατών με διαφορετικής μορφής ομοσπονδιακή οργάνωση, όπως οι Η.Π.Α. ή η Γερμανία.

¹⁴⁵ Πηγή: ILO Statistics (2016)

Μέσο Μέγεθος Επιχειρήσεων

Γράφημα 1: Α. Λύτρας (2016), Μέγεθος Επιχειρήσεων, Ηνωμένο Βασίλειο, Σενάρια Πολιτικής

Αναλύοντας τα δεδομένα του ILO για την ανεργία στο Ηνωμένο Βασίλειο, παρατηρούμε τα τελευταία χρόνια μια σταθερή μείωση του συνολικού ποσοστού της με διακυμάνσεις ανά συγκεκριμένα έτη. Συγκεκριμένα, για πάνω από 40 έτη δεν είχε ξεπεράσει το 4,3%. Το συνολικό ποσοστό ανεργίας για το έτος 2016 ανήλθε σε 4,8% (5,1% στους άνδρες και 4,6% στις γυναίκες), σηματοδοτώντας αύξηση σε σχέση με την διαχρονική διατήρησή του σε επίπεδα της τάξεως του 4,3%. Σε απόλυτα νούμερα, η συνολική ανεργία για το 2016 ανήλθε σε 1.626.000 ανέργους στους 33.533,000 εργαζόμενους, που είναι το σύνολο του εργατικού δυναμικού στο Ηνωμένο Βασίλειο¹⁴⁶. Έτσι, μπορούμε να πούμε ότι πιθανότητα μιλάμε για εμφάνιση κυκλικής ανεργίας στη χώρα (δομική ανεργία) και όχι για διαρθρωτική ανεργία.

Ειδικότερα, αναφορικά με την ανεργία των νέων 15-24 ετών, το ίδιο έτος (2016) αυτή ανήλθε στο 13,3% επί του συνόλου του εργατικού δυναμικού, το οποίο αντιστοιχεί σε ποσοστό 14,8% στους άνδρες και 11,6% στις γυναίκες. Σε απόλυτα

¹⁴⁶ Πηγή: ILO Statistics (2016)

νούμερα, ο άνεργος πληθυσμός των νέων 15-24 ετών αντιστοιχεί σε 621.000 άνεργους νέους επί των 4.680.000 νέων εργαζομένων¹⁴⁷.

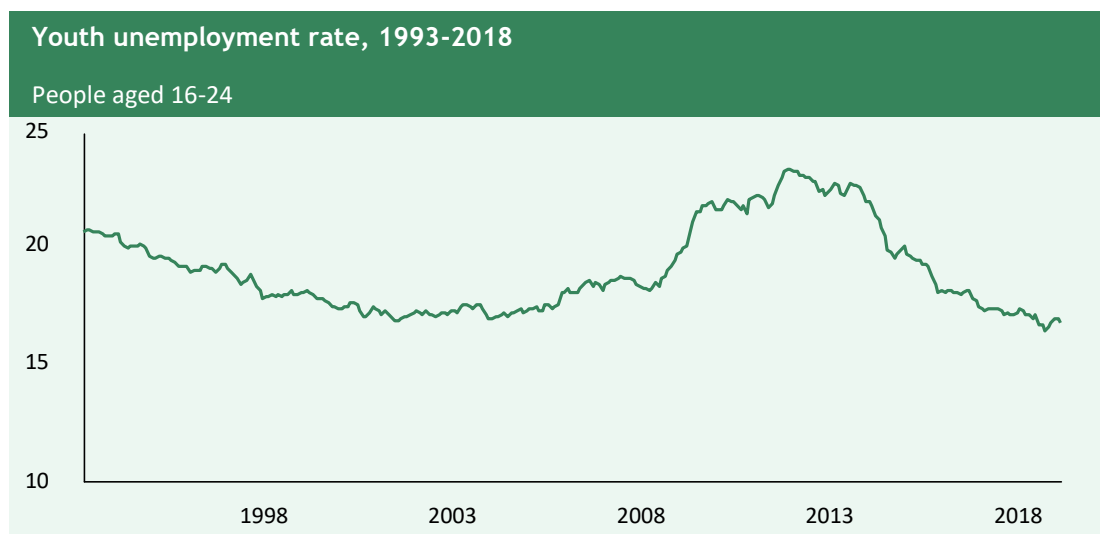
Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την πολύ πρόσφατη έκθεση της Βουλής του Ηνωμένου Βασιλείου (Powel 2019), αναφορικά με την ανεργία των νέων 16 έως 24 ετών, **κατά την μέτρηση της ανεργίας στις νεανικές ηλικίες**, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη τόσο το μέγεθος του πληθυσμού αυτών των ηλικιών που διαμένει στην χώρα, όσο και ο αριθμός των νέων ανθρώπων που εργάζονται, αλλά και **όσων δεν είναι οικονομικά ενεργοί (δεν έχουν ή δεν αναζητούν εργασία) ή βρίσκονται στην εκπαίδευση (full time education).**

Ακολουθεί ένα διάγραμμα, ομοίως από την ως άνω έκθεση της Βουλής του Ηνωμένου Βασιλείου, για τον **ρυθμό της ανεργίας στους νέους 16-24 ετών κατά τα έτη 1993-2018**, με βάση το οποίο καθίσταται εμφανές ότι για τα έτη 1993 έως 2006 περίπου συναντάμε την νεανική ανεργία στο Ηνωμένο Βασίλειο σε συνεχόμενη πτώση (από 18% το 1993 στο 13% το 2006), στα έτη 2006 με 2008 σημειώνει μια ελάχιστη αύξηση της τάξεως του 1% , ενώ από το έτος της κρίσης το 2008 έως και το 2013 περίπου μιλάμε για υψηλές πτήσεις της ανεργίας με μέγιστη τιμή το έτος 2011-2012, οπότε και σκαρφάλωσε στο 23%. Από τότε έως και σήμερα, τέλος, παρατηρείται μια συνεχόμενη μείωση, **με το έτος 2018 να κλείνει με την ανεργία των νέων 16-24 ετών στο 11,5%**. Ως εκ τούτου μιλάμε για μια χώρα με σχετικά χαμηλά, κατά κύριο λόγο, ποσοστά νεανικής ανεργίας, που φυσικά παρουσιάζουν διακυμάνσεις επηρεαζόμενα από τις κρίσεις του συστήματος, και που σίγουρα είναι κατά πολύ υψηλότερα της συνολικής ανεργίας του Ηνωμένου Βασιλείου, αφού στα τέλη του 2018/αρχές 2019 η νεανική ανεργία ανήλθε στο 11,5%, ενώ η συνολική ανεργία στο ιστορικό χαμηλό 3,9% του συνολικού πληθυσμού, με βάση την ίδια έκθεση.

---

¹⁴⁷ Πηγή: ILO Statistics (2016)

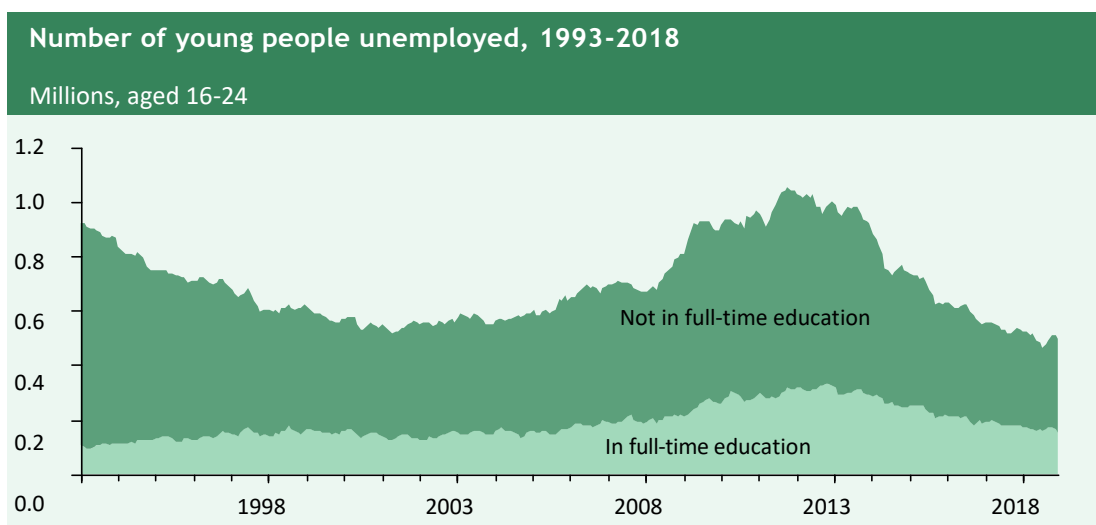
Ρυθμός ανεργίας νέων 16-24 ετών, 1993-2018 (Ηνωμένο Βασίλειο)

Γράφημα 2, A. Powell, (March 2019) Youth unemployment statistics, United Kingdom, Briefing Paper, Number 5871, House of Commons Library Πηγή δεδομένων: ONS Labour Market Statistics

Επιπλέον, με βάση την αναφερόμενη έκθεση του 2019 της Βουλής του Ηνωμένου Βασιλείου, η Μεγάλη Βρετανία συλλέγει δεδομένα για την ανεργία των οικονομικά ενεργών νέων (ρυθμός ανεργίας), καθώς και διακριτά δεδομένα για τους μη οικονομικά ενεργούς νέους (ρυθμός μη οικονομικής δραστηριότητας). Έτσι, για το **τελευταίο τρίμηνο του 2018**, σύμφωνα με την ίδια έρευνα, **ο ρυθμός μη οικονομικής δραστηριότητας για τους νέους ήταν 37,3%**. Περίπου **τα ¾ των νέων ανθρώπων που δεν είναι οικονομικά ενεργοί βρίσκονται στην εκπαίδευση**, ενώ το **30%** όσων είναι άνεργοι επίσης **βρίσκεται στην εκπαίδευση**, όπως αποτυπώνεται στο διάγραμμα που ακολουθεί.

Άνεργοι νέοι 16-24 ετών στην Εκπαίδευση (Ηνωμένο Βασίλειο)

Γράφημα 3, A. Powell (March 2019), Youth unemployment statistics, United Kingdom, Briefing Paper, Number 5871, House of Commons Library Πηγή δεδομένων: ONS Labour Market Statistics

ΕΝΟΤΗΤΑ 2^η: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΜΟΝΤΕΛΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΗΝΩΜΕΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Με βάση αφενός τα ως άνω δεδομένα για την **κοινωνική δομή της εργασίας**, τους **αριθμούς της ανεργίας των νέων 15-24 ετών** στο Ηνωμένο Βασίλειο, τον **εθνικό πλούτο της χώρας (Α.Ε.Π)** και τον **προϋπολογισμό της για το έτος αναφοράς 2016** και αφετέρου τις προτάσεις του κάθε μοντέλου για την απορρόφηση του συνόλου του άνεργου πληθυσμού, υπολογίζουμε τον αριθμό των νέων επιχειρήσεων που απαιτεί το κάθε μοντέλο, τον αριθμό των επιπλέον απαιτούμενων θέσεων εργασίας στον δημόσιο τομέα, τις επιπλέον κρατικές δαπάνες που αντιστοιχούν σε κάθε πρόγραμμα, αλλά και συνολικά το κόστος του προγράμματος, καθώς και ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις ή και επιπλέον εκτός της κρατικής χρηματοδότησης παροχές προς τους ωφελούμενους από τα προγράμματα, **προκειμένου να προτείνουμε το/τα καταλληλότερο/α πρόγραμμα/τα για την καταπολέμηση της ανεργίας στην περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου.**

Προς τούτο, ορίζουμε ως ενιαία για όλα τα προγράμματα τα εξής:

- Την **μηνιαία αποζημίωση ανά ωφελούμενο/άνεργο στο ποσό των 600 USD.**
Έτσι, το **μικτό μισθολογικό κόστος ετησίως ανά εργαζόμενο** ανέρχεται στο

ποσό των 7.200 USD για όλα τα προγράμματα (600 USD x 12 μήνες). Εξαιρέση αποτελεί το πρόγραμμα ΣΚΑΠΑΝΕΑΣ, όπου το μικτό μισθολογικό κόστος ανέρχεται στο ποσό των 6.000 USD ετησίως, διότι το πρόγραμμα έχει 10μηνη διάρκεια απασχόλησης των ανέργων (600 USD x 10 μήνες).

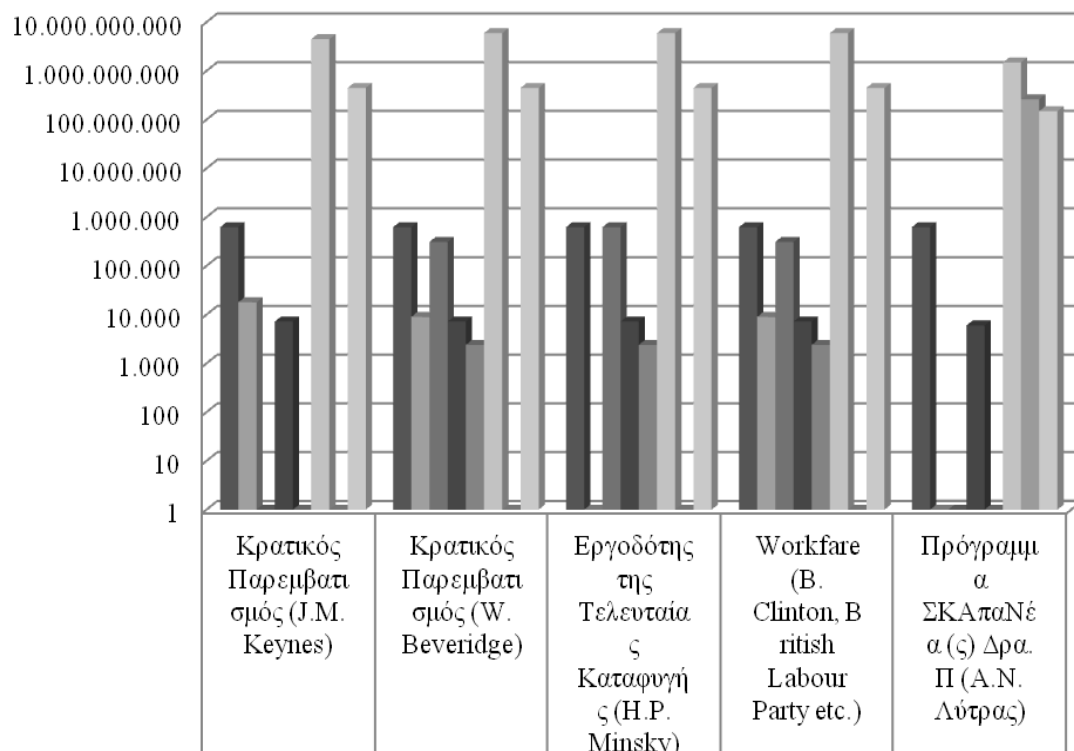
- Το **ετήσιο λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο**, όπου αυτό εμφανίζεται ανά πρόγραμμα, ορίζεται στο ποσό των 2.400 USD.
- Ακόμη, **στο Πρόγραμμα ΣΚΑΠΑΝΕΑΣ προβλέπεται μια επιπλέον 11^η αμοιβή στο τέλος του προγράμματος**, η οποία εξαρτάται από την απόδοσή του και υπολογίζεται περίπου στο 7% του συνολικού του κόστους (όχι μόνο επί της κρατικής επιχορήγησης δηλαδή, αλλά και επί της ιδιωτικής επιχορήγησης αθροιστικά).
- Τέλος, **ορίζουμε την ενδεχόμενη επιστροφή φόρου σε κάθε πρόγραμμα στο 10% των απαιτούμενων επιπλέον κρατικών δαπανών για την κάλυψη του συνολικού μικτού μισθολογικού κόστους** (χωρίς δηλαδή να προσμετράμε τις κρατικές δαπάνες για την κάλυψη του λειτουργικού κόστους σε κάθε πρόγραμμα). **Στο πρόγραμμα ΣΚΑΠΑΝΕΑΣ, ρυθμίζεται σαφώς ότι η συγκεκριμένη φορολογική ελάφρυνση θα καταβάλλεται ως 12^{ος} μισθός** σε όσους ωφελούμενους έχουν τις σχετικές προϋποθέσεις κατά την εκκαθάριση του φόρου την επόμενη από την εφαρμογή του προγράμματος χρονιά .

Έτσι, προκύπτει ο εξής πίνακας από την εφαρμογή των 5 θεωρητικών μοντέλων καταπολέμησης της ανεργίας:

Ηνωμένο Βασίλειο : Σενάρια πλήρους απορρόφησης των νέων ανέργων 15-24 ετών (2016)

Πίνακας 1 (επιμ) Ε. Τσαφά

	Κρατικός Παρεμβατισμός (J.M. Keynes)	Κρατικός Παρεμβατισμός (W. Beveridge)	Εργοδότης της Τελευταίας Καταφυγής (H.P. Minsky)	Workfare (B. Clinton, British Labour Party etc.)	Πρόγραμμα ΣΚΑπαΝέα(ς) Δρα. Π (Α.Ν. Λύτρας)
■ Σύνολο Άνεργου Πληθυσμού	621.000	621.000	621.000	621.000	621.000
■ Απαιτούμενες Νέες Επιχειρήσεις	17.881	8.940	0	8.940	0
■ Επιπλέον Θέσεις Μισθωτής Εργασίας στο Δημόσιο	0	310.500	621.000	310.500	0
■ Μεικτό Μισθολογικό Κόστος (Ατομικό)	7.200	7.200	7.200	7.200	6.000
■ Λειτουργικό Κόστος (Ατομικό)	0	2.400	2.400	2.400	0
■ Επιπλέον Κρατικές Δαπάνες	4.471.200.000	5.961.600.000	5.961.600.000	5.961.600.000	1.490.400.000
■ Επιπλέον Μερίσματα Εκτός Κρατικής Χρηματοδότησης	0	0	0	0	260.820.000
■ Ενδεχόμενες Φορολογικές Ελαφρύνσεις	447.120.000	447.120.000	447.120.000	447.120.000	149.040.000

ΕΝΟΤΗΤΑ 3η: ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Α) ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΝ ΒΑΘΜΟ ΣΥΜΠΛΕΥΣΗΣ ΚΑΘΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ) ΣΤΟ ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

Η γενική θεωρία του Keynes προτάσσει για την άμεση εξάλειψη της ανεργίας σε καιρούς κρίσης την κρατική παρέμβαση και χρηματοδότηση ως προς την αύξηση της προσφοράς εργασίας εκ μέρους των επιχειρήσεων. Στόχος αποτελεί η ενίσχυση της ενεργούς ζήτησης, η τόνωση, δηλαδή, του δημόσιου και ιδιωτικού επιχειρείν με απώτερο σκοπό την ενίσχυση των εισοδημάτων. Έτσι, με βάση αυτό το μοντέλο, για την απορρόφηση των 621.000 νέων ανέργων, θα χρειαστεί, σύμφωνα με τον Πίνακα 1, η **δημιουργία 17.881 νέων επιχειρήσεων** στο Ηνωμένο Βασίλειο (621.000 άνεργοι νέοι/34,73 άτομα ανά επιχείρηση), αφού το σύνολο των νέων ανέργων θα πρέπει να απορροφηθεί μέσω προσλήψεων **αποκλειστικά και μόνο σε επιχειρήσεις**.

Σε αντίθεση με την πρόταση του Keynes, η εφαρμογή των προγραμμάτων του **Beveridge και των Εργατικών, καθώς και του Clinton**, συνεπάγεται τη δημιουργία **8.940 νέων επιχειρήσεων**, ήτοι το ½ όσων απαιτεί η κενυσιανή θεραπευτική, αφού στα συγκεκριμένα μοντέλα μεγάλο βάρος πέφτει στην δημιουργία μισθωτών θέσεων στην δημόσια απασχόληση, καθώς και στην δημιουργία κοινωνικών δομών αφενός (Beveridge) και την επιδοματική πολιτική αφετέρου (Εργατικοί, Clinton) .

Τέλος, **το πρόγραμμα του Minsky**, αλλά **και ο ΣΚΑΠΑΝΕΑΣ** του Λύτρα, **δεν απαιτούν τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων**, αφού στο μεν πρώτο οι άνεργοι νέοι απορροφούνται αποκλειστικά από το κράτος, το οποίο εμφανίζεται σε ρόλο εργοδότη, στο δε δεύτερο δεν υπάρχει ανάγκη νέων επιχειρήσεων, διότι οι ωφελούμενοι του προγράμματος εργάζονται ως αυτόνομοι εργαζόμενοι (αυτό-απασχολούμενοι) και αμείβονται για τις υπηρεσίες τους αποκλειστικά και μόνο από τους καταναλωτές αυτών των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Αντιστοίχως, αφού στο **κενυσιανό μοντέλο** οι άνεργοι νέοι θα απορροφηθούν πλήρως από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις ή τις επιχειρήσεις δημοσίου σκοπού, το συγκεκριμένο πρόγραμμα, άμα τη εφαρμογή του, **δεν απαιτεί καμία επιπλέον θέση εργασίας στον δημόσιο τομέα**. Εν αντιθέσει, **ο Εργοδότης της Τελευταίας Καταφυγής του Minsky** απαιτεί τη δημιουργία **621.000 επιπλέον**

θέσεων εργασίας στο Δημόσιο, αφού, σύμφωνα με αυτήν τη θεώρηση, το κράτος παρεμβαίνει και προσλαμβάνει το σύνολο των άνεργων νέων με την ειδικότητα και στην ηλικία που βρίσκονται τη στιγμή της παρέμβασης.

Με βάση τον **κρατικό παρεμβατισμό του Beveridge και τα Προγράμματα Workfare**, οι επιπλέον θέσεις που θα πρέπει να δημιουργηθούν **στην δημόσια απασχόληση** για την απορρόφηση όλων των άνεργων νέων ηλικίας 15 έως 24 ετών είναι **310.500**, αφού οι μισοί τουλάχιστον από όλους του άνεργους νέους θα πρέπει να προσληφθούν από το κράτος. Ο συγκεκριμένος υπολογισμός εδράζεται, αφενός για το υπόδειγμα του Beveridge στο γεγονός ότι το κράτος αναλαμβάνει το κόστος και την ευθύνη της επίτευξης ευρείας δημόσιας απασχόλησης, ενώ αφετέρου η πολιτική του Clinton περί συμφιλίωσης της προσωπικής ευθύνης με τις ευκαιρίες για απασχόληση, υπόσχεται για μια δετία διάφορες παροχές-επιδόματα στους νέους άνεργους με ταυτόχρονη, όμως, απαίτηση δέσμευσης εκ μέρους των ωφελούμενων για 2ετή χαμηλόμισθη εργασία.

Τέλος, **το πρόγραμμα ΣΚΑΠΑΝΕΑΣ δεν απαιτεί επιπλέον θέσεις εργασίας στον δημόσιο τομέα**, για τους ίδιους λόγους που δεν απαιτεί προσλήψεις ούτε στον ιδιωτικό τομέα και τις κάθε είδους επιχειρήσεις, λόγω της αυτόνομης, δηλαδή, μορφής εργασίας των ωφελούμενων.

Συμπερασματικά, όσον αφορά τον βαθμό σύμπτωσης του κάθε προγράμματος με την δομή και τις μορφές της εργασίας, ιδίως των νέων, στο Ηνωμένο Βασίλειο, αλλά και τις τάσεις της νεανικής ανεργίας, οφείλουμε να επισημάνουμε τα εξής;

Τα προγράμματα Keynes, Beveridge, Minsky και οι Workfare πολιτικές, όπου κυρίαρχη πρόταση απασχόλησης αποτελεί η μισθωτή εργασία, είναι πιο συμβατά με την ηγεμονική θέση της μισθωτής εργασίας στο Ηνωμένο Βασίλειο, καθώς και με την ένταση της δημόσιας απασχόλησης σε αυτό.

-Εντούτοις, όπως ανωτέρω αναλύθηκε, παρατηρείται σημαντική αύξηση της αυτό-απασχόλησης στη χώρα τα τελευταία χρόνια, γεγονός το οποίο θα μπορούσαμε να αποδώσουμε και στην ενδεχόμενη νεανική σύσταση των όλο και περισσότερων αυτόνομων εργαζομένων, λόγω της τάσης διαρκούς εργασιακής ευελιξίας των νέων γενεών. Έτσι, στο σημείο αυτό **το πρόγραμμα ΣΚΑΠΑΝΕΑΣ εμφανίζεται περισσότερο συμβατό**, αφού ακολουθεί την πρόσφατη ανάδειξη της αυτόνομης εργασίας, η οποία στην Ευρώπη εντοπίζεται κυρίως στην Ολλανδία και στην υπό μελέτη περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου, ενώ συνάδει και με την κυρίαρχο τομέα της οικονομίας στην χώρα, αυτό της παροχής υπηρεσιών.

-Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η πρόταση του Minsky περί Εργοδότη Τελευταίας Καταφυγής συστήνεται για χώρες με μικρά ποσοστά ανεργίας, όπως αυτή της Μεγάλης Βρετανίας, όπου η συνολική ανεργία ανέρχεται στο 4,8% το 2016, αφού μπορεί να απορροφήσει αποτελεσματικά το μικρού μεγέθους σύνολο των ανέργων. **Αν λάβουμε, όμως, υπόψη την φύση της νεανικής εργασίας και την μη προσδοκία εργασίας αορίστου χρόνου στις ηλικίες 15-24 ετών**, καθώς και το γεγονός ότι η νεανική ανεργία αγγίζει το 2016 στο Ηνωμένο Βασίλειο το 13,3%, και άρα, είναι, κατά πολύ υψηλότερη από τη συνολική ανεργία, αλλά και από αυτή των ηλικιών 25+ (3,5% το 2016), προκύπτει ότι το μοντέλο του Minsky, όπως και τα υπόλοιπα μοντέλα μισθωτής εργασίας έχουν αδυναμίες ως προς την αντιμετώπιση της, που φαίνεται να υποχωρούν στην περίπτωση του προγράμματος ΣΚΑΠΑΝΕΑΣ. Εντούτοις, λόγω της χαμηλής ανεργίας του Η.Β. και του στοιχείου της εργασίας με την ειδικότητα που έχει ο ωφελούμενος την στιγμή της παρέμβασης, κανένα από τα δύο προγράμματα δεν απαιτεί επιπλέον χρόνο και κόστος εκπαίδευσης των ανέργων και έτσι μπορούν να προταθούν και τα δύο στην περίπτωση του Η.Β.

-Τέλος, οι πολιτικές Workfare εγείρουν ερωτήματα ως προς την εφαρμογή τους στους άνεργους νέους του Ηνωμένου Βασιλείου, αφού έχουν κυρίαρχο τον επιδοματικό χαρακτήρα, ο οποίος υστερεί μπροστά στην σημασία εύρεσης εργασίας σε αυτές τις ηλικίες, αφού ο συγκεκριμένος πληθυσμός είναι δραστήριος και παραγωγικός και ως εκ τούτου, σε περίπτωση που δεν εκπαιδεύεται, θα μπορεί να εργάζεται. **Το ίδιο ισχύει εν μέρει και για την πρόταση του Beveridge.**

-Σε κάθε περίπτωση τα χαμηλά ποσοστά του Ηνωμένου Βασιλείου στην κούρσα της ανεργίας, διευκολύνουν την εφαρμογή όλων των προγραμμάτων.

Β) ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΟΦΕΛΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ

Αναλύοντας τον ως άνω Πίνακα 1, αλλά και τον Πίνακα 2 που ακολουθεί, ως προς το κόστος που απαιτεί το κάθε πρόγραμμα για την υλοποίησή του, αυτό που καταρχάς οφείλουμε να επισημάνουμε είναι ότι κανένα εξ αυτών δεν είναι ακριβό, αφού η μεγαλύτερη τιμή κόστους ανά πρόγραμμα ανέρχεται μόλις στο 0,23% επί του ΑΕΠ του Ηνωμένου Βασιλείου, με το Α.Ε.Π. της χώρας για το 2016 να βρίσκεται στα 2.629.188.000.000 USD και αντίστοιχα στο 0,54% επί των κρατικών δαπανών,

με τα έξοδα του κρατικού προϋπολογισμού για το έτος 2016 να κλείνουν στα 1.097.000.000.000 USD.

-Πιο συγκεκριμένα, ξεκινώντας από τα **πιο ακριβά**, το κόστος των επιπλέον δαπανών που αντιστοιχεί στην εφαρμογή των προγραμμάτων **Beveridge, Minsky και Εργατικών/Clinton** **ανέρχεται σε 5.961.600.000 USD**, δηλαδή στο προαναφερόμενο **0,23% του Α.Ε.Π.** και στο **0,54% αντίστοιχα των κρατικών δαπανών**. Να σημειωθεί ότι στην περίπτωση του Εργοδότη Τελευταίας Καταφυγής του Minsky το 0,23% του ΑΕΠ που κοστίζει το πρόγραμμα καλύπτεται με την έκδοση ανάλογης νομισματικής μάζας εκ μέρους του κράτους, η οποία σύμφωνα με τον ίδιο θα πρέπει να αντιστοιχεί στο 0,7% με 1,5% του ΑΕΠ, πράγμα που σημαίνει ότι ο υπολογισμός μας για το κόστος της πρότασης Minsky (0,23% του ΑΕΠ) ανέρχεται στο 1/3 του ελάχιστου εκτιμώμενου κόστους που προτείνει ο ίδιος.

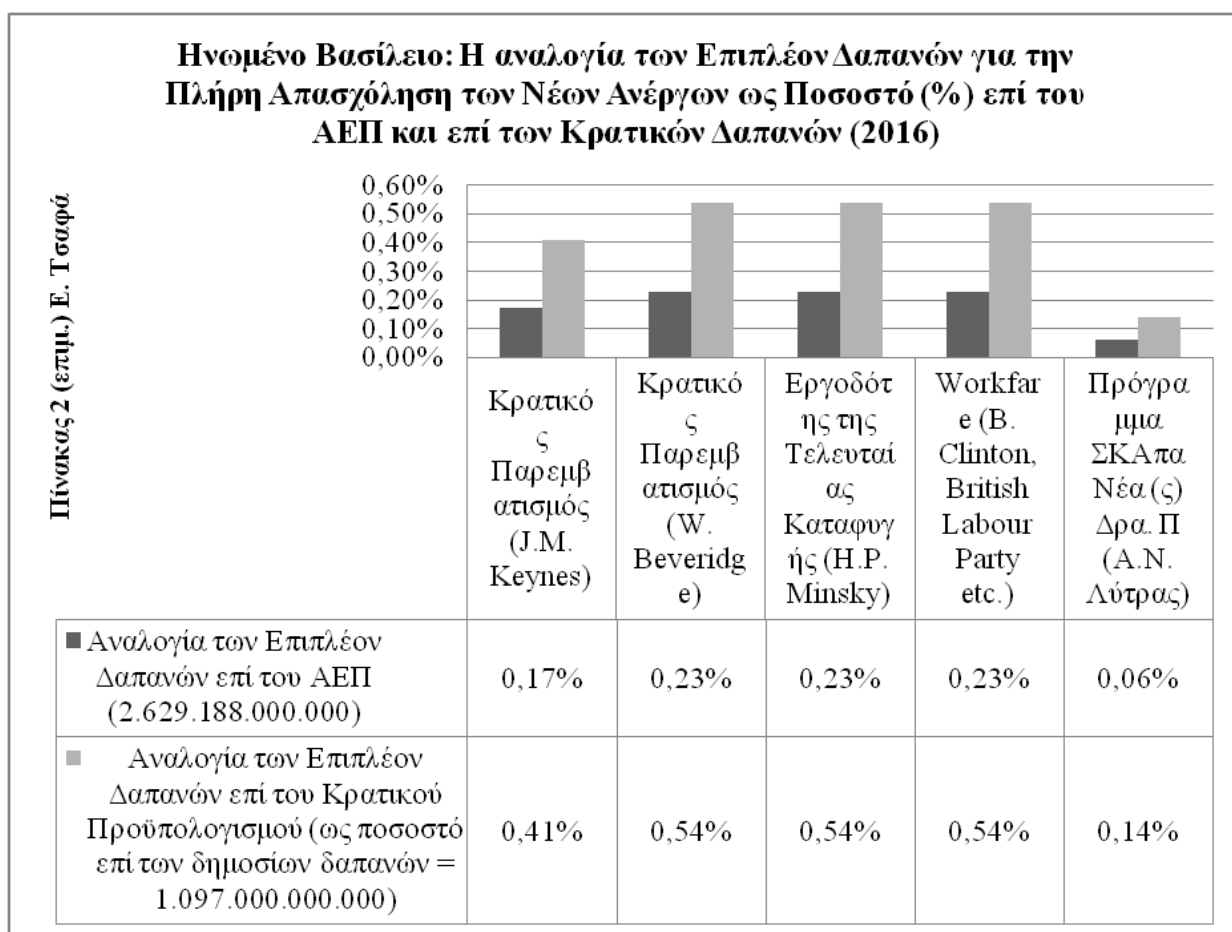
-**Αρκετά πιο φθηνή** πάντως εμφανίζεται η εφαρμογή της **κενσιανής θεραπευτικής**, αφού το κόστος της ανέρχεται σε **4.471.200.000 USD**, ποσό το οποίο αντιστοιχεί στο **0,17% του Α.Ε.Π.** και στο **0,41% των κρατικών δαπανών** στην Μεγάλη Βρετανία.

-**Κατά πολύ φθηνότερο όλων** είναι το **πρόγραμμα ΣΚΑΠΑΝΕΑΣ** του Λύτρα, αφού εκτιμάται ότι το κόστος του για την απορρόφηση του συνόλου των άνεργων νέων της χώρας δεν ξεπερνά το **1.490.400.000 USD**, δηλαδή μόλις το **0,06% του Α.Ε.Π** και το **0,14% των βρετανικών κρατικών δαπανών**, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 2 που έπεται. Τούτο συμβαίνει, διότι η κρατική χρηματοδότηση του προγράμματος Λύτρα, σε αντίθεση με τα υπόλοιπα προγράμματα περιορίζεται περίπου στο 40% της συνολικής χρηματοδότησής του, αφού το 60% τουλάχιστον καλύπτεται από το απόθεμα στις τράπεζες των ιδιωτών κατόχων κεφαλαίων. Το μεγαλύτερο μέρος, δηλαδή, της χρηματοδότησης προκύπτει από ιδιωτικούς πόρους και ως εκ τούτου στο κράτος επιμερίζεται κατά πολύ μικρότερο κόστος σε σχέση με τα υπόλοιπα προγράμματα.

-Συν τοις άλλοις, όπως ήδη ειπώθηκε και γίνεται εμφανές από τον ως άνω Πίνακα 1, όλα τα προγράμματα παρουσιάζουν ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις της τάξεως του 10% επί του μικτού μισθολογικού κόστους που απαιτεί το κάθε μοντέλο για την απορρόφηση του συνόλου των άνεργων νέων [(μικτό μισθολογικό κόστος χ 621.000 άνεργοι νέοι)/10%]. Έτσι η εφαρμογή όλων των προγραμμάτων εκτιμάται ότι θα φέρει **φορολογικές ελαφρύνσεις ποσού 447.120.000 USD ετησίως**, πλην του **προγράμματος Λύτρα**, όπου οι ελαφρύνσεις υπολογίζονται στα **149.040.000 USD ετησίως**, τα οποία θα αποδοθούν στους ωφελούμενους ως 12^{ος} μισθός, όπως

περιγράφηκε ανωτέρω. Εδώ, θα πρέπει να θυμίσουμε ότι εκτός των φορολογικών ελαφρύνσεων που αναμένονται για όλα τα προγράμματα, ο **ΣΚΑΠΑΝΕΑΣ**, προβλέπει ως αποδοθέν σαν **11^ο μισθό** ένα ποσό της τάξεως του 7% του συνολικού του κόστους, το οποίο για την υπό μελέτη περίπτωση εμφανίζεται στα **260.820.000 USD**.

-Συμπερασματικά, συνυπολογίζοντας όλα τα ως άνω οικονομικά στοιχεία, **το πιο οικονομικό όλων των προγραμμάτων** οφείλουμε να παραδεχτούμε ότι είναι το προαναφερόμενο πρόγραμμα **ΣΚΑΠΑΝΕΑΣ του Α.Λύτρα**.

Γ) ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΥΣ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥΣ (π.χ. Βαθμός αυτονομίας στην άσκηση νομισματικής/δημοσιονομικής πολιτικής) και ΤΙΣ ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Το Ηνωμένο Βασίλειο, λόγω άλλωστε και της **ιστορίας αποικιοκρατίας** που κουβαλά ανά τους αιώνες, αλλά και της **ισχυρής του οικονομίας** που διαιωνίζει αυτή την αποικιοκρατική αντίληψη στην εθνική συνείδηση, διακατέχεται από έναν βαθύ

σκεπτικισμό απέναντι στις διακρατικές ολοκληρώσεις, γεγονός που γίνεται εμφανές τόσο από την αυτονομία του ως προς το εθνικό του νόμισμα (λίρα) καθόλη την πορεία του εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και από την απόφαση του βρετανικού δημοψηφίσματος της 23ης Ιουνίου 2016 περί εξόδου της χώρας από την Ε.Ε. (Brexit), η οποία μάλιστα σημαδεύτηκε από μια εθνικιστική ιδεολογική στροφή, που αποτυπώθηκε και στην ραγδαία άνοδο της ακροδεξιάς στις πολύ πρόσφατες Ευρωεκλογές του Μαΐου του 2019. **Ο σκεπτικισμός της Βρετανίας απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεν αποτελεί ένα πρωτοεμφανισθέν φαινόμενο**, αφού η επίσημη στάση της χώρας διεθνώς κινούνταν πάντα με άξονες 3 σφαίρες ενδιαφερόντων (Ryan 2018) : α) τις σχέσεις της με τις Ηνωμένες Πολιτείες, β) τις σχέσεις της εντός της Κοινοπολιτείας των Εθνών και τέλος, γ) τις σχέσεις της με την Ευρώπη και μάλιστα με την συγκεκριμένη ιεραρχική τοποθέτηση. Είναι, άλλωστε, χαρακτηριστικό ότι η απόφαση αυτή περί εξόδου του βρετανικού δημοψηφίσματος ήλθε εντός μιας περιόδου εμφανούς σύγκρουσης των Η.Π.Α. με την Ευρωπαϊκή Ένωση και τον δυνατότερο παίχτη αυτής, την Γερμανία, αλλά και μετά από το **δημοψήφισμα για την ανεξαρτητοποίηση της Σκωτίας από το Ηνωμένο Βασίλειο στις 18 Σεπτεμβρίου 2014**, το οποίο είχε ταχθεί κατά της ανεξαρτησίας μεν, με μικρό ποσοστό διαφοράς δε και με μεγάλη κοινωνική πόλωση (55,30% κατά και 44,70% υπέρ).

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να προσθέσουμε τις **αποσχιστικές τάσεις που εμφανίζονται στην Βόρεια Ιρλανδία**¹⁴⁸ ενόψει της παράτασης που έλαβε η ψήφιση της συμφωνίας εξόδου του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ε.Ε., αλλά και την ακόμη πιο πρόσφατη **συντριβή των Συντηρητικών στις Ευρωεκλογές της 26^{ης} Μαΐου 2019** και αντίστοιχα την προαναφερόμενη ραγδαία άνοδο της ακροδεξιάς στην χώρα. Ο ρόλος που δύνανται να παίξουν οι εξελίξεις αυτές στην εφαρμογή της όποιας πρότασης καταπολέμησης της ανεργίας είναι κομβικός τόσο για την αυτονομία του Ηνωμένου Βασιλείου ως προς τις σχέσεις του με την Ε.Ε., που ούτως η άλλως βέβαια ήταν κεκτημένη εκ μέρους της χώρας μέσω της διατήρησης της λίρας ως εθνικού νομίσματος, όσο και ως προς την ηγεμονική αυτή τη στιγμή αφήγηση της ακροδεξιάς, της οποίας η ενδεχόμενη ανάληψη της εξουσίας σίγουρα καθιστά την εφαρμογή οποιουδήποτε αναφερομένου προγράμματος αδύνατη εκ φύσεως.

---

¹⁴⁸ Να σημειωθεί ότι η χώρα της Ιρλανδίας δεν είναι πλέον μέλος της Κοινοπολιτείας των Εθνών.

Ταυτόχρονα, **τα σενάρια γύρω από ένα ενδεχόμενο No Deal Brexit ή ακόμα και ένα ήπιο Brexit** με επικυρωμένη εξ αμφοτέρων των δύο πλευρών συμφωνία εξόδου, καθιστούν δυσχερή την εφαρμογή οποιασδήποτε πρότασης για κυβερνητική παρέμβαση καταπολέμησης της ανεργίας αυτή την περίοδο, αφού εν αναμονή της υπογραφής της συμφωνίας με βασικές αγκυλώσεις επί αυτής το αίτημα του Η.Β. για της ραγδαία μείωση των μεταναστευτικών εισροών από την Ευρώπη στην Βρετανία, αλλά και το ζήτημα των συνόρων μεταξύ Βόρειας και Νότιας Ιρλανδίας, είναι αδύνατη η οποιαδήποτε πρόταση να θεωρηθεί ως με βεβαιότητα αποτελεσματική.

Ερωτήματα όπως το ποια ενδεχόμενη νέα κυβέρνηση μπορεί να αναδειχθεί, το πότε και ποια συμφωνία θα υπογραφεί μεταξύ της χώρας και της Ε.Ε., αλλά και το ποιες συμφωνίες θα υπογράψει ως προς τις εμπορικές του συναλλαγές, την αμυντική και μεταναστευτική του πολιτική το Ηνωμένο Βασίλειο διεθνώς από εδώ και πέρα, μας εμποδίζουν ως προς την δυνατότητα παραγωγής μιας αξιόπιστης πρότασης για την νεανική ανεργία της χώρας.

Είναι, άλλωστε, **χαρακτηριστικό της αβεβαιότητας πρόβλεψης της περιόδου** το γεγονός ότι από τις θετικές επιδράσεις του Brexit στον οικονομικό τομέα ήταν η **μείωση της ανεργίας** στο Ηνωμένο Βασίλειο που σημείωσε ποσοστό χαμηλότερο των προηγούμενων ετών και συγκεκριμένα 4,3% για το έτος 2018, αλλά και το ιστορικό χαμηλό του 3,9% στο τέλος του 2018¹⁴⁹. Η υποτίμηση της λίρας τα έτη 2016 και 2017 (10% κάτω από το δολάριο και 15% κάτω από το ευρώ) έδωσε ώθηση στις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, καθώς και στον πληθωρισμό, με αποτέλεσμα την πτώση των ποσοστών ανεργίας. Από την άλλη, τόσο η υποτίμηση της λίρας, όσο και η αύξηση του πληθωρισμού καταλογίζονται στις αρνητικές επιπτώσεις.

Επιπλέον, αν λάβουμε υπόψη τα μεγάλα ποσοστά που έλαβε η ψήφος στο Remain στην πληθυσμιακή ομάδα του νέου μορφωμένου πληθυσμού, είναι αρκετά πιθανό η **πληθυσμιακή κατηγορία των νέων ανέργων 15-24 ετών** που μας απασχολεί να **μεταναστεύσει από την χώρα** ένα επόμενο διάστημα για εξεύρεση εργασίας ή να **επιλέξει να σπουδάσει σε κάποια χώρα της Ευρώπης**, γεγονός που θα επηρεάσει τον δείκτη της εργασίας, της εκπαίδευσης, αλλά και της ανεργίας και αντιστοίχως και την πρότασή μας για την καταπολέμηση αυτής.

---

¹⁴⁹ Πηγή: House of Commons (2019)

Κατόπιν των ως άνω επισημάνσεων που μπορούν να ανατρέψουν τις προτάσεις που γίνονται στο παρόν, θα πρέπει να ειπωθούν τα εξής **όσον αφορά τους περιορισμούς** που παρουσιάζει κάθε πρόγραμμα άμα τη εφαρμογή του στο Ηνωμένο Βασίλειο.

-Όσον αφορά **το πρόγραμμα Keynes**, η εφαρμογή του απαιτεί την **συγκρατημένη διεύρυνση του δημόσιου χρέους**, μέσω της προσεκτικής διαχείρισης του ελλείμματος του κρατικού προϋπολογισμού. Προκειμένου να επιτευχθεί το παρόν, θα πρέπει το κράτος να διαχειρίζεται πλήρως όλα τα δημοσιονομικά του εργαλεία και άρα να έχει απόλυτη εθνική δημοσιονομική κυριαρχία. Το Ηνωμένο Βασίλειο έως τώρα, **ναι μεν έχει το δικό του νόμισμα**, όποτε και τη σχετική δημοσιονομική ελευθερία παρότι μέλος της Ε.Ε., **ταυτόχρονα όμως υπόκειται σε συγκεκριμένες δεσμεύσεις απέναντι της. όσον αφορά τη διαχείριση του προϋπολογισμού του**, μεταξύ αυτών και η υποχρεωτική συνεισφορά του στον προϋπολογισμό της Ένωσης, **βαρίδια που θα πάψει να έχει μετά την έξοδό του από την Ε.Ε.** Σε αυτή την περίπτωση, θα μιλάμε για απόλυτη εθνική δημοσιονομική κυριαρχία και άρα και για ευχέρεια εφαρμογής της κευνσιανής θεραπευτικής. Βέβαια, θα πρέπει να συνυπολογίσουμε και τις **ήδη διογκωμένες δαπάνες της χώρας, αλλά και το χρέος που θα έχει να αποπληρώσει απέναντι στην Ε.Ε.** ως κόστος της απόφασής της για αποχώρηση από αυτή. **Τα ίδια ισχύουν περίπου και ως προς την εφαρμογή του προγράμματος Minsky**, το οποίο επίσης απαιτεί την ελευθερία του κράτους ως προς την έκδοση νομισματικής μάζας ή κρατικών ομολόγων ίσης αξίας με το κόστος της παρέμβασης για την καταπολέμηση της ανεργίας.

-**Το πρόγραμμα του Beveridge** σίγουρα ταιριάζει στην κοινωνική πολιτική που ακολουθεί η Σκωτία, σε αντίθεση με την Αγγλία, αφού η κυβέρνηση της πρώτης διαθέτει το μερίδιο του κεντρικού κρατικού προϋπολογισμού που της ανατίθεται από την Βουλή των Κοινοτήτων στην ανάπτυξη συστημάτων κοινωνικής υποστήριξης, ενώ η δεύτερη, φιλοδοξώντας να/έχοντας παραχωρήσει τμήματα του συστήματος υγείας, εκπαίδευσης και ασφάλισης στην ιδιωτική πρωτοβουλία, βρίσκεται κατά πολύ μακριά από την πρόταση Beveridge.¹⁵⁰ Βασικό εργαλείο για την εφαρμογή του προγράμματος είναι η **δραστική αύξηση της άμεσης και έμμεσης φορολογίας**, γεγονός που εντός μιας περιόδου αναδιάταξης των οικονομικών συμμαχιών και

¹⁵⁰ Τα ως άνω επισημαίνονται με στόχο την ανάδειξη της διαφορετικής φιλοσοφίας της κοινωνικής πολιτικής των δύο κυβερνήσεων. Οφείλουμε να διευκρινίσουμε ότι η εφαρμογή οποιουδήποτε προγράμματος νοείται μόνο ως ενιαία προερχόμενη από την κεντρική κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου.

της εμπορικής δραστηριότητας του Ηνωμένου Βασιλείου μπορεί να λειτουργήσει καθλωτικά για την οικονομία της χώρας. Πάντως, σε κάθε περίπτωση η έξοδος της χώρας από την Ε.Ε. την απεγκλωβίζει από την ευρωπαϊκή πολιτική της δραστικής μείωσης των δημοσίων δομών.

-Τέλος, **όσον αφορά τις Workfare πολιτικές**, θα πρέπει να επισημανθεί ότι κατά την εφαρμογή τους τόσο επί της κυβέρνησης των Εργατικών στη χώρα, όσο και κυρίως επί προεδρίας Clinton στις Η.Π.Α. **εμφανίστηκαν έντονοι περιορισμοί των κρατικών προϋπολογισμών κυρίως ως προς την κοινωνική υποστήριξη και την αντιμετώπιση της φτώχειας** (όχι τόσο της ανεργίας, όπου επιτεύχθηκε μείωση), παρά το γεγονός ότι τα σχετικά προγράμματα διακήρυσσαν ως εργαλείο τους την συνεχή τόνωση της κρατικής προνοιακής πολιτικής, με αποτέλεσμα να εν τέλει την μείωση των κρατικών επιδομάτων και παροχών μετά την εφαρμογή τους. Η επίπτωση αυτή ενδεχόμενα οφείλεται και στο γεγονός της ευελιξίας των συνδυαζόμενων παροχών και ρυθμίσεων που έχουν τα Workfare προγράμματα, η οποία ενέχει αβεβαιότητα ως προς τις παράπλευρες επιπτώσεις της εφαρμογής τους, ενώ εξαρτάται κατά πολύ από την ιδεολογική φαρέτρα της κάθε κυβέρνησης για την κοινωνική πολιτική.

-**Ευελιξία εμφανίζεται πάντως και στο πρόγραμμα ΣΚΑΠΑΝΕΑΣ του Α. Λύτρα**, αφού η ανάδειξη της **αυτόνομης εργασίας** ως κυρίαρχης μορφής απασχόλησης των ωφελούμενων, **αλλά και η μη εξάρτηση από την κρατική επιχορήγηση καθιστούν το πρόγραμμα αποδοτικό** ως προς την δυνατότητά του για την επίτευξη της πλήρους απασχόλησης. **Από την άλλη**, οφείλουμε να επισημάνουμε ότι η **ευελιξία αυτή λόγω της ενσωμάτωσης ενός σχετικού αντίστοιχου του επιχειρηματικού ρίσκου, ενέχει εγγενώς αβεβαιότητα** ως προς την επιτυχία ανταπόκρισης στους στόχους του. Ταυτόχρονα, **ενώ ταιριάζει ίσως ιδανικά και με την άνοδο της αυτό-απασχόλησης στο Η.Β.**, αλλά και με τις βασικές παραγωγικές δραστηριότητες της χώρας, δηλαδή **την παροχή υπηρεσιών, ελλοχεύει τον κίνδυνο της όξυνσης του ανταγωνισμού μεταξύ των εργαζομένων**, με αποτέλεσμα να δημιουργεί ανησυχία ως προς την ενδεχόμενη εργασία των ωφελούμενων με πολύ χαμηλές απολαβές στην περίπτωση που θα υπάρξει χαμηλή ζήτηση εκ μέρους των καταναλωτών των παρεχομένων από τους ωφελούμενους υπηρεσιών και μεγάλη προσφορά εργασίας εκ μέρους των αυτόνομων εργαζομένων του προγράμματος. Βέβαια, λόγω των χαμηλών ποσοστών ανεργίας του Ηνωμένου Βασιλείου, ο κίνδυνος αυτός δεν επισημαίνεται ως άμεσος.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Στην παρούσα εργασία επιχειρήθηκε η προσομοίωση πέντε προτεινόμενων μοντέλων καταπολέμησης της ανεργίας των νέων στην περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου. Ως γνωστόν, επειδή κάθε προσομοίωση στην πραγματικότητα που απέχει από τον ρεαλισμό παραμένει απλά εικονική και ως εκ τούτου παραπλανητική και αποτυχημένη, οι σίγουρες προτάσεις απέναντι σε αβέβαιες συντελεσθείσες καταστάσεις κρίθηκαν ανωφελείς και απορρίφθηκαν. Έτσι, ενώ αναλύθηκαν ενδελεχώς στην παρούσα οι συνέπειες εφαρμογής κάθε μοντέλου, **επισημαίνονται τα προτερήματα και μειονεκτήματα κάθε πρότασης κατά σημεία και μόνο, χωρίς να προτείνεται σαφώς κάποιο μοντέλο στο σύνολό του. Η συγκεκριμένη προσέγγιση κρίθηκε απαραίτητη**, καθώς όπως θεωρούμε ότι έγινε εμφανές ως άνω, οι επιλογές που θα πάρει το Ηνωμένο Βασίλειο ως προς τη θέση του διεθνώς, αλλά και την οικονομική και κοινωνική του πολιτική, το αμέσως επόμενο διάστημα, ενόψει της αποχώρησής του από την Ε.Ε., είναι καθοριστικές ως προς τις δυνατότητες που φέρει κάθε πρόταση για την καθολική εξάλειψη της νεανικής ανεργίας στην χώρα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Klein N. (2010), Γιανναρούδη Σ. (επιμ.) Το Δόγμα του Σοκ. Η άνοδος του Καπιταλισμού της Καταστροφής, Αθήνα, Εκδόσεις Λιβάνη σ.181
- Powell A. and Francis-Devine B.(2019), Youth unemployment statistics, United Kingdom, Briefing Paper, Number 5871, March 2019, House of Commons Library. Ανακτήθηκε 29 Ιουνίου 2019 από <https://www.aspeniaonline.it/the-uks-relationship-with-the-european-union-a-tale-of-british-exceptionalism/>
- Ryan John (2018), The UK's relationship with the European Union: A tale of British Exceptionalism, Aspenia online. Ανακτήθηκε 29 Ιουνίου 2019 από <https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/SN05871>
- Weisbrot. M. (2008), We are all Keynesians again, Guardian. Ανακτήθηκε 29 Ιουνίου 2019 από <https://www.theguardian.com/commentisfree/2008/jan/25/wereallkeynesiansgain>

ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ-ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΣΟΦΙΑ

Γαλλία: Πολιτικό και οικονομικό προφίλ

Η Γαλλία είναι χώρα της δυτικής Ευρώπης με πληθυσμό 67,3 εκατομμύρια κατοίκους. Θεωρείται από τα πιο ισχυρά καπιταλιστικά κράτη της Ευρώπης πολιτικά και οικονομικά. Αποτελέσε ιδρυτικό μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μεταξύ άλλων είναι μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, του ΝΑΤΟ, των G7 και G20. Η χώρα στηρίζει αρκετά την ιδιωτική πρωτοβουλία και επιχειρηματικότητα. Η κυβέρνηση έχει ιδιωτικοποιήσει πολλές μεγάλες εταιρείες όπως η Air France και η Renault, όμως η παρουσία της παραμένει ισχυρή σε τομείς όπως η ενέργεια, οι μεταφορές και η άμυνα. Το δημόσιο χρέος έφτασε το 97% το 2017 και το δημοσιονομικό έλλειμμα στο 2,7%, μένοντας λίγο κάτω από το 3% που απαιτείται από τους όρους της Ε.Ε.¹⁵¹ Οι σημαντικότεροι τομείς της γαλλικής οικονομίας το 2016 ήταν η δημόσια διοίκηση, η άμυνα, η εκπαίδευση, η ανθρώπινη υγεία και η κοινωνική πρόνοια (22,7%), το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, οι μεταφορές, οι υπηρεσίες στέγασης και εστίασης (17,6%) και η βιομηχανία (14,1%).¹⁵²

Η χώρα αποτελεί ένα από τα πιο ανεπτυγμένα οικονομικά κράτη, ωστόσο το 2009 η παγκόσμια οικονομική κρίση δεν την άφησε ανεπηρέαστη και η χώρα βρέθηκε στη μεγαλύτερη ύφεση μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Η ύφεση είχε ως επακόλουθο την απώλεια μεγάλου αριθμού θέσεων εργασίας με τη γαλλική κυβέρνηση να παίρνει μέτρα για την αντιμετώπιση της κατάστασης.¹⁵³ Τα μέτρα περιλάμβαναν βελτίωση των όρων για τη μερική απασχόληση, εισαγωγή μέτρων ως κίνητρο για να συνεχίσουν οι προσλήψεις σε πολύ μικρές επιχειρήσεις και ειδικότερα για την καταπολέμηση της ανεργίας στους νέους δημιούργησε το «Σχέδιο Έκτακτης Ανάγκης» με στόχο να βοηθήσει τους νέους στην ένταξη στην αγορά εργασίας μέσω επιδοτούμενων προγραμμάτων κατάρτισης και συμβάσεων εργασίας και μέτρων που

¹⁵¹ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/fr.html>

¹⁵² https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/france_el

¹⁵³ Ministère de l'économie des finances et de l'industrie, Trésor-Economics, «*Impact of the crisis on employment and wages in France*», No. 83, January 2011, p. 1

ενθαρρύνουν τις επιχειρήσεις να προσλαμβάνουν εκπαιδευόμενους και γενικότερα άτομα κάτω των 26 ετών.¹⁵⁴

Ύστερα από μια ήπια ανάκαμψη η οικονομική ανάπτυξη έχει επιβραδυνθεί και τα ποσοστά απασχόλησης δεν παρουσίασαν ιδιαίτερη αύξηση. Οι μελλοντικές οικονομικές προβλέψεις δε φαίνονται ιδιαίτερα ενθαρρυντικές και κρίνεται απαραίτητη η μείωση των κρατικών δαπανών και η επανεξέταση όσον αφορά την κατανομή τους στους κοινωνικούς και οικονομικούς τομείς αλλά και η αναδιαμόρφωση του φορολογικού συστήματος που επηρεάζει περισσότερο αρνητικά τα μεσαία και κυρίως τα κατώτερα οικονομικά στρώματα της κοινωνίας.¹⁵⁵

Ο Γάλλος πρόεδρος E. Macron από το 2017 έχει εισάγει μεταρρυθμιστικά μέτρα για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της οικονομικής ανάπτυξης. Οι οικονομικές και κοινωνικές αναταραχές συνεχίζουν να υπάρχουν με χαρακτηριστική την εμφάνιση του κινήματος των «Κίτρινων Γιλέκων» που ξεκίνησε ως διαμαρτυρία απέναντι στην αύξηση των καυσίμων και εξελίχθηκε σε ευρύτερη αντι-κυβερνητική δράση διαμαρτυρίας με μεγάλες εντάσεις από το Νοέμβριο του 2018.¹⁵⁶

Απασχόληση και ανεργία

Η Γαλλία είναι χώρα που χαρακτηρίζεται από πολύ υψηλό ποσοστό μισθωτής εργασίας που φτάνει το 88,2%, οι εργοδότες είναι μόλις το 4,3%, ενώ οι αυτοαπασχολούμενοι το 7,2%. Για το 2016 το συνολικό ποσοστό ανεργίας ήταν στο 10% (2.971.000 άτομα), ενώ για την ομάδα 15-24 ήταν στο 23,7% (675.000 άτομα).¹⁵⁷

Το ποσοστό της ανεργίας εμφανίζεται αρκετά υψηλό σε σχέση με άλλα κράτη της Ευρώπης. Η οικονομική κατάσταση και η ανεργία της χώρας βρίσκονται σε αμφίδρομη σχέση. Το 2016 ο τότε πρόεδρος F. Hollande ανακοίνωσε την ανάγκη για

---

¹⁵⁴ European Employment Observatory Review, «*Youth employment measures 2010*», European Commission, Publication Office of the European Union, 2011, p. 21

¹⁵⁵ OECD Economic Surveys, «*France, April 2019, Overview*», Economic Survey of France, 2019, p. 12-13

¹⁵⁶ <https://www.cnn.com/2019/02/01/why-the-french-are-protesting.html>

¹⁵⁷ Στοιχεία από τον ILO

ένα οικονομικό πλάνο «οικονομικής και κοινωνικής έκτακτης ανάγκης», όπως τη χαρακτήρισε, λόγω της ανεργίας που αντιμετωπίζει η χώρα για τρεις σχεδόν δεκαετίες.¹⁵⁸ Την ίδια χρονιά, η απόφαση για την αναμόρφωση της εργατικής νομοθεσίας προς βελτίωση της απασχόλησης όπως υποστηρίχθηκε από την κυβέρνηση, επέφερε αντιδράσεις και διαμάχες ιδιαίτερα στα εργατικά σωματεία με την κριτική πως επηρεάζει αρνητικά τα εργατικά δικαιώματα και δίνει μεγαλύτερη δύναμη στις επιχειρήσεις όσον αφορά τις διαπραγματεύσεις¹⁵⁹ και οι αλλαγές αυτές δίνουν μεγαλύτερη ελευθερία στους εργοδότες τόσο για τις προσλήψεις και τις απολύσεις όσο και στο ωράριο και τις αμοιβές των εργαζομένων.¹⁶⁰

Το ποσοστό της ανεργίας δεν παρουσιάζει σημαντικές μεταβολές και η κυβέρνηση Macron συνεχίζει τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις. Ωστόσο, το πρόβλημα της ανεργίας παραμένει και ιδιαίτερα για τους νέους συσχετίζεται με την εκπαίδευση και την γενικότερη κατεύθυνση των νέων για κατάρτιση σε τομείς που ευνοούν την επιχειρηματική και οικονομική ανάπτυξη του κράτους.

Μοντέλα για την αντιμετώπιση της ανεργίας

Για την αντιμετώπιση της ανεργίας στους νέους 18-24 ετών εξετάζονται πέντε κύρια θεωρητικά μοντέλα: το μοντέλο του J. M. Keynes, του W. Beveridge, του H. P. Minsky, της πολιτικής Workfare και του προγράμματος Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς).Δρα.Π. του Α. Ν. Λύτρα. Για τη μελέτη της πρακτικής εφαρμογής των θεωρητικών μοντέλων λαμβάνονται υπόψιν τα εξής στοιχεία: ο συνολικός αριθμός ανέργων της υπό μελέτη ηλικιακής ομάδας, η μηνιαία αποζημίωση για κάθε άνεργο/ωφελούμενο που ορίζεται στα 600 USD , το ΑΕΠ της χώρας, οι δημόσιες δαπάνες, το μέσο μέγεθος επιχείρησης, το μικτό μισθολογικό και λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο για τη συνολική διάρκεια προγράμματος 12 μηνών. Τα αποτελέσματα αυτής της επεξεργασίας αποτυπώνονται στους κάτωθι πίνακες.

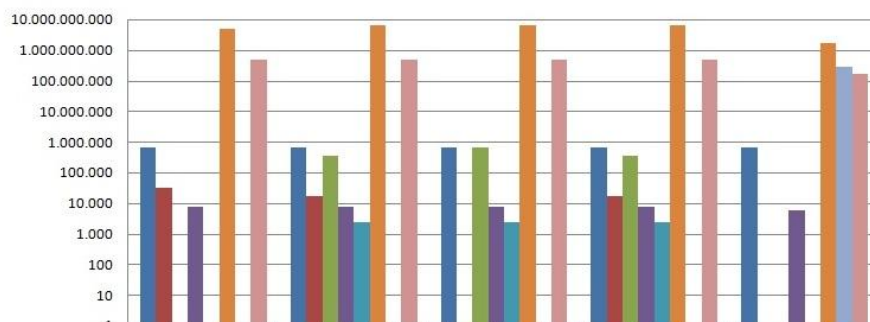
¹⁵⁸ <https://www.breitbart.com/europe/2016/01/20/france-adds-state-of-economic-emergency-to-security-situation/>

¹⁵⁹ <http://loc.gov/law/foreign-news/article/france-controversial-labor-law-reform-adopted/>

¹⁶⁰ <https://www.bbc.com/news/world-europe-36261852>

Γαλλία: Σενάρια Πλήρους Απορρόφησης των Ανέργων. Άτομα και Προϋπολογισμοί, το 2016 (σε USD)

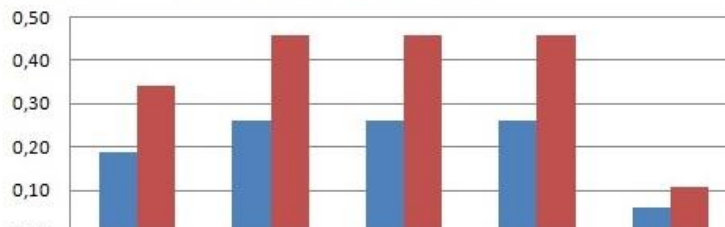
Επιμέλεια: Σ. Χρυτοπούλου

	Κρατικός Παρεμβατισμός (J.M. Keynes)	Κρατικός Παρεμβατισμός (W. Beveridge)	Εργοδότης της Τελευταίας Καταφυγής (H. P. Minsky)	Workfare (B. Clinton, British Labour Party, etc.)	Πρόγραμμα ΣΚΑπαΝεας(ς) Δρα. Π. (Α. Ν. Λύτρας)
■ Πλήρης απασχόληση των ανέργων (άτομα)	675.000	675.000	675.000	675.000	675.000
■ Αριθμός των απαιτούμενων νέων επιχειρήσεων για την απασχόληση των ανέργων	32.624	16.312		16.312	
■ Επιπλέον θέσεις μισθωτής εργασίας στο Δημόσιο		337.500	675.000	337.500	
■ Ατομικό μισθολογικό κόστος ετησίως (μικτά)	7.200	7.200	7.200	7.200	6.000
■ Λειτουργικό κόστος, ανά εργαζόμενο, ετησίως		2.400	2.400	2.400	
■ Επιπλέον κρατικές δαπάνες (εκτίμηση ποσού)	4.860.000.000	6.480.000.000	6.480.000.000	6.480.000.000	1.620.000.000
■ Επιπλέον χρηματικές παροχές (-Μερίσματα) προς ωφελομένους που δεν επιβαρύνουν τον Κρατικό Προϋπολογισμό (καθαρά ποσά)					283.500.000
■ (Ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις λόγω ισοδύναμου αφορολόγητου)	486.000.000	486.000.000	486.000.000	486.000.000	162.000.000

Γαλλία: Η Αναλογία των Επιπλέον Δαπανών, για την Πλήρη Απασχόληση των Ανέργων, ως Ποσοστό (%) του ΑΕΠ (εκτίμηση 2016)

Επιμέλεια: Σ. Χρυτοπούλου

	Κρατικός Παρεμβατισμός (J.M. Keynes)	Κρατικός Παρεμβατισμός (W. Beveridge)	Εργοδότης της Τελευταίας Καταφυγής (H. P. Minsky)	Workfare (B. Clinton, British Labour Party, etc.)	Πρόγραμμα ΣΚΑπαΝεας(ς) Δρα. Π. (Α. Ν. Λύτρας)
■ Αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ (%)	0,19	0,26	0,26	0,26	0,06
■ Αναλογία των επιπλέον δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού (ως ποσοστό επί των δημοσίων δαπανών - %)	0,34	0,46	0,46	0,46	0,11

Το ΑΕΠ της Γαλλίας για το 2016 ανέρχεται στα 2.463.222.000.000 USD, οι κρατικές δαπάνες είναι 1.392.000.000.000 USD¹⁶¹ και το μέσο μέγεθος επιχείρησης είναι 20,69.

Το μοντέλο του Keynes βασίζεται στον κρατικό παρεμβατισμό. Χρησιμοποιείται η δημόσια χρηματοδότηση της οικονομίας για οικονομικές παρεμβάσεις σε υποδομές και επιχειρηματικές δραστηριότητες, ενισχύοντας ταυτόχρονα και την ιδιωτική επιχειρηματικότητα και για την υλοποίηση των στόχων το κράτος χρησιμοποιεί όλο το φάσμα των γνωστών δημοσιονομικών εργαλείων.¹⁶² Στην περίπτωση της Γαλλίας που εξετάζεται, για την απασχόληση των 675.000 ανέργων απαιτούνται 32.624 νέες επιχειρήσεις, το ατομικό μισθολογικό κόστος ετησίως ορίζεται στα 7.200 USD, οι επιπλέον κρατικές δαπάνες υπολογίζονται σε 4.860.000.000 USD και οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις ετησίως σε 486.000.000 USD. Η αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ είναι 0,19% και η αναλογία των επιπλέον δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού 0,34%. Το μοντέλο αυτό δεν μπορεί να εφαρμοστεί καθώς απαιτεί, καταρχήν, απόλυτη δημοσιονομική κυριαρχία του κράτους, πράγμα που δεν δύναται να συμβεί καθώς η Γαλλία ανήκει στη ζώνη του ευρώ.

Το μοντέλο του Beveridge βασίζεται επίσης στον κρατικό παρεμβατισμό μέσω της ανάπτυξης δημόσιων δομών και συστημάτων κοινωνικής υποστήριξης. Οι δομές στηρίζονται στη δημόσια χρηματοδότηση και το βασικό χαρακτηριστικό του μοντέλου αυτού είναι η δραστική αύξηση της άμεσης και έμμεσης φορολογίας, όπως και των ιδιωτικών συνεισφορών στο ασφαλιστικό σύστημα.¹⁶³ Για την εφαρμογή αυτού του υποδείγματος απαιτείται η δημιουργία των μισών νέων επιχειρήσεων σε σχέση με τον Keynes, δηλαδή 16.312 επιχειρήσεις αλλά και η δημιουργία 337.500 θέσεων επιπλέον μισθωτής εργασίας στο δημόσιο. Το ατομικό μισθολογικό κόστος ετησίως ορίζεται στα 7.200 USD και το ετήσιο λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο στα 2.400 USD. Οι επιπλέον κρατικές δαπάνες εκτιμώνται σε 6.480.000.000 USD και οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις στα 486.000.000 USD. Η αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ είναι στο 0,26% και η αναλογία των επιπλέον δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού σε 0,46%.»

¹⁶¹ Στοιχεία από International Monetary Fund (IMF)

¹⁶² Ανδρέας Ν. Λύτρας «*Τα Κοινωνικά. Επιλογές από την ελληνική κοινωνιολογία. Τόμος II: Παρουσιάσεις*», Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 2017, σελ. 33

¹⁶³ Στο ίδιο, σελ.36

Το μοντέλο επίσης δεν μπορεί να εφαρμοστεί καθώς η χώρα υπόκειται σε δημοσιονομική πειθαρχία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία δεν ευνοεί την αύξηση των δημοσίων δομών αλλά αντίθετα τη μείωσή τους και επιπλέον η βαριά φορολόγηση σε μία περίοδο που η χώρα έχει ανάγκη από ελάφρυνση των φόρων, μια τέτοια πρακτική θα δημιουργούσε περαιτέρω οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα.

Στο μοντέλο του H.P. Minsky το κράτος θεωρείται ως ο εργοδότης της τελευταίας καταφυγής και κάθε χρόνο μέσα στην περίοδο της παρέμβασης εκδίδει νομισματική μάζα ανάλογη με το κόστος του προγράμματος προκειμένου να απασχοληθούν οι άνεργοι με όποια ειδικευση έχουν σε ανάλογες του αριθμού των ατόμων θέσεις χωρίς να είναι απαραίτητη κάποια επιπλέον κατάρτιση. Σε αυτό το υπόδειγμα δεν απαιτείται η δημιουργία νέων επιχειρήσεων, αλλά η δημιουργία ισοδύναμων θέσεων μισθωτής εργασίας στο δημόσιο, 675.000 θέσεις στην προκειμένη περίπτωση. Το ατομικό μισθολογικό κόστος ετησίως ορίζεται στα 7.200 USD και το ετήσιο λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο στα 2.400 USD. Οι επιπλέον κρατικές δαπάνες εκτιμώνται σε 6.480.000.000 USD και οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις στα 486.000.000 USD. Η αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ είναι στο 0,26% και η αναλογία των επιπλέον δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού σε 0,46%.

Το μοντέλο αυτό, όπως και στις προηγούμενες περιπτώσεις, δεν μπορεί να εφαρμοστεί καθώς έχει ως προαπαιτούμενο την πλήρη δυνατότητα άσκησης δημοσιονομικής πολιτικής και έκδοση νομισματικής μάζας, πράγμα που δεν γίνεται εφόσον η χώρα ανήκει στη ζώνη του ευρώ και έκδοση νομίσματος μπορεί να πραγματοποιήσει μόνο η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Το μοντέλο Workfare βασίζεται στην πολιτική του Clinton στις ΗΠΑ και των Νέων Εργατικών στο Ηνωμένο Βασίλειο. Το κράτος αναλαμβάνει με δημόσια χρηματοδότηση τη διαμόρφωση ενός προγράμματος απασχόλησης για τους ωφελούμενους σε θέσεις με χαμηλούς μισθούς όπου απαιτείται να απασχολούνται δύο χρόνια μετά τη λήψη των επιδομάτων και των παροχών που τους χορηγούνται.¹⁶⁴ Όπως και στην περίπτωση του Beveridge, απαιτείται η δημιουργία των μισών νέων επιχειρήσεων σε σχέση με τον Keynes, δηλαδή 16.312 αλλά και η δημιουργία 337.500 θέσεων επιπλέον μισθωτής εργασίας στο δημόσιο, το ατομικό μισθολογικό

---

¹⁶⁴ Στο ίδιο, σελ. 38

κόστος ετησίως ορίζεται στα 7.200 USD και το ετήσιο λειτουργικό κόστος ανά εργαζόμενο στα 2.400 USD. Οι επιπλέον κρατικές δαπάνες εκτιμώνται σε 6.480.000.000 USD και οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις στα 486.000.000 USD. Η αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ είναι στο 0,26% και η αναλογία των επιπλέον δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού σε 0,46%. Το μοντέλο επίσης δεν μπορεί να εφαρμοστεί, καθώς παρόλο που θα μπορούσε να αναληφθεί από ιδιωτικές επιχειρήσεις σε τοπικό επίπεδο, στηρίζεται και αυτό στη δημόσια χρηματοδότηση η οποία θα μπορούσε να οδηγήσει στη μείωση των προϋπολογισμών της κοινωνικής υποστήριξης προς άλλα προγράμματα για ευάλωτες κοινωνικές ομάδες και επιπλέον, απαιτεί δημιουργία θέσεων εργασίας στο δημόσιο τομέα εφόσον δεν θεωρείται εφικτή η απορρόφηση του συνολικού αριθμού των ανέργων στον ιδιωτικό τομέα.

Το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς).Δρα.Π. του Α. Ν. Λύτρα βασίζεται στην αυτοαπασχόληση και η χρηματοδότηση του προγράμματος πραγματοποιείται κυρίως από ιδιωτικούς πόρους από τους κατόχους κεφαλαίου υπό το δημόσιο έλεγχο του κράτους το οποίο ρυθμίζει τις κρίσιμες διαδικασίες. Οι ιδιώτες έχουν έτσι την επενδυτική δυνατότητα χωρίς το επιχειρηματικό ρίσκο που τη συνοδεύει. Το πρόγραμμα έχει ισχυρή περιφερειακή διάσταση και πολύ σημαντικός καθίσταται ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης για το συντονισμό του προγράμματος και οι πολίτες-καταναλωτές έχουν τη δυνατότητα να αγοράζουν τις προσφερόμενες υπηρεσίες ελεύθερα και ανάλογα με τις ιδιαίτερες προσωπικές τους ανάγκες.¹⁶⁵ Για την εφαρμογή του μοντέλου δεν απαιτούνται νέες επιχειρήσεις ή θέσεις μισθωτής εργασίας στο δημόσιο, το ατομικό μισθολογικό κόστος ορίζεται στα 6000 USD ετησίως, οι επιπλέον κρατικές δαπάνες υπολογίζονται σε 1.620.000.000 USD. Οι επιπλέον χρηματικές παροχές (μερίσματα) που δεν επιβαρύνουν τον Κρατικό Προϋπολογισμό υπολογίζονται στα 283.500.000 USD και οι ενδεχόμενες φορολογικές ελαφρύνσεις στα 162.000.000 USD. Η αναλογία των επιπλέον δαπανών επί του ΑΕΠ είναι στο 0,06% και η αναλογία των επιπλέον δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού σε 0,11% με σημαντική διαφορά από τα προηγούμενα υποδείγματα.

---

¹⁶⁵ Α. Ν. Lytras, «A radical policy for combating unemployment. The future network: autonomous workers, stock holders, consumers and the state», εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2017, σ. 179

Προτεινόμενο μοντέλο για την αντιμετώπιση της ανεργίας

Το πρόγραμμα Σ.Κ.Απ.Α.Νέα(ς).Δρα.Π. του Α. Ν. Λύτρα προτείνεται ως το καταλληλότερο για να εφαρμοστεί καθώς δεν απαιτεί τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων ή θέσεων εργασίας στο δημόσιο και οικονομικά απαιτεί τα λιγότερα έξοδα. Παρόλο που τα υπόλοιπα μοντέλα βρίσκονται πιο κοντά στη γενικότερη εργασιακή και οικονομική κουλτούρα της Γαλλίας, αντιμετωπίζουν ισχυρούς περιορισμούς κυρίως λόγω της ένταξης της χώρας στη ζώνη του ευρώ και τους συνακόλουθους περιορισμούς που επιβάλλει η συμμόρφωση και πειθαρχία προς τους δημοσιονομικούς κανόνες. Επιπλέον, η χώρα βρίσκεται σε μια περίοδο μεταρρυθμίσεων όπου επιδιώκεται η μείωση των δημοσίων δαπανών αλλά και η κατάλληλη προσαρμογή της φορολογίας προς τους πολίτες προς διαμόρφωση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης. Το πρόβλημα της ανεργίας ωστόσο συνεχίζει να υπάρχει απαιτώντας λύσεις ιδιαίτερα όσον αφορά το νέο εργατικό δυναμικό, τους νέους 18-24 ετών που εισέρχονται στην αγορά εργασίας και δεν έχουν συνήθως την απαραίτητη εμπειρία ή δεν υπάρχουν αρκετές νέες ή ελεύθερες θέσεις εργασίας προκειμένου να απορροφηθούν. Για μια χώρα όπως η Γαλλία που χαρακτηρίζεται από πολύ υψηλό ποσοστό μισθωτής εργασίας και διακατέχεται από τη μισθωτή εργασιακή κουλτούρα, η αυτοαπασχόληση που προτείνεται μέσω του προγράμματος θα αποτελούσε πρωτίστως μια πρόκληση και μια πρόταση θα ήταν να εφαρμοστεί πειραματικά σε πρώτο στάδιο. Σε κάθε περίπτωση όμως, αποτελεί μια λύση που δεν θα επιβάρυνε ιδιαίτερα τον Κρατικό Προϋπολογισμό, προωθώντας την κοινωνική αλληλεγγύη και θα έδινε τη δυνατότητα σε άνεργους πολίτες να βρουν απασχόληση μένοντας στην ειδίκευση του καθενός, χωρίς να εξαρτώνται από τις κρατικές παροχές στη μορφή κυρίως επιδομάτων αλλά ως εργαζόμενοι.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ministere de l' economie des finances et de l' industrie, Tresor-Economics, *«Impact of the crisis on employment and wages in France»*, No. 83, January 2011

European Employment Observatory Review, *«Youth employment measures 2010»*, European Commission, Publication Office of the European Union, 2011

OECD Economic Surveys, *«France, April 2019, Overview»*, Economic Survey of France, 2019

Ανδρέας Ν. Λύτρας *«Τα Κοινωνικά. Επιλογές από την ελληνική κοινωνιολογία. Τόμος II: Παρουσιάσεις»*, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα, 2017

A. N. Lytras, *«A radical policy for combating unemployment. The future network: autonomous workers, stock holders, consumers and the state»*, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2017

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/fr.html>

https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/france_el

<https://www.cnbc.com/2019/02/01/why-the-french-are-protesting.html>

<https://www.breitbart.com/europe/2016/01/20/france-adds-state-of-economic-emergency-to-security-situation/>

<http://loc.gov/law/foreign-news/article/france-controversial-labor-law-reform-adopted/>

<https://www.bbc.com/news/world-europe-36261852>

<https://ilostat ilo.org/>

<https://www.imf.org/external/index.htm>.